UČITEĽSKÉ NOVINY

21/2013, 30. máj 2013 | Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Začiatky

Isto poznáte pocit, keď nájdete vec, ktorá bola dlho odložená a prihádzaná kopou iných zabudnutých vecí. Ja som sa zahrala na Sherlocka Holmesa len nedávno, keď som sa pustila do upratovania.

Á, tak toto som už dávno nečítala! Potešil ma pohľad na kus starého popísaného papiera s názvom Moje sny. Znova a znova si čítam zoznam mojich snov, spomínam na radosť z ich naplnenia, beriem do ruky pero (pero mám stále poruke, veď som učiteľka), odškrtávam si tie splnené. Nedá mi, aby som do zoznamu nedopísala ďalšie. Snažím sa papier narovnať do vizuálne príťažlivej formy a pripínam ho na čestné miesto na mojej nástenke v pracovni. Aj by som sa poklepala po pleci od radosti a šťastia pri pohľade na splnené sny.

Niečo spadlo. To budú asi škatule, ktoré som sa chystala vyhodiť tesne predtým, ako som začala snívať. Áno, viem, realita je tu, treba sa jej venovať. Posledný krát mrknem na zoznam, uspokojivo si vzdychnem, keď si všimnem jeden z mojich nesplnených snov. Narýchlo upracem škatule do kontajnera, z knižnice vyberiem neveľkú knihu a plná nadšenia si sadám do kresla pri peci, v ktorej sa naháňajú plamene horiaceho dreva. Áno, som pevne rozhodnutá, idem sa naučiť po poľsky! Poľský jazyk je pre mňa veľmi lahodný, zvučný, spevavý. Krásne zvukomalebný. Po pár minútach maximálneho sústredenia sa moje myšlienky rozkotúľali. Snažím sa ich nahnať späť, keď ma jedna z nich obzvlášť zaujala: Môj prvý deň v škole ako učiteľky. Deti pobehujú po vestibule, učitelia za nimi volajú, všetci sa zoraďujú, prichádza riaditeľ, starosta, všetci stíchli. Ku mne sa pridružila skupinka trinástich detí, ktoré na mňa hľadeli a očami sa pýtali: Kto si? Budeme kamoši? Zaznela hymna. Počas jedného z príhovorov sa ku mne otočilo dievčatko z mojej triedy so slovami: „Teta, ste milá a pekná." Usmiala som sa, poďakovala za kompliment a konečne začala dýchať. Super, ľady sa prelomili!

Každý ďalší deň som spoznávala žiakov a ich rodičov, kolegov, ktorí v čase mojich školských dní boli mojimi učiteľmi, i tých ostatných, vedenie školy i samotný systém jej fungovania. Vnímala som to ako fascinujúce, neobyčajné, spontánne, plodné, miestami kamenisté a boľavé objavovanie. Stala som sa učiteľkou i žiačkou zároveň. Bolo skvelé a čarovné prichádzať ráno do kabinetu, môjho učiteľského domova. Uvarila som si čaj, pripravila učebnice, pozrela si cvičenia a čakala na prvé ranné zazvonenie zvončeka. Cín! Vykročila som.

Jeden výnimočný človek sa objavuje v každej spomienke na moje učiteľské začiatky. Moja uvádzajúca pani učiteľka Zdenka. Teraz si užíva dôchodcovský odpočinok, i keď som presvedčená, že stále niečo robí a vymýšľa. Ona nie je tradičný oddychujúci dôchodca. Učiteľstvo má v sebe zakorenené, zarastené až v srdci a celej osobnosti. Práve ona mi bola skutočnou oporou pri vypisovaní triednej i školskej dokumentácie, riešení detských hádok, organizovaní aktivít. Prežili sme kopec zábavy; najmä vtedy, keď som

(pokračovanie na strane 3)

Maturuje sa aj na jednej z najstarších škôl na Slovensku, 143. ročnej Pedagogickej a kultúrnej akadémii v Modre. ***Foto Ján SÚKUP***

Skúška dospelosti zasiahla Slovensko

Žiaci maturitných ročníkov stredných škôl začali v úvode minulého týždňa finiš za obhajobou skúšky dospelosti, teda maturitnej skúšky. Maturitná skúška je objektívnym meradlom vedomostí, zručností a všeobecných kompetencií absolventa strednej školy.

Po marcovej externej časti maturitnej skúšky a písomnej forme internej časti zo slovenského jazyka prišli na rad ústne maturity. Na gymnáziách a stredných odborných školách v tomto roku maturuje 57 232 žiakov, ktorí písali maturitné testy na 757 stredných školách s vyučovacím jazykom slovenským, maďarským a ukrajinským. Na maturitu zo slovenského jazyka a literatúry sa prihlásilo 54 449 študentov. V rámci cudzích jazykov sa až 73 percent prihlásilo na anglický jazyk.

Prvou skúškou pre maturantov bol v utorok 12. marca 2013 externý test a slohová práca zo slovenského jazyka a literatúry, resp. slovenského jazyka a slovenskej literatúry.

V stredu 13. marca všetci maturanti písali externý test a slohovú prácu z vybraného povinného cudzieho jazyka. Nasledujúci deň čakal maturantov, ktorí si vybrali matematiku, externý test z tohto predmetu. Maturitný týždeň uzavrelo v piatok 15. marca externé testovanie a slohová práca z vyučovacieho jazyka (maďarského a ukrajinského) pre žiakov škôl národnostných menšín.

Témy písomnej formy internej časti maturitnej skúšky (slohovej práce) z vyučovacích jazykov boli opäť vyžrebované a vyhlásené prostredníctvom živého vysielania v Slovenskom rozhlase a zverejnené na internetových stránkach Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR, Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania a školských výpočtových stredísk Ústavu informácií a prognóz školstva.

Tradične najvyšší počet maturantov – 54 449 – maturuje zo slovenského jazyka a literatúry. Test a sloh z predmetu slovenský jazyk a slovenská literatúra malo absolvovať 2 230 žiakov zo škôl s vyučovacím jazykom maďarským, ktorí takisto budú maturovať z predmetu maďarský jazyk a literatúra. Ukrajinský jazyk a literatúru absolvuje 31 žiakov zo stredných škôl s týmto vyučovacím jazykom. Matematiku ako voliteľný predmet si na maturitnú skúšku vybralo 9 020 žiakov.

Z cudzích jazykov si vyberali žiaci najmä anglický jazyk, na ktorý sa prihlásilo 41 973 maturantov (úroveň B1 – 26 314, úroveň B2 – 15 659), čo je viac ako 73 percent z ich celkového počtu. V poradí záujmu nasleduje nemecký jazyk, ktorý

(pokračovanie na strane 2)

Pilotné overovanie dištančného vzdelávania

(2. časť)

Pilotné overovanie dištančného vzdelávania pedagogických zamestnancov základných a stredných škôl v národnom projekte *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov* zaujalo pedagogických zamestnancov základných a stredných škôl, ktorí prišli ako budúci tútori na zaškolenie na prácu s elearningovým portálom.

Na pracovnom a vzdelávacom školení sme v súvislosti s prípravou na rolu moderátora on-line vzdelávania oslovili niektorých účastníkov.

Ing. Erika Sulinová, riaditeľka Gymnázia A. Vrábla v Leviciach

Pani riaditeľka, čo je obsahom dištančného vzdelávania?

Budúci účastníci dištančného vzdelávania prejdú štátnym vzdelávacím programom, základnými všeobecne záväznými právnymi predpismi, otázkami, ktoré sú už k dispozícii na elearningovom portáli. Mnohí ešte zvažujú, nakoľko je obsah vzdelávania náročný a ako dokážu zosúladiť svoje pracovné povinnosti, ale aj súkromie s ponúkaným dištančným vzdelávaním. Dôležité je, že maximálny čas na zvládnutie programu je 50 kalendárnych dní. Som veľmi rada, že som sa stala tútorkou, pretože už tretí rok s mojimi žiakmi-štvrtákmi riešim tútorstvo v predmete on-line ekonómia. Táto forma vzdelávania je mi veľmi blízka, rovnako ako aj informatika, systémy IKT, počítač. Súčasne som rada, že môžem sama odborne a profesijne rásť, ale aj ako riaditeľka školy, bývalá multiplikátorka (lektorka v prezenčnej forme vzdelávania) naďalej pomáhať mojim kolegom v školách a v regióne. Viem, že dištančné vzdelávanie je komunikácia cez e-mail a že vo svojom voľnom čase sa budem tejto forme práce venovať. Zvolila som si čas od 20. do 21. hodiny, lebo to už má každý učiteľ za sebou aj prípravu na vyučovanie a mnohí aj druhé zamestnanie. Teším sa, že sa budeme stretávať v čase, keď už budem mať za sebou všet-

(pokračovanie rozhovoru na strane 3)

Operačný program VZDELÁVANIE

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ.
Kód ITMS: 26110130085

Učiteľstvo – rozhodujúci činiteľ kvality v školstve
Strany 4 a 5

Národný projekt prinesie školám aj efektívnu spätnú väzbu
Strana 6

Celosvetová deklarácia práva na vzdelanie

Strana 7

Keď učiteľské poryvy splynú s oduševnením rozdať sa žiakom

Rozhovor s Mgr. Alenou Petákovou, riaditeľkou Základnej školy na Malokarpatskom námestí v bratislavskej mestskej časti Lamači a prezidentkou Združenia samosprávnych škôl Slovenska

Strany 9 – 11

Správa o stave školstva na Slovensku na verejnú diskusiu

(5. časť)

Strany 25 – 32

TRADÍCIE

Oslavy 1 150. výročia príchodu sv. Cyrila a Metoda na územie dnešného Slovenska

Veľvyslanec SR v Grécku Peter Michalko a primátor Solúnu Yiannis Boutaris slávnostne otvorili 24. mája 2013 v priestoroch radnice mesta Solún výstavu pod názvom *1 150. výročie príchodu sv. Cyrila a Metoda na územie dnešného Slovenska*. Výstavu, ktorú pripravilo Slovenské národné múzeum - Historické múzeum v spolupráci s Ministerstvom zahraničných vecí a európskych záležitostí SR, tak bude mať možnosť vidieť široká grécka verejnosť, diplomati a slovenská komunita žijúca v Solúne.

Slovenský veľvyslanec spoločne s primátorom Solúnu v susedstve Chrámu sv. Cyrila a Metoda 25. mája slávnostne otvorili aj Park Slovenska, odhalili pamätnú tabuľu venovanú týmto významným solúnskym rodákom a zasadili dva duby ako výraz vďaky slovenského národa. **(mzv)**

SÚŤAŽ

Podpora tvorivosti detí z praxe

Siedmaci zo ZŠ v Zemianskych Kostoľanoch veľmi radi kreslia, aj preto sa nedávno zapojili do výtvarnej súťaže, ktorú vyhlásila spoločnosť Toyota Motor Slovakia pod názvom *Toyota Dream Car Art*. Súťaž bola rozdelená do troch kategórií podľa veku účastníkov – do 10 rokov, 10 – 12 rokov a 13 – 15 rokov. V každej z nich boli vyhodnotené tri najlepšie práce. V tretej kategórii získal ocenenie aj náš žiak Lukáš Turanský, ktorý bol odmenený fotoaparátom. Jeho kresba spolu s ostatnými víťaznými prácami národných súťaží postúpila do svetovej súťaže v Japonsku. Hodnotenie prác sa tam uskutoční v priebehu júna až júla 2013.

Držíme mu palce!

Mgr. Eva GAŠPAROVÁ

Šťastný výherca.

STRUČNE

Slovenčinár

Slovenská asociácia učiteľov slovenčiny informuje o založení časopisu Slovenčinár, zameraného na vyučovanie predmetu slovenský jazyk a literatúra vo všetkých stupňoch vzdelávania, na aplikáciu jazykovedných, literárnovedných a literárnohistorických teórií a výskumov do vyučovacej praxe. Cieľom je zaplniť priestor, ktorý vznikol po zániku časopisu Slovenský jazyk a literatúra v škole, a otvoriť možnosti publikovať a získavať informácie všetkým, čo sa zaujímajú o predmet slovenský jazyk a literatúra. **(do)**

Učiteľské noviny prinesú po dokončení uverejňovania Správy o stave školstva na Slovensku v čísle 23 (termín vydania 20. 6. 2013) Pedagogicko-organizačné pokyny na školský rok 2013/2014.

Festival Bratislavského bábkového divadla

UMENIE

Od 13. do 16. júna sa bude konať už piaty ročník medzinárodného festivalu Bratislavského bábkového divadla pod názvom Veľký svet malých hrdinov.

Každé dva roky privíta divadlo zaujímavých hostí z celého sveta a divákom ponúkne pestrý program nielen pre deti, ale i dospelých. Tento rok festival nesie

Na festivale uvidíte aj týchto Štyroch muzikantov zo Slovinska.

tému *Veľký svet malých hrdinov*. Ak si myslíte, že ide o akčných supermanov z amerických produkcií či o hrdinov typu Janka Hraška, mýlite sa. Festivalový program je inšpirovaný „najbohatšími" ľuďmi na našej planéte – deťmi, a ich svetom, v ktorom neexistujú hranice, kde sa môže všetko.

Festivalová dramaturgia vybrala pre divákov to najlepšie z najlepšieho. Počas štyroch dní sa vám predstavia divadlá z Talianska, zo Švajčiarska, Slovinska, z Nemecka, Bieloruska, Čiech i zo Slovenska. Naivní divadlo Liberec privezie oceneného *Budulínka*, švajčiarske divadlo Vagabu čarovný príbeh o dvoch bratoch, Teatro Telaio z talianskej Brescie dojme príbehom o kamarátstve medzi chlapcom a tučniakom. S divadlom La Capra Ballerina sa ponoríme do hlbín sna, kultové divadlo DRaK nám prezradí, či sa boja tigre, a štyria kamaráti z Brém nás unesú do sveta detských riekaniek a piesní. Domáce Bratislavské bábkové divadlo ponúkne malé hrdinky hneď dve – Táňa a Kata prevrátia svet Dreveného tata hore nohami. Okrem detských hrdinov si pre vás hosťujúce divadlá pripravili aj hrdinov deťmi milovaných. Popolvára najväčšieho na svete vytiahnu zo starej truhlice žilinskí bábkari, husiara Mateja privezú na dosky nášho divadla bábkari z Budapešti. Bieloruské bábkové divadlo z Brestu prinesie tajomného Salieriho a podivného kráľa a jeho ešte podivnejšiu cestu nemecké divadlo Handgemenge.

Účastníci festivalovej prehliadky:
Nemecko, Česko, Bielorusko, Maďarsko, Slovinsko, Taliansko, Švajčiarsko a Slovensko.

Divadlom a umením to ožije nielen pod strechou divadla, ale i pod modrou oblohou. V parku oproti divadlu si budete môcť vypočuť koncert detského orchestra zo Základnej školy na Karloveskej ul. v Bratislave či starodávny verklík. V študentskom divadle VŠMU Lab čakajú na divákov mladí, draví a predovšetkým talentovaní herci v tých najvydarenejších inscenáciách dvoch divadelných sezón.

PhDr. Lujza KITTLEROVÁ

KONFERENCIA

Smolenickí žiaci o Pálfiovcoch

Druhý ročník Žiackej vedeckej konferencie, ktorá sa uskutočnila 17. mája 2013 na Smolenickom zámku, bol zameraný na spoznávanie Pálfiovcov, ktorí žili v Smoleniciach. Riaditeľka ZŠ s MŠ Smolenice Marcela Pechová oslovila so žiadosťou o spoluprácu Slovenské národné múzeum - Múzeum Červený Kameň, Kongresové centrum SAV a Rímskokatolícky farský úrad Smolenice. Konferenciu predchádzala odborná príprava, ktorú viedli historici Ivana Janáčková a Daniel Hupko, autori publikácie o Pálfiovcoch *Koniec starých čias*.

Špeciálna pedagogička Terézia Drdulová upriamila pozornosť žiakov na zmienky o Pálfiovcoch v literatúre. „Pálfiovci museli zo Smoleníc odísť, nemusia však zostať zabudnutí," dodala v závere svojho vstupu.

Pálfiovská hrobka je v Smoleniciach významnou pamiatkou. Je v nej pochovaných sedem členov tohto šľachtického rodu. V predvečer konferencie tu položili zástupcovia školy, obce, farnosti a občianskeho združenia Červenokamenské panstvo na znak úcty vence.

Žiaci 7. – 9. ročníka si pripravili v malých skupinkách 11 tém, ktoré na konferencii prezentovali. Predstavili pokrokového hospodára Mórica Pálfiho a jeho manželku Paulínu, rod. Wilczekovú, Móricove dve slobodné sestry Irmu a Teréziu, ktorá bola dvornou dámou Štefánie Belgickej, staviteľa Smolenického zámku Jozefa Pálfiho st. a jeho manželku, zanietenú fotografku Luciu Pálfiovú, rod. Wilczekovú, a ich päť detí – vášnivú čitateľku Mariettu Pálfiovú, Paulínu Pálfiovú, ktorá obľubovala jazdenie na koni, Jozefa Pálfiho, posledného majiteľa smolenického panstva, akademického maliara Petra Pálfiho a majiteľa Červeného Kameňa Karola Pálfiho.

Cieľom organizovania konferencie je viesť žiakov k poznávaniu regionálnej histórie, naučiť ich prezentovať svoje poznatky a vystúpiť na verejnosti.

Ivana ŠTIBRANÁ, ZŠ s MŠ Smolenice

Exkurzia učiteľov v Sedmohradsku

VÝMENA SKÚSENOSTÍ

Učitelia Gymnázia Hansa Selyeho v Komárne sa v dňoch 26. – 30. apríla spoločne so Szent István Gimnázium z Budapešti zúčastnili exkurzie do Sedmohradska v Rumunsku. Prijala ich partnerská škola Tamás Áron Gimnázium v Székelyudvarhely. Priateľstvo všetkých škôl trvá už od roku 2005. Dôležitým krokom bolo nielen pestovanie priateľských vzťahov medzi školami, ale aj výmena skúseností vo vzdelávaní. Učitelia sa zúčastnili aj otvorených vyučovacích hodín a týmto spôsobom mohli nahliadnuť do rumunského školského systému a získať nové poznatky. Všetky tri štáty majú rozdielny školský systém, odlišnosť sa prejavuje najmä v hodnotení a klasifikácii žiakov. U nás prospech žiaka v jednotlivých predmetoch sa klasifikuje známkami 1 až 5, v Maďarsku sa klasifikuje stupňami 5 až 1, v Rumunsku stupňami 10 až 1.

Kolegovia mali pripravený veľmi pozoruhodný program. Okrem zaujímavého kultúrneho programu sme mali možnosť vidieť aj krásy a zaujímavosti Rumunska. Dúfame, že v budúcnosti my budeme tí, ktorí s radosťou privítame v Gymnáziu Hansa Selyeho kolegov a priateľov z Maďarska a Rumunska.

PaedDr. Annamária KOMÁROVÁ

Skúška dospelosti zasiahla...

(dokončenie zo strany 1)

si vybralo spolu 11 426 žiakov. Najmenej maturantov sa opäť prihlásilo na taliansky jazyk – 19.

Novinkou v tomto roku je významnejšie zohľadnenie úspešnosti maturantov z externého testu i písomnej práce pri celkovom hodnotení maturitnej skúšky. Pri jazykoch, ktoré majú externú časť i písomnú prácu, sa bude prihliadať na ich výsledky aj v prípade, ak zvládnu ústnu skúšku na trojku alebo lepšie. Vtedy na úspešné zvládnutie maturitnej skúšky musia dosiahnuť buď viac ako 25 % z písomnej práce, alebo viac ako 33 % z externého testu. Ak žiak dostane na ústnej maturite štvorku, uvedenú percentuálnu úspešnosť musí dosiahnuť v oboch prípadoch. Maturanti z matematiky, ktorá má iba externý test, budú musieť dosiahnuť buď viac ako 25-% úspešnosť, ak zvládnu ústnu skúšku nie horšie ako na trojku, alebo viac ako 33-% úspešnosť, ak budú ústne odpovedať na štvorku.

Odporúčané obdobie ústnych skúšok je stanovené na obdobie 20. mája až 7. júna 2013. Na prípravu a priebeh zabezpečenia maturitných skúšok dohliada Ústredná maturitná komisia.

Žiaci, ktorí pri písomnej časti nedosiahli potrebný počet bodov, si maturitu zopakujú, ústnu časť však môžu absolvovať teraz. Študenti, ktorí sa na skúške nebudú môcť zúčastniť, ju vykonajú v náhradnom termíne, ktorý je stanovený na september 2013 (označovaný ako mimoriadny termín) a na február 2014 (druhý mimoriadny termín).

Maturita je skúška, ktorou sa ukončuje stredoškolské vzdelávanie vo viacerých krajinách. V určitých obmenách je obvyklá v Rakúsku, Česku, Bulharsku, Chorvátsku, Maďarsku, Lichtenštajnsku, Poľsku, Srbsku, Čiernej Hore, Slovinsku, vo Švajčiarsku. Maturita u nás svojou náplňou približne zodpovedá anglickej skúške *A-level* alebo nemeckej *Abitur*, či francúzskej *baccalauréat*, skrátene nazývanej aj *bac*.

Treba dodať, že slovo maturita pochádza z latinského *maturitas*, čiže zrelosť. Termín skúška dospelosti sa u nás rozšíril vďaka habsburskej školskej tradícii.

Ľubomír PODLUŽIANSKY

UČITEĽSKÉ NOVINY
Dvojtýždenník o školstve a vzdelávaní

Vydáva Štátny inštitút odborného vzdelávania.
Adresa vydavateľa: Bellova 54/a,
833 63 Bratislava, IČO: 17314852

Učiteľské noviny vychádzajú ako súčasť národného projektu *Vzdelávanie učiteľov v súvislosti s tvorbou školských vzdelávacích programov*.

Adresa na doručovanie pošty:
Vydavateľstvo Parentes
P. O. Box 17, 902 01 Pezinok
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Šéfredaktor:
PhDr. Ľubomír Pajtinka, PhD.,
tel.: + 421 904 700 570,
e-mail: uciteliazneba@gmail.com

Redakčný tím:
Prof. PhDr. Miron Zelina, DrSc.,
e-mail: zelina@fedu.uniba.sk
Dušan Mikolaj,
e-mail: dusanmikolaj@gmail.com
Mgr. Milan Soukup,
e-mail: mgr.milan.soukup@gmail.com
Ľudovít Pomichal,
e-mail: ludo@pomichal.sk
Mgr. Tomáš Mikolaj,
e-mail: mykolight@gmail.com

Fotoreportér: PhDr. Ján Súkup,
e-mail: sukup@stonline.sk

Design: Branislav Malík, ARTWORK

Nevyžiadané rukopisy nevraciame.

Redakcia si vyhradzuje právo upraviť titulok príspevku a vykonať v rukopise potrebné štylistické, jazykové a ďalšie úpravy, ako aj rozhodnúť o jeho nezaradení. Redakcia sa nemusí stotožňovať s obsahom príspevkov.

Tlač: Versus, a. s., Moskovská 4, 811 08 Bratislava, prevádzka Pribinova 21, 819 46 Bratislava

Vydávanie Učiteľských novín finančne podporuje Európsky sociálny fond.

Učiteľské noviny sa distribuujú zadarmo.
Zadané do tlače 30. 5. 2013.

EV 2461/08

Európsky týždeň mládeže aj na Slovensku

IUVENTA

V týždni od 26. mája do 2. júna 2013 sa v celej Európe slávi šiesty ročník Európskeho týždňa mládeže. Tvorí ho široká škála podujatí a činností, ktoré sa uskutočňujú vo všetkých 33 krajinách zapojených do programu EÚ Mládež v akcii a ktorých koordinovanie a organizovanie bolo zverené národným agentúram tohto programu. Do celoeurópskej kampane sa svojimi aktivitami zapojilo aj Slovensko.

Hlavným organizátorom podujatia je IUVENTA - Slovenský inštitút mládeže, Národná agentúra programu EÚ Mládež v akcii. Počas celého týždňa sa koná množstvo podujatí na regionálnej úrovni. Na otvorení podujatia na národnej úrovni na bratislavskom Hviezdoslavovom námestí sa v utorok predstavili úspešní účastníci podporených projektov programu Mládež v akcii, ktorí predviedli svoje aktivity. Medzi podporenými sú napr. mladí umelci, ktorí sa vyjadrujú tancom a spevom, ale aj mládežníci, ktorí analyzujú výroky politikov alebo sa realizujú v mládežníckych parlamentoch.

V neďalekom kine Mladosť sa v ten deň paralelne diskutovalo s poslancami Európskeho parlamentu, so zástupcami samosprávy, s občianskymi aktivistami o zapájaní sa mladých do rozvoja samosprávy, o euroobčianstve, o ľudských právach a slobode prejavu či výhodách, ktoré mladým ponúka mobilita v rámci Európy. Na záver podujatia vytvorili mladí ľudia spoločne „živú reťaz“, ktorá symbolizovala, že držia svoje mesto pevne v rukách.

V regiónoch sa Európsky týždeň mládeže 2013 bude konať v týchto termínoch:

- 31. 5. (piatok) / 1. 6. (sobota) – Handlová,
- 30. 5. (štvrtok) – Prešov,
- 31. 5. (piatok) – Nové Mesto nad Váhom
- 31. 5. (piatok) – Dubnica nad Váhom,
- 31. 5. (piatok) – Žilina,
- 31. 5. (piatok) – Humenné.

Hlavným cieľom Európskeho týždňa mládeže 2013 je vyzdvihnúť program Mládež v akcii. V rámci podujatia existuje možnosť predviesť úspešné vykonávanie programu, skôr ako ho roku 2014 nahradí nový program zameraný na mládež. Ďalšou témou Európskeho týždňa mládeže 2013 je aktívne občianstvo mladých, ktoré je zamerané aj na účasť mladých na spoločenskom dianí a vo voľbách do Európskeho parlamentu roku 2014.

Mgr. Michaela ŠUĽÁKOVÁ, IUVENTA

Projekt, ktorý pomáha budovať kontakty

COMENIUS

Základná škola, Pri Podlužianke 6, v Leviciach je zapojená do projektu Comenius Školské partnerstvá 2012 – 2014. Projekt má názov Virtuálne múzeum nášho mesta. Sú doň zapojené partnerské školy z portugalskej Coimbry, tureckej Ankary, českej Prahy, rumunskej Iași, talianskeho Bari a z lotyšskej Rigy. Od 13. do 17. mája 2013 sa tri žiačky našej školy spolu s pedagogickým dozorom – pani riaditeľkou Čukovou a pani učiteľkou Nyúlovou – zúčastnili návštevy v portugalskej Coimbre. Čakal ich týždeň plný zaujímavostí, nových priateľov a poznania nových kultúr. Prvý deň strávili prehliadkou hlavného mesta Lisabonu. Neskôr sa presunuli do mesta Coimbry, kde sa stretli s hostiteľskými rodinami.

V partnerskej škole nasledovala uvítacia ceremónia a rôzne aktivity. Výnimočná bola návšteva jednej z najstarších univerzít v Európe. Zaujímavá bola návšteva Conimbrigy, kde sa nachádzajú vykopávky starého mesta. Zábavno-náučný park bol miestom, kde dievčatá využili svoje vedomosti z angličtiny a nadviazali nové kontakty. V posledný deň návštevy dostali naše žiačky certifikáty za splnené úlohy, ktoré sa týkali prezentácie histórie a kultúry nášho mesta. Okrem nich nadobudli nové kontakty aj vedomosti, zlepšili si angličtinu a priniesli si veľa zaujímavých zážitkov. **(do)**

790 slovenských učiteľov sa zapojilo do tvorby digitálnych vzdelávacích objektov

DIGITALIZÁCIA

Na mzdy pre učiteľov, ktorí budú tvoriť podklady na digitálne vzdelávacie objekty, máme viac ako 8,6 milióna eur.

Na komunitnom portáli digitalnevzdelavanie.sk je zaregistrovaných už 790 aktívnych učiteľov. Niektorí z nich už pracujú na námetoch, ostatní čakajú na vypísanie zvyšných tém predmetov, o ktoré majú záujem. Momentálne sú spracovávané témy pre **prvý stupeň základnej školy vo vzdelávacej oblasti Jazyk a komunikácia** v predmete slovenský jazyk a literatúra a pre **druhý stupeň základnej školy vo vzdelávacej oblasti Človek a spoločnosť** v predmete dejepis. Registrovaní učitelia priebežne posielajú námety na digitálne vzdelávacie objekty, ktorých úroveň naši interní odborní zamestnanci zatiaľ hodnotia veľmi pozitívne, čo **svedčí o vysokej kvalite slovenských učiteľov**. Predpokladom pokrytia čo najširšieho spektra vzdelávacích oblastí je spolupráca s veľkým počtom učiteľov, preto je jednoduchá on-line registrácia na portáli digitalnevzdelavanie.sk stále otvorená.

Učitelia, ktorí ešte váhajú, nemusia mať obavy. Priestor na spoluprácu je otvorený pre všetkých aktívnych učiteľov, prihlasovať sa môžu aj na témy, ktoré nevyučujú. Samotné digitálne vzdelávacie objekty tvorí náš tím grafikov a animátorov, preto nevyžadujeme znalosť práce s IT ani so špeciálnym softvérom. Za dôležitú považujeme znalosť vzdelávacieho obsahu, prax, nápaditosť a kreativitu. Na tvorbu námetov je pre učiteľov vyčlenený dostatočný čas i prostriedky. **(mi)**

Pilotné overovanie dištančného...

(dokončenie rozhovoru zo strany 1)

ky pracovné povinnosti. Všetci vieme, že vzdelávanie je celoživotná púť a treba využiť každú voľnú chvíľu. Ako riaditeľka školy mám možnosť motivovať svojich kolegov, aby využili to, že systém im umožňuje vzdelávať sa, získať nové vedomosti, skúsenosti a v neposlednom rade aj kredity. Podporujem svojich kolegov, aby si urobili aj prvú, aj druhú atestáciu. Môj manžel je lekár a tiež, podobne ako ľudia v iných profesiách, sa vzdeláva dištančnou formou. Pedagógovia by nemali v tomto zaostávať.

PaedDr. Eva Kuková, zástupkyňa riaditeľa 8-ročného Gymnázia J. Lettricha v Martine

Ako multiplikátorka v prezenčnej forme som vzdelávala učiteľov v súvislosti s prípravou školských vzdelávacích programov. Ohlasy zúčastnených učiteľov gymnázií boli veľmi dobré a mňa samu prezenčná forma vzdelávania natoľko zaujala, že som prijala výzvu podieľať sa ako tútorka aj na dištančnej forme vzdelávania mojich kolegov. Ku kladnému rozhodnutiu ma súčasne viedla aj skutočnosť, že nemám najmenší problém technicky zvládnuť on-line komunikáciu, a už sa teším, čo prinesie mne aj mojim kolegom dištančné vzdelávanie. Sledujem už dlhší čas, že učitelia majú čoraz väčší záujem vzdelávať sa. V tomto prípade je výhodou fakt, že nemusia vo voľnom čase navštevovať rôzne kurzy, respektíve školenia. Budeme sa teda spolu stretávať vo večerných hodinách pri počítači a všetci sa už na to tešíme.

Tušíte, čo vás čaká, čo všetko musíte frekventantov naučiť?

Práve na školení sme dostali presnejšie informácie o práci s portálom, obsah vzdelávania je mi už známy. Ja sama som ním prechádzala. V rámci prezenčného vzdelávania som absolvovala 60-hodinový kurz pre multiplikátora, ale v tejto forme vzdelávania, o ktorej spolu hovoríme, budú účastníci robiť testy, a tak sa budú zároveň aj „preklikávať“ do vyššieho štádia v rámci vzdelávacieho programu, smerom k záverečnej skúške. Som veľmi rada, že dnes sme dostali konkrétne informácie.

V dištančnom vzdelávaní budete musieť hodnotiť záverečné práce frekventantov on-line. Ako sa vidíte v tejto pozícii?

Ako zástupkyňa riaditeľa školy hodnotím pedagógov. Proces hodnotenia a sebahodnotenia je prirodzenou súčasťou práce učiteľa so žiakmi a práce v škole vôbec. Takže tohto sa až tak veľmi neobávam, je to pre mňa výzva, čo sa týka nových obzorov. Iné je mať osobný kontakt s učiteľom a iné komunikovať s ním prostredníctvom moderných IKT prostriedkov. Sama som zvedavá, čo to prinesie. Začíname postupne, a ako už povedali aj moje kolegyne, máme pred sebou trojmesačnú etapu, počas ktorej sa môžeme rozhodnúť, či budeme v dištančnom vzdelávaní pokračovať. Odvediem teda jeden kurz a potom sa uvidí.

Predpokladám, že tak ako vaše kolegyne, ani vy to po troch mesiacoch nevzdáte.

Tak to určite nie. Myslím si, že preškolenie na tvorbu školských vzdelávacích programov, o ktoré vo vzdelávaní v podstate ide, je neuveriteľným prínosom pre školu ako celok a prínosom pre učiteľov jednotlivých predmetov a nadväzne aj pre žiakov. Očakávam, že učitelia o dištančné vzdelávanie určite prejavia záujem. Je pre nich totiž dôležité naučiť sa pripraviť školské vzdelávacie programy. Reforma síce funguje už niekoľko rokov, napriek tomu stále ešte vidíme určité rezervy v tvorbe programov. Je skutočne len na nás, aby sme sa s nimi v prospech lepšej vzdelávacej úrovne popasovali, čo je aj cieľom dištančného vzdelávania – získať také kompetencie a zručnosti, aby učiteľ dokázal vytvoriť kvalitný školský vzdelávací program, respektíve jeho časti.

Ing. Janka Fedorová, riaditeľka Strednej odbornej školy v Pruskom

Majú o dištančné vzdelávanie záujem aj pedagógovia z poľnohospodárskych škôl?

Aj u nás je značný záujem o spomínanú formu vzdelávania. Aj keď škola, v ktorej pôsobím, má viac ako 60-ročnú tradíciu a stále inklinujeme k poľnohospodárstvu, máme aj iné zaujímavé odbory, napríklad v oblasti záhradníctva, viazania a aranžovania kvetín či rozvoja vidieka. Rovnako ako moje kolegyne, aj ja som bola multiplikátorkou a vzdelávala som už svojich kolegov na tvorbu školských vzdelávacích programov prezenčnou formou. Už teraz mám informácie, že aj ďalší učitelia majú záujem vzdelávať sa. Je veľmi dôležité, aby sme kráčali s dobou, najmä dnes, keď dochádza k mnohým zmenám aj na pôde školy, ale najmä vedeli ponúknuť našim študentom prostredníctvom kvalitného školského vzdelávacieho programu adekvátne informácie do ich budúceho profesijného života.

Mgr. Beáta REPÍKOVÁ

KRÁTKO

Dobšinský už aj po španielsky

Španielsky hovoriace národy už majú svoj prvý výber Dobšinského *Prostonárodných slovenských povestí*. V rámci Literárnych dní Complutense krstili vo štvrtok 25. apríla na Univerzite Complutense v Madride (UCM) knihu *Cuentos*

eslovacos de tradición oral. Ide o vôbec prvý výber povestí Pavla Dobšinského preložený do španielskeho jazyka. Kniha obsahuje 16 povestí s doslovom o živote a diele nášho významného zberateľa ľudovej slovesnosti a okruhu jeho spolupracovníkov. Knihu doplňuje kľúč na zaradenie povestí do svetovej klenotnice diel podobného charakteru z pera Bohdana Ulašina, učiteľa španielčiny v odbore tlmočníctvo a prekladateľstvo na Filozofickej fakulte UK v Bratislave.

Španielska verzia povestí je výsledkom spolupráce oboch spomenutých univerzít. Na slávnostnom podujatí predstavenia slovenských povestí v španielskom preklade sa zúčastnil veľvyslanec SR v Mad-

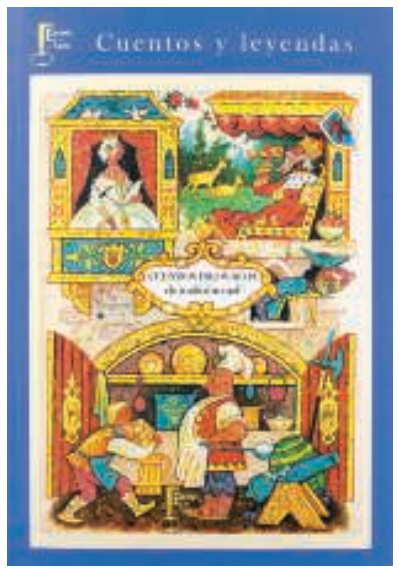

ride Ján Škoda. Naslovovzatý odborník na tému univerzitný profesor Carlos García Gual zaradil túto knihu do kontextu svetovej literatúry a nešetril pochvalami na prekladateľov ani vydavateľov.

Vo vydavateľstve Ediciones Xorki, ktoré vydalo *Cuentos eslovacos de tradición oral*, už vyšla v španielčine roku 2011 novela *Uršuľa* Rudolfa Slobodu a minulý rok jeden zo zväzkov *Skaziek o Vladovi* od Petra Pišťanka. **(do)**

Začiatky

(dokončenie zo strany 1)

jej kávu omylom zaliala studenou vodou alebo keď som ju – podotýkam, nechtiac – zamkla v kabinete. Po prvotnom šoku mi hneď odpustila. Každému začínajúcemu učiteľovi by som dopriala takúto dobrosrdečnú, prísnu, aktívnu, vzdelanú, mravnú, pozitívnu, triezvo uvažujúcu a skúsenosťami nabitú ženu, ktorej oslovenie pani učiteľka právom patrí.

Môj sen naučiť sa hovoriť po poľsky je stále na zozname, momentálne hibernuje. Avšak sen stať sa dobrou pani učiteľkou sa mi naplnil aj vďaka Zdenke. V našom živote sa plnia priania, je to zázračný čas plný milostí, a možno o rok si budem odškrtávať zo zoznamu ďalší splnený sen.

Anna FEJKOVÁ

Učiteľstvo – rozhodujúci činiteľ kvality v školstve

VEREJNÁ DISKUSIA

Ak chceme na Slovensku moderný, otvorený a flexibilný systém vzdelávania, ktorý zaručí kvalitu a efektívnosť, potom je potrebné prehodnotiť doterajšie stratégie koncepčných zámerov a uskutočnených reformných zmien. Kvalita školy ako vlastnosť dosahovať v škole optimálne plnenie vzdelávacích potrieb alebo očakávaní zainteresovaných partnerov (žiaci, učitelia, riaditeľstvo školy, rodičia, školské orgány, budúci zamestnávatelia) je miera spokojnosti so školou.

Na jednej strane vyhlasujeme, že chceme zvýšiť kvalitu školy a kvalitu výučby, že túto kvalitu chceme hodnotiť, no na druhej strane často zamieňame kvalitu s úrovňou, s výsledkami školy či výsledkami výučby. PDCA cyklus v systéme kvality (plánovanie – realizácia – kontrolovanie – zasahovanie) sa takto často redukuje na zisťovanie výsledkov a hodnotenie v etape kontrolovania.

Plánovaná reforma kvality školstva na Slovensku sa zredukovala na tvorbu školského zákona a z neho vyplývajúcu tvorbu štátnych a školských vzdelávacích programov. Všetko sa uskutočnilo expresne, bez väčšej zaangažovanosti rozhodujúcich aktérov (od učiteľov až po zamestnávateľov absolventov škôl), bez väčšieho ohľadu na kvalitu. Ani to nemohlo dopadnúť inak, ako to dopadlo, pretože bez vytvorenia kvalitných podmienok na prácu učiteľov sa nemôže realizovať žiadna reforma v školstve.

Milénium

Tvorcovia *Milénia* vytýčili programové zmeny v rozhodujúcich oblastiach vzdelávania, medzi ktoré patrí tiež vytvorenie ucelenej koncepcie a stratégie hodnotenia kvality systému vzdelávania. Navrhli zaviesť systém komplexného riadenia kvality, s dôrazom na autoevalváciu a evalváciu v systéme. Každá škola a školské zariadenie mali vypracovať vnútorný systém zabezpečenia kvality, ktorý by vychádzal najmä z teórie komplexného manažérstva kvality (TQM) a európskych noriem systémov kvality. Tieto predstavy zostali zatiaľ nenaplnené.

Bez kvalitného školstva Slovensko nemôže mať dosť peňazí ani na učiteľstvo. Pokusy reformovať školstvo bez prioritného zamerania na učiteľa sa nemôžu končiť úspešne.

Implementácia manažérstva kvality do nášho školstva sa aj začala. Na mnohých školách, zvlášť v Košickom kraji (okolo 30 stredných škôl), boli riaditeľstvá škôl po roku 2005 školené v manažérstve kvality. Školy získali aj certifikáty kvality, ale ďalšie aktivity v tomto smere ustali.

Vyhodnocovanie

Na stanovenie indikátorov sledovania kvality vzdelávania, vychádzajúc z európskych kritérií, bol realizovaný národný projekt Štátnej školskej inšpekcie (ŠŠI) s názvom *Externé hodnotenie kvality školy podporujúce sebahodnotiace procesy a rozvoj školy* (2009 – 2012) a národný projekt Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) s názvom *Hodnotenie kvality vzdelávania na základných a stredných školách v SR v kontexte prebiehajúcej obsahovej reformy vzdelávania* (2010 – 2012).

ŠŠI, podobne ako NÚCEM, však nemonitoruje ani nevyhodnocuje kvalitu konkrétnych procesov vo výučbe, obe sú skôr zamerané na kvantitatívne výsledky výučby na škole.

Kým súbor administratívnych činností spojených s prípravou a realizáciou zabezpečovania kvality vzdelávacích aktivít v škole býva poväčšine účinný a zdokumentovaný, v oblasti procesu výučby existujú v zabezpečovaní kvality značné rezervy.

Výročné správy škôl a školské vzdelávacie programy sú zamerané skôr na atraktívnosť vzdelávacej ponuky, dosiahnuté úspechy, na výsledky žiakov v externých meraniach. Sú redukované na kvantitatívne ukazovatele školy. Tieto však majú nízku výpovednú hodnotu o kvalite výučby v danej škole, o kvalite procesov vedúcich k výsledkom.

Podstatná je výučba

Systémy manažérstva kvality v škole sú účinné vtedy, keď rozvíjajú kvalitu výučby v triedach a predovšetkým kvalitu vlastného učenia sa žiaka. Ak systém manažérstva kvality školy nie je čo najtesnejšie prepojený s prepracovaným systémom manažérstva kvality výučby učiteľom v triede, potom zavádzanie systému kvality do systému riadenia školy prestane mať svoj zmysel. Bola založená na formálnom základe, s nízkou účinnosťou na učiteľa a žiaka. Kvalita školy sa má hodnotiť predovšetkým na základe jej podstaty, ktorou je proces výučby.

„Rozhodujúci vplyv na výsledky žiakov má kvalita vyučovania a učenia sa, ktorej sa musí zmocniť predovšetkým učiteľ.“

Doterajšie vytváranie podmienok na vzdelávanie učiteľov má za následok honbu za kreditmi, peniazmi, bez väčšej zainteresovanosti účastníkov na skvalitnení vlastnej výučby. Vyšší plat by mal získať učiteľ, ktorý po získaní príslušného počtu kreditov či atestácie kvalitnejšie vyučuje.

Mnohí učitelia síce majú vedomosti o kvalite vyučovania a učenia sa, ale sami reálne systém kvality vo výučbe neuplatňujú. Vzdelávanie učiteľov málo kompetentnými lektormi je len jedna z prekážok, ktoré spôsobili personálne zoslabenie v kvalite školstva. Podávajú sa výkony, ale je to krátkodobá úroveň bez dlhšie trvajúcej kvality. Preto bude nutné zaviesť do vzdelávania učiteľov systém manažérstva kvality vo výučbe (tak v pregraduálnom, ako aj v ďalšom vzdelávaní učiteľov).

V školských úradoch na Slovensku neexistuje azda ani jedno systematizované miesto, na ktorého obsadenie by sa vyžadovala vedecko-pedagogická hodnosť či výsledky vedeckej práce z učiteľstva. Školskí úradníci bez učiteľstva nie sú veľkým prínosom ku komplexnému vytváraniu podmienok na vzdelávanie národa.

Ale zmeny v školách sa často dejú podľa názorov týchto úradníkov alebo im podriadených komisií, a to bez prípravy, z jedného dňa na druhý, bez experimentálneho overenia. Učitelia tieto porevolučné rozhodnutia a koncepcie, ktoré sa menili ako ministri (od revolúcie ich bola takmer dvadsiatka), prijímajú už ako nanosené nutné zlo. Zostávajúci učitelia sa naučili preberať úradnícke rozhodnutia bez posudzovania. Aj preto zostáva naše porevolučné školstvo málo kvalitné.

Tajomným liekom na uzdravenie slovenského školstva nie sú (len) peniaze, ale predovšetkým vzdelaný moderný učiteľ so zabezpečenými kvalitnými podmienkami na prácu, učiteľ-manažér kvality v systéme výučby.

Vzdelanosť Slovenska závisí od učiteľstva:

a) od výberu adeptov na štúdium učiteľstva,
b) od úrovne a kvality prípravy učiteľov na vysokých školách,
c) od zabezpečenia podmienok na trvalý rozvoj osobnosti učiteľa.

„Nekvalitný učiteľ nedokáže zabezpečiť kvalitnú výučbu ani v situácii, keď sú zabezpečené všetky ostatné podmienky na výučbu.“

Kvalita v školstve si vyžaduje vedecké riadenie, s jasnou koncepciou jeho rozvoja a predovšetkým s kvalitnými učiteľmi, schopnými transformovať školstvo zdola. Na prijímanie, udržanie a rozvoj kvalitných učiteľov sú potrebné dobre finančne zabezpečené stratégie, počnúc začiatočným pedagogickým vzdelávaním až po ich ďalší odborný rozvoj v priebehu celej kariéry.

Zabezpečovanie kvalitných podmienok výučby pre učiteľa zhora musí stimulovať odozvu zdola, aby sa učiteľ zmocnil manažérstva kvality vo výučbe. Na to však učiteľ potrebuje (okrem finančného zabezpečenia na svoj pokojný duševný stav), aby sa mu predložil systém kvality výučby, ktorý by mohol identifikovať, naštudovať, postupne realizovať vo svojom vyučovaní, zhodnotiť a na základe výsledkov aj upravovať.

V našom školstve absentujú modely systému manažérstva kvality na úrovni školy (pre riaditeľstvo školy) a zvlášť na úrovni výučby v škole (pre učiteľa) s vhodne zadefinovanými a sledovanými oblasťami kvality, s indikátormi na meranie kvality, s nástrojmi na monitorovanie a hodnotenie kvality vzdelávania. Takéto modely by mali byť pripravené na externé aj interné hodnotenie kvality vo vzdelávaní.

Prečo je to pomerne náročné?

Vhodné prepojenie systémov manažérstva kvality z ekonomickej sféry do školstva si vyžaduje vysokoškolské vzdelanie z jednej aj z druhej strany obidvoch rezortov. Zopár súčasných slovenských pedagógov (skôr teoretikov) sa tým aj zaoberá a takéto modely všeobecne pre systém vzdelávania i pre školu ako inštitúciu aj popíšu (aj keď sa poväčšine odvolávajú na skúsenosti zo zahraničných zdrojov, čo tiež nebýva riešením v domácich podmienkach).

Na aplikáciu teórie manažérstva kvality do systému výučby sa však vyžaduje mať aj iné, ďalšie vzdelanie – a to dokonalé poznanie a dlhoročnú prax reálneho procesu výučby na strednej či základnej škole, so skúsenosťami z inovačného overovania oblastí modelu manažérstva kvality výučby. A tu sa popisy systému manažérstva kvality v učiteľských príspevkoch o kvalite poväčšine končia. Kvalita priebehu procesu výučby sa potom takticky zametie pod koberec. Kvalita výučby sa vypracováva len všeobecne, ako jedna z oblastí kvality školy, nie ako samostatný systém pre učiteľa-manažéra kvality. Na vypracovanie systému s jeho konkrétnymi zložkami je už potrebná odvaha (či

skôr náročnejšie vzdelanie?). Aj preto na Slovensku chýbajú návrhy modelov manažérstva kvality výučby pre učiteľov. Vďaka však aj za to málo.

Vlastné modely

Účinnosť manažérstva kvality v školách sa dosiahne vtedy, ak si školy vytvoria vlastné vnútorné modely manažérstva kvality, ale predovšetkým systémy manažérstva kvality výučby pre učiteľov, ktoré sa prejavia v kvalite učenia sa žiakov. Školy majú vykonávať vlastné hodnotenie kvality (autoevalváciu) systematicky a transparentne.

Povinná vlastná tvorba školských vzdelávacích programov učiteľmi nie je cieľom reformy školstva, ale len jej sprievodným znakom. Štruktúra programu výučby by mala rešpektovať model systému manažérstva kvality výučby, kde pri kvantite obsahu učiva je požadovaná kvalita vyváženosti vecnej a procesuálnej stránky výučby.

Hlavným cieľom transformácie výučby zostáva sebareflexia, zmena v pedagogickom myslení a konaní učiteľského zaostalého prístupu k žiakom vo výučbe. To všetko v prospech komplexného rozvoja osobnosti súčasného žiaka pre vzdelanostnú spoločnosť.

Na skvalitnenie nášho školstva, na skvalitnenie procesu výučby v školách je potrebné uvedomiť si toto:

1. Najdôležitejší faktor, ktorý ovplyvňuje kvalitu školstva, je **učiteľ**. Zvýšenie profesionality učiteľov, ako najdôležitejších aktérov v stratégii vytvárania vzdelanostnej spoločnosti, je prioritné pre kvalitu školstva. Kvalita školy stojí a padá na kvalitnej výučbe – so vzdelanými učiteľmi, ktorí majú vytvorené náležité pracovné podmienky. Preto je nevyhnutné zabezpečiť aj systém prípravy a rozvoja učiteľov s uvádzaním manažérstva kvality do výučby, posilňovať učiteľské kompetencie. Učiteľ, ktorý sa nevzdeláva, nezdokonaľuje, nemôže zostať učiteľom.
2. Prechod od informatívno-transmisívnej koncepcie vzdelávania k systému tvorivo-humanistického vzdelávania **s manažérstvom kvality vo výučbe** je príliš pomalý až nebadateľný. Vo výučbe sa stále nedostatočne uplatňujú konštruktivistické stratégie výučby na riešenie problémov, s prevahou kooperatívnej, individualizovanej a projektovej výučby, s podmienkami výučby umožňujúcimi zaraďovanie rôznych foriem elektronického vzdelávania. Modernizáciu učiteľových prístupov vo výučbe si vyžaduje aktuálna pripravenosť osobností študentov v súčasnom vzdelávaní, rozvíjanie systému ich kľúčových a odborných kompetencií pre motiváciu do celoživotného vzdelávania, pre ich uplatnenie sa v živote.
3. **Hodnotenie v systéme kvality** vzdelávania (poznávania, výchovy a výcviku) by malo mať predovšetkým formatívny charakter. Preto by nemalo prebiehať žiadne hodnotenie zvonku, pokiaľ sa neuskutočnilo sebahodnotenie zvnútra. Školské orgány, školy, učitelia, žiaci by mali rešpektovať procesy evalvácie a autoevalvácie v kvalite vzdelávania. Obidva hodnotiace procesy musia byť rešpektované na rovnakej úrovni. Takto by mala byť hodnotená kvalita na úrovni riadenia nielen školskej inštitúcie, ale predovšetkým kvalita prístupov a osobností učiteľov a žiakov vo výučbe.

Hlavnými sledovanými oblasťami systému manažérstva kvality školy by mali byť:

- vnútorné riadenie školy a poradenstvo,
- strategické plánovanie školy,
- školské vzdelávacie programy,
- zamestnanci školy a ich rozvoj,
- spolupráca s partnermi, marketing,
- materiálne a finančné podmienky,
- proces výučby,
- klíma školy,
- výsledky školy, uplatnenie absolventov,
- vonkajšie hodnotenie školy.

Z uvedených oblastí je v škole najdôležitejšou sledovanou oblasťou **proces výučby**, v ktorej učiteľ-manažér kvality riadi výučbu podľa modelu kvality. Navrhovaný model systému manažérstva **kvality výučby** pre učiteľa je predložený v prílohe.

Účelom navrhovaného modelu systému manažérstva kvality pre učiteľov strednej a základnej školy, pokrývajúceho kľúčové oblasti kvality výučby, je svojím poslaním a všeobecnými cieľmi, princípmi, sledovanými oblasťami a indikátormi prispieť k:

a) usmerneniu a podpore jednotlivých učiteľov pri zabezpečovaní komplexnosti systému kvality svojho vyučovania a učenia sa žiakov, k sebareflexii výučby, k sebahodnoteniu,
b) zabezpečeniu zdroja pomoci a poradenstva školám rozvíjajúcim vlastné systémy zabezpečovania kvality,
c) spoločnému referenčnému rámcu na poskytovanie vzdelávania, ktorý môžu využívať inštitúcie externého a interného hodnotenia kvality škôl.

Doc. RNDr. Michal BLAŠKO, PhD.,
Katedra inžinierskej pedagogiky
Technickej univerzity v Košiciach
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Model systému manažérstva kvality výučby (pre učiteľa SŠ, ZŠ)

I. POSLANIE A VŠEOBECNÉ CIELE *(Základ kvality výučby – tvorivo-humanistická koncepcia)*

Manažérstvo kvality výučby podporuje schopnosti učiteľa a žiaka systematicky riadiť samého seba, napomáha zvnútorňovať motiváciu učiteľa na rozvíjanie vlastnej profesionality a motiváciu žiaka k učeniu sa. Cieľom manažérstva kvality výučby je na základe sledovania jeho systému učiteľom optimalizovať procesy vyučovania učiteľa a učenia sa žiakov, pri ktorých dochádza k uspokojovaniu potrieb a požiadaviek zainteresovaných partnerov (predovšetkým žiakov), a súčasne dosahovať vytýčené ciele v tvorivo-humanistickej výučbe, pri racionálnych nákladoch na výučbu; všetko to objektívne merať, hodnotiť a robiť opatrenia vo výučbe, realizovať PDCA cyklus.

II. PRINCÍPY MANAŽÉRSTVA KVALITY VÝUČBY UČITEĽOM *(Mechanizmy kvality: vnútorná motivácia, sebahodnotenie, vlastná tvorivosť)*

- sústredenie sa na osobnosť žiaka; vedúca úloha učiteľa; systémový prístup k výučbe; rozvoj osobnosti a angažovanosti učiteľa; trvalé zlepšovanie výučby; rozhodovanie na základe faktov; spolupráca s partnermi

III. SLEDOVANÉ OBLASTI a INDIKÁTORY KVALITY VÝUČBY *(Vzdelaný učiteľ – profesionál ako rozhodujúci činiteľ kvality školy)*

(1) Podmienky výučby	(2) Profesionalita učiteľa (učiteľské kompetencie)	(3) Plánovanie vzdelávacieho programu predmetu (P)	(4) Realizácia priebehu výučby (D)	(5) Kontrolovanie priebehu výučby (C)	(6) Výsledky výučby (A)
1.1 Skladba žiakov v triede	2.1 Odborovo-predmetová	3.1 Identifikačné údaje programu	4.1 Prepojenie obsahu výučby so životnou praxou	5.1 Monitorovanie priebehu procesu výučby učiteľom a žiakmi	6.1 Naplnenie cieľov výučby
1.2 Podpora a poradenstvo žiakom	2.2 Diagnosticko-intervenčná	3.2 Poslanie a všeobecné ciele výučby	4.2 Motivovanie žiakov vo výučbe	5.2 Sebareflexia učiteľa a žiaka pri výučbe	6.2 Využitie času výučby predmetu
1.3 Rozvrh výučby	2.3 Didaktická	3.3 Prínos pre rozvíjanie kľúčových a odborných kompetencií žiaka	4.3 Využitie informačnej techniky	5.3 Spôsob hodnotenia žiakov učiteľom	6.3 Zaznamenanie výsledkov výučby
1.4 Vybavenosť učebných priestorov	2.4 Riadenie výučby	3.4 Medzipredmetové vzťahy	4.4 Sociálna klíma výučby	5.4 Spôsob hodnotenia učiteľa žiakmi	6.4 Zapojenie žiakov do mimovýučbových činností
1.5 Materiálne a finančné zabezpečenie učiteľa a žiakov	2.5 Sociálna a komunikačná	3.5 Stratégie výučby			6.5 Reflexia dosiahnutých výsledkov výučby žiakom a učiteľom
	2.6 Zdravotná	3.6 Materiálne prostriedky			
	2.7 Étos profesie	3.7 Kľúčové prvky učiva			
	2.8 Reflexia vlastnej činnosti učiteľa	3.8 Obsahový a časový rozpis učiva			
		3.9 Špecifické ciele (poznávacie, výcvikové, výchovné)			
		3.10 Systém kontroly procesu výučby			
		3.11 Vlastné hodnotenie programu výučby predmetu			

IV. PLNENIE KRITÉRIÍ kvality výučby v tomto modeli zabezpečujú predovšetkým učitelia (tiež riaditeľstvo školy)

■ Zabezpečiť vhodné pracovné podmienky – organizačné, bezpečnostné, priestorové, materiálno-technické a finančné – pre učiteľa na vyučovanie a pre žiakov na učenie sa.	■ Motivovať učiteľa ku komplexnému rozvíjaniu svojich profesijných kompetencií, k zvyšovaniu svojho kvalifikačného, etického a osobnostného potenciálu; učiteľa, ktorý naučí každého žiaka učiť sa. ■ Absolvovať vzdelávanie z manažérstva kvality výučby pre učiteľa. ■ Manažovať výučbu podľa modelu systému manažérstva kvality. ■ Vzájomne si hospitovať pri výučbe a robiť rozbory výučby.	■ Pripraviť program s manažérstvom kvality v systéme tvorivo-humanistickej výučby, s vhodnými stratégiami výučby na rozvíjanie kľúčových a odborných kompetencií žiakov; program vyplývajúci z profilu absolventa školy v danom odbore, rešpektujúci obsahové a výkonové štandardy daného predmetu. ■ Zverejniť program výučby na internete (vrátane podmienok na hodnotenie predmetu, tiež didaktické autotesty)	■ Rozvíjať kľúčové a odborné kompetencie žiakov rešpektovaním ich učebných štýlov, stimulovaním vnútornej motivácie žiakov ich učebnou činnosťou, vedením k sebahodnoteniu svojho učenia sa; motivovať ich k celoživotnému vzdelávaniu, sebarozvoju a tvorivej sebarealizácii. ■ Vytvárať priaznivú sociálnu klímu výučby uspokojovaním potrieb žiakov prostredníctvom: zmysluplnosti ich činností a obsahu učiva, rešpektovania autonómie žiaka, preukazovania jeho majstrovstva, spolupráce s ostatnými.	■ Vhodným zisťovaním výsledkov vo výučbe, hodnotením a sebahodnotením priebehu procesu výučby, osobnosti učiteľa a žiaka napomáhať optimalizáciu procesu vyučovania a učenia sa, rozvíjanie vnútornej motivácie žiaka k učeniu sa. ■ Pripraviť didaktické autotesty a testy. ■ Merať sociálnu klímu výučby. ■ Vyhodnocovať dotazníky na meranie kritérií kvality výučby, informovať o nich aj žiakov.	■ Dosahovať plnenie komplexnosti cieľov, plnenie štandardov v predmete (obsahových, výkonových). ■ Uplatňovať profesionálnu zodpovednosť učiteľa a spoluzodpovednosť žiaka za dosiahnuté výsledky vo výučbe. ■ Viesť nevyhnutnú pedagogickú dokumentáciu o výsledkoch výučby. ■ Zasahovať do plánu výučby na základe jej výsledkov.

© Doc. RNDr. Michal Blaško, PhD.

Národný projekt prinesie školám aj efektívnu spätnú väzbu

NOVÝ PROJEKT

Do celoslovenského projektu *Zvyšovanie kvality vzdelávania v základných a stredných školách s využitím elektronického testovania* sa oficiálne zapojila prvá škola. Riaditeľka Národného ústavu certifikovaných meraní vzdelávania (NÚCEM) Romana Kanovská za účasti vedúceho Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku Dušana Chrenka a štátneho tajomníka Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu SR Štefana Chudobu v Bratislave podpísala Zmluvu o spolupráci pri realizácii projektu s Pavlom Sadloňom, riaditeľom Gymnázia na Ul. Ladislava Sáru v Bratislave. Predstavitelia NÚCEM zároveň vyhlásili súťaž na vytvorenie loga národného projektu pre žiakov stredných škôl.

NÚCEM realizuje národný projekt vďaka významnej finančnej podpore zo strany Európskej únie, ktorá prostriedky poskytla z Európskeho sociálneho fondu z operačného programu Vzdelávanie. *„Naším cieľom je pomáhať školám, aby žiakom poskytovali znalosti, zručnosti a sebadôveru, ktoré potrebujú na to, aby mohli naplno využiť svoj potenciál. Dôležitou súčasťou kvalitného vzdelania sú aj digitálne zručnosti, ktoré sú v súčasnosti takmer rovnako dôležité, ako je schopnosť písať, čítať a počítať,“* uviedol vedúci Zastúpenia Európskej komisie na Slovensku Dušan Chrenek.

Prostredníctvom elektronického testovania a nových typov úloh projekt prinesie školám rýchlejšiu, efektívnejšiu a objektívnejšiu spätnú väzbu, prispeje k zvýšeniu kvality vzdelávania a pomôže lepšie pripravovať žiakov pre konkurenčne náročný európsky pracovný trh. Projekt je určený tak stredným školám a plnoorganizovaným základným školám, ako aj kreatívnym učiteľom-jednotlivcom, ktorí budú autormi e-úloh a testov.

Technológiám patrí budúcnosť

Projekt pozostáva z dvoch častí. V prvej vybraná skupina približne 500 učiteľov z celého Slovenska vytvorí moderné úlohy a testy, ktoré preveria pochopenie učiva žiakmi. *„Učiteľov bezplatne zaškolíme na tvorbu nových úloh a testov pod vedením odborníkov. Za tvorbu úloh budú zapojení učitelia finančne ohodnotení,“* povedala riaditeľka NÚCEM Romana Kanovská a dodala, že v projekte sa počíta aj s efektívnym využitím počítačovej techniky pri úpravách testov pre žiakov so zdravotným znevýhodnením.

V druhej etape projektu budú vytvorené úlohy a testy overovať a využívať školy, ktoré sa do projektu zapoja. Riaditeľ bratislavského Gymnázia na Ulici Ladislava Sáru Pavel Sadloň vidí projekt ako možnosť na efektívnejšie a zmysluplnejšie využívanie moderných informačných a komunikačných technológií. *„Verím, že na Slovensku je ešte stále veľa šikovných učiteľov, ktorí využijú svoje schopnosti a dlhoročné skúsenosti a zapoja sa do tvorby tejto veľmi potrebnej databázy úloh a testov. Projekt vnímam ako šancu na objektivizáciu nárokov na vedomosti žiakov a na identifikovanie trvalej vedomosti žiakov v jednotlivých etapách výchovno-vzdelávacieho procesu,“* konštatoval riaditeľ Sadloň.

Praktické využívanie on-line testovania počas projektu pomôže žiakom základných a stredných škôl. *„Žiaci sa priebežne môžu pripraviť na elektronickú Maturitu on-line, ktorú sme experimentálne overovali v dvesto školách na Slovensku v rokoch 2008 – 2011. Žiakom druhého stupňa základných škôl môžu testy pomôcť v príprave na celoplošné meranie vedomostí Testovanie 9,“* uviedla riaditeľka NÚCEM Romana Kanovská a dodala, že projektom Slovensko sleduje svetové trendy, napríklad od roku 2015 bude medzinárodné porovnávanie vedomostí 15-ročných žiakov PISA v krajinách Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj realizované iba elektronicky. Učitelia zo zapojených škôl budú môcť testy využívať z novovzniknutej databázy úloh ako vstupné, výstupné alebo na overenie zvládnutia učebných celkov.

Široká možnosť využitia výsledkov projektu

Konkrétnym výstupom projektu bude okrem vyškolených pedagógov bohatá elektronická databáza úloh a testov zo širšieho okruhu predmetov, konkrétne z oblastí Jazyk a komunikácia, Človek a príroda, Človek a spoločnosť a Matematika a práca s informáciami. Celkovo pribudne asi 30-tisíc nových úloh zo všeobecnovzdelávacích predmetov a asi 130 testov zo vzdelávacích oblastí a kľúčových kompetencií. Nové úlohy bude NÚCEM najprv testovať a cizelovať v niekoľkých stovkách základných a stredných škôl. Následne vzniknú dve skupiny databáz – prvú budú využívať školy a druhá bude určená na národné elektronické testovanie deviatakov a elektronické maturity.

„Je dôležité poznať stav informačno-komunikačných technológií v školách, aby sme mohli včas nastaviť technické parametre spolupráce so školami na realizáciu elektronického testovania. Na základe získaných údajov o hardvéri a softvéri budeme vedieť, či je škola vhodná aj ako partner pri certifikačných meraniach. Čiastočne vieme prispieť k obnove informačno-komunikačných technológií v danej škole,“ vysvetlila R. Kanovská na margo aktuálneho prieskumu stavu informačno-komunikačných technológií v školách.

Riaditeľ Strednej priemyselnej školy strojníckej na Fajnorovom nábreží v Bratislave Felix Dömény považuje nový projekt za významný krok k zvyšovaniu kvality odborného školstva na Slovensku a privítal by jeho pokračovanie so zameraním na odborné predmety. Možnosť využívania riaditeľských testov zas privítala predsedníčka Združenia samosprávnych škôl Slovenska Alena Petáková, ktorá je zároveň riaditeľkou Základnej školy na Malokarpatskom námestí v bratislavskom Lamači.

Prvé testovanie už koncom roka 2013

Projekt *Zvyšovanie kvality vzdelávania v základných a stredných školách s využitím elektronického testovania* sa začal 12. marca 2013 a potrvá do 30. novembra 2015. Celková výška rozpočtu je vyše 28 miliónov eur. Projekt je určený pre 2 000 regionálnych škôl (1 600 základných škôl a 400 stredných škôl), zapojiť sa doň môže 160-tisíc žiakov, 550 pedagogických zamestnancov a ďalších pracovníkov z oblasti vzdelávania. Prvé testovanie v školách sa uskutoční už koncom roka 2013. Kľúčovým cieľom národného projektu je vytvorenie podmienok na postupné zapojenie všetkých základných a stredných škôl na Slovensku do elektronického testovania.

NÚCEM je štátna rozpočtová organizácia s právnou subjektivitou, zriadená Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky. Vznikla 1. septembra 2008. Medzi jej základné úlohy patrí zabezpečovanie externej časti a písomnej formy internej časti maturitnej skúšky zadávanej ministerstvom školstva, zabezpečenie externého testovania žiakov 9. ročníkov základných škôl na Slovensku Testovanie 9 a zabezpečovanie medzinárodných meraní podľa programov, do ktorých sa Slovenská republika zapojila (PISA, PIRLS, TALIS, ICCS, ICILS, TIMSS).

Mária GREBEŇOVÁ-LACZOVÁ,
manažérka publicity projektu
Ilustračné foto Ján SÚKUP

Bolesti britského školstva

ŠKOLA A TRH

Toto nie je referencia o britskom školstve, ale iba o časti jeho, ako sa vraví, koncepčných problémov. O tých, o ktorých si myslím, že by mohli aktuálne zaujímať slovenské učiteľstvo aj novátorov slovenskej školskej politiky.

Ak si zalistujeme v britskej dennej i profesijnej tlači, hoci z posledného polroku, kritické slová o britskom školskom vzdelávaní nie sú ojedinelé. Ostrejšie tvrdia, že britská vláda ničí školstvo na všetkých úrovniach tým, že ho núti správať sa podľa trhovej mytológie z osemdesiatych rokov. Hoci tridsať rokov praktických skúseností (nielen v Británii!) zreteľne ukázalo, že zavádzanie manažérskeho systému do škôl (vrátane univerzít) im neprospieva.

Východiskom zmien poslania, organizácie, obsahu i financovania školstva v Británii je doktrína „verejného manažmentu“. Podľa nej je najlepším spôsobom, ako zaistiť vysokú kvalitu vo verejných službách, donútiť ich, aby napodobňovali trh. Centralizované školské systémy boli údajne nepružné a boli obeťou sebeckých záujmov „poskytovateľov služieb“, teda odborníkov, ktorí ich „prevádzkovali“ – učiteľov vrátane univerzitných. Školy sa musia podľa tejto mytológie podriadiť „konkurencii“ . A rozhodovacia právomoc sa musí odobrať profesijným (rozumej pedagogickým) odborníkom a odovzdať podnikateľským manažérom, ktorí budú pružnejšie reagovať na dopyt trhu, rodičov, študentov, daňových poplatníkov.

Problémom však je, že vzdelávanie nie je bežnou trhovou službou. Na rozdiel od návštevy kozmetického salónu nie je „tvár“ školstva iba otázkou osobného vkusu a následky pre jednotlivca a spoločnosť sa nedajú vzápätí napraviť obyčajným umytím. Pripomeňme si, že 33 európskych ministrov školstva vrátane britského a slovenského podpísalo roku 2001 protokol, v ktorom odmietajú, aby sa vzdelanie považovalo za tovar.

Noví manažéri v britskom školstve toto všetko do určitej miery priznávajú. Preto sa rozhodli vládnuť pomocou rôznych „excelových“ rebríčkov. Testami žiakov či prieskumami spokojnosti medzi nepovolanými sa snažia zachytiť kvalitu vzdelávania a premeniť ju na čísla v rebríčkoch. A potom sa snažia dostať svoju inštitúciu v rebríčku čo najvyššie. Tým vraj zvyšujú jej kvalitu.

Britská pedagogická komunita kritizuje takýto manažment školstva už dlhší čas a ukazuje, že excelové rebríčky vôbec nezvyšujú kvalitu školstva, že skresľujú to, čo údajne merajú. Už pred piatimi rokmi anglická hlavná školská inšpektorka tvrdila, že veľa škôl prispôsobuje svoj vzdelávací program tomu, aby žiakov pripravili na úspech v externom testovaní, že priveľký dôraz na výsledky testovania môže skresliť obraz toho, čo všetko sa žiak v škole naučil. A že veľmi mnoho škôl sa v čase pred národným testovaním zameriava len na prípravu, aby v ňom obstáli. Katastrofálne dôsledky takéhoto manažmentu pre školy sú jasné. Britskí žiaci sú podrobovaní asi najčastejšiemu množstvu skúšok v celom priemyselnom svete. Excelové rebríčky „študijných výsledkov“ škôl nútiace učiteľov, aby učili kvôli skúškam, učiteľskú komunitu demoralizujú, žiakov demotivujú.

A v britskej pedagogickej komunite sa nezabúda, že Organizácia pre hospodársku spoluprácu a rozvoj roku 2010 konštatovala, že neustále testovanie žiakov vedie k „perverzným výsledkom“ a že „napriek výraznému zvýšeniu financovania školstvo v Británii za posledných desať rokov neprišlo k zlepšeniu študijných výsledkov“.

Tu v Británii stále viac rezonuje, ako medzinárodné porovnávania presvedčajú, že zavádzanie trhových princípov do školstva a rebríčkových hodnotení efektívnosť vzdelávacej práce škôl nezvyšuje, že funguje presný opak. So závisťou sa konštatuje, že Fínsko, ktoré má jeden z najvýkonnejších vzdelávacích systémov na svete, skoro vôbec nepoužíva externé skúšky či školskú inšpekciu. Fínska pedagogická obec má dôveru (a podmienky) na zvyšovanie úrovne vzdelávania podľa vlastného úsudku. (Najúspešnejší výskumný univerzitný systém je v USA, kde sa za najvyššiu hodnotu považuje sloboda výskumníkov.)

V Británii často počuť tvrdenie, že vzdelávanie má slúžiť ekonomike a zamestnanosti. Ťažko však zistíte, čo všetko to má znamenať. Súdim, že uplatniteľnosť vzdelanosti je vec zásadná. Musíme sa však naučiť o uplatniteľnosti premýšľať, akým prínosom je pre celú spoločnosť, jej fungovanie, kultúru a rozvoj, pretože uplatniteľnosť nie je iba v produkcii výrobkov nevyhnutných na konzumný spôsob života. Je to možno práve naopak – konzumný spôsob života človeku škodí fyzicky i duševne a rozkladá spoločnosť, v tom je neužitočný až nebezpečný.

V Británii sa nezriedka kladie otázka, prečo britská vláda, ktorá tvrdí, že tak veľmi chce, aby britské školstvo bolo užitočné a aby medzinárodne uspelo, všetky tieto fakty ignoruje. Častou odpoveďou býva: je v tom „ideológia“. Členovia vlády sú produktom vzdelávania a myslenia z prelomu sedemdesiatych a osemdesiatych rokov, keď sa neoliberalizmus zdal byť niečím novým a vzrušujúcim. Britská elita, ľavá či pravá, ešte stále miluje túto zastaranú dogmu a nedokáže si uvedomiť, ako podivne nefunkčné je britské školstvo, keď sa porovná sa školstvom iných krajín. Britskí znalci školstva mienia, že britské školstvo potrebuje niečo omnoho viac ako menenie vlád. Potrebuje intelektuálnu revolúciu.

Mgr. Peter SMIDA,
spolupracovník UN, Londýn
Ilustračné foto stock.xchng

Priorita výchovy a vzdelávania

FÍNSKO

Krajiny, kde sa väčšina pedagógov združuje v odborových organizáciách, neváhajú investovať do školstva, nepretržite budovať výchovno-vzdelávací systém a vytvárať čoraz kvalitnejšie pracovné podmienky učiteľom. Spomínané pomery nádherne ilustruje Fínsko, ktoré sa v deväťdesiatych rokoch minulého storočia postavilo na nohy aj vďaka náležitému rozvoju školstva a kľúčovému postaveniu pedagógov. Mnohé štáty navyše nestrácajú zo zreteľa, že v rámci sústavného skvalitňovania výchovno-vzdelávacieho systému treba venovať náležitú pozornosť už predškolskej výchove, ktorá predznamenáva vedomostný rast žiakov...

Fínsko sa zaraďuje k štátom s najvyššou úrovňou školstva a patričnou úctou k pedagógom vďaka odborovému zväzu *Opetusalan Ammattijärjestö* (OAJ), združujúcemu vyše deväťdesiat percent fínskych učiteľov. Unikátna súdržnosť im zabezpečuje určujúci vplyv v spoločnosti, ergo rozhodovaciu právomoc vo sfére školstva na vládnej úrovni; politickí činitelia si totiž nemôžu dovoliť ignorovať mocný syndikát, keď prijímajú nové smernice v danej oblasti. Za týchto podmienok zohráva OAJ kľúčovú úlohu v procese modernizácie spoločnosti.

Z Fínska by si nepochybne mali brať príklad najmä krajiny, v ktorých sa učitelia združujú vo viacerých menších odborových organizáciách, lebo zbytočnou roztrúsenosťou zoslabujú svoj vplyv na štátnych predstaviteľov, nehovoriac o všeobecne nižšej a nesúrodej aktivite početných odborových predákov.

Syndikátna súdržnosť

Žiada sa pripomenúť, že ani fínski učitelia odjakživa nevstupovali do jediného syndikátu; začiatkom osemdesiatych rokov minulého storočia jestvovalo vo Fínsku viacero menších odborových zväzov, v ktorých pedagógovia zbytočne plytvali peniazmi a najmä energiou, aby sa od seba názorovo odlíšili. Väčšmi sa zameriavali na konkurenčné súboje skĺzavajúce do žabomyších vojen než na obranu svojich práv, primeraných miezd a pracovných podmienok. Trvalo dosť dlho, kým sa zjednotili do jedného odborového zväzu a začali ťahať za jeden povraz, ale s určitosťou možno povedať, že to stálo za vynaloženú námahu. Nenadarmo sa totiž vraví, že v jednote je sila!

V deväťdesiatych rokoch minulého storočia Fínsko zaznamenalo hlbokú ekonomickú recesiu. V krušných časoch sa pedagógovia a výchovní pracovníci nevyhli ťažkým úderom v podobe zníženého štátneho rozpočtu na školstvo, čo sa prejavilo zatváraním škôl a rozpúšťaním pedagogických zborov aj z dôvodu nejednotného postupu a veľmi slabo znejúcich hlasov, ktoré zanikali vo všeobecnom virvare. V súčasnosti aj Fínsko podlieha negatívnym dôsledkom celosvetovej hospodárskej krízy, podobne ako ostatné krajiny Európskej únie – odborový zväz sa však opäť stavia na obranu práv pedagógov prežívajúcich zaťažkávaciu skúšku. V poslednom čase sa výrazne posilnila jeho členská základňa, a predsa výbor zväzu bez váhania vypracoval špeciálny projekt, aby pritiahol do svojich radov aj zvyšných desať percent fínskych učiteľov.

Opetusalan Ammattijärjestö rozvinul kampaň za získanie nových členov a za náborové heslo si zvolil *„OAJ na dobrej ceste“*. Odboroví predáci sa v teréne stretávali s učiteľmi a výchovnými pracovníkmi na všetkých úrovniach (vrátane predškolských zariadení), pozorne si vypočuli ich problémy a návrhy, dodali im odvahu, aby sa zmobilizovali a zabojovali za vyššiu úroveň vzdelávania i za svoje záujmy po konzultácii webovej stránky odborového zväzu, z ktorej sa im prihovára sám predseda načrtávajúci potenciálny postup. Súčasne povzbudzovali potenciálnych nových členov, aby sa k nim neváhali pripojiť.

Organizátori kampane sa pozvoľna premiestňovali z jedného mesta do druhého, stavali si na hlavných námestiach stan, vztyčovali vlajky i transparenty s výrečnými sloganmi a pozývali okoloidúcich na diskusie. Nezabúdali medzi seba prizývať ani mestských zástupcov či niekdajších pedagógov, čo prestúpili zo školstva do inej sféry alebo odišli do dôchodku, nehovoriac o osobnostiach v oblasti umenia, hudby a športu, ktoré si pri tejto príležitosti verejne zaspomínali na nádherné školské časy i obľúbených učiteľov, čo výrazne ovplyvnili ich budúcnosť. Za niekoľko dní si dokázali vytvoriť predstavu o nevyhovujúcich pracovných podmienkach a konkrétnych cieľoch, ktoré sa vyučujúci snažia dosiahnuť.

Investície do budúcich pedagógov

Svetová odborová federácia Internacionála vzdelávania, združujúca okolo 400 odborov z vyše 170 krajín a 30 miliónov výchovno-vzdelávacích pracovníkov z odboru školstva, venuje zvýšenú pozornosť mladej generácii pedagógov, ochotných aktívne spolupracovať s rozmanitými mimovládnymi organizáciami a zároveň prechovávajúcich bezdôvodnú nedôveru k syndikátom, pretože považuje za veľmi dôležité, aby ich skúsení kolegovia poučili a pritiahli do odborových zväzov na celoštátnej úrovni, od ktorých v prevažnej miere závisí kvalitná úroveň školstva v budúcnosti.

Väčšina fínskych poslucháčov pedagogických odborov už počas štúdia vstupuje do Asociácie študujúcich pedagógov (SOOL) pri odborovom zväze *Opetusalan Ammattijärjestö*, ktorá vyvíja viac-menej nezávislú činnosť, vypracováva vzdelávacie programy, vydáva vlastný časopis a prispôsobuje aktivity záujmom svojich členov. Zameriava sa však predovšetkým na prípravu budúcich pedagógov na vstup do OAJ, ktorý finančne prispieva na jej činnosť a postupne ich oboznamuje s vlastnou štruktúrou a chodom, aby si po nástupe do praxe spontánne doň podali prihlášku.

Mladí vyučujúci si teda od samého začiatku uvedomujú nezanedbateľný význam odborového zväzu a mimovoľne k nemu pociťujú spolupatričnosť. Aktívna angažovanosť im totiž okrem entuziazmu a zdravej súťaživosti dáva väčšie šance uspieť v spoločnosti. Starší kolegovia ich usmerňujú, podávajú im pomocnú ruku a poskytujú priestor na sebarealizáciu, čím vytvárajú solídne základy kvalitnej spolupráce založenej na experimentálnych a inovačných metódach podporujúcich ich motiváciu. Nie div, veď odboroví predáci už dávno pochopili, že ich zväz získava na účinnosti, keď sa mládežnícky elán snúbi so skúsenosťami predchádzajúcich generácií.

Z Worlds of Education **spracovala Vladimíra KOMOROVSKÁ**

Ilustračné foto wiki.org

Celosvetová deklarácia práva na vzdelanie

NÓRSKO

Výchovno-vzdelávací systém podlieha zásadným zmenám v národnom i medzinárodnom meradle, ktorým sa musia prispôsobiť aj učitelia a vychovávatelia. Jedna zo základných reforiem pramení z *Celosvetovej deklarácie vzdelania pre všetkých*, prijatej roku 1990 v thajskom meste Džomtien a zahŕňajúcej myšlienku o kvalitnej výchove od útleho detstva. V tomto zmysle tvorí predškolská výchova neoddeliteľnú súčasť základného školstva a plným právom si zaslúži pozornosť. Jej princípy zakotvuje *Vyhlásenie o vzdelaní pre všetkých*, prijaté v Dakare roku 2000, v ktorom si podpísaní zástupcovia kladú za cieľ *„všemožne rozvíjať a skvalitňovať predškolskú výchovu aj v prípade hendikepovaných detí alebo detí žijúcich v skromných pomeroch“*.

Význam predškolskej výchovy zdôrazňujú aj svetové referáty vypracované na podnet Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), Medzinárodnej organizácie práce (ILO) a Organizácie Spojených národov pre výchovu, vedu a kultúru (UNESCO) a publikované v zborníku *Dobrý začiatok*. Výskum v tejto oblasti podnietil vznik medzinárodného fóra, na ktorom odznelo: *„Ukazuje sa, že predškolská výchova v rámci základného školstva je dobrou investíciou z hľadiska sociálneho rozvoja a rešpektovania práv dieťaťa, nehovoriac o ďalších výhodách pre spoločnosť... Vlády jednotlivých štátov by mali venovať náležitú pozornosť predškolskej výchove a uvoľniť na jej realizáciu viac finančných prostriedkov, lebo nesú zodpovednosť za kvalitné základné školstvo.“*

V poslednom období sa dostávajú do popredia nové výhľady o výchove najmladšej generácie; v deväťdesiatych rokoch minulého storočia mnohé štáty ratifikovali *Dohodu Spojených národov o právach dieťaťa*, kde sa maloleté ratolesti označujú za občanov a zdôrazňujú sa ich potreby. Deti sa však zároveň stavajú na piedestál, čo so sebou prináša zjavné nevýhody.

Nórska výskumníčka Anne Trine Kjoerholt, ktorá dlhodobo zameriava pozornosť na rané detstvo, upozorňuje na tendencie klásť malým deťom na plecia priveľkú zodpovednosť. Rodičia sa mnohokrát netaja prehnanými požiadavkami, najmä v rodinách, kde sa aj matky bytostne venujú svojej profesii a domácnosť ponechávajú napospas osudu. Nie bezdôvodne teda pripomína, že dieťa má v prvom rade právo na ochranu a starostlivosť, až v druhom rade na občianstvo spojené s povinnosťami, ktoré by mali byť primerané veku.

Ciele predškolskej výchovy

Kvalitná predškolská výchova musí vychádzať z prirodzeného vývinu detí, z ich daností, aby ich predčasne neznechutila a mohli ju v budúcnosti zúročiť. Neslobodno zabúdať, že *Dohoda Spojených národov o právach dieťaťa* zakotvuje aj právo dieťaťa na hry a účasť na kultúrnych aktivitách. Nejestvuje, pochopiteľne, jediný vzorový model predškolskej výchovy aplikovateľný vo všetkých končinách sveta, naopak, každá krajina musí brať do úvahy svoje typické zvláštnosti. To však neznamená, že sa vzájomne nemôžu inšpirovať. V tejto súvislosti nezaškodí poznať ciele nórskej predškolskej výchovy, realizovanej v zmysle hesla *„Deti – budúcnosť národa“*. V Nórsku sa deti učia základným hygienickým návykom, pomáhať jeden druhému, voľne rozvíjajú svoje tvorivé schopnosti v súlade s fantáziou, nadobúdajú základné vedomosti, súťažia medzi sebou, skrátka zapájajú sa do činnosti podľa veku a schopností, aby sa raz vedeli bez problémov zaradiť do kolektívu. Učitelia sa snažia vychádzať z rezolúcie Svetového kongresu o predškolskej výchove, ktorý sa konal roku 1998, a z predvlaňajšieho strategického dokumentu organizácie Internacionála vzdelávania, poskytujúceho veľa dobrých impulzov a zahŕňajúceho tieto základné princípy:

- predškolská výchova by mala byť bezplatná a prístupná všetkým deťom vrátane hendikepovaných, ktoré si vyžadujú individuálny prístup,
- učitelia v predškolských zariadeniach by mali mať pedagogické vzdelanie na úrovni základného školstva, a teda aj rovnaké práva a výhody vrátane postavenia ako ich kolegovia na základných školách,
- v predškolských zariadeniach by mali v rovnakej miere pracovať aj muži, čo zároveň predpokladá prehodnotiť platové podmienky.

Využime tieto celosvetové snahy a pokračujme v zlepšovaní rozvoja výchovy a vzdelávania našich najmladších. Zaslúžia si to.

(kom)

Ilustračné foto stock.xchng

Prestavba školstva vo Francúzsku

ČO PRINESIE NOVÝ ZÁKON

Čo sa chystá vo francúzskom rezorte školstva, ktoré vládni činitelia donedávna vnímali ako priťažké bremeno a nie nevyhnutnú investíciu s cieľom pozdvihnúť jeho úroveň i vážnosť pedagógov v spoločnosti, ktorá za posledných desať rokov výrazne poklesla? Pomôže im zákon o prestavbe školstva, ktorý schválilo zákonodarné zhromaždenie 19. marca 2013, získať stratený status?

V rokoch 2007 až 2012 zrušili vtedajší francúzski ministri školstva Xavier Darcos a Luc Chatel dovedna až osemdesiattisíc učiteľských miest, hoci počet školopovinných detí sa prakticky nezmenil. Obaja úspešne prehliadali všeobecné právo na vzdelanie a posudzovali rezort školstva výlučne z finančného hľadiska, resp. úsporných opatrení, ku ktorým sa uchýlili z dôvodu neutešeného stavu štátneho rozpočtu. Prenáhlenými krokmi sťažili pracovné podmienky pedagógov, zmrazili už aj tak dosť nízke platy, čím spochybnili ich status v spoločnosti a priamo podmienili faktický nezáujem dnešných študentov o túto profesiu.

Príprava nového školského zákona

Francúzsky prezident François Hollande predložil 9. októbra 2012 pedagogickým odborníkom päťročný plán, do ktorého zakomponoval prestavbu školstva, sľubovanú počas prezidentskej kampane; v jej rámci by sa mala od základu pretvoriť organizačná štruktúra rezortu, aby kráčala ruka v ruke s oživeným hospodárstvom v krajine. Nastávajúca reforma predpokladá zásadné zmeny už od začiatku nového školského roka 2013/2014 s výhľadom do roku 2017; okrem postupnej obnovy šesťdesiattisíc učiteľských miest predovšetkým štyri a poldňový vyučovací týždeň na základných školách, rekvalifikáciu, ergo vyššiu kvalifikáciu pedagógov, predškolskú výchovu detí od troch rokov aj v chudobnejších štvrtiach a novátorské pedagogické metódy vo vyučovacom procese, aby sa predišlo zbytočným ťažkostiam s čítaním a počítaním, s ktorými sa borí pätnásť až dvadsať percent žiakov po prestupe do kolégia (= druhý stupeň základných škôl). Učitelia by mali stíhať viac úloh na hodinách, aby neznevýhodňovali žiakov pochádzajúcich zo skromných pomerov, viac-menej neschopných samostatne sa pripravovať doma, a dali všetkým „rovnakú príležitosť" podľa smerníc Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), ktorá vyhodnotila francúzske školstvo ako jedno z najnerovnejších na celom svete. Proti navrhovanej dĺžke vyučovacieho týždňa a letných prázdnin sa koncom januára 2013 zdvihla silná vlna štrajkov učiteľov (o ktorej sme podrobnejšie informovali vo februárových Učiteľských novinách č. 12 na s. 8), odvolávajúcich sa na nevyhovujúce podmienky a celkovú pracovnú preťaženosť.

Kvalitnejšia príprava pedagógov

Začiatkom nového školského roka by sa mali jednak prehĺbiť študijné programy jednotlivých odborov na pôde existujúcich pedagogických škôl spadajúcich pod francúzske univerzity (*L'école supérieure de l'éducation nationale, de l'enseignement supérieur et de la recherche* = ESEN, *Les instituts universitaires de formation des maîtres* = IUFM, *Les écoles normales supérieures* = ENS) a jednak otvoriť nový typ vysokej školy pedagogickej (*Les écoles supérieures du professorat et de l'éducation* = ESPE). Štátna únia nezávislých odborových zväzov pracovníkov školstva (UNSA-Education) uznala, že nová francúzska vláda a minister školstva Vincent Peillon sa stavajú k rezortu zodpovednejšie ako predchádzajúci ministri, s väčším rešpektom k pedagógom a vychovávateľom, čo je síce dôležité, ale nepostačujúce, lebo adekvátne neriešia aj ich príjem, akoby si neuvedomovali, koľko času a energie venujú svojim žiakom. Súčasne nezabudla zdôrazniť, že vo výške odmien sa odzrkadľuje prejav náležitej úcty k profesionálnym formovateľom budúcich generácií.

Štátny odborový zväz pracovníkov stredných škôl (SNES), tvoriaci súčasť Jednotnej federácie odborových zväzov (FSU), pripomenul, že za mandátu prezidenta Nicolasa Sarkozyho vyškrtli vtedajší francúzski ministri školstva Xavier Darcos a Luc Chatel tridsaťpäťtisíc miest stredoškolských profesorov; masívna preriedenosť profesorských zborov viedla ku kumulovaným funkciám a následnej preťaženosti pedagógov na kolégiách a lýceách. V triedach na základných školách a kolégiách sa zvýšil počet žiakov z dvadsaťosem na tridsať, na lýceách až na tridsaťpäť.

Táto neprezieravá politika spôsobila vážnu krízu učiteľského povolania, čo začalo odrádzať od štúdia pedagogického smeru potenciálnych záujemcov. Nová vláda síce prijala naliehavé opatrenia súvisiace s obnovou učiteľských miest, ale vzhľadom na obmedzený štátny rozpočet ich treba brať s rezervou. Budúcnosť výchovno-vzdelávacieho systému je teda ešte vo hviezdach, čo si uvedomujú aj stredoškolskí profesori, ktorí sa takisto masovo zapojili do neutíchajúceho štrajku pod taktovkou SNES, aby sa naplnili nádeje, čo vkladali do nového zákona.

Obroda stredných škôl

V septembri 2012 sformoval SNES v spolupráci s ďalšími dvoma syndikátmi – Štátnym odborovým zväzom pracovníkov stredoškolského vzdelávania (SNEP) a Jednotným odborovým zväzom odborného školstva (SNUEP) – tím odborníkov na stredné školstvo, aby v mene stredoškolských ustanovizní sformulovali oprávnené požiadavky. V prvej polovici októbra organizovali stretnutia, na ktorých syntetizovali a rozčleňovali pripomienky k zákonu v súlade so špecifikami jednotlivých departementov, aby ich koncom októbra mohli predložiť vláde; začiatkom novembra rozposlali a medializovali už zosumarizovaný materiál.

Jednotný štátny syndikát pedagógov (SNUipp) pripomenul, že roku 2012 sa na základných školách zrušilo 4 600 miest učiteľov (medzi nimi 1 949 aprobovaných vyučujúcich, 864 zástupcov, 100 vychovávateľov, 103 výchovných poradcov, 460 výchovných asistentov) a 1 407 tried.

Podľa OECD sa Francúzsko ocitlo na poslednom mieste v pomere vyučujúcich k počtu žiakov (päť učiteľov/profesorov na sto žiakov/študentov), teda až za Portugalskom, Gréckom a Španielskom, ale aj Švédskom, Belgickom a Rakúskom, kde počet pedagógov kolíše medzi šiestimi až desiatimi. Roku 2011 vyšlo z medzinárodnej štatistickej analýzy najavo, že náklady na francúzske školstvo sú o štrnásť percent nižšie v porovnaní s priemerom v ostatných krajinách a štatutárna mzda učiteľov a profesorov sa nezvyšovala dobrých pätnásť rokov (1995 – 2009). Z uvedených údajov vyplýva, že prestavba zanedbaného výchovno-vzdelávacieho systému je nanajvýš nevyhnutná, čo podložil argumentmi aj SNUipp.

Pedagóg – symbol rozhľadenosti

Štátny odborový zväz pracovníkov vysokých škôl (SNESup), tvoriaci súčasť FSU, poukázal na fakt, že francúzske štátne školstvo zodpovedá tripartitnej štruktúre zahŕňajúcej verejné výchovno-vzdelávacie inštitúcie, ktoré vzdelávajú osemdesiatštyri percent žiakov a študentov, súkromné školy pod štátnym dohľadom a nezávislé súkromné ustanovizne. Prví učitelia v 19. storočí stelesňovali ukážkový vzor vzdelancov v službách štátu, čo im zaručovalo náležitý status v spoločnosti, je teda načase opäť im ho priznať.

Svetová odborová federácia Internacionála vzdelávania vkladala veľké nádeje do diskusie na tému úrovne výchovno-vzdelávacieho systému a postavenia učiteľov vo Francúzsku, ako zdôraznil jej generálny tajomník Fred van Leeuwen. *„Treba však zaviesť navrhované opatrenia do praxe, aby ich pedagógovia pocítili na vlastnej koži. Mienime ich podporovať v úsilí získať nevyhnutné investície do postupne sa reformujúceho štátneho školstva."*

Zákon o prestavbe školstva

OECD zorganizovala 18. marca 2013, teda v predvečer hlasovania o novom školskom zákone vo francúzskom zákonodarnom zhromaždení, kolokvium o vzdelanostnej úrovni pedagógov a nadchádzajúcej orientácii vysokých škôl pedagogických, ktoré by mohlo francúzskym odborníkom poskytnúť užitočné impulzy pri zrode nového typu pedagogickej školy (ESPE). Michael Davidson, riaditeľ divízie primárneho školstva OECD, odporučil pri tejto príležitosti zamerať pozornosť na osvedčené zahraničné skúsenosti.

Štandardné osemsemestrálne graduálne štúdium pedagógov garantované štátom nadväzuje na úspešne zvládnuté maturitné skúšky a vo viacerých štátoch (USA, Švédsko, kanadský Quebec, Argentína) sa zakladá na centralistickom princípe. Študenti musia vo všeobecnosti zvládnuť nároky študijných programov a oplývať charakterovými vlastnosťami v súlade s budúcou profesiou. V tomto zmysle by sa mal uskutočňovať prísny výber poslucháčov spomedzi všetkých uchádzačov, čo si však súčasne vyžaduje zlepšiť postavenie pedagógov v spoločnosti, aby vzrástol záujem o štúdium. Singapurská vláda zvýšila učiteľom platy a premiér nikdy nezabúda vyzdvihnúť význam pedagogického poslania. Výber fínskych pedagógov sa uskutočňuje na základe striktne stanovených kritérií, ku ktorým patrí okrem študijných výsledkov pružnosť. Na ústnych pohovoroch sa skúma ich pohotovosť a schopnosť verbálnej komunikácie, ktoré sa žiadajú pri výklade učiva.

Vo Fínsku, v Austrálii a Holandsku študujú potenciálni pedagógovia okrem zvolenej aprobácie aj sociológiu a psychológiu, aby sa vedeli mentálne priblížiť k žiakom/študentom v triede a získať si ich dôveru. Vo vyspelých krajinách si profesori vzájomne odovzdávajú skúsenosti a delia sa o „zaručené recepty", skrátka, aktívne spolupracujú medzi sebou a ochotne zavádzajú „novinky" do praxe. A v neposlednom rade treba zamerať pozornosť na účinný systém ohodnocovania, ktorý sa spravidla zakladá na mzdovom rovnostárstve, aby sa kvalitní pedagógovia odlišovali od priemerných aj výškou odmien a nestrácali motiváciu sústavne inovovať pedagogické metódy. V tejto oblasti dosiahlo pozoruhodné výsledky Anglicko, ktoré môže ísť príkladom aj iným krajinám.

Aplikácia zákona

Francúzsky historik Antoine Prost, autor viacerých pedagogických diel, víta pragmatický zákon o prestavbe školstva, súčasne však zdôrazňuje, že ho treba aplikovať do praxe, kde by sa mali osvedčiť jeho „revolučné" články...

Treba nevyhnutne schváliť zákon, aby sa skvalitnilo školstvo?

„Nie za každých okolností. Návrat k štyri a poldňovému vyučovaciemu týždňu na základných školách, aby povážlivo nestúpal počet analfabetov, sa dá stanoviť dekrétom. Podobne sa uskutočnila reforma v školstve vrátane prestavby jej organizačnej štruktúry roku 1902. Ak sme už potrebovali schvaľovať zákon, treba dohliadnuť, aby sa navrhované opatrenia premietli do škôl."

Ktoré opatrenia v návrhu zákona vás mimoriadne zaujali z novátorského hľadiska alebo z dôvodu neodkladnosti?

„Hneď prvý článok o prioritnom význame základných škôl. Minister Peillon ich oprávnene označil za podstatu, ktorá sa nezadržateľne rozpadáva a už nezodpovedá nárokom, ktoré na ňu kladú Francúzi. Všimnite si úroveň znalosti čítania: v rokoch 1997 až 2007 vzrástol počet žiakov neschopných vnímať zmysel písaného textu po absolvovaní prvého stupňa základnej školy zo 14,9 na 19 percent! Zákon teda podchytil klesajúcu úroveň základných škôl, pred ktorou sme dlho prižmurovali oči a z nedostatkov vinili nanajvýš kolégiá, ktoré ich permanentne odhaľovali. Ďalej vzbudzuje iskierku nádeje prísľub šesťdesiatich tisíc staronových učiteľských a vychovávateľských miest či dôraz na vzdelávanie žiakov zo zaostalejších regiónov – ale, ako som už spomínal, všetko závisí od aplikácie do praxe... čiže do konkrétneho prostredia."

Vyšší počet učiteľov automaticky zaručuje kvalitnejšiu úroveň vzdelávania?

„Na všeobecne položenú otázku sa nedá jednoznačne odpovedať. Počet učiteľov priamo závisí od potrieb predmestských škôl. Inšpektori každoročne zatvárajú stovky takých škôl a zároveň otvárajú viac tried v najbližších školských ustanovizniach. Iste, ak máme vo výhľade predškolskú výchovu detí od troch rokov, treba zabezpečiť dostatok učiteľov, čo je v princípe prvoradým predpokladom realizácie zákonných opatrení. Kvalita sa však odzrkadlí až v zavádzaných riešeniach. Pred niekoľkými rokmi vyšla porovnávacia analýza nemeckého a francúzskeho školstva. V oboch štátoch sa v triedach nachádza približne rovnaký počet žiakov, ale v Nemecku sa deťom po vyučovaní venujú vychovávatelia v družinách a pomáhajú im s domácimi úlohami, čo je účinnejšie než aritmeticky znižovať počet žiakov v každej triede. V tejto súvislosti sa Vincent Peillon uberá správnym smerom."

Ktorým opatreniam ešte pripisujete význam?

„Úrovni matematiky, ktorá by mala zodpovedať spoločenskému vývinu, a reforme vzdelávania učiteľov vrátane zrodu nového typu pedagogickej školy. Netuším však, na akej úrovni bude prebiehať spolupráca rezortu školstva s univerzitami a či prax budúcich pedagógov náhodou neskĺzne do obludných školení, ktorými sa preslávil Univerzitný inštitút vzdelávania pedagógov (IUFM). Sľubne vyzerá aj zrod Najvyššej rady študijných plánov; otázne ostáva, kto v nej bude figurovať a ako bude fungovať. Ak ju obsadia nekompetentné osobnosti, narobí viac škody ako osohu."

Ako by ste charakterizovali Peillonov zákon?

„Nie je deklaratívny ani dekoratívny ako Fillonov zákon z roku 2005, naopak, obsahuje pragmatické opatrenia, ale bez jeho aplikácie do praxe sa nič nezmení, podobne ako za Lionela Jospina, ktorý oprávnene pripomínal, že stredobodom výchovno-vzdelávacieho systému je žiak a študent. Vincent Peillon mi pripomína predvojnového ministra školstva Jeana Zaya, akurát nekormidluje štvormetrovú bárku, lež tristometrovú tankovú loď, obrovský kolos, ktorý nesmie klesnúť na dno..."

***Z Worlds of Education a Le Nouvel Observateur* spracovala**
Vladimíra KOMOROVSKÁ
Ilustračné foto stock.xchng

Keď učiteľské poryvy splynú s oduševnením rozdať sa žiakom

Rozhovor s osobnosťou

ALENA PETÁKOVÁ

Pred pár mesiacmi oslávila životné jubileum, ktoré sa síce z všeobecnej galantnosti a zotrvačnej ohľaduplnosti v ženskom kontexte akosi „nevytrubuje“, ale v dobre mienenom faktografickom záujme prezradíme: Mgr. Alena Petáková, riaditeľka Základnej školy na Malokarpatskom námestí v bratislavskej mestskej časti Lamači a prezidentka Združenia samosprávnych škôl Slovenska má v zdraví a v pohode niekdajšej športovkyne – basketbalistky predchodcu neskôr slávneho ženského klubu SCP Ružomberok, úspešne za sebou pre mnohých prelomovú, pre iných zasa zlomovú, pre ňu samotnú celkom prirodzenú – keďže život ako zázrak plynie a my sa jeho toku musíme zmocniť a ovplyvňovať ho tak, aby bol pre nás milostivý, a keď sa len trochu dá, aj žičlivý, „z ničoho nič“ januárovú päťdesiatku.

Bez zveličovania príjemnú, keďže takýto stav duše zrkadlí – napriek problémom, ktorými slovenské základné školstvo žije, trápi sa, trpí, ale dýcha a najmä zásluhou učiteľov sa sem-tam niekde, napriek nepriazni času, aj dvíha, už na pohľad učiteľku a ženu s viacerými cnostnými „P“. To prvé má už v samotnom priezvisku, druhým možno označiť profesijný potenciál pedagogičky, tretie „P“ zasa plynie pútajúcou pozornosťou precíznych postojov, v prepriahaní do štvrtého „P“ zasa máme do činenia s pani prezidentkou (hoci ona samotná príliš takýto prívlastok nechlácholí a stačila jej aj predchádzajúca fazóna predsedníčky) združenia, ktoré sa snaží vplývať na chod a obsah škôl v zriadení samospráv, nuž a to piate (hoci zďaleka by v jej prípade nebolo posledným...) predosiela predchýr pracovitosti, partnerskej priazne, potreby príkladných poryvov – a podobne. Pokorne prijíma príbeh, pretože pyšnosť poslania pramení poznaním profesionálneho prijímania pedagogického procesu. Preto pracuje po päťdesiatke permanentne plnými priehršťami predsavzatí, plánov, projektov. Paráda...

Liptovská rodáčka, ktorá zakotvila natrvalo v Bratislave aj vďaka tomu, že počas vysokoškolského štúdia na FTVŠ stretla práve toho ideálneho životného partnera, s ktorým v pohodovom manželstve prežíva príbehy kolorované radosťami i starosťami „klasického slovenského štvorčlenného rodinného zázemia“ – čiže v jej veku už s dospelými, vysokoškolsky erudovanými deťmi oboch pohlaví, už jedenásty školský rok v škole okrúženej tôňou zelene úspešne píše svoj riaditeľský denník. Hoci sme doň nazreli skôr cez škáročku jednej návštevy v letku pracovného dňa, tak počtom „posunutých“ telefonátov, ako aj podávaniami si kľučky na dverách jej pracovne rodičmi detí, pre ktorých má vždy dvere otvorené – rovnako tak aj pre ich ratolesti, s takmer neomylnou istotou by sme pokojne mohli tvrdiť, že záznamník pani riaditeľky Petákovej je veru poriadne popísaný...

Ste na veľmi vychytenom mieste, Malokarpatské námestie je akoby epicentrom diania, ruchu dennodenného života v Lamači. Na očiach a poruke ste nielen rodičom, ale možno aj priateľom školy – ak pridáme úsmevný tón... Prináša to nejaké výhody, a či je to skôr hendikep?

Dalo by sa o tom zapolemizovať. Ono je to tak, že Lamačania sú v dobrom takí zvláštni ľudia. Mnohé maniere, s ktorými som sa predtým nestretla nielen v inej bratislavskej mestskej časti, ale vôbec nikde, tu fungujú. Často neviete, čo a ako dopadne, akoby tu bola nepredvídateľnosť, nečitateľnosť. Lamačania sú možno príliš často negativisticky nastavení. Čokoľvek im prinášate, hoci s tým najlepším a najčistejším úmyslom, akoby živili v sebe predtuchu, predpojatosť, že za tým bude niečo nedobré, zlé. Pretože vraj nič nie je iba tak... Ale v zásade má všetko jedno pravidlo: obyčajne nájdete s každým spoločnú reč – pretože jednoducho chcete, a podľa nepísaných zákonov sa musí všetko dobre skončiť v mene všeobecnej spokojnosti. Tak je to zrejme aj s našou školou...

> „Učenie je najkrajší čas môjho dňa. Čudujem sa riaditeľom, ktorí tvrdia, že im to zaberá čas. Prečo práve učenie? Činnosť, ktorá nám má byť všetkým pedagógom – bez rozdielu, či som, alebo nie som riaditeľom – srdcu najbližšia, priam svätá...?“

> „Papierová robota – a to je najhoršie, začína prevažovať nad zmysluplnou prácou pedagóga. Stávajú sa z nás, bohužiaľ, administratívne sily zavalené haldami papierovania.“

Lamačania, najmä však rodičia, ju akceptujú? Teda jej atmosféru, úroveň, najmä však chýr, ktorý ide o učiteľoch a žiakoch?

Všade, kam s deckami ideme, nás všetci chvália. Deti sú podľa nich šikovné, pozorné, bystré, jednoducho súce do sveta. To nám lichotí, a je naozaj pravdou, že nemáme v škole problémy s deťmi a so žiakmi. Najmä s takými, ktorých si tu sami odchovávame. Skôr sa mi javí niekedy viac či menej problematické naladiť sa na rovnakú strunu s deťmi, ktoré prichádzajú z iných rajónov. Možno je to tým, že si prinášajú rôzne maniere, možno i neduhy z iných škôl. Trvá to istý čas, kým sa prispôsobia, ale keď pochopia pravidlá, ktoré tu platia, a spôsoby komunikácie, tak to funguje. Pochvaľujú si to tak žiaci, ako aj ich rodičia.

Stihli ste mi prezradiť o sebe, že prežívate s touto školou svoj zaujímavý príbeh. V čom tkvie v dobrom jeho zápletka?

Už v tom, že svoju učiteľskú kariéru som začínal práve tu, v Lamači. Mojím prvým životným pôsobiskom bola táto škola, v ktorej teraz už jedenásty rok riaditeľujem. Vtedy po skončení vysokoškolského štúdia som sa tu však nestihla príliš usadiť, pretože som nastúpila na materskú a venovala sa svojmu prvému dieťaťu. Počas materskej sa potom škola rozdeľovala, zrazu boli v Lamači dve školy, a ja som išla do tej starej. Nuž a keď ju zrušili, nadobúdala som skúsenosti v iných bratislavských základných školách: bola som na Tilgnerovej, následne na Vrútockej, aby som sa vrátila opäť do Lamača. Lenže po rokoch už nie ako učiteľka, ale rovno som zasadla sem, do kresla riaditeľky. Čiže moju doterajšiu pedagogickú kariéru by som mohla pokojne nazvať veľmi stroho: Z Lamača do Lamača.

Váš učiteľský sen, a teda aj životné a profesijné pokušenie sa však nezačali ani v Lamači, ba ani v Bratislave.

Som rodáčka z Liptova, z Ružomberka, kde som študovala na gymnáziu a potom som sa rozhodla pre vysokú školu v Bratislave – vyštudovala som FTVŠ. V Ružomberku som však roky hrala basketbal, a tak keďže moja mladosť, aktivity a celá životná náplň súviseli so športom – takým typickým pre Ružomberok, moja voľba pre vysokoškolské štúdium bola celkom prirodzená.

Stihli ste sa stať súčasťou veľkej éry ženskej basketbalovej „Ruže“, ktorá uchvátila celé Slovensko a dobyla aj európske koše?

Skôr by som povedala, že som bola pri samom začiatku nádhernej basketbalovej hráčskej i fanúšikovskej explózie a následnej eufórie. Hrala som v tom čase, keď do Ružomberku prišla postupne famózna trénerka Natália Hejková a s ňou aj prvá liga, pričom ako dorastenku ma trénoval Jozef Smolek. Pod mojím vtedy ešte dievčenským priezviskom Veselovská som postupne pendlovala medzi dorastenkami a súťažou žien. Šport bol fenoménom, ktorý ma v dobrom uchvátil, nasmeroval moje životné kroky a bol aj tým leitmotívom, ktorý mi dal veľmi veľa do života.

Keby ste vylúpli tie najjadrnejšie jadierka zo všetkých plusov?

Ťažko ich vyselektovať, ale nepochybne ovplyvnil aj moju komunikáciu s ľuďmi, čo je pre učiteľa jedna z kľúčových dispozícií, naučil ma systému, odriekaniu a zároveň aj vytyčovaniu si cieľov. Neustupovať vtedy, ak viem, že je niečo dosiahnuteľné, pričom si však uvedomiť vždy ťarchu zodpovednosti, ktorú musím za úspech či neúspech zobrať na seba. Je toho iste oveľa viac, veď šport učí človeka tešiť sa z výhier a aj prijímať prehry s tým, že po každej búrke zasvieti znovu slniečko, ale že to môže byť aj naopak. Šport, najmä výkonnostný a vrcholový, naozaj dokáže, najmä keď má samotný športovec ambície na sebe pracovať, individualitám, ale aj kolektívom pripravovať niekedy až nevšedné vnuknutia...

Pre vás sa však celý ten „ružomberský príbeh“ pod košmi akosi prirýchlo rozplynul, paradoxne bola tomu na vine vaša alma mater – Fakulta telesnej výchovy a športu v Bratislave... Čím vás prilákala? Tým, že ste hrali basketbal alebo programovo išli v ústrety učiteľskej katedre?

Odmalička som túžila stať sa učiteľkou. Lenže až na FTVŠ, keď som si vybrala štúdium telesnej výchovy a ruštiny, som tak trochu precitla. Zistila som, že som neurobila najlepšie v rámci mojej ďalšej športovej kariéry, keďže FTVŠ nedávala výkonnostným športovcom

(pokračovanie rozhovoru na strane 10)

Keď učiteľské poryvy splynú s oduševnením...

(dokončenie rozhovoru zo strany 9)
individuálny študijný plán ako iné vysoké školy. Iba vrcholovým športovcom a reprezentantom. Kým na iných školách predsa len boli ústretovejší.

Tým sa uzavrela vaša podkošová kapitola?
Nie, aj v Bratislave som hrávala ešte v drese Slávie UK nižšiu súťaž – národnú ligu, komplikoval sa však prestup do tohto klubu. Môj prvoligový materský oddiel v Ružomberku ma nechcel stratiť, vzdať sa nárokov na mňa ako hráčku, a tak som rok nemohla hrať, nedali mi povolenie na prestup.

Ľutujete to s odstupom času?
Nehovorím o ľútosti, ale, celkom pochopiteľne, ma to odradilo. Zaťala som sa – a už som sa k basketbalu nevrátila. Samotná FTVŠ však ponúkala toľko športu, že v podstate mi súťažný basketbal už ani nechýbal. A potom – športovec pociťuje demotivačný faktor, keď nehráva, stráca sa impulz, chuť. Ale určite som na basketbal, ktorý považujem za jeden z najdynamickejších, najkreatívnejších a aj intelektuálne najvyspelejší šport, nikdy nezanevrela. Trénovala som potom ešte istý čas dievčatká v Slovane Bratislava.

Na akom poste ste hrávali na palubovkách s košmi?
Ako stredná rozohrávačka, takže pre tých, ktorí v basketbalových termínoch nie sú práve doma – dirigent hry.

Takže priľnavosť k učiteľskému povolaniu sa predsa len vyvíjala vo vašich charakterových, praktických i osobnostných črtách akoby systematicky. Možno dávno predtým, ako ste sa prvý raz postavili pred svojich žiakov?
(Smiech.) Možno to definovať aj tak, že už vtedy sa prejavili moje líderské, dirigentské dispozície. S odstupom času tie svoje prvé taktovky pred žiakmi, keď som nastúpila tu v tejto škole v Lamači roku 1986 na svoje prvé učiteľské miesto po skončení štúdia, asi aj takto hodnotím...

Učili ste predmety v kombinácii ruština a telesná výchova. Ako ste sa vyrovnali s tým, že po roku 1989 sa vtedy „jazyk jazykov" v našom geopolitickom priestore vytratil?
Na gymnáziu som mala angličtinu a veľmi mi pomohol práve výkonnostný šport tým, že som cestovala dosť aj po západnej Európe. A tak som bola vlastne prinútená komunikovať v angličtine. Bolo pre mňa prirodzené, že po zmenách po novembri 1989, keď s kľúčmi na námestiach odzvonili aj ruštine v školách, sa musel preladiť aj učiteľ. Ešte počas materskej som sa prihlásila na rekvalifikáciu a prešla som na angličtinu. A keď som sa vrátila späť, nastúpila som ako učiteľka angličtiny a telocviku.

Vzťah k tomu, aby si človek cieľavedome vyšliapal učiteľský chodníček, musí byť založený ak nie v dedičných génoch, tak určite v túžbach, predsavzatiach, stotožnení sa s výberom budúcej, vo vašom prípade celoživotnej profesijnej kariéry. Mali ste nejaké vzory?
Nemôžem hovoriť o vzoroch. Ale čo sa vo mne natrvalo fixovalo, to bol vzťah k učiteľom. Tých svojich som mala všetkých rada. Či to bolo v prvej triede, ktorá je pre každého človiečika mimoriadne významným životným prelomom, takpovediac vstupom do vtedy nepoznaného veľkého sveta poznania, ale i neskôr. Nikdy som nepolemizovala o tom, že učiteľ je taký či onaký, pre mňa bol pedagóg vždy autoritou, človekom, ktorému treba načúvať, ale ho aj počúvať. Azda vždy, najmä už v dospievajúcom a dospelom veku, som vychádzala z presvedčenia, že učiteľ je zakaždým človek, ktorý mi chce dať iba to najlepšie, pozitívne. Snaží sa ma obohatiť nielen vedomostne, ale aj ľudsky. Ono, sú to cennosti a danosti, ktorými ak je učiteľ nadelený, v kombinácii s jeho ľudskými, etickými a individuálno-osobnostnými dispozíciami sú tým ideálnym v harmónii so žiakom, študentom...

A čo športové vzory, keď už sme reč skrútli do oblasti súvisiacej s vaším životom?
Mala som zrejme šťastie, keď som aktívne hrávala v rokoch, keď vzory boli tou správnou bernou mincou pre človeka. Určite si mnohí moji rovesníci spomínajú na časy veľkého bratislavského Interu, keď Bratislava dominovala mužskému basketbalu vo vtedajšom Československu. Nepochybne som si hľadala vzory – a nielen v tom športovom duchu – práve na palubovke: nuž a v tých rokoch to bol Peter Rajniak a rovnako aj Vladimír Padrta. Boli to nielen excelentní športovci, ale aj priami, čestní a rovní ľudia. Len veľká škoda, že už nie sú medzi nami, pretože práve takí ľudia – špičkoví športovci, by mohli svojím príkladom posúvať nielen športové, ale aj spoločenské vedomie Slovenska. Zo ženských vzorov v basketbale určite Nata Hejková – tá bola a stále je v Ružomberku pojmom.

Spomínate si na svoje prvé hodiny v škole?
Bola som veľmi pripravená na učiteľské povolanie. Už na vysokej škole som deti trénovala, cvičila s nimi, chodila do táborov. Bola som viac ako pripravená na vstup do reálneho učiteľského života. Nič ma preto neprekvapilo ani nezaskočilo. V táboroch som mala pod dohľadom aj starších chlapcov, tak ani výstrelky výrastkov... Nemala som problém komunikovať s deťmi. Skôr som mala problém s dospelými – so zamestnávateľom a s riaditeľom či riaditeľkou, aby tí akceptovali a pochopili moje konanie, teda to, čo a ako robím a čo chcem svojím pôsobením pedagogicky docieliť.

Teda aby pochopili vaše vnímanie učiteľského poslania a každodenného úsilia?
Mne sa ešte počas vysokoškolského štúdia zapáčila metodika a didaktika vyučovania, teda spôsob, akým všetko to, čo mám, odprezentujem deťom – a to vo mne zostalo doteraz. To mám na učiteľstve najradšej. Poviem to trochu inak: každý dobrý učiteľ hrá na každej vyučovacej hodine nejakú divadelnú hru. Je už na ňom, či si dokáže recenzovať svoj výkon, prístup, či vie nájsť vhodný spôsob, ako dospieť k analýze, sebareflexii. Teda priamo si vo svojom vnútri zodpovedať otázku – hral či nehral som dobre? Ako som zvládol svoju 45-minútovú rolu? Mohol som dostať zo seba viac? Stačil ten výkon mojim žiakom na to, aby som ich presvedčil? Často je dnes ťažké v tom strese a zhone v školskom prostredí uvedomiť si všetky tieto súvislosti, dať ich na misku váh, doslova si v hlave prežiť, čo bolo na tej či onej vyučovacej hodine dobré, kvalitné a čo zlé, možno nedotiahnuté... Ak náhodou učiteľ učí paralelky, môže si to ešte odskúšať na druhej triede – či tá trieda je iná, inak to vníma... Ale určite sa dá takto na sebe pracovať, odskúšať si to na vlastnej učiteľskej koži: tak toto mi nesedelo, a naopak, práve tu a v tomto som sa našiel...

Môžeme teda hovoriť v tomto kontexte aj o dôležitej sebareflexii učiteľa?
Ak to dokáže robiť, je na dobrej ceste poznania a vlastného sebauvedomovania a aj potrebného pedagogického sebavedomia, že dokáže napredovať, že má, ako sa vraví, ťah na bránu. Ak to nedokáže robiť, dokonca sa ani nezamýšľa nad tým, čo robí, ale proste iba ide a ide...

Tak?
Možno to nejde generalizovať, ale myslím si, že ak učiteľ nie je schopný nastavovať si zrkadlo svojho konania a myslenia takýmto alebo podobným spôsobom, nemôže príliš pomýšľať na ašpirácie, že raz bude dobrý, kvalitný a najmä inšpiratívny učiteľ. Že zaujme deti – pretože okrem sumáru vedomostí, ktoré sa snažíme žiakom odovzdať, tu ide aj o túto eticko-sociálnu a psychologickú dimenziu.

Rozvíjate podobné témy aj s kolegami-učiteľmi?
Iste, a veľmi často. V škole máme v súčasnosti 48 učiteľov, pričom aj veková škála je rozmanitá, čo je, myslím si, na prospech klímy. Cítime a ctíme si súdržnosť, ozajstnú kolegialitu a vzájomnú ústretovosť. Myslím si, že v tomto v škole problém nemáme.

Čím je výnimočná vaša škola? Pestujete v nej nejakú tradíciu?
Nepovedala by som, že by sme mali vymýšľať nejaký špeciálny prívlastok. Teda ani nie je taká výnimočná ako prirodzená, bezprostredná. Možnože v dnešných časoch aj to je pozitívna svojskosť, vlastnosť, niekedy až vzácnosť. Snažíme sa, aby v škole bola dobrá atmosféra tak pre žiakov, ako i učiteľov.

Teda návrat ku Komenskému?
Možno to tak voľne parafrázovať. Ale jedno je isté, že v tom dobrom a pozitívnom sa my v Lamači na tú školu vlastne naozaj aj hráme. Ak teda premostím moju myšlienku o dobrom herectve, nastavujeme to tak, aby sme sa nespreneverili myšlienke, že dobrá škola je taká, ktorá je tvorivá, kreatívna, v tom najlepšom pre žiakov, ale aj pedagógov objavná. Motivácia objavovať seba samých je pre nás veľmi dôležitá. Iba vtedy nachádza či už učiteľ, ale najmä žiak pocit potrebnej sebarealizácie, možno až slasť z toho, že sa vo svojej postave – a teda poslaní – realizuje, nachádza zmysel.

Čiže ste v tom pravom význame slova fajn škola. Aká je podľa vás dobrá škola? Ako a čomu učí?
Decká sa u nás dobre cítia. Dobrá škola nie je tá, v ktorej sa deti boja a sú skúšané a morené a testované od rána do poludnia a potom do večera, aby dosiahli dobré výsledky v Testovaní 9. Vôbec nie. Dobrá škola je taká, ktorá pripraví deti do života. Dokáže im tak dať vzdelanostný fundament, na ktorom môžu ďalej niečo stavať, ale najmä ľudské dispozície adekvátne ich veku. Nebudem prvá, kto prejaví názor – a život ho nie raz vyskúšal a aj potvrdil, že trojkári sú lepšie pripravení do života ako jednotkári. Tým, prirodzene, vonkoncom ani len štipku nechcem znižovať dôležitosť a snahu motivovať žiakov k maximálne dobrému a úspešnému prospechu...

Je to roky známa téma. Teraz ju však prebíja toľko diskutovaný priemer 2,0 pre žiakov základných škôl, ktorí majú ambície hlásiť sa na gymnáziá...
Myslím si, že to je v poriadku, ak chceme robiť výber. Najlepších z lepších. To má zrejme na mysli aj pán minister... Ide len o to, aby sme nespriemerovali zvyšok. Som za to, aby výberovky boli – ak

„Poviem to trochu inak: každý dobrý učiteľ hrá na každej vyučovacej hodine nejakú divadelnú hru. Je už na ňom, či si dokáže recenzovať svoj výkon, prístup, či vie nájsť vhodný spôsob, ako dospieť k analýze, sebareflexii. Teda priamo si vo svojom vnútri zodpovedať otázku – hral či nehral som dobre?"

„Ak teda premostím moju myšlienku o dobrom herectve, nastavujeme to tak, aby sme sa nespreneverili myšlienke, že dobrá škola je taká, ktorá je tvorivá, kreatívna, v tom najlepšom pre žiakov, ale aj pedagógov objavná. Motivácia objavovať seba samých je pre nás veľmi dôležitá. Iba vtedy nachádza či už učiteľ, ale najmä žiak pocit potrebnej sebarealizácie, možno až slasť z toho, že sa vo svojej postave – a teda poslaní – realizuje, nachádza zmysel."

„Celé školstvo stojí na učiteľoch. Nebojme sa naštartovať ešte s tými, ktorí sú zanietení, celý systém základných škôl, oživiť ho, dať mu punc väčšej koncepčnosti, kvality, ľudského vkladu skvelých pedagógov. Máme ich, len ich treba znovu nabudiť. “

máme na mysli prístup výberu na gymnáziá podľa priemeru prospechu žiaka na základnej škole.

Dodám iba na porovnanie – ak by sme si mali vziať za bernú mincu dvadsaťpäť a viac rokov späť, a to sme mali kvalitné školstvo, nech láme nad ním palicu kto chce... Ak mal niekto, ak si spomínam, na vysvedčení dve dvojky, už mal problém, aby sa na gymnázium dostal...
Problém je v tom, že verejnosť zrejme vníma snahu pána ministra, že by chcel určiť nejaké hranice. Nuž dobre, ale on tie hranice dáva tam, kde má byť naozaj výber, kde by mala nastať situácia, keď sa začne vytvárať aj u nás na Slovensku vzdelanostná elita, ktorá potom dáva predpoklady aj na vznik a formovanie spoločenskej, vedeckej, kultúrnej a intelektuálnej elity. A bez výberu to jednoducho nepôjde. Problém v našom školstve a v celkovom vnímaní jeho významu, obsahu a posolstiev je podľa mňa niekde inde. Aj keď všetko so všetkým súvisí...

Keby ste boli konkrétna, ak máme na mysli obsah výučby v základných školách.
Stále nedoceňujeme požiadavku času, nevyhnutnosť akcentovania takých predmetov, ako je matematika. Je to predsa základ logického myslenia. Myslím si, že nikomu z nás matematika ako predmet ešte nikdy neublížila. Povinnosťou školy je vniesť do sveta dieťaťa, žiaka logickosť postupov v jeho myslení, nuž a k tomu je práve matematika základným východiskom. Bez logického myslenia, uvažovania a osvojenia si postupov, metodiky a technológie samostatného logického myslenia sa nielen jednotlivec, ale ani spoločnosť – a to práve aj cez prizmu takého kreovania elít, ktoré uspejú v medzinárodnej konkurencii v dnešnom nekompromisne dravom svete – jednoducho nepohne. Nezabudnime ani na to, a ja to ustavične na fórach, kde sa o tejto problematike hovorí, pripomínam, že už veľkí grécki filozofi hovorili, že matematika je základom všetkého, nielen vied, ale a najmä logického myslenia. Prečo zrazu chceme vytvoriť niečo iné? Treba stavať na tradíciách. A grécka filozofia ich v tom najlepšom zmysle určite zahŕňa a zveľaďuje.

Na čo sa tešíte každé ráno? Nie je to iba proklamovanie toho, ako majú učitelia radi svoju prácu, ak mi prikývnete na súhlas?
Budem úprimná a možno si dovolím vysloviť názor aj za väčšinu mojich kolegov v škole: sem do priestorov na Malokarpatskom námestí vstupujeme denno-denne s radosťou, povznesením. Každý deň prináša totiž nové podnety, vzruchy, situácie, ktoré utužujú kolektívne vzťahy, náš pedagogický tím. Nespomínam si, že by sa v ňom vynorili nejaké väčšie problémy. Určite, každý deň prináša aj situácie, ktoré treba okamžite a aktuálne riešiť, ale nikdy to nie je s ujmou, tobôž vedomou, žeby sa niekomu krivdilo, nebodaj uberalo na jeho profesionálnej zdatnosti, učiteľskej cti či prestíži.

Na vás ako riaditeľku sa, predpokladám, kladú maximálne vysoké nároky – alebo si ich zadávate každé ráno aj vy sama?
Je to pre mňa prirodzené. Vnímam svoju rolu šéfky tak, že mám byť dirigentkou. Ale zároveň takou, že okrem požiadaviek na ľudí vo svojom tíme musím aj ja dokonale vedieť načúvať ich hlasu, podnetom, myšlienkam. Dirigent bez dobrého sluchu a ústretovej anticipácie k druhým členom orchestra ešte predsa nikdy neuspel... A potom, dosť pozitívne, aspoň mne sa tak vidí, vplýva na mňa práve prostredie školy, o ktorom sme hovorili. Celková atmosféra Lamača, kde sa ľudia navzájom poznajú a dokážu byť k sebe milí a tolerantní, tento duch akoby sa vzácne vnášal aj do priestorov školy. Som tu od roku 2002, a vôbec nemám pocit dlhej chvíle, nebodaj nudy. Tuhľa aj teraz máme na chodbách kopu nábytku, ktorý sme odniekadiaľ získali... Ideme ho rozmiestniť. Vždy mám predstavu, čo a ako ďalej. Možnože keď mi tá predstava z hlavy vyprchá, zrejme bude čas rozlúčiť sa s riaditeľským kreslom... Snažím sa kultivovať školu, jej interiér, vždy niečo vymýšľame. A ja si myslím, že sa v tímovom duchu musí prejaviť aj invencia tohto druhu.

Ako vychádzajú v ústrety škole rodičia? Funguje tento vzťah prirodzeným spôsobom?
Sú pozorní, keď sa dá a majú možnosti, zakaždým nás niečím prekvapia. Dnes nám práve jeden z nich doviezol pre školu haldu obalov, šanónov na kancelárske účely. Ale viem jedno: vždy, keď to škola potrebuje, dokážu sa zmobilizovať. V doslova rozkladovom, dezolátnom stave sme mali napríklad sociálne zariadenia. Vlani sme ich začali postupne rekonštruovať, vynovovať.

Veď je to základ, aby sa deti i učitelia cítili vo všetkých priestoroch školy ako v kultivovanom prostredí.
Tým, že Bratislava je vylúčená z európskych projektov v školstve a Lamač ako jedna z najmenších mestských častí nemá vysoký rozpočet, nastal problém. Ale dali sme hlavy dokopy: od roku 2004 sme mali žiadosť na ministerstve školstva, ktoré nám poskytlo 20-tisíc eur na haváriu, avšak predbežná suma opráv a rekonštrukcie bola vyčíslená na 102-tisíc eur! Nakoniec nás to stálo 91-tisíc eur.

Odkiaľ ste však zobrali viac ako 70-tisíc eur?
V ústrety vyšla obec – škole dala 11-tisíc, ministerstvo školstva nám prispelo ďalšími dvadsiatimi a zvyšok, 42-tisíc eur, sme zohnali z projektov, od sponzorov, rodičov, zo zbierok a z benefičných koncertov... Bola to ohromne pozitívna skúsenosť a dnes máme sociálne zariadenia fungujúce, čisté, moderné.

Skvelá skúsenosť. Nakoľko sa dokáže človek, aby ustriehol vyučovací proces, aby komunikoval s učiteľmi v tíme, pritom prijímal návštevy rodičov, manažoval školu ekonomicky, ešte aj učiť, odučiť si svoje povinné hodiny zo zákona ako riaditeľ?
Učenie je najkrajší čas môjho dňa. Čudujem sa riaditeľom, ktorí tvrdia, že im to zaberá čas. Prečo práve učenie? Činnosť, ktorá nám má byť všetkým pedagógom – bez rozdielu, či som, alebo nie som riaditeľom – srdcu najbližšia, priam svätá...? Hm, tuhľa *(A. Petáková ukazuje prstom, ale aj zatrpknutým úsmevom na haldu administratívnych papierov...)* – skôr toto všetko mi zaberá čas, vypĺňanie formulárov, písanie hodnotení, analýz, plánov. To mi skracuje čas, ktorý by som veru oveľa radšej investovala do učiteľovania, kontaktov so žiakmi, s rodičmi, nevraviac o dišputách na témy spojené s vyučovacím procesom, ale aj ľudskými emóciami v kruhu kolegov... Radšej by som pracovala pri interaktívnej tabuli so žiakmi a tešila sa, ako im to krásne ide...
Je to záťaž, ktorú však musíme akceptovať. Štát – podľa mňa na škodu – veľmi skĺzol do byrokracie. To, čo nie je na papieri, akoby sa ani neuskutočnilo. Napríklad pred vami som mala rozhovory s tromi rodičmi. Ale kým to nedám na papier, neurobím z debaty záznam, akoby sa to ani neuskutočnilo! Teda akoby slovo človeka nemalo váhu. Nie je to príjemné. Keď príde niekto na kontrolu, mal by prežiť so školou istý čas, nielen zmapovať, skontrolovať papiere, výpisy, zápisy a neviem ešte čo všetko.

Ide to na úkor mnohého, najmä však na úkor vášho ďalšieho rozvoja, vzdelávania, ale aj osobného voľna...
Papierová robota – a to je najhoršie, začína prevažovať nad zmysluplnou prácou pedagóga. Stávajú sa z nás, bohužiaľ, administratívne sily zavalené haldami papierovania. Mňa napríklad nezaťažuje hodnotenie zamestnancov, pozhováram sa s nimi, sama si urobím závery... celú tú analýzu. Ale niekedy som to nemusela písať, urobila som si ju sama pre seba. A mala som reálne výstupy, z ktorých som čerpala. A teraz: štruktúrovaný záznam, zápis – prichádza mi to všetko umelé.

A keďže sme začali túto tému – rieši sa to na zasadnutiach Združenia samosprávnych škôl Slovenska, ktorého ste prezidentkou teraz už v druhom funkčnom štvorročnom období? Zaznieva tam resumé aj o tom, aby sa odbúravala administratíva?
V rámci pripomienkovania zákonov sa o to snažíme, ale väčšinou ide o školské zákony. Žiaľ, mnohokrát táto robota podlieha iným zákonom – ekonomickým, o ochrane zdravia... My to všetko prelíname, až sa pristihneme pri tom, že škola vlastne funguje ako veľká firma. Koľko len právnych vecí sa v škole rieši... Keď som išla opravovať strechu, musela som si všetko naštudovať, vyštverať sa hore na budovu, kontrolovať, pričom som musela zvládnuť aj odbornú terminológiu. Tým chcem povedať, že mám ďaleko od toho, aby som si sťažovala, takýto údel ako riaditeľka prijímam, ale treba dopovedať aj „B“ – všade vo firmách, keď školu ako firmu dnes naozaj musíme vnímať, majú na tieto posty odborníkov, ľudí, kapacity. Tu prepojenie všetkých oblastí krížom-krážom musia zvládať dvaja-traja ľudia vo vedení školy. To sú také široké témy, oblasti. Každý deň by sme pomaly potrebovali právnika, pretože rodičia prídu s problémami... Našťastie s právnymi spormi zatiaľ nemáme skúsenosti.

„Stále nedoceňujeme požiadavku času, nevyhnutnosť akcentovania takých predmetov, ako je matematika. Je to predsa základ logického myslenia. Myslím si, že nikomu z nás matematika ako predmet ešte nikdy neublížila. Povinnosťou školy je vniesť do sveta dieťaťa, žiaka logickosť postupov v jeho myslení, nuž a k tomu je práve matematika základným východiskom.“

V čom sa prejavuje nedostatok, zviazanosť možností riaditeľa, aby mohol rozhodovať o niekedy aj chúlostivých personálnych otázkach?
Zoberme si len Zákonník práce, ak máme na mysli postavenie učiteľa v škole... Čo s takými, ktorí sú nekvalitní? Zákonník práce nezohľadňuje nástroje, ktoré by brali do úvahy kvalitu učiteľa – jednoducho, že môžem mať vo výhľade lepšieho, erudovanejšieho, ale nemám nástroje na to, aby som mohla zákonným spôsobom, podľa právnej litery, bez konfliktu prepustiť nekvalitného učiteľa. Stačí, že si spĺňa pracovné povinnosti vyplývajúce zo Zákonníka práce, neporušuje pracovnú disciplínu... Právnik mi rovno povie, že o tom sa nemá zmysel ani baviť – iba o Zákonníku práce. Riaditeľ nemá šancu a „páky“ zbaviť sa učiteľov, ktorí nespĺňajú jeho nároky na kvalitu, osobnostný profil, akceleráciu výkonu a podobne. Za desať rokov som mala jediný takýto prípad, dokázala som ho vyriešiť diplomaciou, vzájomnými pohovormi. Zákonník práce je raz daný. Myslela som si, že nám pomôže zákon o pedagogických zamestnancoch, ale ani ten nie je reálny. My by sme potrebovali skôr profesijné štandardy, kde by bolo rámcovo určené, čo by učiteľ mal robiť, čo nesmie v žiadnom prípade a podobne – jednoducho nastaviť jasné pravidlá hry.

Zrejme aj o týchto súvislostiach často komunikujete, polemizujete aj na zasadnutiach združenia. Predsa len – nemáte pocit, že o základnom školstve sa v poslednom čase viac-menej mlčalo, viac na pretrase sú stredné a vysoké školy?
Strašne ma trápilo – a to som v združení už od roku 2002, že ktokoľvek bol ministrom, nik sa nezapodieval základným školstvom. Riešili sa vysoké školy, stredné – a potom znova tá istá téma. Ja som si dala za cieľ, že sa do týchto problémov zahryznem. Najmä s tým zámerom a akcentom, že základné školstvo je základným kameňom celého školstva. Fundamentom, na ktorom je možné stavať. Ale ak základy nie sú pevné, ustavične sa mení ich štruktúra, začnú byť chabé. To by sme si mali viac uvedomiť všetci odborníci a viac sa starať o kvalitu základného školstva.
Celé školstvo stojí na učiteľoch. Nebojme sa naštartovať ešte s tými, ktorí sú zanietení, celý systém základných škôl, oživiť ho, dať mu punc väčšej koncepčnosti, kvality, ľudského vkladu skvelých pedagógov. Máme ich, len ich treba znovu nabudiť.

Školský rok sa chýli pomaly k záveru. Aký ste ho mali vo vašej škole na Malokarpatskom námestí v Lamači?
Všetko plynie strašne rýchlo, pre nás v škole bol teda rýchly, ale aj bohatý. Ľudsky vyrovnaný a pokojný na druhej strane – a to ma veľmi teší.

A čo sa týka celoštátnej tematiky a problematiky základných škôl? Ako ho vnímate, hodnotíte?
S uspokojením, že máme ministra, ktorý vie a chce počúvať. Chce nám učiteľom porozumieť, vypočuť nás, debatovať. To je cesta, ktorou sa musíme uberať aj ďalej. Veľmi milo ma prekvapilo, že si všetko prečíta, pri ňom je jasné, že sa na diskusiu s nami pripraví. Veľmi vítam aj projekt NÚCEM, je to lastovička – všetky priamo riadené inštitúcie by mali robiť pre nás učiteľov, a nie hľadať spôsoby, ako nám hádzať pod nohy polená. Teraz sa nastupuje cesta, že konečne niečo reálne začína učiteľom pomáhať.

Lenže rozpočet a financie pre základné školy ani nové pozitíva nevylepšia.
V školstve by aj bolo dosť peňazí, len rozpočet sa nejako čudne rozptyľuje, rozdeľuje. Do škôl akoby šli iba zvyšky. Malo by to byť naopak – najprv nám. V prvom rade musia dobre a kvalitne fungovať školy. Potrebujeme všade k dispozícii absolútny plnohodnotný základ: učebnice, pracovný zošit, metodickú príručku, interaktívnu tabuľu – nie trh s učebnicami. Nám postačí jedna kvalitná, ale taká, aby vydržala aspoň päť rokov a nerozsypala sa!
Preto sa mi aj páči *Správa o stave školstva na Slovensku*, ktorej nechýba úprimnosť a otvorenosť. Po prvý raz vôbec sme sa „opovážili“ povedať si pravdu do očí o stave, v akom sa naše školstvo ocitlo. Je napísaná čitateľným jazykom, sú v nej pomenované problémy – hoci my sme si mysleli, že tam už budú aj riešenia. Ale pozitívne je zas to, že všetko môžeme pripomienkovať a navrhovať riešenia.

Za rozhovor ďakuje Ľudo POMICHAL
Foto Ján SÚKUP

Na prehliadke tvorivosti žiakov škôl Slovenčina moja prevládala pohoda a veselie aj na pódiu.

Slovenské deti v Chorvátsku: Ó, mojej matky reč je krásota!

TVORIVÁ PREHLIADKA SLOVENČINA MOJA

Nežijú medzi nami priamo pod Tatrami či nad Dunajom, ale často zaletia mysľou v detskej bázni a plachej predstavivosti na Slovensko. Súc, cítiac sa stále Slovákmi génmi i krvou aspoň po jednom zo svojich rodičov, hoci predsa len aj geograficky majú bližšie k Jadranu, pýšia sa nielen pôvodom, ale aj hrdým vzťahom k slovenskej reči, snažiac sa ju s láskou a vďakou zvládať a povýšiť na piedestál svojich mladých, trepotavých a bezprostredných cností. Ba čo viac, mnohé z tých viac ako 500 detí venujúcich sa slovenčine a literárnej výchove ako vyučovaciemu jazyku v 14 školách v Chorvátskej republike priľnuli k vlasti svojich predkov aj priamym dotykom.

Napokon, pohladením na detskej duši pre najmladšiu generáciu počtom neveľkého, po ostatnom sčítaní obyvateľov Chorvátska oficiálne vari iba 4,5-tisícového, zato odhodlaním, prejavmi kultúrnych a tvorivých aktivít a zveľaďovaním ducha slovenskosti mimoriadne inšpiratívneho ostrovčeka životaschopnej slovenskej národnostnej menšiny sú každoročné pobytové tematické tábory v Tatranských Matliaroch, Tatranskej Lomnici a ďalších skvostných prírodných scenériách Slovenska.

Ako sa nezamotať v sieti asimilácie

Tentoraz sme sa však za žiakmi základných škôl v prostredí slovenskej národnostnej menšiny v Chorvátsku vypravili pre zmenu my. Aké to je pocítiť vo viac ako 400 kilometrov vzdialenej severovýchodnej časti Chorvátska – Slavónii, kde v mestách a obciach ako Osijek, Našice, Požega, Jakšič, Josipovac, Jelisavac, Miljevac, Zokov Gaj a ďalších žije pomaly dvesto rokov početná slovenská národnostná menšina – konkrétnosť a prítomnosť slovenčiny a slovenskosti na vlastné oči? Čo všetko sa reportérovi vybaví, keď všetkými zmyslami absorbuje priam hmatateľnú duchovnú infúziu slovenskej reči v jej tvorivom prejavení sa, keď detská vrava s odhodlaním zvláda dilemu výslovnosti, tak prekérne sa snažiacej zamotať žiacky jazyk s nepredvídateľnými prelivmi z chorvátčiny do slovenčiny a naopak? A napokon, a to je i podstatou žurnalistického bádania a posolstva v jednom: ako a či sa dokáže vyrovnať slovenská národnostná menšina v prostredí jazykov našich spoločných slovanských predkov s asimiláciou – tak prirodzenou a vedomou, ako aj podprahovou, nech už jej prejavy sú akokoľvek „tolerantné“ a vo všeobjímajúcej európskej prítomnosti proklamovanej rodiny národov predsa len v tichosti nastavených parametrov EÚ, utlmujúcej národné povedomie národných štátov, zajedno aj diskutabilné, rozporuplné a pre horlivejšie sa prejavujúcich národne cítiacich jednotlivcov či skupiny až znepokojujúce...

Slováci? Chorváti ich s úprimnosťou velebia

Na tomto mieste sa však v kontexte s politikou, akú oficiálne doposiaľ prezentuje a aj praktizuje Chorvátska republika voči národnostným menšinám, žiada ak už nie podčiarknuť, tak aspoň dopovedať: Slováci v Chorvátsku si pochvaľujú jej hmatateľný praktický dosah, nastavenie jej podpory v konkrétnych projektoch – či už kultúrnych, alebo vzdelávacích. Prejavuje sa v nich dobrá vôľa dať rozlet slovenskosti v prostredí slovenskej národnostnej menšiny, pretože aj stále inšpiratívnejšie skúsenosti potvrdzujú, že širšie a pevnejšie zakorenenie slovenského jazyka, kultúry a sebavedomia Slovákov žijúcich a prejavujúcich sa v Chorvátsku významne obohacuje aj samotnú kultúru ich domovskej krajiny, nevraviac o priamych, a teda aj ničím nenahraditeľných vzťahov dvoch navzájom si blízkych bratských slovanských národov a krajín – Chorvátska a Slovenska.

Chorvátsko-slovenský dom v Míľovciach je dôstojným stánkom Slovákov.

Učiteľ slovenčiny z Iloku Vlatko Miksad (vpravo) s Augustínom J. Langom z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

V tomto duchu preto možno vnímať aj kontext očividných výstupov súčinnosti rezortov školstva a kultúr oboch krajín, najmä však zástoj inštitúcií, ktoré priamo napĺňajú politiku podpory slovenskej národnostnej menšiny v Chorvátsku – zo strany domovskej krajiny Rada pre národnostné menšiny Chorvátskej republiky, vedená jej predsedom Aleksandarom Tolnauerom, kým za Slovensko sa tohto dôležitého posolstva v rámci svojej pôsobnosti zhosťuje od roku 2006 Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí v čele s jeho súčasným predsedom, skúseným dlhoročným diplomatom a znalcom problematiky slovenských národnostných menšín – aj s akcentom na Chorvátsko – Igorom Furdíkom.

O tom, ako sa v konkrétnom obsahu prejavuje takáto podpora v oblasti vzdelávania najmladšej generácie Slovákov v Chorvátsku a v jej tvorivých poryvoch zasahujúcich aj mimoškolskú záujmovú činnosť, sme sa presvedčili v Míľovciach (Miljevci), obci, v ktorej súžitie Slovákov i Chorvátov iba potvrdzuje slová, ktoré sme počas pobytu začuli z úst rôznych predstaviteľov oficiálneho chorvátskeho regionálneho a miestneho politicko-spoločenského a kultúrno-vzdelávacieho života vari na každom kroku: prejavy našich Slovákov, ich aktivity v napĺňaní podstaty rozvoja národnostnej menšiny, zohľadňujúc najmä svoj jazyk a zachovávanie kultúrneho a duchovného dedičstva ako kľúčové znaky svojej identifikácie, patria v Chorvátsku k mimoriadne obľúbeným v prijímaní samotným štátotvorným chorvátskym národom.

Ešte viac však dušu i pero reportéra oblaží úprimnosť o tom, že Slováci sa v Chorvátsku tešia obľube a obdivu jednej z najúprimnejších a najpríjemnejších národnostných menšín. Napokon, účasťou verejnosti na atmosfére, v ktorej sa chorvátčina príjemne prelínala až súzvučila v odozve návštevníkov tradičnej „sviatosti“ Slovenčina moja – prehliadky krátkych divadelných scénok žiakov, ktorí sa učia slovenský jazyk v chorvátskych školách, sme sa o tom v Míľovciach iba rukolapne utvrdili.

Ľúbezná vrava na školskej scéne

Očividne konštruktívny príklad i prístup sa zračil už pri pohľade na stále novotou pôsobiacu budovu, ktorej šancu byť dôstojným spoločensko-kultúrnym prepojením Chorvátov a Slovákov dodalo od septembra 2010, keď dom začal slúžiť míľovskej pospolitosti, aj neodmysliteľné zharmonizovanie názorovej i myšlienkovej podstaty. V racionálnom splynutí duší takto vystavali v Míľovciach spoločný a najmä dôstojný stánok, slúžiaci aktivitám všetkých miestnych obyvateľov.

Čo však pre slovenskú menšinu bolo a je podstatné: z Chorvátsko-slovenského domu sa stala bašta aktivít miestneho odboru Matice slovenskej, ktorý v Míľovciach už od roku 2004 združuje tak kolektívne, ako aj individuálne úsilie tamojších Slovákov. Zdanlivo strohý zovňajšok kultúrno-spoločenského stánku obce doširoka roztvára a odhaľuje rozmanitosť možností jeho využitia na rôzne účely ihneď po vstupe: najskôr zaujme spoločenská sála s dostatočne priestranným pódiom súcim, ako sme sa presvedčili, aj na náročnejšie divadelné „kusy“, avšak punc všetkému dáva nezvyčajne priestranné podkrovie s dvoma spoločenskými miestnosťami. Práve tu sa schádzajú míľovskí matičiari, ku ktorým

často zavítajú aj Slováci z okolitých obcí. Tu sa rodia a kujú plány na povznesenie a oživotvorenie celej slovenskej komunity, najmä však slovenského jazyka, ozývajúceho sa v Míľovciach pomaly už 180 rokov.

„Mesiac máj je pre slovenskú národnostnú menšinu v Chorvátsku významovo, obsahovo i tematicky pestro prežitým časom, keď sa naplno rozbiehajú kultúrne aktivity s významným spoločenským kontextom, potvrdzujúce agilný prístup Slovákov v rámci prezentácie ich pôvodnej autentickej kultúry vznikajúcej v žičlivých podmienkach. Tie majú rôzne kultúrne a folklórne spolky, miestne organizácie Matice slovenskej v Chorvátsku, ako aj samotný Zväz Slovákov v Chorvátsku zabezpečené aj vďaka dotáciám Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí. K jedným z názorných príkladov z roka na rok stále efektívnejšej a plodotvornejšej spolupráce všetkých zainteresovaných inštitúcií tak z chorvátskej, ako aj zo slovenskej strany – pretože bez porozumenia a vzájomnej podpory by to určite nešlo – je práve Slovenčina moja, prehliadka tvorivosti najmladšej generácie, žiakov základných škôl z rôznych miest a obcí Chorvátska, kde sa vyučuje slovenčina,“ **povedal pre Učiteľské noviny Andrej Kuric, predseda Zväzu Slovákov v Chorvátsku, povolaním pedagóg, ktorý vo svojich 58 rokoch má nadmieru skúseností v učiteľskom poslaní práve v prostredí slovenskej národnostnej menšiny v Chorvátsku.** Veď okrem tvorivého úsilia v spolkovom a matičnom živote Slovákov v Slavónii, ale aj v iných častiach Chorvátska sú pozoruhodné plody jeho vydavateľskej a autorskej spisovateľskej a dokumentárnej činnosti, zvýrazňujúcej tak minulosť, ale najmä životaschopnú prítomnosť ostrovčekov slovenskosti, ako aj jeho trvalá pedagogická stopa – či už v Jelisavci, na Radoši, alebo v Iloku, či aktuálne v Osijeku, kde absolvent Filozofickej fakulty Novosadskej univerzity (slovakistika a germanistika) pôsobí ako pedagóg a vychovávateľ v Domove Hotelovej a turistickej školy v Osijeku a zároveň je poradcom pre slovenský jazyk v Chorvátsku.

Na margo prehliadky v Míľovciach Andrej Kuric, ktorý pre rozvíjanie slovenčiny v Chorvátsku robí neoceniteľnú prácu aj ako šéfredaktor mesačníka Slovákov v Chorvátsku Prameň a redaktor slovenského vysielania Rádia Osijek a Rádia Slatiny, dodáva: *„Našim deťom poskytujeme šancu prejaviť sa, podstatným motivačným faktorom je táto prezentácia divadelno-dramatického a recitačného kumštu aj pre našich učiteľov slovenčiny. Odvádzajú neskutočne náročnú prácu, veď nie je jednoduché vo väčšinovom prostredí zaujať žiakov zo zmiešaných rodín, v ktorých celkom prirodzene pod vplyvom jazykového, kultúrneho i sociálneho prostredia dominuje chorvátsky jazyk, najmä v ich mimoškolskej záujmovej činnosti práve slovenčinou. Avšak práve tu sa prejavujú stále slovensky bijúce srdiečka našich detí – je až dojímavé, s akou vrúcnosťou prejavujú odhodlanie stále lepšie a dokonalejšie zvládať pre ne na jednej strane neraz prekvapujúce nuansy slovenčiny, na druhej si zasa osvojovať jej neobyčajnú príťažlivosť malebnosti zvuku, nežnej mäkkosti a mimoriadne kreatívnej slovotborby. A práve aj vďaka možnosti recitátorského, scénického a divadelného prejavenia sa si deti so svojimi učiteľmi stále viac obľubujú práve prípravu a nácvik scénok či prvých divadelných pokusov – aj v závislosti od náročnosti vzhľadom na ich vek, aby tak najprirodzenejším spôsobom, bezprostrednosťou citov, emócií i osobnostným prejavením sa demonštrovali a prejavovali pred publikom – často rodičmi, ale aj priateľmi a spolužiakmi z chorvátskeho prostredia – svoj vzťah k jazyku, ku kultúre i k zvykom a duchovným cennostiam svojich rodičov či predkov. A to je to krásne, za čím sme aj teraz do Míľoviec všetci prišli. A je nás tu veru požehnane – až do 150 účastníkov-detí a žiakov zo 14 škôl v Chorvátsku, kde sa vyučuje slovenčina.“*

Deťom pri odchode pribalili organizátori knihy a chorvátsko-slovenské slovníky.

Scénka Pod hríbom.

Od Jánošíka po zázrak pod Fruškou horou

Nepreberným množstvom tém, autorov, recitátorského prístupu, kompozície scény, dramatických útržkov až po vskutku zapamätateľné výkony niektorých talentov – malých recitátorov či tínedžerských hercov – bola v dobrom poznamenaná celá prehliadka. Žiaci z jednotlivých škôl prezentovali tvorbu viacerých klasických slovenských autorov-spisovateľov, ale prezentácia divadelnej a recitačnej tvorivosti Slovákov v Chorvátsku zaujala aj pôvodnou tvorbou, v ktorej sa nepochybne vymyká objavnosťou, fantáziou, ale aj kvalitou dialógov v nastolenej téme divácky vďačný rukopis Vlatka Miksada, učiteľa slovenčiny z Iloku – v kontexte slovenskej národnostnej menšiny v Chorvátsku mimoriadne významnej a slovenskosťou a kresťanskou, najmä evanjelickou pobožnosťou jej obyvateľov pozitívne presiaknutej obce na pohraničí Chorvátska a Srbska.

A tak keď po prívetoch oficiálnych hostí z Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí z Bratislavy, z obce Novej Bukovice v zastúpení primátora Tomislava Žagara, riaditeľky Základnej školy V. Nazora v Novej Bukovici - Obvodnej školy v Míľovciach Larety Žubrinićovej, ako aj organizátorov – A. Kurica a Ďura Sobola, predsedu Matice slovenskej v Míľovciach, ktorí svorne vyjadrili už vopred radosť i uznanie učiteľom a ich žiakom nad bohatým programom, sa *Jarnými piesňami* Márie Rázusovej-Martákovej „odpichol“ takmer trojhodinový príbeh slovenskosti vo veršoch, v scénach a dialógoch, z času na čas sa divákom v nabitej sále občas až dych zatajil.

Sebavedomie recitátorov a snahu o fortieľnosť výslovnosti tu i tam síce zaskočila aj „nepredvídateľná“ tréma v podobe výpadku veršíka či „okna“ v scénickom dialógu, povzbudenie pedagógov však znovu a znovu vlievalo mladým recitátorom a možno raz aj súcim hercom-ochotníkom nové odhodlanie, miazgu a schopnosť okamžitej improvizácie. Rad za radom vyprevádzali diváci z pódia tak recitátorov, ako aj protagonistov tu nenáročných kratších scénok, tam zas dramatických dielok so zaujímavými zápletkami.

Pozornosť pútala scénka Viery Janusovej s názvom *Pod hríbom* v naštudovaní žiakov ZŠ Julija Benešića v Iloku - Obvodnej školy Radoš Marky Pejakovej, zaujala aj pôsobivá a vtipná recitácie básne Václava Šuplatu s názvom *Šušlavá ježibaba* v podaní žiačky zo ZŠ Ivana Brnjika z Jelisavca, ktorú pripravila na prehliadku učiteľka Branka Kandera. Aj ďalší učitelia z mestečiek a obcí Chorvátska s početnejšou slovenskou menšinou sa blysli: žiaci zo ZŠ Mladost z Jakšiča nacvičili so svojím učiteľom slovenčiny Pavlom Tregerom divadelnú scénku *Paródia na nemotornú tanečnicu*, Vlatko Miksad sa doslova rozdal na všetky strany i školy – so žiakmi Základnej školy Josipa Kozaraca v Soľanoch nacvičil tradičnú a stále pútavú *Popolušku*, so školákmi z Višnjevca a Osijeka zasa scénku o *Troch zimných obrazoch*.

A práve Vlatko Miksad, nesmierne tvorivý a autorsky erudovaný učiteľ z Iloku, kde žije jedna z kľúčových pospolitostí slovenskej menšiny v Chorvátsku, sa blysol aj vrcholom prehliadky v Míľovciach, keď so staršími žiakmi Základnej školy Julija Benešića v Iloku naštudoval cennú divadelnú hru v niekoľkých dejstvách, ktorej dej z modernistickej podoby vravy i záujmov súčasnej mládeže príjemne zavinul do historického obalu objavu a odkazu dávne stáročia nerozlúšteného písma Slovanov spod Fruškej hory, ktorou sa prelína v oblasti Iloku prírodná hranica medzi Chorvátskom a Srbskom, a to práve na dotyku oblastí s výraznou históriou i prítomnosťou Slovákov. Hra *Fruškohorský poklad* pod autorskou i režijnou taktovkou Vlatka Miksada príjemne poučila, príťažlivými dialógmi načrela do tajuplnosti dávnej histórie a svojou príbehovou dynamikou divácky pripútala pozornosť tak dospelých, ako aj detí, neodtrhnuvších zrak od mladých protagonistov hry počas celého deja.

Ešte predtým však zaslúžene zožínali aplauz aj ďalší žiaci a ich učitelia – Zdenka Kyselicová zo Základnej školy Gorana Kovačića z obce Zdenci, ktorá bola jednou z organizátorských duší podujatia, si vyslúžila uznanie za scénku *Jurošík* na motívy Mariána Vaneka, učitelia nezabudli v rámci predlôh ani na majstra slova Pavla Dobšinského – pútavou hrou na motívy rozprávky o dvanástich mesiačikoch zaujali žiaci z Jelisavca s už spomínanou učiteľkou Brankou Kanderovou, historická postava Juraja Jánošíka sa dostala aj do námetu hry z pera klasika slovenskej dramatickej tvorby Ferka Urbánka *Jánošíkov poklad*, ktorú, podobne ako vrtošivé *Rodinné pletky*, naštudoval so svojimi žiakmi zo ZŠ Josipa Kozaraca v Josipovci učiteľ, čerstvý jubilant-šesťdesiatnik Jozef Kvasnovský. A aby sme nebodaj predsa len niekoho neopomenuli, iste načim pochváliť aj žiakov Základnej školy Kralja Tomislava z Našíc, s ktorými pripravila mimoriadne vydarené hudobno-slovné pásmo na motívy Moreny, drotárov, tanečníc a ľudových zvykov a nápevov učiteľka Ana Marošević.

Toľko detskej všechute, úsmevov, inšpirácií a pohody v zaujatosti slova, veršov, prózy i dramatického elánu človek naozaj málokedy a málokde zažije v objatí tvorivého žiackeho ostrovčeka detí z rodín slovenskej menšiny, ako tomu bolo uprostred voňavého mája v Míľovciach, obci, kde sa snúbi história vysťahovalectva Slovákov siahajúca až do roku 1836, keď sem prišli prví Slováci z horniakov – z obcí Zborova nad Bystricou a Novej Bystrice. Napokon, Kysucami tu v Míľovciach a v celom okolí tak prekrásne nezabudnuteľnými príbehmi predkov rozvoniavalo i v čase, keď všade navôkol bzučali včielky na agátových kvetoch...

Ľudo POMICHAL
Foto autor

Prečo mám rada slovenskú reč

Žijem na dedine v Chorvátsku, ktorá sa volá Jelisavac. To je slovenská dedina. Slováci sem prišli žiť zo Slovenska pred sto dvadsiatimi rokmi. Veľa ľudí tu hovorí po slovensky. Mám rada svoju dedinu, lebo sme tu ako jedna veľká rodina.

Slovenskú reč mám rada preto, že som sa narodila v rodine, v ktorej sa hovorí po slovensky. Prvé slová, ktoré som počula od mamičky a otecka, boli slovenské, tak ako sa to oni naučili od svojich rodičov. Musím uznať, že mi je pekný aj chorvátsky jazyk, ale milšia mi je slovenská reč. Keď som vonku a počujem po slovensky, teším sa a hreje ma pri srdiečku. Rada chodím na folklór, tam spievam, tancujem a hrám na husliach. Keď si zaspievam tie krásne slovenské pesničky a zatancujem, cítim, že moje srdiečko je veselé a šťastné. Keď ideme na Slovensko vystupovať s folklórom, vždy sa naučím niektoré nové slová.

Rada chodím do školy, pretože aj tam pestujeme slovenský jazyk a kultúru. Máme dobrú pani učiteľku. Každý rok nacvičíme nejakú hru a vystupujeme na Slovenčine mojej. Veľmi sa nám to páči a veľa sa naučíme.

Mám uja Samira, a aj on má veľmi rád slovenskú reč, ba si aj dievča našiel zo Slovenska. Ja ju tiež mám rada. Je veľmi milá a srdečná, a ona ma tiež učí tú spevavú slovenčinu. Neviem, čo by som vám ešte napísala. Nakoniec napíšem ešte len to, že mám veľmi rada slovenskú reč.

Laura Špek, 5. trieda,
ZŠ Jelisavac

Slová a myšlienky utkané v Kvapkách

Kvapky IX. Strohý, no veľavravný názov knižočky. Rozmerom útlej, rozsahom akurátnej, avšak obsahom, myšlienkovým nábojom, objavnými slovnými obrazmi, epitetami prepojenými fantáziou žiakov vo veršíkoch či v próze, mikropríbehoch o odhaľovaní záhybov ich krehkej detskej duše, bezprostredne a úprimne nasýtenej, v poradí už deviatej kapitoly zbierky básní a próz žiakov slovenských tried základných škôl v Chorvátsku.

Žiaci a ich učitelia knižku, ktorej vydanie finančne podporil Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Ministerstvo vedy, vzdelávania a športu Chorvátskej republiky, dostávali do rúk v Míľovciach takpovediac ešte nevyprchanú z esencie tlačiarenských vôní, pričom ju vnímali ako krehkú pobožnosť v harmónii trojjedinosti mysle, slova a písma. Nimi si totiž deti cibria svoju slovenčinu, skrze tento dar jazyka sa dotkýnajú života svojich predkov z Kysúc či iných regiónov stredného Slovenska. Zároveň si aj sprítomňujú svoje túžby a sny navštíviť čo najskôr Slovensko a na vlastné oči vidieť a srdcom precítiť dušechvenie, ktoré sa zakaždým, keď čo len na pár dní navštívia Bratislavu, Devín, Tatry, Banskú Bystricu a ďalšie priľnavé zákutia Slovenska, zmocňuje vari každého Slováka žijúceho v zahraničí.

Kvapku po kvapke, ako to počas krstu knihy, ktorá na 112 stranách približuje slovesnú tvorivosť školákov z chorvátskych základných škôl, v ktorých sa vyučuje slovenčina, symbolicky nazvali zostavovateľ zbierky Andrej Kuric a učiteľ slovenčiny z Josipovca Jozef Kvasnovský, sa vpíja slovenskosť do krvi najmladšej generácie. Aby sa prejavila tak, ako je napísané v želaní predslovu z pera Andreja Kurica: „Je to radosť tak pre nás, ako aj pre vás, milá naša mládež, pre našu národnostnú menšinu v Chorvátsku, ktorá s hrdosťou môže povedať: Toto je naša budúcnosť, držiteľka rána! Pokým máme vás, nemusíme sa báť, že reč našich matiek zanikne v našich rodinách a osadách.“

Na počiatku bolo slovo...

V TURČIANSKEJ KNIŽNICI V MARTINE

Turčianska knižnica v Martine sa podobne ako ostatné verejné knižnice snaží sústavne hľadať cesty k zlepšeniu súčasnej situácie v čítaní a prispieť k posilneniu čitateľskej gramotnosti mladej populácie. S týmto cieľom organizuje počas roka množstvo podujatí pre žiakov základných a stredných škôl.

V tomto roku si aj v Turčianskej knižnici pripomínajú 1 150. výročie príchodu Konštantína a Metoda na územie Veľkej Moravy prostredníctvom cyklu vzdelávacích podujatí pre študentov stredných škôl. Za pomoci Žilinského samosprávneho kraja a Ministerstva kultúry SR knižnica vydala metodický materiál pre pracovníkov knižníc a pedagógov pod názvom *Na počiatku bolo slovo...* s podtitulom *Kultúrne dedičstvo a tradície slovenskej literatúry od Konštantína a Metoda po literárnu prítomnosť*.

Metodika výučby a historické vedomie

Materiál umožňuje študentom pod vedením knihovníkov či pedagógov pracovať s odbornou i umeleckou literatúrou a vyhľadávať a triediť získané informácie. Úlohy sú koncipované tak, aby podporovali rozvoj tvorivosti, ale aj komunikačných a prezentačných zručností žiakov. Cieľovými skupinami projektu sú nielen stredoškolskí študenti, ale i knihovníci, ktorých má metodický materiál motivovať k ďalšiemu vzdelávaniu, ako aj učitelia, ktorým má zase pomôcť zatraktívniť vyučovanie slovenskej literatúry.

Autormi úloh a textov sú uznávaní odborníci Mgr. Judita Poliačiková a PhDr. Peter Mišák. Texty odborne posúdila PaedDr. Eva Kuková z Gymnázia Jozefa Lettricha v Martine. Graficky materiál spracoval Ing. Emil Kasák.

Problematika odkazu cyrilo-metodskej tradície v slovenskej literatúre je v metodike spracovaná do 7 tematických okruhov:

1. Konštantín a Metod – počiatky slovanskej písomnosti.
2. Renesancia, humanizmus a barok v literatúre.
3. Národné obrodenie a jazykové snahy Antona Bernoláka.
4. Téma lásky ponad hranice času.
5. Spisovná slovenčina a romantizmus.
6. Alúzie na históriu v tvorbe Janka Jesenského.
7. Moderná literatúra a odkaz Konštantína a Metoda.

Každá téma je spracovaná formou pracovných listov, ktoré obsahujú úlohy a sprievodné texty pre šesť skupín žiakov.

Aktívne Gymnázium J. Lettricha v Martine

Prezentácia materiálu bola realizovaná v Turčianskej knižnici v Martine za účasti knihovníkov z knižníc v zriaďovateľskej pôsobnosti Žilinského samosprávneho kraja a autorov metodického materiálu. Podujatie malo formu otvorenej hodiny v knižnici za účasti študentov z Gymnázia Jozefa Lettricha v Martine. Svojou prácou v skupinách študenti preukázali nielen výborné vedomosti a zručnosti pri práci s literárnymi prameňmi, ale overili aj životaschopnosť a využiteľnosť metodického materiálu v praxi. Atraktívne spracovaný materiál je určený nielen pre potreby Turčianskej knižnice a stredných škôl v Turci, ale je využiteľný aj v ostatných knižniciach.

Veríme, že projekt *Na počiatku bolo slovo...* pomôže knihovníkom, ale aj pedagógom pri skvalitňovaní práce v oblasti literárneho a informačného vzdelávania, prispeje k motivácii pracovať s klasickými literárnymi prameňmi a k zvýšeniu záujmu o slovenskú literatúru v radoch stredoškolskej mládeže.

PaedDr. Eva KUKOVÁ,
Mgr. Katarína VANDLÍKOVÁ
Foto autorky

Žiakov v Humennom zaujalo rovesnícke vyučovanie

KRAJINA, V KTOREJ ŽIJEM

Súčasnosť, v ktorej žijeme, je presýtená výdobytkami ohromne rýchlo sa rozvíjajúcej informačno-komunikačnej techniky a multimédií, oblasť výchovno-vzdelávacej činnosti nevynímajúc. Na jednej strane ponúkajú široké spektrum využitia, na druhej strane v nás pomaličky potláčajú prirodzenú schopnosť komunikovať, vyjadriť myšlienky, hľadať nové riešenia, vzájomne sa počúvať, gramaticky správne písať či vnímať časopriestor.

Ak máme byť objektívni a generáciu mladých ľudí chceme správne vzdelávať i formovať, je potrebné uznať, že multimédiá sú potrebné, ale nie sú všeliekom. Sú iba jeden z prostriedkov, ktorým možno dosiahnuť cieľ. Cieľom by mal byť človek komplexne vzdelaný, technicky zdatný, ale aj prirodzene bystrý, cítiaci, empatický, užitočný pre svoje okolie a spoločnosť.

Keď je učiteľ v role pomocníka

Výchovno-vzdelávací proces Základnej školy na Pugačevovej ul. v Humennom je orientovaný na rozvíjanie žiaka ako komplexnej osobnosti. Využívame pri tom rôzne metódy a formy práce, najmä zážitkové vyučovanie, obľube sa teší i vyučovanie rovesnícke. Pri rovesníckom vyučovaní je do centra vzdelávacieho procesu postavený žiak. Cieľom rovesníckeho vyučovania je okrem nadobúdania nových poznatkov najmä rozvoj jedinečných vlastností žiakov. Žiak je totiž súčasne vyučujúcim i učiacim sa. Učí sa vyjadrovať myšlienky, podáva informácie, vníma poslucháčov a dostáva spätnú väzbu. Socializuje sa a stáva platným členom kolektívu. Učiteľ je iba v pozícii facilitátora – pomocníka, poradcu, usmerňovateľa. Hodnotenie učiteľa sa nahrádza sebahodnotením a sebakontrolou. Veľkú úlohu zohráva spätná väzba od poslucháčov.

Najlepšia pozvánka do Polonín

Rovesnícke vyučovanie si pri príležitosti putovnej výstavy s názvom *Krajina, v ktorej žijem* v regionálnej učebni na vlastnej koži vyskúšali aj žiaci 6. ročníka pod vedením Mgr. Marianny Harvanovej a Mgr. Jána Andrejčíka. Naštudovaním jednotlivých oblastí z informačných panelov a ich prezentáciou pred vyučujúcimi i spolužiakmi inej triedy nás vtiahli do poznávania osobitostí Národného parku Poloniny a priľahlého regiónu. Okrem naštudovania poznatkov tak okúsili, ako chutí vyučovanie z druhej strany, keď ako učitelia učili iných. Odozvy a pocity všetkých zúčastnených možno zovšeobecniť do dvoch viet: *„Odniesli sme si veľkú skúsenosť, skvelé zážitky. Klobúk dolu pred učiteľmi v dnešnej dobe.“*

Mgr. Ján ANDREJČÍK
Foto autor

Ako sa úspešne zhostiť výučby cudzieho jazyka

KONFERENCIA O METODIKE CLIL V ŽILINE

Súkromná ZŠ na Oravskej ceste v Žiline zorganizovala v posledný aprílový deň celoslovenskú vzdelávaciu konferenciu *Aplikácia metodiky CLIL vo vyučovaní na základných školách*. Škola zorganizovala toto podujatie na základe dlhoročných skúseností so zavádzaním tejto metodiky a s jej experimentálnym overovaním v rámci niekoľkých národných a regionálnych projektov.

Metodika CLIL (*Content and Language Integrated Learning*) pokrýva všetky formy vzdelávania všeobecnovzdelávacích predmetov prostredníctvom vyučovania jazyka, ktorý nie je pre väčšinu žiakov materinským, to znamená, že vyučovanie obsahu predmetu (matematika, prírodoveda, vlastiveda, biológia, geografia, chémia, atď.) sa integruje s vyučovaním cudzieho jazyka. V tomto prípade cudzí jazyk nie je len cieľom vzdelávania, ale aj prostriedkom, pomocou ktorého sa vzdelanie získava. Učiteľ zároveň učí predmet aj cudzí jazyk, a ten sa stáva médiom vyučovania, t. j. pracovným jazykom.

Na efektivitu metodiky CLIL vplývajú faktory

Doterajšie skúsenosti v Súkromnej ZŠ na Oravskej ceste v Žiline ukázali, že metodika CLIL môže byť aplikovaná vo všetkých vekových a vedomostných skupinách. Jej zavádzanie napomáha odbúravať predsudky o úspešnosti takýchto inovačných postupov len u talentovaných žiakov. Dôvodom zavedenia metodiky CLIL v škole bola snaha o zlepšenie a zefektívnenie výučby prostredníctvom cudzieho (anglického) jazyka. Vzdelávanie v našich podmienkach má však umožňovať žiakom osvojovať si poznatky a zdokonaľovať sa nielen v cudzom, ale aj materinskom jazyku, pričom práve CLIL požiadavky takéhoto typu vzdelávania rešpektuje a podporuje.

Žiaci, ktorí navštevujú i absolvovali vzdelávanie v škole, majú s takýmto spôsobom vyučovania bohaté skúsenosti. Sú však aj žiaci, ktorí prestúpili do školy z iných základných škôl, ktoré neboli prvotne zamerané na podobnú rozšírenú výučbu cudzieho jazyka. Podobnou kategóriou sú deti cudzincov navštevujúcich školu. Takíto žiaci majú prirodzené problémy adaptovať sa na tento spôsob vyučovania, a preto zo strany pedagógov je namieste individuálny prístup, ústretovosť a eliminácia tohto hendikepu. Učiteľ zvyčajne volí metódu individuálneho a diferencovaného prístupu, prípadne doplnkové doučovanie dotyčného žiaka.

Miera uplatnenia metodiky CLIL vo vyučovaní a efektívnosť jej využitia závisí od mnohých faktorov. Jedným z nich je personálne obsadenie či jazykové dispozície konkrétneho učiteľa. Na prvom stupni je ideálom učiteľ pre I. stupeň s aprobáciou na anglický jazyk. Na druhom stupni je dôležitá kvalifikovanosť na určitý predmet s aprobáciou na anglický jazyk, čo však vo väčšine prípadov je veľmi náročné zabezpečiť. Je preto nevyhnutné, aby škola umožňovala a podporovala učiteľov v ich celoživotnom vzdelávaní v oblasti cudzieho jazyka, ale i v problematike metodiky CLIL a ostatných inovatívnych foriem vyučovacích metód.

Ako kvalitne zvládnuť vyučovací proces

Na I. stupni ZŠ je metodika CLIL obvykle realizovaná triednymi učiteľmi s doplneným vzdelaním v anglickom jazyku, na II. stupni ju používa učiteľ s aprobáciou na vybraný integrovaný nejazykový predmet v kombinácii s aprobáciou na cudzí jazyk (v prevažnej väčšine na kvalifikovanej úrovni pre obe aprobácie). V škole sa tiež realizuje partnerské vyučovanie (*Partnership Lessons*), ktoré má charakter kooperačného vyučovania predmetového učiteľa a zahraničného lektora (učiteľ s materinským anglickým jazykom). Lektor na vyučovacej hodine pôsobí ako mediátor a predmetový učiteľ ako koordinátor. Pomer používania materinského a cudzieho jazyka na hodinách s metodikou CLIL môže byť rôzny. Učiteľ môže pripraviť hodinu, na ktorej 30 percent vyučovacieho času venuje nejazykovému predmetu a zvyšok osvojovaniu si jazyka. Alebo naopak. Dôležité je, aby na vyučovacej hodine boli zastúpené obe zložky vzdelávania (nejazykový obsah aj cudzí jazyk). Ak je vyučovací proces dobre zvládnutý, predpokladá sa, že takéto spojenie vedie k intenzívnejšiemu rozvoju kognitívnych funkcií žiakov a k dosahovaniu lepších výsledkov v oboch zložkách (nejazykovom predmete aj v cudzom jazyku).

Keďže učebné materiály metodiky CLIL pre školy v tlačenej či elektronickej forme u nás neexistujú, je na učiteľoch, aby si ich pripravovali sami. Materiály musia spĺňať obsahové štandardy príslušných predmetov, ako aj jazykovú náročnosť, ktorá zodpovedá úrovni študentov. Učitelia si ich pripravujú najčastejšie vo forme prezentácií a pracovných listov alebo čerpajú zo zahraničných internetových zdrojov. Časovo je táto práca veľmi náročná.

Ako aplikovať metodiku CLIL

Pri výbere vhodných tém na aplikovanie metodiky CLIL by mal učiteľ v prvom rade porovnať učebné osnovy nejazykového predmetu a cudzieho jazyka a vyhľadať existujúce spoločné body. Témy by mali byť okrem toho blízke záujmom a veku žiakov a predovšetkým pripravené materiály (adaptované alebo autentické) musia byť zvládnuteľné prostredníctvom ich obmedzených jazykových kompetencií a slovnej zásoby. Pri výbere vhodných tém by malo byť hlavným heslo: „Uč sa, čo potrebuješ.“

Po privítaní pedagógov zo základných škôl a návštevníkov konferencie z celého Slovenska venujúcich sa tejto problematike naši učitelia prezentovali metodiku CLIL a partnerského vyučovania so zahraničnými lektormi na otvorených hodinách. Hostia tak mali priamu možnosť nahliadnuť do inovatívneho vyučovacieho procesu s použitím informačných technológií, jazykového laboratória či s pozorovaním rastlinných druhov v školskom miniarboréte. V poobedňajších hodinách sa pokračovalo inšpiratívnymi a obohacujúcimi metodickými seminármi s odborníčkami na metodiku CLIL a prezentáciou publikácií a odbornej literatúry cudzích jazykov zo zahraničních vydavateľstiev.

Konferencia potvrdila záujem pedagógov o zlepšovanie a nutnosť zefektívňovania vyučovania cudzích jazykov v našich podmienkach, čo moderná metodika CLIL v plnej miere napomáha.

Mgr. Martin ISTENÍK
Foto autor

Žiaci v Kyjove dbajú na estetiku prostredia školy

ENVIRONMENTÁLNA VÝCHOVA V ZŠ

Súčasný systém výchovy a vzdelávania v základných školách treba chápať ako systém otvorený, ktorý sa mení podľa spoločenskej potreby a regionálnych možností jednotlivých škôl. Environmentálna výchova je prierezovou témou školských vzdelávacích programov a prelína sa celým edukačným procesom, podieľa sa na osobnostnom a sociálnom rozvoji žiakov, utváraní a rozvíjaní ich kľúčových kompetencií. Jej formy a metódy sú ovplyvňované osobnosťou učiteľa, najmä jeho postojom, morálnymi hodnotami a kreatívnymi schopnosťami.

ZŠ s MŠ v Kyjove v okrese Stará Ľubovňa je školou s 56 žiakmi. Poskytuje predprimárne a primárne vzdelávanie intaktným žiakom a žiakom s mentálnym postihnutím. V základnej škole sú zriadené dve bežné triedy a štyri triedy špeciálne, ktoré navštevujú rómski žiaci. Výchovno-vzdelávacie aktivity špeciálnych tried sú zamerané najmä na rozvoj manuálnych a komunikačných schopností a zručností žiakov, prihliadajúc na individuálne osobitosti každého jednotlivca.

Jednou z týchto aktivít je aj účasť v celoslovenskej organizácii Strom života so sídlom v Bratislave. Strom života je environmentálna, mimovládna, dobrovoľná a nezisková organizácia registrovaná ako občianske združenie. Má za sebou viac ako 30-ročnú históriu s pôsobnosťou na celom území Slovenskej republiky. Strom života sa vyvinul z prvého ochranárskeho hnutia detí a mládeže, ktoré rozbehlo svoju činnosť roku 1979. Žiakom základných škôl ponúka environmentálne aktivity zamerané na osobnostný a sociálny rozvoj, predovšetkým na rozvoj tvorivosti, komunikačných a prezentačných zručností.

Pozoruhodné aktivity Klubu Kyjovčík

Náš klub Kyjovčík je členom Stromu života od decembra 2012, no už dnes sa môže pochváliť peknými výsledkami. Klub sa zameriava na plnenie úloh Stromu života, ale aj na vlastné aktivity zamerané na skrášľovanie životného prostredia školy. Cieľom aktivít v oblasti environmentálnej výchovy je prispievať k rozvoju osobnosti žiaka tak, aby nadobudol schopnosť chápať, analyzovať a hodnotiť vzťahy medzi človekom a životným prostredím vo svojom okolí a zároveň si uvedomoval potrebu ochrany životného prostredia. Úloha nás pedagógov v tejto oblasti je jednoznačná – svojím pedagogickým majstrovstvom pôsobiť na žiakov tak, aby sami od seba pociťovali potrebu byť zodpovední za prírodu a ochraňovať ju aj pre ďalšie generácie. Je to úloha veľmi náročná a vyžaduje si veľa trpezlivosti a najmä osobného príkladu.

V apríli sme v škole pokračovali s výsadbou kvetinových záhonov, s ktorými sme začali v minulom školskom roku. Čistili sme priestory školských dvorov, odstránili nežiaduci odpad, vytvorili malé triedne záhradky. Odstránením veľkej kopy neporiadku dokázali naši „stromáci“ vytvoriť unikátne diela (napríklad aj z vyhodených pneumatík), ktoré zakaždým potešia nielen žiakov, ale aj všetkých okoloidúcich.

Veď posúďte sami!

Mgr. Anna MOLNÁROVÁ,
koordinátorka environmentálnej výchovy
Foto autorka

Cesta rozprávkovým lesom, alebo Deťom pre radosť

INŠPIRÁCIA ZO ZŠ NA KOMENSKÉHO UL. V BARDEJOVE

Možno sa chystáte osláviť sviatok všetkých detí spôsobom, ktorý by v nich zanechal trvalé spomienky na pekne, zaujímavo a veselo prežité chvíle ich veľkého dňa. Budeme radi, ak bude pre vás inšpiráciou ten náš, ktorý už tradične organizujeme na ZŠ na Komenského ul. v Bardejove v našom školskom parku. Podujatie má nielen zábavný charakter, ale učí deti byť obratnými, rýchlymi, mať postreh, odhad, pričom dáva možnosť vyniknúť aj slabším žiakom, pozitívne motivuje k prekonávaniu strachu, prekážok, rozvíja samostatnosť, pozitívne sebahodnotenie.

V prípravnej fáze je potrebné stretnúť sa s realizačným tímom (učiteľky, vychovávateľky) a rozdeliť si úlohy. Na úspešný priebeh je potrebné:

1. pripraviť súťažné stanovištia (vymyslieť súťaž, pripraviť pomôcky na ňu a vyrobiť plagát, pútač),
2. nakúpiť ceny do bufetu, vyrobiť pútač na „Rozprávkový bufet“, vytlačiť a nastrihať (papierové) dukáty, vyrobiť cenovky (v spolupráci s deviatakmi),
3. zabezpečiť hudbu, navrhnúť rozmiestnenie stanovíšť, kostýmy pre jednotlivé rozprávkové bytosti (v spolupráci s deviatakmi).

Rozprávkové postavy ako motivácia k činu

Podujatie je finančne trochu náročnejšie, preto je dobré, ak vám s jeho zabezpečením pomôžu sponzori. Môžu to byť rodičia či priatelia školy. My sme použili zdroje získané za zber papiera a okrem toho sme oslovili okresnú radu Únie žien Slovenska, ktorá tiež prispela finančnou čiastkou. Organizačne aj pri samotnej realizácii nám pomohli žiaci deviateho ročníka, ktorí sa takto symbolicky rozlúčia so svojou školou a mladšími spolužiakmi. Oni boli tie rozprávkové bytosti v kostýmoch, ktoré dozerali na plnenie úloh a vyplácali úspešných „bojovníkov“ dukátmi, vymieňali dukátiky za ceny v Rozprávkovom bufete.

Prípravu jednotlivých stanovíšť si vzali na starosť vychovávateľky školského klubu detí. Namaľovali krásne plagáty s názvami rozprávok a pripravili súťaže aj pomôcky na ne. Nakoniec stačí zabezpečiť šikovného dídžeja, aby púšťal po celý čas pekné pesničky a ozvučil podujatie.

A aké rozprávkové stanovištia sme vymysleli? Bolo ich veľa, na inšpiráciu uvádzam zopár z nich:

- Kocúr v čižmách – hod gumovou čižmou do diaľky,
- Ježibaba a 40 zbojníkov – let na metle (cez prekážky) a hod metlou do diaľky,
- Snehulieka a sedem trpaslíkov – sedemčlenné družstvá sa preťahovali lanom, aby dokázali, že aj trpaslíci vedia byť silní,
- Zakliata princezná – kto ju chcel zachrániť, musel sa vyšplhať po lane do vysokej veže,
- Zakliaty zámok – kto ho chcel odkliať, musel trafiť do zámku z kociek a zbúrať hlavnú vežu, kde bol ukrytý zlý čarodejník,
- Princ Bajaja – zabiť 3-, 6- či 9-hlavého draka sa podarí len tomu, kto zrazí guľou 3, 6 či 9 kužeľov.

Keď je odhodlanie v harmónii s tvorivosťou

Fantázii sa medze nekladú. Čím viac stanovíšť, tým lepšie, aby sa nevytvárali pred nimi rady. Za každú splnenú úlohu získavajú jednotlivci po dukátiku. Za tie si môžu v Rozprávkovom bufete či Hostinci na krížnych cestách nakúpiť sladkosti, školské pomôcky, ozdoby, samolepky, omaľovánky, zápisníčky, hračky (podľa toho, čo nám rozpočet umožnil). Keď sa akcia blížila k záveru, vyhlasovali sme „akcie“ (zľavy) a preceňovali tovar tak, aby sa každému dieťaťu niečo ušlo. Deti mali najväčšiu radosť z toho, že sa im podarilo splniť na prvý pohľad možno ťažké úlohy, prekonať prekážky, a sladká či iná odmena bola iba dôkazom toho, že prekonali samy seba, že niečo dokázali a že to bolo skvelé dopoludnie!

Prvý ročník podujatia sme uskutočnili „na skúšku“. Tie ďalšie si už vynútili samy deti... Veď skúste sa im pozrieť do očí a povedať nie. Tak sa z toho stala pekná tradícia. Rozmýšľame, či do podujatia nezapojíme aj rodičov či starých rodičov... Myslím, že by to získalo ďalší úžasný rozmer... Podujatie preto odporúčame aj iným – ako tradičný dobrý recept na koláč, po ktorom si každý oblíže všetky prsty a bude o ňom ešte dlho rozprávať, aký bol dobručký.

Predpoludnie vo veselej nálade uplynie rýchlo, akoby malo obuté sedemmíľové čižmy. Potom príde na rad mávnutie čarovným prútikom a z Rozprávkového lesa je opäť školský park. Len pekné zážitky v spomienkach detí zostanú ešte dlho živé, kým ich nezatienia tie nové, ktoré prídu opäť – do roka a do dňa...

Mgr. Mária PELÁKOVÁ
Foto autorka

Červené srdiečko pre mamu

DEŇ MATIEK V KYJOVE

Druhá májová nedeľa je tradične Dňom matiek. Keďže v našej dedine pripadol na tento deň cirkevný sviatok (odpust), tohoročné obecné oslavy Dňa matiek sa konali už o týždeň skôr, 5. mája. Žiaci našej základnej školy pripravili pre svoje mamičky a babičky kultúrny program, ktorý potešil všetkých prítomných. Dramatizáciou rozprávky o medovníkovej chalúpke sme sa dostali do tajomného lesa, v ktorom bývala zlá ježibaba a bojazlivé zvieratká, ktoré sa pred ňou skrývali za stromami. Tak ako v každej rozprávke, aj v tej našej všetko dobre dopadlo. Rozšantené deti Marienka a Janíčko našli v lese správny chodníček a opäť sa vrátili domov ku svojej mamičke.

Na vystúpení nechýbalo ani pásmo rusínskych piesní o kosení trávy a hrabaní sena, pekné básničky a moderný tanec. Aj tento rok sme naše mamičky potešili pekným darčekom – červeným srdiečkom s mašličkou. Využili sme techniku pletenia z novinového papiera, výsledok sme dotvorili červenou farbou. Všetkých prítomných potešil nielen kultúrny program a darček z lásky, ale aj výzdoba opony v sále kultúrneho domu, na ktorej sa podieľali naše šikovné panie učiteľky.

Mgr. Anna MOLNÁROVÁ
Foto autorka

ŠKOLSTVO ODBORNE

21/2013, 30. máj 2013 | Príloha UN | Rozširované bezplatne, Ročník LX

Kritika alebo sťažovanie sa?

Na prahu spoločenských zmien sme si sľubovali, že sa budeme vyjadrovať otvorene. Že verejné kritické názory sa stanú podnetom na užitočné diskusie, čo nám pomôže pri riešení pretrvávajúcich problémov alebo zvyklostí. Nie som sám, kto si pamätá radosť autora a čitateľov z toho, keď pred rokom 1989 vyšiel v novinách zásadný kritický článok. Neostával bez povšimnutia, prichádzali naň niekedy podráždené, inokedy varovné reakcie politicky mocných. Dnes akoby sa „právo“ na akože zásadnú kritiku presúvalo zo zreteľa občianskych potrieb na vrstvu „vyvolených“. Príslušníci opozične naladených strán sa navzájom kritizujú tak vehementne, až zabúdajú na to podstatné – že témy, ku ktorým sa v médiách vyjadrujú, sú ich vlastnou dlhodobou agendou. Poslucháči, čitatelia ich do istého času pozorne počúvali povedzme aj v dobrej vôli, aby sa zorientovali v tom, o čom majú (alebo by mali mať) ľudia vo vládnych a parlamentných pozíciách výsostný prehľad. Rokmi však občania strácali prehľad, ich zvedavosť klesala, až väčšina dospela k tomu, že bude pre nich užitočnejšie, ak svoj záujem o „veci verejné“ zredukujú na prácu vo svojom bezprostrednom okolí.

Byť doma tam, kde sa človek dobre cíti, a v tom, čomu rozumie, nie je vôbec málo. Ba pre väčšinu by to mohlo byť dostačujúco uspokojivé, keby boli presvedčení o tom, že v zásadných spoločenských otázkach sa rozhoduje v súlade s ich objektívnymi potrebami. Lenže ani súčasné diskusie o školstve, povedzme aktuálne o duálnom vzdelávaní na stredných odborných školách, učiteľom a pedagogickým pracovníkom nedávajú jasné odpovede. Buď sa obviňujeme, že ťaháme vzdelávanie do „totalitných čias“, alebo sa snažíme skupinové názory povýšiť na platné pre všetkých (hoci v skutočnosti sa medzi nich vmestia iba zástancovia špecifických alternatív).

Poznám riaditeľov škôl, ktorí by vedeli vo verejných diskusiách formulovať zásadné názory bez toho, aby si pomáhali silnými (a zvyčajne málo výpovednými) slovami. Majú však skúsenosti nielen manažérske a pedagogické, ale aj osobné. Opakovane si pripomínajú, aká dôležitá je pri ich práci každodenná stratégia. Za posledné dve desaťročia prichádzala jedna koncepcia za druhou, názory na obsah a formy vzdelávania sa menili častejšie ako úradníci a pracovníci školských inštitúcií, ktorí ich oprašovali a modifikovali neraz skôr podľa politických než výsostne odborných inštrukcií. Nájsť v balaste byrokratických usmernení zrniečka celkom nových a zároveň trvalých podnetov, ktoré jednoznačne zaručujú skvalitnenie výučby a praktickej prípravy, býva namáhavé, oberá o čas, odvádza od vlastnej pedagogickej tvorivosti. Štrajková nespokojnosť učiteľov je možno jednou z reakcií na svojské hľadania východísk zo súčasného stavu. Myslím si však, že vôbec nie je verejnou prezentáciou každodenných pozitívnych skutkov učiteľa, obrazom jeho vnútorných kvalít a spoločenskej vážnosti. Ba stále častejšie sa pýtam, či takto vyvolávané verejné prejavy nie sú iba z radu krokov zákulisnej stratégie smerujúcej v konečnom dôsledku proti dlhodobému dôstojnému postaveniu súčasného učiteľa v zložitom sociálnom mechanizme sveta.

Dušan MIKOLAJ

Piati z pedagógov, ktorí doviedli žiakov svojich škôl do finále Technickej olympiády, zľava: Štefan Káňovič, Eva Karasová, Ľubica Valová, Martina Kašinová a Marek Hermanovský. **Foto Ján SÚKUP**

Práca v školách nie je zakázaná

K 3. ročníku Technickej olympiády (TO) určenej žiakom 8. a 9. ročníkov základných škôl a 3. a 4. ročníkov osemročných gymnázií v Slovenskej republike sa vraciame sumárnymi výsledkami cez pedagógov.

V obvodných kolách sa zapojilo 216 základných škôl a tri viacročné gymnáziá. Nepodarilo sa nám získať podklady z Bratislavského kraja, takmer vo všetkých ostatných krajoch sa zúčastnili súťaže žiaci z viac ako polovice okresov, v Trenčianskom kraji sa z deviatich okresov nekonala iba v jednom. V kategórii A sa do štatistiky tohtoročnej TO zapísalo 653 žiakov, v kategórii B 284. Z takmer tisícky zúčastnených vo finále, ktoré sa konalo v polovici mája v Strednej odbornej škole technickej na Vranovskej ulici v Bratislave, vyhlásila porota za najlepšiu dvojicu Františka Majirského a Štefana Senderáka zo ZŠ na Sídlisku II vo Vranove nad Topľou (pripravoval ich učiteľ M. Hermanovský), na druhom mieste skončili Richard Lipničan a Samuel Sleziak zo ZŠ na Ul. Zarevúcej v Ružomberku (učiteľka M. Kašinová) a tretí boli Kamil Jasenka a Tomáš Kuchta zo ZŠ P. Kellnera Hostinského v Gemerskej Polome (učiteľka E. Leštachová).

S piatimi pedagógmi, ktorí sprevádzali žiakov na ústrednej súťaži, sme sa rozprávali o tom, kedy, ako a prečo sa činnosti, ktorým sme hovorievali dielenské, ručné či práce na pozemku, zmenili zo samozrejmej súčasti výučby na základných školách na okrajovú záležitosť. Hovorili sme o tom najmä s ohľadom na rozvíjajúce sa diskusie o duálnom vzdelávaní, ktoré popri iných skutočnostiach upozorňujú na nenaplnené očakávania majstrov odbornej prípravy na stredných školách s remeselným a technickým zameraním. Na vyššej úrovni vzdelávania, kde sa žiadajú od žiakov základné zručnosti, musia neraz začínať od prvotných základov. Je to dôsledok celkového poklesu záujmu detí o manuálnu prácu v domácnostiach a rodinách, ktoré dostatočne nepodnecujú ani základné školy. Našťastie, nie je to „celoplošný jav“, k aktívnej výučbe vo vzdelávacej oblasti Človek a svet práce sa v UN vrátime.

Dušan MIKOLAJ

Memoriál otca olympijských víťazov

Víťaz žiackej súťaže Matej Marčok.

Šance absolventov stredných odborných poľnohospodárskych škôl na rýchle zaradenie do praxe sa okrem získaných praktických zručností určite zvyšujú osobnými kontaktmi s budúcimi zamestnávateľmi či partnermi. Takýchto príležitostí na praktickú prípravu počas štúdia nemajú veľa ani žiaci v Strednej odbornej škole (SOŠ) Šaľa, škole s takmer 110-ročnou históriou. Preto sa pedagógovia jazdeckých odborov rozhodli usporadúvať Memoriál Heraldika, jazdecké preteky vo všestrannej spôsobilosti ako súčasť vyučovacieho procesu. Počas šiestich ročníkov sa stali témou praktickej časti odbornej zložky maturitnej skúšky formou obhajoby vlastného projektu. Žiaci pri usporiadaní podujatia získavajú praktické skúsenosti a zručnosti a osobný kontakt s potenciálnymi zamestnávateľmi, odborná verejnosť si zase utvára obraz o úrovni ich odbornej prípravy. Hodnoty takéhoto kreovania žiakov potvrdzujú aj osobné návštevy ministrov, štátnych tajomníkov Ministerstva pôdohospodárstva a rozvoja vidieka SR a vrcholných predstaviteľov komôr a samosprávy.

Podujatie bolo aj námetom na publikovanie *Osvedčenej pedagogickej skúsenosti edukačnej praxe* Metodicko-pedagogickým centrom Bratislava a témou na úspešnú prácu Stredoškolskej odbornej činnosti na tému *Vplyv Anglického plnokrvníka na zušľachťovaní športových plemien koní*. Táto práca posilnila povedomie žiakov SOŠ Šaľa o úspechoch chovu koní priamo v nej. Žrebec Heraldik odchovaný v málopočetnom chove SOŠ Šaľa potvrdil svoju kvalitu a v olympijskom roku 2012 sa ako otec olympijských víťazov stal lídrom ple-

(pokračovanie na strane 18)

Krakov v objektíve fotoaparátu študentov propagačnej grafiky

Strana 19

Od legislatívy k praktickým činnostiam

Hovoríme s Ing. Jozefom Šablatúrom, riaditeľom Strednej odbornej školy Košice-Šaca

Strany 20 a 21

V začarovanom kruhu sú zárukou odhodlaní ľudia

Strany 22 a 23

Učitelia a študenti z Pruského u partnerov v Európe

Strana 23

Prebúdzanie hrdosti na tradície profesie

Strana 24

BSK

Pri optimalizácii škôl chce kraj nastaviť podmienky spravodlivo

Krajom pribudla kompetencia rozhodovať o počte novootvorených prvých tried v rámci stredných škôl bez ohľadu na ich zriaďovateľa. Ambíciou bratislavskej župy je dosiahnuť čo najširší konsenzus, aby si získala dôveru všetkých zriaďovateľov škôl. Na Úrade Bratislavského samosprávneho kraja (BSK) rokovali 16. mája všetci zriaďovatelia stredných škôl na území kraja. „Snažíme sa so zriaďovateľmi dohodnúť na kritériách, podľa ktorých budeme postupovať na budúci rok, aby župné zastupiteľstvo, ktoré to má primárne v kompetencii, mohlo rozhodnúť tak, aby sa to nedotklo študentov, rodičov ani učiteľov," povedal predseda BSK Pavol Frešo.

Podľa zákona o odbornom vzdelávaní a príprave majú samosprávne kraje najneskôr do 30. septembra určiť počet tried prvého ročníka stredných škôl, ktoré sa budú otvárať v budúcom školskom roku. Zriaďovatelia škôl na území BSK majú predložiť kraju návrh na počet tried do konca júna. „Je to dlhodobý proces, ktorý chceme nastaviť spravodlivo, aby sa nikto necítil ukrivdený," povedal Pavol Frešo, ktorý zároveň dodal, že je pochopiteľné, že žiadna škola nechce zaniknúť, či už štátna, súkromná, alebo cirkevná. **(bsk)**

Memoriál otca...

(dokončenie zo strany 17)

menníkov v disciplíne všestrannej spôsobilosti v celosvetovom meradle.

Každý z doterajších ročníkov Memoriálu Heraldika bol niečím výnimočný. Aktuálny sa konal 11. a 12. mája v areáli školy a priviedol na štart dvoch žiakov 1. ročníka študijného odboru agropodnikanie so zameraním na chov koní a jazdectvo. Matej Marčok s kobylou Aiša sa stal víťazom žiackej súťaže pred Katarínou Holákovou na koni Hilary a pomyselný bronz získala Angelika Tulisová na koni Heidy. Všetky tri kone sú v majetku SOŠ Šaľa.

Katarína Holáková (2. miesto), Angelika Tulisová (3. miesto), Jana Staroňová a Matej Marčok (1. miesto v súťaži študentov stredných odborných škôl a športových škôl).

Absolútnym víťazom otvorenej súťaže 6. ročníka Memoriálu Heraldika sa stal Patrik Eibner s koňom Casper Speed z Jazdeckého klubu Ile Flottante Bratislava. Tento účastník majstrovstiev Európy je práve v tejto disciplíne veľkým vzorom pre všetkých žiakov a absolventov budujúcich si športovú kariéru.

Stredné odborné poľnohospodárske školstvo zápasí s veľkými problémami prestavby. Práve chov koní je jedinou oblasťou, v ktorej je v posledných rokoch zaznamenaný prudký nárast počtu chovaných zvierat. Táto skutočnosť jasne signalizuje potrebu odborných kádrov schopných v novovznikajúcich podnikoch efektívne využiť potenciál spoločnosti vracajúcej sa k agroturistike, a teda aj využitiu koní v tomto perspektívnom odvetví.

Ing. Lívia SZABÓOVÁ, SOŠ Šaľa
Foto Marieta MALÍKOVÁ

Pre súťažiacich v prvej kategórii boli pripravené na dekoráciu melóny.

Carpatia Carving Cup

HA SVIDNÍK

Štvrtkové ráno 25. apríla sa na svidníckom námestí začalo neobvyklým ruchom. Študenti a pedagógovia Spojenej školy - Hotelovej akadémie vo Svidníku v spolupráci s Centrom voľného času (CVČ) Giraltovce pripravovali všetko potrebné na 2. ročník súťaže Carpatia Carving Cup 2013 – umelecké vyrezávanie do ovocia a zeleniny. Súťaž sa konala pod záštitou Tomáša Vidu, organizátora carvingfruitovej súťaže Danubius Gastro Carving Cup, ktorý bol zároveň garantom a hlavným hodnotiacim súťaže.

Posudzovať mohol zaujímavé súťažné výtvory študentov hotelových akadémií (HA) zo Svidníka, z Kežmarku a Bardejova. Boli starostlivo vybraté, nezvyčajné, nápadité, precízne, esteticky doladené.

Súťaž sa konala v dvoch kategóriách: vyrezávanie naživo (*free style*) a hotová dekorácia. Súťažiaci v prvej kategórii, začiatočníci aj pokročilí, v časovom limite troch hodín vyrezávali dekoráciu do ľubovoľného druhu melóna. V druhej kategórii súťažili študenti s vopred pripravenými prácami na ľubovoľnú tému. Hodnotila sa originalita, precíznosť, obťažnosť, poriadok na pracovisku, umelecké spracovanie a vystihnutie témy. Odborná porota pozorne sledovala prácu študentov, ich práce ohodnotila a rozdelila do troch pásiem.

V kategórii A – vyrezávanie naživo – sa v zlatom pásme umiestnila Darina Vašičkaninová z HA Bardejov a Daniela Horochoničová z HA Svidník. Umiestnenie v striebornom pásme si vybojovali Dominika Vrábelová z HA Kežmarok, Zuzana Chudíková z HA Bardejov a Michal Kuruc z HA Svidník.

V kategórii B – hotová dekorácia – sa v zlatom pásme umiestnili Bardejovčanky Zuzana Chudíková a Darina Vašičkaninová a žiačky svidníckej HA Daniela Horochoničová a Martina Adamečková. Z našej školy boli takisto súťažiaci zaradení do strieborného pásma Mária Zavodová, Jakub Obšajsník a Michal Kuruc.

Súťaž sa konala na pešej zóne mesta Svidníka. Obyvatelia a návštevníci s veľkým záujmom sledovali prácu študentov a obdivovali ich umelecké diela.

Sprievodným programom na spestrenie atmosféry bola ukážka grilovania s ochutnávkou, kde svoje zručnosti v tejto technike prípravy jedál predvádzali študenti 1. a 2. ročníka našej školy – členovia krúžkov Nové trendy v gastronómii a Mladá gazdinka – pod vedením Ing. H. Čepanovej a Ing. N. Feckovej.

Všetkým súťažiacim a návštevníkom pešej zóny prialo aj pekné počasie. Veľkoplošná obrazovka, ktorú zabezpečil riaditeľ CVČ Giraltovce PaedDr. J. Vook, dotvárala neobvyklú atmosféru akcie. Naše poďakovanie patrí všetkým súťažiacim, Združeniu rodičov pri Obchodnej akadémii Svidník, CVČ Giraltovce a už teraz sa tešíme na ďalší ročník súťaže.

Mgr. Anna ŠTEFANIOVÁ,
učiteľka odborných predmetov

Spestrili sme žiakom vyučovanie

HA BREZNO

Všetci dobre vieme, že ovocie a zelenina je nevyhnutnou zložkou našej potravy. Okrem toho je atraktívne, dekoratívne vyrezávané ozdobné ovocie a zelenina žiadané, objavuje sa na slávnostných stoloch od päťhviezdičkových hotelov až po rodinné oslavy. V našej Hotelovej akadémii v Brezne sa v dňoch 13. a 14. mája opäť raz konal kurz carvingu (dekoratívneho vyrezávania). Zúčastnili sa ho žiaci odboru hotelová akadémia a po prvý raz i žiaci odboru manažment regionálneho cestovného ruchu. Kurz viedol „otec" carvingu Luděk Procházka, ktorý je zakladateľom a majstrom tohto umenia v Českej republike aj u nás na Slovensku. Je držiteľom niekoľkých medailí zo svetových gastronomických súťaží a výstav a majiteľom carvingovej firmy.

Počas vyrezávania bolo dôležité dodržiavať a osvojiť si správnu techniku, upozorniť na najdôležitejšie veci, ktoré ku carvingu patria – čistý rez, držanie noža, práca s dlátkami. Účastníkom kurzu sa už ako začiatočníkom veľmi darilo, čo dokumentuje aj fotografia. Želáme všetkým veľa úspechov a tešíme sa na ďalšie aktivity, v ktorých môžeme našich žiakov podporiť a posunúť v ich kariérovom raste.

Ing. Ľubomíra JUHANIAKOVÁ

Medzinárodná študentská konferencia

SPŠS LUČENEC

Žiaci študijného odboru staviteľstvo zo Strednej priemyselnej školy stavebnej Oskara Winklera – Winkler Oszkár Építőipari Szakközépiskola v Lučenci sa v dňoch 19. – 21. apríla už tradične zúčastnili Medzinárodnej konferencie študentov stredných škôl v oblasti stavebníctva a architektúry. Žiacka konferencia mladých stavbárov sa konala v maďarskom meste Zalaegerszeg. Cieľom tohto významného podujatia je šírenie a zachovanie myšlienky kultúrneho dedičstva spoznávaním stavebných pamiatok a ľudovej architektúry.

Trojdňový pobyt priblížil takmer 200 mladým stavbárom a ich učiteľom zo Slovenska, Srbska, z Rumunska, Talianska a Maďarska skvosty gotických kostolov, múzeí ľudovej architektúry, ako aj pozostatky stavieb z obdobia príchodu Konštantína a Metoda do oblastí Malého Balatonu. Okrem iného bol program konferencie zameraný aj na prezentáciu odborných žiackych projektov na vopred zadanú tému s overením získaných poznatkov z odboru stavebníctvo formou vedomostného testu.

Dôležitosť podujatia bola podčiarknutá aj účasťou a postojom zriaďovateľa usporiadateľskej školy – ministerstva výstavby, ako aj samotnej župy a predstaviteľov mesta Zalaegerszeg. Pre nás bol tento ročník študentskej konferencie o to dôležitejší, že hlavný organizátor odovzdal štafetu na zorganizovanie jubilejného 20. ročníka práve našej škole.

Noémi MAGOVÁ, II. B,
účastníčka konferencie

Prehliadka Kostola Márie Magdalény, patrónky mesta.

Projektové stretnutie v anglickom Stratforde

SOŠ NMV

V dňoch 20. – 25. apríla piati žiaci a učitelia z našej Strednej odbornej školy na Bzinskej ul. v Novom Meste nad Váhom mali možnosť navštíviť v rámci programu Leonardo da Vinci Partnerstvá rodisko veľkého spisovateľa Williama Shakespeara – mesto Stratford nad Avonou v Anglicku. Projekt s názvom *EnTraiMo*, s ktorým mali možnosť pobudnúť v tomto atraktívnom meste, je venovaný problematike učebných štýlov žiakov stredných odborných škôl. Stretnutie bolo v rámci projektu tretie v poradí. Partnermi slovenskej školy sú stredné školy z Nemecka, Anglicka, Maďarska, zo Španielska a Švédska.

Privítanie v škole Stratford-upon-Avon College bolo milé a srdečné. Po prehliadke školy učitelia z jednotlivých krajín na pracovnom seminári predstavili, ako prepájajú učebné štýly s vyučovacími metódami, aké vyučovacie prístupy používajú. Zvolili si spoločnú a vysoko aktuálnu tému – hľadanie zamestnania. Žiaci v tom čase vytvárali prezentačné video vo veľkých a technicky perfektne vybavených multimediálnych štúdiách školy.

Zaujímavosťou stretnutia je, že sa konalo práve v čase Shakespearových slávností, ktoré sa každoročne uskutočňujú na počesť výročia narodenia tohto svetového velikána. Všetci sme mali možnosť dýchať neopakovateľnú atmosféru Shakespearových diel, divadla a umenia. Hostia zabezpečili ako jednu z metód vyučovania celodennú exkurziu po pamätihodnostiach Stratfordu. Nezabudnuteľná ostane okružná jazda na vyhliadkových autobusoch po 10 najzaujímavejších miestach, ktorými je mestečko Stratford nad Avonou známe. Účastníci navštívili Shakespearov rodný dom a Shakespearovo centrum, nádherne udržiavanú romantickú záhradu a dom Anne Hathawayovej, manželky W. Shakespeara, ktorý sa nachádza tri míle od centra mesta, dom Mary Ardenovej – klasickú starodávnu hospodársku farmu, ktorá je rodným domom matky W. Shakespeara, tiež Hall's Croft – dom Shakespearovej dcéry, či prekrásnu motýliu farmu, ktorá sa nachádza priamo v centre mestečka. Mohli obdivovať typickú anglickú architektúru, prekrásne upravený park a záhrady, typické telefónne búdky, poschodové autobusy, ale aj ďalšie zaujímavosti.

Skupina zo Slovenska stihla navštíviť aj blízky Birmingham s množstvom jedinečných ulíc, na ktorých sú v bezprostrednom susedstve staré historické kostoly a ďalšie pamätihodnosti „prepletené" s modernými výškovými budovami a zaujímavo riešenými nákupnými centrami. Priamo medzi nákupnými zónami sú aj parčíky s povestným anglickým trávnikom, kde priamo na tráve oddychujú mladí i starí.

Jediné, čo účastníci nezažili, bol dážď, ktorý je pre Anglicko povestný. Ten však vôbec nechýbal a možno aj vďaka tomu sme stihli vidieť za tých pár dní veľa atrakcií typických pre túto krajinu. Určite študentom maturitná otázka o Shakespearovi nebude robiť problém a svoje poznatky odovzdajú aj svojim spolužiakom.

Už teraz sa všetky zúčastnené školy tešia na ďalšie stretnutie, ktoré bude vo švédskom Malmö v októbri 2013. **(soš nmv)**

Ovečky kosca Lukáša Janošku boli pre mestské deti skutočnou atrakciou.

Otváranie Bánoša

SOŠ B. BYSTRICA

Posledný aprílový piatok a sobota sa niesol na našej Strednej odbornej škole (SOŠ) Pod Bánošom v Banskej Bystrici v znamení otvorenia poľnohospodárskej a turistickej sezóny v našom kraji.

Regionálne pracovisko Národnej siete rozvoja vidieka v nej v piatok usporiadalo krajskú konferenciu zameranú na aktuálne problémy súčasného poľnohospodárstva a vidieka na Slovensku a v sobotu ožilo aj okolie školy. Farmársky trh pod názvom *Otváranie Bánoša* po predstaviteľoch mesta a samosprávneho kraja symbolicky plesnutím biča otvoril aj z médií známy kosec Lukáš Janoška. Prítomných následne učil nakovať kosu a na veľkú radosť mestských detí si so sebou priviezol kozu a niekoľko oviec. SOŠ ako hostiteľ sa prezentovala ukážkou včelárstva, odlievaním sviečok, medom a medovinou, ktorú ponúkali študenti v stredovekom oblečení. Samozrejme, nechýbali práve upečené zákusky či chlebík. Cukrárky predvádzali, ako sa zdobia medovníky.

Do areálu školy za pekného slnečného počasia zavítalo veľa farmárov z rôznych kútov Banskobystrického kraja. Predávali čerstvé výrobky – syry, parenice, bryndzu, žinčicu, lekvár, kompóty, bylinkové čaje, domácu štrúdľu a oblátky.

Remeselníci zhotovovali výrobky z prútia, dreva, kože. Návštevníci si mohli zakúpiť keramiku, poľnohospodárske náradie alebo obdivovať paličkujúce dievčatá. Pod vedením záhradkára si osvojili štepenie stromov. Na svoje si určite prišli aj rodiny s deťmi. Ich ratolesti vyskúšali na pôsobivej makete dojenie kravy, zahrali sa na popolušku, keď preberali hrach a šošovicu. A po viacerých pútavých súťažiach sa uvoľnili na skákacom hrade.

Atmosféru podfarbovala živá ľudová hudba, nechýbala ani tradičná podpolianska fujara. Na vyhladnutých čakalo občerstvenie v podobe pečených rebierok, jahňaciny, halušiek, harule alebo guláša.

Vstup na podujatie bol zdarma a kto si chcel niečo kúpiť, platil domácou menou „banoš“. Účastníci akcie odchádzali veľmi spokojní. Uprostred mestského sídliska okúsili vôňu a chuť prírody i tradičného slovenského vidieka.

PhDr. Anna IVANOVÁ

Praktické ukážky na cvičnom poli.

Energetika v praxi

SOŠE POPRAD

Spoločnosť Východoslovenská energetika (VSE) pripravila pre partnerské školy podujatie s názvom Energetika v praxi, ktoré sa uskutočnilo 2. mája v našej Strednej odbornej škole elektrotechnickej v Poprade-Matejovciach. Zúčastnili sa ho učitelia, majstri odborného výcviku a vedenia z piatich škôl, s ktorými spoločnosť spolupracuje a podporuje ich už viac ako 6 rokov.

Po úvodnom predstavení nás zástupcovia VSE oboznámili s náborovými cieľmi a dôvodmi spolupráce so školami. Nasledovali praktické ukážky na cvičnom poli, ktoré pre našu školu VSE postavila roku 2010. Naši žiaci tu predvádzali jednotlivé činnosti a práce, ktoré majstri aj popisovali. V ďalšej časti nám Ing. Ján Romaňák, vedúci odboru prevádzka sietí vysokého a nízkeho napätia VSE, a Ing. Marián Mačák, mentor absolventských programov pre VSE, predstavili pracovnú verziu príručky *Vybrané učebné témy pre elektrotechnikov*, v ktorej spracovali v rozsahu takmer 100 strán najmä problematiku distribučnej siete 22 kV. V príručke je množstvo fotografií a obrázkov, ktoré veľmi dobre ilustrujú uvedenú problematiku. Príručku sme dostali na pripomienkovanie a prípadné návrhy sú zástupcovia VSE ochotní doplniť. Predstavili nám tiež videoukážku, ako postupujú pracovníci po nahlásení, resp. zistení poruchy na vysokonapäťovom vedení až po zabezpečenie a odovzdanie pracoviska pracovnej skupine. V prípade našich požiadaviek prejavili ochotu pripraviť podobné videopodklady na výučbu.

Ešte pred obedom sme sa presunuli do učebne energetiky v našich dielňach, kde naši majstri popísali jednotlivé panely a zariadenia, a nasledovali praktické ukážky prác opäť v podaní našich žiakov. Poobedie zavŕšili exkurzie v elektrických staniciach v Poprade-Strážach a na Hrebienku.

Všetci zúčastnení veľmi pozitívne hodnotili stretnutie a prepojenie školy s praxou. Spolupráca a podpora zo strany VSE by mala byť príkladom aj pre ďalších zamestnávateľov.

Ing. Ján FURCOŇ

Krakov v objektíve fotoaparátu študentov propagačnej grafiky

SPŠ SVIDNÍK

Desiati študenti študijného odboru propagačná grafika zo Strednej priemyselnej školy (SPŠ) vo Svidníku sa v tomto školskom roku zúčastnili už druhej etapy projektovej spolupráce s našou partnerskou umeleckou školou Krakowskie Szkoły Artystyczne (KSA) v Krakove.

V dňoch 8. – 20. apríla sa všetci účastníci projektu Mobilita Leonardo da Vinci pod vedením Ing. Vladimíra Kucera venovali tvorivým aktivitám a práci s fotoaparátom. Celá stáž bola totiž zameraná najmä na fotografiu a jej umelecké podoby. Študenti plnili zadania, pri ktorých riešili techniku fotografovania, kompozície, tvorivý prístup... Vyskúšali si fotografovanie bežných predmetov dennej potreby, ale aj fotenie živých modelov. Naučili sa mnoho nových vecí, zlepšili si svoje znalosti súvisiace s prácou s fotoaparátom, ako je nastavovanie času, clony, citlivosti, vyváženie bielej, svetla vo fotoateliéri a podobne.

„Všetky tieto záležitosti už pre nás nie sú žiadnym problémom, pretože desať pracovných dní nás naplnilo množstvom znalostí a nových skúseností. Súčasťou stáže bola nielen digitálna fotografia, ale oboznámili sme sa aj s technikou spracovania fotografií klasickou chemickou cestou. Veľmi zaujímavou časťou stáže bolo spoznanie novej a zaujímavej fotografickej techniky camera obscura, s ktorou sme doteraz nepracovali. Zhotovili sme si vlastné fotoaparáty zo škatuliek a pomocou svetla sme vytvárali zaujímavé experimentálne čiernobiele fotografie, ktoré sme vyvolávali v tmavej komore. Nafotili sme fotografie pomocou svetelných efektov a dlhého expozičného času, výsledkom čoho boli zaujímavé efekty, pri ktorých sa na fotografii objavovali fotené objekty viackrát, čo vytváralo zaujímavý umelecký obraz,“ zhodnotili priebeh tvorivého procesu študenti.

Keďže SPŠ je rovnako ako partnerská KSA umeleckou školou, študenti absolvovali okrem hodín fotografovania v exteriéroch, interiéroch a ateliéroch aj klasické hodiny maľby, kresby, kompozície, abstrakcie a pod. Okrem toho mali počas študijného pobytu unikátnu možnosť navštíviť množstvo galérií, múzeí, prezreli si viaceré historické pamiatky, dominantu Krakova hrad Wawel, ale aj koncentračný tábor v Osvienčime. Krakov je krásne historické európske mesto, ktoré nám poskytlo nekonečné množstvo inšpirácií na umeleckú fotografiu, a tak sme si priniesli obrovské množstvo snímok, na ktorých sú zvečnené všetky krásne spomienky a ktoré s hrdosťou predstavíme na súťažných fotografických prehliadkach, ako aj vo výstavných priestoroch našej školy.

Mgr. Martina GEMZÍKOVÁ

SPŠ Svidník v Krakove.

Mimoriadny úspech

SOŠ ŽARNOVICA

Po dlhodobom úsilí sa nám v Strednej odbornej škole v Žarnovici podarilo spustiť prestížny program vzdelávajúci odborníkov v oblasti počítačových sietí MikroTik Academy.

Celý proces trval niekoľko rokov a vyžadoval vybudovanie nových učební, ich dovybavenie technickým zázemím a vyškolenie vyučujúcich. Stali sme sa prvou školou na Slovensku, ktorej absolventi majú možnosť získať popri štúdiu medzinárodne uznávaný certifikát „mikrotikového“ tréningového centra MTCNA. Zaradili sme sa tak do spoločnosti prevažne univerzít a vysokých škôl z celého sveta, na ktorých je tento program už etablovaný a pomáha vychovávať sieťových odborníkov. Celý program je zastrešovaný spoločnosťou MikroTik, ktorá je jedným z lídrov v tejto oblasti. Certifikát MTCNA garantuje vedomosti a zručnosti absolventov v oblasti počítačových sietí. Žiaci sú na jeho získanie pripravovaní na našej škole systematicky počas štyroch rokov, a preto veríme, že záverečný test, ktorý absolvujú naši štvrtáci, bude len potvrdením ich vedomostí a výborným štartom do ich ďalšieho profesijného života. Držíme palce!

Ing. Marek RYBÁR

VÝSTAVA

Stredná odborná škola drevárska Spišská Nová Ves a Galéria umelcov Spiša si vás dovoľujú pozvať na vernisáž výstavy maturitných prác absolventov školy Priestor 2013. Vernisáž sa uskutoční 31. mája o 16.00 hod. v Galérii umelcov Spiša na Zimnej ul. v Spišskej Novej Vsi. Výstava potrvá do 20. júna 2013.

SOŠ SNINA

Sladké víťazstvo

Sladké dobroty nemusia byť len potešením pre maškrtné jazýčky, ale i pastvou pre oči. Cukrári dokážu zo sladkých surovín vytvoriť hotové divy. Predviedli to aj žiaci I. B triedy odboru cukrár Strednej odbornej školy v Snine. Počas posledných dvoch dní apríla súťažili v zručnosti o Najchutnejší zákusok. Cieľom tejto každoročne organizovanej súťaže je podporovať záujem o toto pekné remeslo a poskytnúť žiakom možnosť prezentovať svoju zručnosť i kreativitu. V súťaži si overujú svoje vedomosti a schopnosti pripraviť, upiecť a ozdobiť zákusok podľa zvolenej receptúry. Porota, ktorá pozostávala z pedagógov teoretického i praktického vyučovania, mala neľahkú úlohu. Popri vynikajúcej chuti zohrával úlohu aj tvar výrobku a zdobenie dezertného tanierika – čím nápaditejší a zaujímavejší, tým vyššie hodnotený. Prvé miesto nakoniec získala Lucia Kuchárová so zákuskom Florida, druhé miesto Iveta Ferencová s Banánovou strieškou a tretie miesto Miriama Feriová s Kinder pingui. Aj keď víťazi boli len traja, ani ostatní žiaci nezaostávali a patrí im vďaka za zodpovednú prípravu a priebeh súťaže. **(soš)**

SPŠ KOMÁRNO

Film študentov priemyslovky ocenený striebrom

Komárňanská priemyslovka je škola technického zamerania, no jej študenti žnú úspechy v rôznych oblastiach.

Keď si začiatkom septembra začala skupina študentov pod vedením svojich pedagógov PaedDr. Marcely Vargovej a Ing. Petra Szajka zakladať školskú televíziu TowerTV, ani vo sne by im nenapadlo, aká zodpovedná a náročná práca ich čaká. Predstava zábavy sa postupne menila na dochvíľnosť, zodpovednosť, stres, ale, samozrejme, aj na radosť z nových možností. Mesiace vzájomnej spolupráce vyvrcholili v marci, keď sa prihlásili do súťaže amatérskeho filmu Cineama, ktorú organizujú regionálne osvetové strediská a prebieha v rámci celého Slovenska.

Mladí filmári vymýšľali, nakrúcali, strihali, až sa napokon hotový film k výročiu 1 150. výročia príchodu Konštantína a Metoda na Veľkú Moravu ocitol v rukách odbornej poroty. Aká bola ich radosť, keď sa dozvedeli, že v krajskom kole sa umiestnil na 2. mieste a postupuje na celoslovenské kolo! To sa uskutoční začiatkom júna na Vysokej škole múzických umení v Bratislave.

Tejto súťaže sa naši študenti-filmári zúčastnili po prvý raz a svojej úlohy sa zhostili naozaj bravúrne. Všetci sa z ich úspechu tešíme a držíme im palce!

PaedDr. Marcela VARGOVÁ

Od legislatívy k praktickým činnostiam

ROZHOVOR

Hovoríme s Ing. Jozefom Šablatúrom, riaditeľom Strednej odbornej školy Košice-Šaca.

Minulý mesiac ste sa v Bratislave zúčastnili medzinárodnej konferencii o duálnom vzdelávaní. Čo nové si z nej odnášate?
Je nevídané, ako sa nám podarilo znížiť úroveň školstva. Tento nelichotivý stav ako keby sa vedome obchádzal. Dospeli sme do situácie, keď sa už takmer vôbec nerozpráva o tom, čo bolo. Ako keby sme pred rokom 1989 sami nič nevedeli. Pritom my sme mali systém – lepší ako duálny, a v našej škole sme ho neprerušili ani v ostatných dvoch desaťročiach. Duálne vzdelávanie nie je možné bez zamestnávateľov, a preto je načase, aby sa do odborného vzdelávania zapojili obchodné a priemyselné komory, zväzy, združenia, zamestnávatelia.

Ani to však v podstate nie je pre vás novinka.
Zabúdame na to, že kto chcel a vedel robiť, mohol sa realizovať aj v minulosti. Najmä druhá polovica 80. rokov bola v našom školstve z odbornej, kvalifikačnej i všeobecnej stránky podstatne lepšia ako v súčasnosti. Naša a školy s podobným zameraním patrili pod federálne ministerstvo hút a ťažkého strojárstva. Napríklad v rezorte hutníctva bolo metodické školiace stredisko, vydávalo odborné materiály priamo na výučbu.

Čo podstatné sa udialo v odbornom školstve u nás povedzme za posledné štvrťstoročie?
Začnem povedzme rokom 1983. Mesto Košice nadviazalo družbu s Wuppertalom v Nemecku. Keď sme sa navzájom navštívili, nemeckí kolegovia hovorili, my máme duálny systém, ale chceli by sme niečo podobné, ako máte vy. Lebo u nich bol a zostal taký duálny systém, že teóriu učí štát a na prax sa učni chodia učiť do firiem, ktoré majú vlastné učilištia. Menšie podniky a živnostníci ich nemajú, sú združení buď v komorách, alebo asociáciách, ktoré takisto zabezpečujú praktickú prípravu svojich budúcich zamestnancov. Ale medzi ich výrobnými zariadeniami a školami vždy boli isté trenice, pretože štát zabezpečoval vo výučbe i to, čo podľa zamestnávateľov neprinášalo plne očakávaný efekt. U nás odborný chod školy – dotknem sa ekonomiky – financoval podnik. Teda všetky náklady na prevádzku, mzdy majstrov, vychovávateľov. Štát zabezpečoval vybavenie tried, učebné pomôcky a mzdy pedagógov. Od začiatku 90. rokov sa naše firmy pri privatizácii zbavovali medzi prvými práve škôl. Aby nezanikli, ujal sa ich štát. A tam vznikol obrovský problém. Učilíšť bolo niekoľko stoviek, štát s nimi prevzal zodpovednosť za zabezpečenie všetkých nákladov, ktoré predtým hradili podniky a fabriky. Túto tortúru sme museli absolvovať aj my.

Ešte aj po roku 1990 však mali odborné školy väzby na ministerstvá, viaceré boli zriaďovateľom „svojich vlastných“ škôl. Čo sa udialo, čo sa nemalo dopustiť?
Roku 1993 som bol prezidentom Združenia zamestnávateľov odborných učilíšť a stredísk pracovného vyučovania a boli sme tridsiatym tretím členom Asociácie zamestnávateľských zväzov a združení SR. Systém väzieb na ministerstvá fungoval do roku 2000, mal som prehľad o hospodárskej situácii, prístup k aktuálnym štatistickým údajom súvisiacim aj s odborným školstvom. Keď sme boli pod silovým rezortom, bolo nás tam 150 až 160 bývalých stredných odborných učilíšť. Len na investičný rozvoj sme mali 352 miliónov korún. Pritom celé ministerstvo školstva malo na to 160 miliónov. Už roku 1996, keď sa vytvárala krajská samospráva, chceli odborné školy spod rezortov preradiť pod jej riadenie. Ešte štyri roky, do roku 2000, sme dokázali odolávať. Vtedy sme prešli pod štátne krajské úrady a rok nato vtedajší minister školstva definitívne podpísal transformáciu na terajšie samosprávne kraje. Spomínaná suma 352 miliónov korún už neprešla na rezort školstva, investícií do škôl bolo podstatne menej, preto mnohé budovy a zariadenia sú v nevyhovujúcom stave.

Ako je známe, viaceré odborné školy hľadali záchranu v otváraní nových, neraz dosť netypických odborov. Aké sa dali „vymyslieť“ vo vtedajšom železiarskom učilišti?
Naša škola sa nazývala Stredné odborné učilište hutnícke, ale bola postavená aj na prípravu elektrikárov, strojárov. Najmenej odborníkov sme mali práve z odboru hutníctva, jeden štvorročný: hutník-operátor, a jeden trojročný: hutník pre vysoké pece. Zato sme mali tri-štyri odbory elektrikárske, strojárskych zo šesť. Lebo železiarska fabrika odborníkov s týmto zameraním nevyhnutne potrebuje. Po roku 1990 sme začali pripravovať aj automechanikov, ale čoskoro sme si povedali, že tomuto odboru nie celkom rozumieme. Ostali sme pri pôvodných odboroch a otvorili sme odbor mechanik počítačových sietí, ktorý výrobná prax nevyhnutne potrebuje so zavádzaním nových technológií. A miesto odboru mechanik nastavovania strojovej linky šiel programátor pre obrábacie a zváracie stroje. Keď vymenovávam odbory našej školy, jeden z najstarších a zároveň najdôležitejších je mechanik strojov a zariadení s možnosťou získať aspoň jeden z dvoch zváračských preukazov – obaľovaná elektróda alebo CO_2. Keď sa absolvent preukáže v Košiciach a okolí, že ho získal v našej škole, je zárukou kvalitného zvárania.

Takže nepotrebujete ani do budúcna myslieť na ďalšie odbory vzdelávania?
V školách podobných našej by sa žiaci mali naučiť to základné: merať, kresliť a čítať technické výkresy. V odbornom vzdelávaní vieme zabezpečovať vysokú kvalitu v hutníckych, strojárskych odboroch aj v elektrotechnike. Po iných nesiahame. Preto sa nemôžem stotožniť s tým, že vznikajú doslova kadejaké odbory.

Namiesto takýchto príkladov sa však neraz uspokojujeme s konštatovaním, že máme veľa žiakov gymnázií. Ako vidíte praktické porovnanie medzi nimi a odbornými školami?
Stredné odborné školy stále jednoznačne prevažujú, máme ich približne dve tretiny. Keby sme spočítali firmy na Slovensku a mohli na ich personálnej politike požadovať, aby obmieňali svojich zamestnancov a prijímali mladých absolventov stredných odborných škôl, zistili by sme, že z nich vychádza nedostatok s takými kvalifikáciami, aké potrebujú pre svoj výrobný program. Ten si zvyčajne nežiada takú detailnú špecifikáciu, ako ju viaceré školy realizujú zavádzaním nových „atraktívnych“ odborov len preto, aby na ne nalákali nezorientovaných žiakov. Bohužiaľ, už základné školy sa dostali do postavenia, keď viacerí žiaci sú si cez svojich rodičov vedomí toho, že vyššie ako kvalita ich vzdelania sú peniaze, ktoré školy potrebujú.

Riaditeľ Strednej odbornej školy Košice-Šaca Ing. Jozef Šablatúra.

Získať zváračský preukaz znamená pre absolventov väčšiu šanci na trhu práce.

Kam to smeruje?
Výsledkom nezáujmu o robotnícke a remeselné povolania je, že v celom Košickom kraji už nenájdete napríklad čerstvého absolventa trojročného odboru elektromechanik, ktorý by robil inštalácie. Žiaci majú právo na výber strednej školy podľa vlastného uváženia, smeruje to však k tomu, že už štvrtý školský rok sme u nás neotvorili trojročný učebný odbor. Máme tu iba dve možnosti, buď slabšieho žiaka na štvorročný študijný odbor nezoberieme – a s radosťou ho vezme iná škola. Alebo žiaka prijmeme do odboru s maturitou, hoci v podstate proti jeho vlastnej vôli ho presviedčame, aby študoval o rok dlhšie. Pre niektorých je štvorročné štúdium trápenie, strata času, ale inú voľbu im ani pri dobrej vôli v podstate teraz nemôžem ponúknuť.

Ale čo ak žiak nezmaturuje?
Potom nemá ani maturitné vysvedčenie, a ani výučný list, kvôli ktorému sa pôvodne hlásil na našu strednú školu. Nezmaturuje povedzme z cudzieho jazyka, ktorý je povinný pre každého v štvorročnom štúdiu, a tak mu umožníme, aby si dopĺňal kvalifikáciu na výučný list. Podmienkou štvorročného štúdia je absolvovať 1 200 hodín odbornej praxe, v trojročnom je to 1 500 hodín. Ak si tí, čo nezmaturujú, doplnia chýbajúcich tristo hodín, sú kvalifikačne na úrovni niekdajšej učňovskej školy.

Máte ešte dosť učiteľov a majstrov odbornej prípravy?
Dlho sme mali výhodu v tom, že k nám prichádzali kvalifikovaní pedagógovia, ktorí začínali u nás v najlepších rokoch svojho života, dostávali v Košiciach byty, v našej škole sa stabilizovali, do nej sa hlásili aj viaceré ich deti. Niektoré z nich sa k nám vrátili ako učitelia. Lenže staršia generácia pomaly končí, dostáva sa už do dôchodcovského veku, a sme radi, že nám výučbu ťahajú. Sú to špičkoví odborníci, existenčne dávno zabezpečení, pre nich je 600-, 700-eurový plat postačujúci. Potiahnu ešte povedzme aj za mladých absolventov, pre ktorých je však takýto nástupný plat skutočne nepostačujúci, ak si chcú obstarať vlastné bývanie, založiť rodinu. Spoliehať sa však iba na generáciu skúsených nie je jasnozrivá perspektíva.

A čo žiaci? Tí prichádzajú k vám do školy v stále rovnakom mladom veku, ale – zjednodušene povedané – podstatne slobodomyseľnejší.
Nebudem rozvádzať výchovnú stránku. Už od vstupu do školy ich učíme systému, aký si bude vyžadovať ich budúce zamestnanie. Prechádzajú podobnými turniketmi, akými sa vchádza do práce vo fabrike. Kontrolujeme dochádzku neformálne, v evidencii majú triedni učitelia poriadok, takže i ja môžem objektívnejšie rozhodnúť, či žiaci dodržiavajú školský poriadok. Ostávame pri tom, aby žiak s vnútorným presvedčením povedal: ja som absolvent zo Šace. Je to naša tradícia a chceme v nej pokračovať a formovať ju podľa aktuálnych požiadaviek ich budúcich zamestnávateľov. Ja som končil priemyslovku, ovládal som teóriu, ale z praxe takmer nič. Všetci traja moji synovia chodili do tejto školy, a oni už popri teórii pochytili dosť aj z praxe. Nároky na ňu narastajú, a tak žiaci nepraxujú iba v našej škole. Presadili sme, že hutníci vždy v treťom ročníku a žiaci v ostatných odboroch vo štvrtom chodia praxovať po prevádzkach. Ročne ich v cykloch od nás chodí 160, začínajú v kabinete bezpečnosti a ochrany pri práci a postupne prejdú cez všetky výroby v U.S. Steele.

Ako sa vám darí zladiť obsah štátnych vzdelávacích programov s tým, čomu hovorievame požiadavky a potreby praxe?
Školský vzdelávací program by sa mal od štátneho odlišovať práve spoluprácou s externými partnermi, ktorí poskytujú žiakom čo najlepšie podmienky na odbornú prípravu priamo vo svojich výrobných zariadeniach. Náš vzdelávací program sme vždy konzultovali so zamestnávateľmi z U.S. Steelu. Napríklad konkrétne požiadavky mali na obsah odboru optimalizácia technologického procesu. Hutník-operátor obsluhuje zariadenia, ale vhodné je, ak má aj zváračský kurz, aby v zamestnaní mohol pracovať povedzme i vtedy, keď sa na hlavnom zariadení vykonáva dlhšia oprava. Alebo pri predmete oprava hutníckych zariadení, ktorý majú žiaci v druhom ročníku, sme sa dohodli s fabrikou, že potrebné zariadenia donesieme od nich k nám do školských dielní, aby si metodiku, bezpečnosť pri práci odskúšali predtým, ako prídu na prax priamo do výroby k nim.

Aká je súčasná realita pri konkrétnych odboroch vo vašej škole?
Absolvent odboru zámočník má širšie uplatnenie, prácu si môže hľadať vo viacerých podnikoch. Odbor hutník je však špecifický. Ak nášho absolventa nezamestnajú v U.S. Steel, nemá veľkú šancu uplatniť sa. Východoslovenské strojárne Košice prakticky nefungujú, v Podbrezovej, v Žiari nad Hronom majú svoje zariadenia na odbornú prípravu budúcich zamestnancov. Hutnícku prevádzku budujú v Strážskom, a tam si v odbornej škole zriadili na túto činnosť už vlastný odbor.

V Podbrezovej zaručujú absolventom súkromnej školy v tamojších železiarňach prácu. Nedá sa na tom dohodnúť aj s U.S. Steel v Košiciach?
V ostatnom čase sa nám nepodarilo presadiť, že našich absolventov zoberú vo fabrike do pracovného pomeru. Mali sme podpísanú zmluvu, že prijímali od nás vyznamenaných, tých bolo ročne do dvadsať. Vyznamenaní v treťom ročníku dostávali za prax vo štvrtom už vyššie štipendium. O ich nástupných platoch sa radšej nebavíme, naši učitelia sa s nimi nemôžu porovnávať. Ako vieme, posledný rok U.S. Steel chystali fabriku na predaj, situácia sa po nedávnej návšteve premiéra vlády SR zmenila, takže teraz je všetko otvorené. Sú to náročné rokovania aj na úrovni vedenia našej školy s personálnym úsekom, viceprezidentmi košických železiarní. Nikto odtiaľ vám nepríde nič ponúknuť sám.

Možno po týchto rokovaniach na najvyššej úrovni očakávať, že sa situácia v zamestnávaní absolventov vašej školy zmení?
Mnohé praktické skúsenosti z minulosti sú vraj nenávratne preč, ale vo svojej podstate platia dodnes. Keď muži odchádzali do dôchodku šesťdesiatroční, matky detí ešte v mladšom veku, študovalo sa do veku dospelosti, produktívny vek bol teda v priemere štyridsať rokov. Východoslovenské železiarne zamestnávali vtedy okolo 20-tisíc ľudí. Ročne bolo treba z nich obmieňať päťsto. U.S. Steel v priebehu dvanástich rokov znížil počet pracovníkov na polovicu, v súčasnosti zamestnáva niečo nad 10-tisíc ľudí. Ale ak by bol produktívny vek u nás hneď o desať rokov vyšší (čo zatiaľ nie je), potrebovali by obmeniť okolo dvesto ľudí ročne. Z toho je pomer 30 percent vysokoškolsky vzdelaných zamestnancov ku 70 percentám stredoškolákov. Každý rok by sa teda malo v tejto fabrike vo výrobe plynule uplatniť 140 našich absolventov. Taký počet ich v našej škole zďaleka nekončí.

Ako by mohli v tejto situácii pomôcť inštitúcie pôsobiace mimo zamestnávateľského sektora, ktoré majú priamo povinnosť starať sa o to, aby si absolventi škôl ľahšie nachádzali prácu?
Je celkom logické, že mladí by mali dostať aj v súčasnosti ponuku zamestnať sa. Čakáme na aktuálne rozhodnutie z Bruselu, aby sme sa presvedčili, aký rozdiel je medzi súčasným stavom a érou socializmu, kde mal každý ústavne zabezpečené právo na prácu. Či sa nájdu peniaze v európskom rozpočte, alebo podpora pôjde zo štátneho rozpočtu Slovenskej republiky vyčleneného na sociálnu starostlivosť, v oboch prípadoch treba jednoznačne posilniť aktívnu personálnu prácu vo verejnom sektore. Personalisti v závodoch totiž majú nízke pole pôsobnosti. Sú pod silným tlakom ekonómov, ktorí pod stratégiu nevyhnutného znižovania nákladov na výrobu automaticky radia odmietanie zamestnávať ďalších pracovníkov. Sú medzi nimi zákonite najmä mladí ľudia, pretože mnohí ešte nemajú postačujúce praktické skúsenosti, aby mohli hneď podávať potrebné výkony na neraz špičkových technológiách.

Čo spomínate, to je jeden z praktických príkladov špecifík duálneho vzdelávania. Vskutku potrebujeme „začínať od piky"?
Ak sa na túto tému verejne diskutuje, neznamená to, že iba dnes niekoho osvietil teoretický duch. Kto iný má určovať, koho vzdelávať na stredných odborných školách, ak nie fabriky? Ja som však zažil, a nie som sám, úplne opačný postup. Prvýkrát roku 1998 nám ministerstvo hospodárstva poslalo dotazníky, v ktorých sme sa mali obrátiť na naše fabriky, aby nám napísali, aký bude ich výrobný program na nasledujúcich desať rokov. Odpovede prichádzali zhodne jednotné: nevieme, či budeme mať zákazky, a teda či budeme výrobu rozširovať, alebo musíme ísť až do úpadku. Namiesto jasných vyjadrení sme dostali úplne skreslený obraz. Teraz sme v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávneho kraja,

Odborná prax v jednej z rozľahlých školských dielní.

a teda on by mal vypracovať program ekonomického a sociálneho rozvoja regiónu. Stačilo by si na začiatok zistiť, akú máme zamestnanosť, ktoré hospodárske smery pôjdu do popredia a ktoré potrebujeme utlmiť. V minulosti to bolo samozrejmosťou, s týmito podkladmi pracovali sociológovia, personalisti. Ani dnes nemožno očakávať, že to „zabezpečia" školy. Hospodársky rozvoj a odborné vzdelávanie sú prepojené nádoby.

Aktívnu účasť zamestnávateľov na príprave takých absolventov stredných škôl, akých vo svojich výrobných podnikoch potrebujú, podnecuje zákon o odbornom vzdelávaní a príprave, osobitne jeho vlaňajšia novelizácia. Ako sa uplatňuje táto legislatíva v praxi?
V zákone je plno otáznikov, ktoré sú mimo legislatívneho zreteľa, zato vyskakujú pri jeho uplatňovaní v praxi. Umožňuje napríklad zamestnávateľom, aby dotovali odborné školy. Mierne, v rozsahu ich možností a doterajších zvyklostí. Lenže ak dávajú žiakovi, učňovi školy za vykonanú prácu vreckové, zákon od nich žiada, aby s ním podpísali pracovnú zmluvu. Tomu sa zamestnávatelia, prirodzene, bránia, pretože oni, nie štát, vedia garantovať nároky na kvalitu odbornej prípravy žiaka. A vedeli by pružnejšie pripraviť odborne zdatného absolventa schopného pracovať na špičkových technológiách bez legislatívnej požiadavky štátu, aby ho zamestnali vopred. Trh práce je predsa otvorený.

Aká je potom pozícia štátu v tomto prostredí?
Mal by sa sústrediť na čo najobjektívnejšie rozdelenie financií na školách. Terajší normatív na žiaka totiž spotrebujú na kúrenie a energie, na školenia učiteľov a na ich mzdy. Na výchovno-vzdelávací proces zostáva smiešne nízka suma. Ak by sme si mali vystačiť iba s týmto zvyškom, dávali by sme výučne listy žiakom, ktorí sa s praktickou prípravou počas výučby poriadne ani nezoznámia. Keby firmy neboli viazané zákonnou podmienkou zamestnať tých absolventov, ktorých sú ochotní počas štúdia odborne pripravovať, významne by to pomohlo práve odborným školám. Vrátim sa preto k Bruselu. Ak prídu peniaze na podporu zamestnanosti mladých ľudí formou minimálnej mzdy na dva roky, osemnásť mesiacov z Európskej únie, pol roka od firmy, pomohlo by to celej našej spoločnosti a sprievodne i Európe.

Patríte medzi školy s prívlastkom centier odborného vzdelávania a prípravy. V čom toto zaradenie rozširuje pôsobnosť mimo rámca školskej výučby?
Poznáme situáciu vo viacerých západoeurópskych štátoch a podobné centrá, ako máme v našej škole, fungujú od rána do večera. Takisto by malo i to naše. Máme vybavené dielne, odborné učebne, vzdelaných a skúsených pedagógov, majstrov odbornej prípravy, ale po skončení vyučovania priestory ostávajú prázdne. Neteší nás to, a nie sme ani pasívni. Lenže neprerazili sme cez úrady práce so žiadosťami, aby sme robili v nich akreditované kurzy. Síce nás zaregistrovali, odpísali, že nás evidujú, ale cez súkromnú sféru poskytujúcu vzdelávanie ťažko prerazíte. Teraz je nádej uchádzať sa v európskom projekte dotovanom 17 miliónmi eur cez celoži-

Zimná záhrada.

votné vzdelávanie, oslovili nás s ponukou na tvorbu učebných osnov. Po doterajších skúsenostiach však nechcem predbiehať uvažovaním o tom, aké budú konkrétne výsledky projektu.

Kedy pôjdu do odborného vzdelávania peniaze plynule z iných ako verejných zdrojov?
Keď sa školy stávali samostatnými, na jednom z inštruktážnych seminárov roku 1993 sme sa pýtali predsedu Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory, kedy sa budú zaoberať odborným školstvom. Dostali sme odpoveď, že tak o päť rokov. Odvtedy prešlo už pätnásť, a nič sa nevyriešilo. Pri príprave zákona o odbornom vzdelávaní a príprave sa zbytočne uvažovalo o vytvorení správy Fondu rozvoja odborného vzdelávania a prípravy, hoci bolo jasné, že nemá reálne opodstatnenie. Načo by veľké firmy dávali financie do všeobecného fondu, keď im ten istý zákon umožňuje investovať priamo do školy, s ktorou spolupracujú? Vo fonde mohol byť vytvorený priestor iba ak pre malých živnostníkov s niekoľkými zamestnancami.

Košický samosprávny kraj začal pri zriaďovaní centier odborného vzdelávania a prípravy na stredných odborných školách najaktívnejšie. Vaša škola bola medzi prvými. Čo ste od zavedenia centra očakávali, aká je súčasná realita?
Prvé centrum zriadili v košickej stavbárskej škole na Kukučínovej ulici, my sme druhí. Myšlienka nie je zlá. Sme škola s rozšíreným praktickým vyučovaním a s vybavením technológiami, aké inde nemajú. Sme otvorení prispôsobiť svoj učebný plán tak, aby vyhovoval vedeniu škôl, ktoré by mali odbornú prax realizovať v našom centre. Lenže využívame ho len pre seba, riaditelia iných škôl odmietajú, aby ich žiaci do neho chodili. Ak sa centrum už vytvorilo, treba si uvedomiť, že by pomohlo tým priemyslovkám, ktoré majú zo štyri hodiny odbornej praxe týždenne a nepostačujúce podmienky na kvalitnú praktickú prípravu žiakov. Lenže nikto z nás ich nedonúti, aby odbornú prípravu absolvovali v centre v našej škole. Svoju v podstate povinnosť odmietajú riaditelia, učitelia. Pokiaľ sa o tom nerozhodne legislatívne zmenou zákona, myšlienka využitia centier odborného vzdelávania a prípravy na maximum sa naďalej bude ťažko presadzovať.

Nachádzate pri činnosti centra priaznivejšie odozvy v základných školách?
V škole máme dosť žiakov, ktorých rodičia pracujú v U.S. Steel. Väčšine z mesta a okolia však naša škola veľa nehovorí, a ani v základných školách nie je veľký záujem dozvedieť sa o výučbe v nej niektoré podrobnosti. Usilujeme sa preto propagovať ju pozvaniami na osobné návštevy priamo k nám do Šace. Pred časom sme zorganizovali návštevu dvesto žiakov. Priviezli sme ich vlastným autobusom, prešli cez výrobnú halu, prezreli si priestory našej školy, dielne. Vlani v rámci Týždňa vedy a techniky na Slovensku a vlastný celý november sme ponúkali základným školám možnosť zoznámiť sa s technológiami využívanými pri odbornej praxi, zhotoviť si jednoduchý výrobok. Sme ochotní pripraviť základným školám kompletný program na výučbu, dať im potrebné nástroje, materiál. Vnímame i to, že učiteľ v základnej škole nemusí byť dostatočne pripravený na takúto praktickú výučbu, u nás sú na to ochotní majstri odbornej prípravy. Snažíme sa terajším žiakom nahradiť podmienky, aké sme mali my v našich detských rokoch. Počas desiatich rokov to využila jedna škola.

O čo žiaci prichádzajú?
Po praktickej hodinke by si mohli u nás zaplávať, zašportovať. Odozva škôl je však dlhodobo takmer nulová. Pre nich je to narušenie vyučovania. Ťažko preto vysvetľovať, že sa pripravujú o to, čomu sa dnes hovorieva osobné zážitky. V našej škole bola stolárska dielňa, učili sme sa píliť drevo, hobľovať, brúsiť, pracovali sme s drôtom, kovom. Dodnes mám doma kladivko, ktoré som si zhotovil v dielni v základnej škole. Pamätám si, ako som robil s pilníkom pod dohľadom učiteľa Chrobáka. A ohromný zážitok bol, keď nás riaditeľ školy vybral medzi tých, čo mohli ísť pratať uhlie alebo nosiť, ukladať drevo do pivnice. Tieto práce v nás vyvolávali záujem o činnosti, akým sa dnes zvyčajne nevenujú ani v školách a ani doma.

V čom je základná príčina?
To by bola skôr otázka pre riaditeľov, výchovných poradcov, poradkyne v základných školách. Tam sa žiakom nedostávajú potrebné informácie o tom, čo je celospoločenský trend, aké odbory sú uplatniteľné na trhu práce. Ak sa predtým robievala kampaň v duchu „ja som baník, kto je viac", teraz sa žiaci navigujú podľa želaní rodičov na vychytené školy, v ktorých sa nevyučuje technická príprava, kde nebudú žiadať od nich nijaké remeselné činnosti. A výnimočné nie sú ani príklady, že škola jednoducho zvažuje, či prihlášku na takúto „nehodnú" školu má vôbec poslať. Ba niekedy ju ani nezašle. Dosť často sa stáva, že najväčšia spokojnosť je vtedy, keď sa šanón s prihláškami definitívne uzavrie už na konci kalendárneho roka, hoci žiaci majú možnosť rozhodovať sa, na ktorú školu si podajú prihlášku, až do začiatku apríla. To nabáda aj riaditeľov strednej školy do intenzívnych náborov od septembra do decembra. Ak to nestihnete v tomto termíne, aktivity neskôr majú už malý efekt.

Čo by sa dalo, malo robiť?
Dobiehať zameškané, a pritom sa obzrieť povedzme do nie takej dávnej minulosti, keď sa vytvorilo v meste stredisko, do ktorého chodievali žiaci zo všetkých základných škôl. Boli to v istom zmysle zárodky toho, čomu dnes na stredných školách hovoríme centrá odborného vzdelávania. Je veľká škoda, že po roku 1990 i toto šlo do úzadia a postupne zanikalo, a ak dnes nájdete v základnej škole vybavenú remeselnú dielňu, je to skôr veľká výnimka než bežné pravidlo.

V UN píšeme o celoštátnej Technickej olympiáde žiakov základných škôl. Je schválený národný projekt budovania dielní vo vybraných základných školách. Signalizuje to zlepšenie stavu?
Bodaj by sa technické vyučovanie čím skôr zaviedlo celoplošne. Lebo namiesto toho, aby sme aj dnešným deťom ponúkali zážitky a skúsenosti z manuálnej práce, utvrdzujeme ich v presvedčení, že to nevyhnutne základné a perspektívne akoby pre všetkých je teoretické štúdium a práca s počítačom. Podľa mňa nie je potrebné vybavovať dielne vo všetkých základných školách. Najmä v mestách má každá v neďalekom susedstve strednú odbornú školu, v ktorej všetko potrebné je. Z materiálnej i odbornej stránky. Skôr by som sa prihováral za samostatné školské políčka, žiaci sa naučia, čo je kvalita potravín, ako sa dorába jedlo mimo potravinových obchodných reťazcov. Nie je to náš výmysel, odchýlka od základného prúdu vzdelávania. Waldorfská škola má s tým bohaté skúsenosti. Netreba sa hanbiť za to, ak sa rozhodneme uplatňovať niektoré z nich v systéme nášho školstva.

Ako funguje riadiaci a metodický systém školstva v Slovenskej republike?
Teraz to má buď akýsi podnikateľský nádych, alebo sa všetko ponecháva na samočinné riešenie. Nefunguje základný informačný systém, ktorý by uľahčil orientáciu v legislatíve, metodicky pomáhal učiteľom pri ich práci. Neuplatňuje sa kontrolná činnosť, ktorá by posudzovala, aké podmienky majú školy na odbornú prax nových odborov alebo na výučbu predmetov, ktoré si zákonite žiadajú poznanie a využívanie moderných technológií.

Dušan MIKOLAJ
Foto Ján SÚKUP a archív školy

Mgr. Marta Stančíková, poverená riadením SOŠ M. R. Štefánika v Brezovej pod Bradlom.

V začarovanom kruhu sú zárukou odhodlaní ľudia

SOŠ BREZOVÁ POD BRADLOM

„Ja sa prebijem, lebo sa prebiť chcem."

Milan Rastislav Štefánik

Keby to nebolo smutné, bola by to irónia. Tento Štefánikov citát v jeho rodnom kraji pod Bradlom asi najviac vystihuje terajšie úsilie jednej zo stredných odborných škôl o prežitie. Vznikla roku 1971 z ambície a potreby výrobcov pružín, plotov a strojov na ich výrobu. Postupne po vybudovaní priestorov, ďalšej výchovno-vzdelávacej infraštruktúry, zmenách zriaďovateľov (od ministerstva hospodárstva po súčasný Trenčiansky samosprávny kraj), po rozšírení učebných a študijných odborov, keď k strojárskym pribudli odbory súvisiace s dopravou, výrobou a so servisom automobilov, po spojení učňovky s priemyslovkou je dnes Stredná odborná škola (SOŠ) Milana Rastislava Štefánika v Brezovej pod Bradlom príkladom odolávania tlakom, vetrom, víchriciam. Veď sú s ňou spojení ľudia, ktorí chcú nájsť zmysluplné pokračovanie toho, čo vyrástlo z potreby života a praxe v tomto kraji.

Sedem dohôd

Škola mala 48 zamestnancov, nízky normatív ich počet znížil na 31. Priniesol to pokles žiakov. Roku 2011 ich škola mala 138, na začiatku tohto školského roka 115. Normatív na žiaka nestačí pokrývať náklady na plyn, vodu, elektrinu. Čo robiť? Že s takým počtom žiakov prežili, považujú za zázrak. Rezervy hľadajú, kde sa dá. „Uvažujeme, že vo veľkej budove odstavíme nové dielne a stroje presunieme do starých dielní. Aby sme toľko neplatili za plyn..." komentuje jedno z úsporných opatrení SOŠ Mgr. Marta Stančíková, poverená riadením školy. Verí, že ministerstvo školstva dobre zváži odbornosť škôl a na odbory, ktoré v Brezovej pod Bradlom majú (najmä strojárstvo a autopravár) a sú na trhu práce hľadané, nájde aj financie. Normatív na žiaka podľa Brezovčanov určite treba prehodnotiť. Pre zachovanie školy, nad ktorou už poslanci Trenčianskeho samosprávneho kraja robia krížik, získali popri Ministerstve hospodárstva SR, Slovenskej obchodnej a priemyselnej komore, celoslovenských priemyselných združeniach a rade školy aj podnikateľov z regiónu. Dohody o odbornej praxi majú so siedmimi tuzemskými zamestnávateľmi. A široko-ďaleko sú jedinou školou, ktorá má odbornú prax aj v zahraničí.

V Nemecku, Holandsku a Belgicku

Po prvý raz na praxi v cudzine boli žiaci SOŠ vlani. Vysvetľuje Mgr. Marta Stančíková: *„Podarilo sa nám skontaktovať s riaditeľom Európskeho tréningového centra Iwanom Hofmansom, ktorý pripravuje odbornú prax pre žiakov z európskych krajín. Je Holanďan a zastupuje nemecké autoservisy. Podmienky v našej škole sa mu páčili a ponúkol nám pre angličtinárov Belgicko a Holandsko a pre nemecky hovoriacich Nemecko."*

Aké to bolo na päťtýždňovej praxi?

Odpovedajú žiaci brezovskej školy.

Matúš Zeman (2. FN): *„Bola to moja prvá prax v zahraničí. Pracoval som v Nemecku v Regensburgu."*

Peter Janiš (1. FN): *„Určite by som to rád skúsil zas. Bolo to zaujímavé, nové prostredie. Robili sme vo dvojiciach – jeden Slovák, jeden Nemec. Vymieňali sme pneumatiky. Ale ťažšie bolo hovoriť po nemecky ako robiť s heverom."*

Daniel Hoffer (2. FN): *„Ja som bol v Gröbenzelli, v autoservise siete Point S. Prezúval som gumy, vyvažoval, umýval, robil všetko, čo oni. Bolo tam super."*

Patrik Puss (2. FN): *„Prax bola vynikajúca. Robil som v sklade, uskladňoval pneumatiky. No v sklade, aký u nás nie je..."*

Daniel Hoffer a Patrik Puss by šli radi pracovať do Nemecka aj po maturite.

Pred cestou do Nemecka mali v škole pri výbere žiakov aj kuriózne skúsenosti. Hovorí M. Stančíková: *„Chceli sme tam dostať najmä šikovných, zručných študentov, ktorí nás budú reprezentovať. Slušných, inteligentných, ktorí sa vedia obracať aj jazykom. Vybrali sme ich viac. No keď prišlo písať testy, niektorí nemali odvahu. Niektorí, keď na pohovore dostali možnosť ísť na prax do Nemecka, nechceli. Stiahli sa, dostali strach."*

Každému z aktívnych po praxi v Nemecku pribudla do vrecka päťstovka eur. V ničom nezaostávali za Nemcami. Zamestnávatelia si u nich pochvaľovali ochotu a najmä flexibilnosť, uviedla riaditeľka, ktorá so žiakmi pobudla na praxi osem dní. Na jeseň tohto roku čaká anglicky hovoriacich žiakov SOŠ M. R. Štefánika prax v Belgicku a Holandsku.

Projektové snahy

V škole, tak ako všade inde na Slovensku, sa snažia nájsť finančné zdroje na riešenie rôznych neduhov aj mimo rozpočtu. Zapojili sa do viacerých projektov, v menších sú úspešnejší. Konkretizuje PaedDr. Vlasta Kubincová, symbolická projektová manažérka SOŠ: *„Úspešní sme boli v rámci opatrenia Premena tradičnej školy na modernú s projektom na výmenu počítačov. Lenže škola by potrebovala väčší, stavebný projekt. Aby sme vymenili okná, zateplili budovu, fasádu alebo urobili vnútornú rekonštrukciu. Raz sme podali projekt na zakúpenie CNC stroja, no neboli sme úspešní. A aj počítače, ktoré sme získali z projektu, sú tu už štvrtý rok a pri ich každodennom intenzívnom využívaní by sme si vedeli už predstaviť aj novšie..."*

Zaujímavá je história budovania školského fitnescentra pred piatimi-šiestimi rokmi. Škola vtedy získala tretinu potrebných peňazí od majiteľa súkromnej firmy. Sponzoroval školu, lebo v nej kedysi pracoval jeho otec...

Ťažiskové odbory

V SOŠ M. R. Štefánika v Brezovej pod Bradlom pripravujú žiakov pre pracovný trh v oblastiach strojárstvo, dopravný priemysel a drevospracujúca výroba.

V odbore mechanik-nastavovač popri všeobecnovzdelávacích predmetoch, ekológii a informatike sú nosnými odbornými predmetmi ekonomika a organizácia, výpočtová technika, technické kreslenie, strojárska technológia, strojníctvo, základy technickej mechaniky, stroje a zariadenia, laboratórne cvičenia, technológia, automatizácia obrábacích strojov, účtovníctvo, základy elektrotechniky a marketing. Žiaci pri výučbe využívajú počítače, internet a programovo riadené obrábacie stroje. Odbornú prax majú od 3. ročníka vo firmách v Brezovej pod Bradlom (niektoré z nich ponúkajú prácu aj vo Viedni) a v Myjave. Absolventi sa uplatnia najmä v strojárskych podnikoch s využitím programovo riadenej techniky i v malých firmách strojárskeho zamerania. Po ukončení štúdia maturitnou skúškou dostanú výučný list, úspešní absolventi získajú osvedčenie od Slovenskej obchodnej a priemyselnej komory (SOPK).

Nosný je v Brezovej pod Bradlom trojročný odbor autopravár-mechanik (automechanik) s predmetmi ekonomika, technické kreslenie, strojárska technológia, strojníctvo, technológia opráv automobilov, elektrotechnika, diagnostika či opravy automobilov. Získané vedomosti z teórie si žiaci dopĺňajú prakticky na odbornom výcviku doma i v spomínaných štátoch v zahraničí. Úspešní absolventi taktiež získavajú osvedčenie vydávané SOPK. Odborný výcvik v 2. a 3. ročníku absolvujú žiaci priamo v opravárenských dielňach, časť z nich v automobilke v bratislavskej Devínskej Novej Vsi (sú tam zamestnaní absolventi všetkých odborov školy), do budúcnosti sa počíta s ďalšou veľkou automobilkou v Trnave.

Odborná prax vo veľkej hale, odkiaľ sa však kvôli energetickým úsporám budú stroje sťahovať. Pri študentovi majster Ján Lajda.

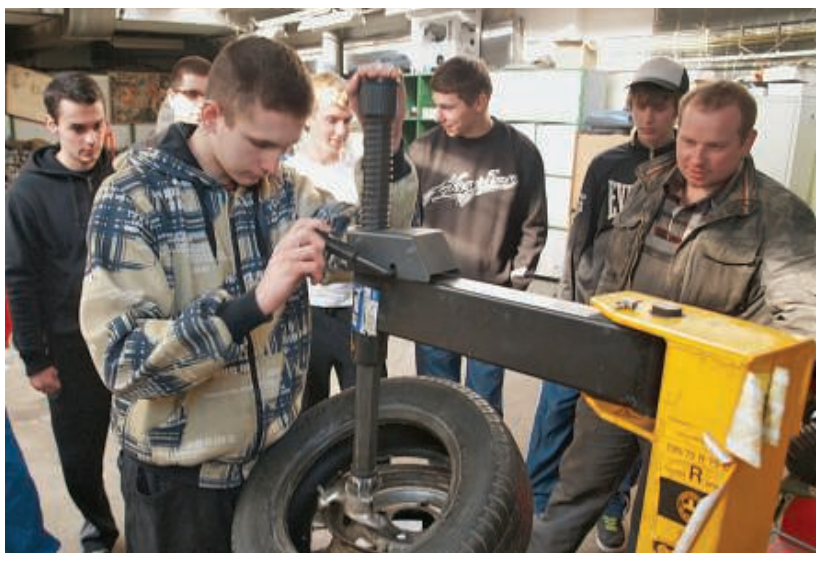

Majster Matúš Jurčo so žiakmi v autopravárenskej dielni.

V sieti konkurenčných škôl

Škola je v Trenčianskom samosprávnom kraji najväčšou na vývoz obedov. Denne ich dodajú pre firmy v Brezovej pod Bradlom, Priepasnom, Prietrži, Hradišti pod Vrátnom, Myjave a Turej Lúke 330 – 350. Ako jediná škola v kraji má podnikateľskú činnosť tohto druhu. Prenajíma športovú halu, rieši ponuky na prenájom priestorov a v internáte ubytováva športové kluby. V júni v nej majú bývať ruskí paralympionici počas predolympijskej prípravy.

Čo chcú ešte urobiť, aby vychádzali ekonomicky zaujímavejšie, aby neboli v ohrození? Ďalšou alternatívou na dosiahnutie úspor sú rekonštrukcie. Výmena okien v kuchyni by vyšla na 6 740 eur, v jedálni na 2 500 eur, rekonštrukcia tried na poschodí by stála 18 414 eur a izieb spolu s ostatnými triedami 29 840 eur. *„Spolu zhruba 60-tisíc, čo sa mi nezdá toľko veľa, keď doteraz sa opravy v štyridsaťročnej budove z finančných dôvodov nerealizovali,"* domnieva sa riaditeľka školy.

Svetlá hviezda Rely Dakar

Príklady priťahujú, alebo by mohli aspoň lákať. Prvák Marek Vrablic, ktorý školu v Brezovej navštevuje zo Senice, sa stal vlani majstrom sveta v stolnom hokeji. Titul získal v poľskom meste Wodzisław

Na table v hornom rade druhý zľava Ivan Jakeš, náš hrdina z Rely Dakar.

Śląski, kam má ísť aj na olympiádu neolympijských disciplín.
Na table neďaleko riaditeľne môžeme spoznať motocyklového pretekára, slovenskú hviezdu Rely Dakar Ivana Jakeša, ktorý odmala v susedstve školy preháňal terénny bicykel, neskôr motocykle. *„Ivo Jakeš nám robí veľmi dobré meno. Ako sám priznáva, v našej škole sa prakticky vyučil a naučil sa všetkým zručnostiam, či už to bolo sústruženie, frézovanie... Pri súťažiach v náročných podmienkach nie je dôležité len vedeť jazdiť, ale aj opraviť si motorku,“* zabúda na ťažkosti a problémy pri spomienke na toto meno riaditeľka a teší sa z ovocia práce školy i pedagógov.

Čo rodičia v zahraničí už vedia

„V pedagogickom zbore prichádzame na to, že niečo chybné sa deje aj v rodinách. Rodičia zle vysvetľujú deťom, že nie všetci môžu byť manažéri, študovať na gymnáziách či ekonomickej škole. Preto nám dnes v spoločnosti chýbajú mnohí odborníci. Keď sme si mapovali firmy, ktoré nám pomáhajú, priznali, že trebárs aj majú sústružníkov, frézarov, ale všetko sú to už päťdesiatnici. Mladí sa k nim nehlásia. Pritom sú už motivovaní aj trhom práce, majú možnosť získať celkom slušný plat. Jednoducho to však celé kdesi viazne. Keď robíme nábor na základných školách, sme zhrození, že žiaci nemajú vytvorené vhodné podmienky na pracovné vyučovanie,“ zamýšľa sa riaditeľka nad mínusmi a cestami k plusom v odbornom školstve.

Preklenúť zložité časy

Úspechom školy bude vraj preklenúť terajšie ťažké časy. A nájdenie nových riešení pri súčasných finančných suchotách v rezorte. Absolventi všetkých učebných aj študijných odborov školy majú uplatnenie na trhu práce, neskončia na úrade práce. Jej zázemie navyše ponúka aj naplnenie voľnočasových a športových ambícií. *„Sme škola, ktorá má všetko pod jednou strechou, vytvára športové zázemie pre futbal, volejbal, basketbal, hádzanú, tenis na niekoľkých tenisových kurtoch, blízko máme lesy, kúpalisko, možnosti na turistiku, kultúrne vyžitie. Mnohí rodičia, ktorí boli pozrieť svoje deti na internáte, boli nadšení naším nádherným zázemím,“* vyratúva riaditeľka.
Všade sa podľa nej snažia skvalitniť výchovno-vzdelávací proces a vychovávať odborníkov. Ale učiteľov stále držia na nízkych platoch: *„Ťažko budete zamestnanca motivovať, keď nemá primeraný plat. Mnohé vyspelé štáty presadzujú, že kvalitnejšia výchova odborníkov nie je o počte, ale o kvalite. U nás chcú za nízky plat, aby sme mali veľa žiakov a aby bola aj výborná kvalita. To jednoducho nejde. Ministerstvo školstva si musí tieto hodnoty samo porovnať a určiť, čo je podstata.“*

Pôjdu školy opäť do štrajku?

„Osobne si myslím, že keby sme u nás investovali do výchovno-vzdelávacieho procesu, teda do platov pedagógov, pedagogických a nepedagogických zamestnancov a do modernizácie strojov, našej vlasti by sa takáto dobrá investícia mnohonásobne vrátila. Nespokojnosť učiteľov nie je len o ich plate. Chceme skvalitniť výchovno-vzdelávací proces. Bojujeme aj za to, aby žiaci mali kvalitnejšie vybavené učebne,“ odhodlane vyjadruje svoj názor poverená riaditeľka M. Stančíková.
Čo sa dá ešte robiť, aby škola odolala víchrom? Jedno z riešení našli aj rodičia študentov. Opäť hovorí M. Stančíková: *„Snažíme sa, aby sa za nás postavili významnejšie podnikateľské subjekty. To doteraz chýbalo. Ceníme si, že predseda rady školy a podnikateľ Ľubomír Ivanov obchádza podnikateľské subjekty a vytvára metodické združenie podnikateľov, ktoré sa za nás zaručí a školu finančne podporí. Veď naši absolventi smerujú práve do ich podnikov.“*

Milan SOUKUP, foto autor

Učitelia a študenti z Pruského u partnerov v Európe

MEDZINÁRODNÁ SPOLUPRÁCA

Na základe spolupráce s partnerskými európskymi školami zo Španielska, z Talianska, Nemecka, Belgicka a Veľkej Británie sa žiaci a pedagógovia Strednej odbornej školy v Pruskom zúčastnili cez Národnú agentúru Programu celoživotného vzdelávania a podprogram Comenius projektu s názvom *Obraz je hoden viac ako tisíc slov*. Tento projekt trval dva školské roky 2011/2012 a 2012/2013. Hlavnou témou bolo rozšíriť si pohľad na iné kultúry, prezentovať vlastnú kultúru a získať povedomie a ohľaduplnosť k životnému prostrediu a v neposlednom rade si žiaci precvičili anglický jazyk a zdokonalili sa v ňom.

Projektový tím SOŠ Pruské.

Do projektu sa zapojilo 10 našich žiakov a 10 pedagógov pod vedením riaditeľky Ing. Janky Fedorovej. Počas prípravného obdobia sa načrtli jednotlivé aktivity projektu a každá zo zúčastnených škôl bola zodpovedná za organizáciu a vykonávanie aktivít vo svojej škole.

IPSSCT Giustino Fortunato, Neapol, Taliansko

23. – 27. 10. 2011

Stretnutie v tejto škole v Neapole bolo prvým medzi šiestimi partnermi projektu a uskutočnilo sa bez žiakov. Našu školu reprezentovala p. riaditeľka a jeden pedagóg. Stretnutie, tak ako celý projekt, bolo vedené v anglickom jazyku. Každý partner na tomto stretnutí predstavil svoju krajinu, školu, tradície a školský systém. Boli dohodnuté termíny ďalších šiestich stretnutí v priebehu dvoch školských rokov. Za hlavného koordinátora projektu bol zvolený taliansky partner. Tiež sa odsúhlasili jednotlivé aktivity počas realizácie projektu:

- v decembri 2011 si vždy dvaja partneri vymenili vianočné pohľadnice (naši žiaci si ich vymenili s partnerom z Veľkej Británie),
- žiaci vyhotovili brožúrky so základnou slovnou zásobou a frázami vo svojom rodnom jazyku a pripravili fotografie zo života školy,
- bolo založené projektové webové sídlo, kde sa načítavali všetky aktivity realizované v tomto partnerstve a kde sa zaregistrovali všetci žiaci zapojení do projektu,
- bolo navrhnuté a vytvorené logo projektu.

Grammar school, Slough, Veľká Británia

28. 2. – 3. 3. 2012

Druhé stretnutie partnerských škôl sa uskutočnilo v škole Grammar school v britskom Sloughu. Taktiež sa uskutočnilo bez žiakov, z našej školy sa ho zúčastnili traja učitelia. Na stretnutí sa finalizovali ciele projektu, učitelia sa zúčastnili vyučovacích hodín a porovnali a vymenili si medzi sebou skúsenosti a taktiež mali príležitosť navštíviť zaujímavé turistické miesta v Sloughu a Londýne.
Po stretnutí žiaci každej partnerskej školy pripravili 15 fotografií s popismi, ktoré zachytávajú život každej krajiny zapojenej do projektu, a následne sa z nich vytvorili plagáty, ktoré sú vystavené v každej zo zúčastnených partnerských škôl.

Ibiza, Španielsko.

IES Sant Agustí, Ibiza, Španielsko

8. – 12. 5. 2012

V poradí tretie stretnutie partnerov projektu zorganizovala škola IES v Sant Agustí na Ibize v Španielsku. Toto stretnutie bolo prvým, ktorého sa zúčastnili aj žiaci – z našej školy to boli popri troch učiteľoch tri dievčatá. Ubytované boli v pridelených rodinách.
Na úvod stretnutia sa všetci na „prelomenie ľadov“ navzájom predstavili. Žiaci spolu s učiteľmi navštívili vyučovacie hodiny a pozreli si výstavu plagátov zo života každej partnerskej krajiny. Súčasťou stretnutia boli aj aktivity realizované priamo v škole a tiež na výletoch po ostrove Ibize. Po tomto stretnutí žiaci vytvorili nástenky o aktivitách a umiestnili ich na vhodnom mieste v každej partnerskej škole.

Stredná odborná škola, Pruské, Slovensko

16. – 20. 10. 2012

Naša škola zorganizovala štvrté stretnutie partnerov projektu. Navštívilo nás 10 žiakov a 8 učiteľov z jednotlivých partnerských škôl. Naši žiaci poskytli ubytovanie 8 dievčatám a 2 chlapcom, učitelia sa usídlili v hoteli. Žiaci aj učitelia sa zúčastňovali rôznych aktivít a naši žiaci využili príležitosť predstaviť našu krajinu a školu v anglickom jazyku. Všetci zúčastnení partneri sa počas Dňa otvorených dverí oboznámili so školou a prezreli si rôzne výstavy a vystúpenia našich žiakov. Súčasťou stretnutia boli aj aktivity realizované na výletoch po našom regióne. Stretnutie bolo veľmi úspešné a žiaci a učitelia vytvorili fantastickú atmosféru. Na záver všetci spoločne zasadili v areáli školy strom priateľstva.

Členovia projektového tímu Comenius v Neapole.

IPSSCT Giustino Fortunato, Neapol, Taliansko

20. – 24. 11. 2012

Táto škola ako hlavný koordinátor usporiadala v poradí piate stretnutie partnerov projektu a stretnutie bolo už druhé na tejto škole. Z našej školy do Neapolu pricestovali dve žiačky a jeden učiteľ. Všetci zúčastnení si pripravili krátku prezentáciu z návštevy našej krajiny a diskutovalo sa o aktivitách, ktoré boli dovtedy zrealizované, a aj o nasledujúcich. Tiež sa začali prípravné práce na záverečnej správe projektu.

Gemeentelijk Technisch Instituut, Londerzeel, Belgicko

22. – 26. 1. 2013

Toto stretnutie bolo už v poradí šieste. Našu školu reprezentovali 2 žiaci a 3 učitelia. Žiaci si zlepšili svoje komunikačné zručnosti a tiež kompetencie na skupinovú prácu. Rozšírili si vedomosti o zemepise, histórii, ekológii, tradíciách a, samozrejme, o partnerských školách. Súčasťou stretnutia boli rôzne aktivity a všetci spoločne navštívili planetárium v Bruseli, kde sa žiaci mohli vžiť do úlohy poslancov Európskeho parlamentu, a taktiež absolvovali exkurziu do belgického pivovaru Duvel. Aj toto stretnutie bolo veľmi úspešné.

Berufsbildende Schulen I, Leer, Nemecko

16. – 20. 4. 2013

Štyri žiačky a šiesti učitelia našej školy sa zúčastnili siedmeho a zároveň posledného stretnutia partnerov projektu *Obraz je hoden viac ako tisíc slov*. Cieľom stretnutia bolo pozdvihnúť sebavedomie žiakov, ich spoločenské zručnosti a taktiež ich viesť k ochrane životného prostredia. Žiaci zo všetkých partnerských škôl predstavili svoje záľuby a záujmy a tradície jednotlivých regiónov v anglickom jazyku. Všetci zúčastnení navštívili lodenicu v meste Papenburg, kde sa vyrábajú výletné aj nákladné lode. Absolvovali tiež výlet loďou po miestnom kanáli v Leeri. V areáli nemeckej školy všetci spoločne zasadili strom priateľstva.

Záverom

Po každom stretnutí koordinátor každej partnerskej školy vyplnil dotazník týkajúci sa naplnenia cieľov jednotlivých stretnutí, ktorý vytvorila koordinujúca škola z Talianska. Poslednou úlohou pre všetkých partnerov je vypracovanie záverečnej správy pre jednotlivé národné agentúry programu Comenius.
Na záver môžeme konštatovať, že prostredníctvom projektu a aktivít s ním spojených si žiaci zlepšili svoje komunikačné zručnosti, získali vedomosti o geografii, histórii a literatúre partnerských krajín, rozšírili si pohľad na iné kultúry, vytvorili si nové priateľstva a zvýšili svoje sebavedomie.
Žiaci aj učitelia budú šíriť pozitívne myšlienky a jednotlivé výsledky z projektu formou článkov v miestnych novinách a časopisoch, formou nástenieк v škole, pomocou školských webových sídel a prezentáciami.

Návšteva Britského parlamentu v Londýne.

Ing. Stanislav BARTEK,
Ing. Janka FEDOROVÁ,
koordinátori projektu
Foto archív školy

Prebúdzanie hrdosti na tradície profesie

VINOHRADNÍCTVO

Vážnym problémom súčasného odborného vzdelávania je vytváranie trvalého vzťahu k profesii, na ktorú sa žiaci pripravujú. Svedčí o tom aj fakt, že až okolo 80 % absolventov našich stredných škôl napokon nepracuje v odbore, ktorý vyštudovali.

V Strednej odbornej škole vinársko-ovocinárskej v Modre urobili so žiakmi podnetnú aktivitu, ktorá môže byť inšpiráciou aj pre iných. Stavili na budovanie vzťahu k vinohradníctvu a vinárstvu na historickom základe. V rámci dejepisného krúžku na ňom pracovali žiaci modranskej „vinárky" pod vedením učiteľky Jarmily Sodomovej. Spojili sa s Malokarpatským múzeom v Pezinku a jeho odborníčkou Andreou Jamrichovou, ktorá im v projekte výrazne odborne pomáhala. Výsledkom je obrazovo-textová knižočka s názvom *Vinohrady za školou*.

Žiaci mali za úlohu vyhľadať staré fotografie z ich vinárskeho kraja, teda z Modry, Pezinka, Svätého Jura a Grinavy, na ktorých je krajina pod Malými Karpatmi s vinohradmi v minulosti. Následne osobne prešli chotáre, vyhľadali miesta na starých fotografiách a zdokumentovali ich z toho istého miesta, z ktorých ich voľakedy zvečnil fotograf. Urobili zábery tých istých miest, ako vyzerajú dnes. Okrem toho sa mali zamyslieť a napísať, čo a prečo sa na príslušnom mieste zmenilo. Potom prišla na rad úloha dať staré a nové fotografie vedľa seba a napísať k nim krátky komentár. Metodika hľadania starých miest a ich porovnávania so súčasným stavom sa používa pomerne často vo vzdelávaní v celej Európe.

Študenti sa osobne oboznámili s chotármi jednej z najvýznamnejších vinohradníckych oblastí u nás, niektoré výlety na miesta vyfotené v minulosti si vyžadovali aj patričnú fyzickú námahu, čo im padlo iste tiež na osoh. Hovorí sa, že človek sa najviac naučí, ak si sám siahne na veci, ktoré má spoznať. Pre vinohradníka je to nielen samotná sadenica viniča, ale vinohrady ako celok. Žiaci sa pritom zdokonalili vo fotografovaní a pri písaní textov k záberom aj v štylistike. No a v neposlednom rade boli iste inšpirujúce stretnutia s miestnymi znalcami a pamätníkmi, ktorí im pomohli identifikovať miesta, kde sa konkrétna fotografia zrodila, a pridali neraz aj zaujímavé rozprávanie.

Knihu do života uviedol so študentmi známy historik profesor Jozef Baďurík.

Poslednou úlohou bolo pripraviť fotografie a texty na knižné vydanie a uvedenie medzi čitateľskú verejnosť. Vzbudila záujem aj u starých vinohradníkov. Ako napísali autori v samotnej publikácii: „Prechádzať krajinou či sedieť nad jej fotografiami s niekým, kto ju pozná a vie príbehy, ktoré sa v nej stali, je úžasne obohacujúce. Miesta dostávajú hlbší význam. Príbehy tvoria miesta a miesta zasa tvoria príbehy – funguje to obojstranne. Z ľudí, ktorí majú krajinu osvojenú pomocou príbehov, cítiť silnú osobnú identitu, keďže jej súčasťou je i identita miesta."

Treba azda len dodať, že zopár mladých ľudí – budúcich vinohradníkov, vinárov, someliérov, pracovníkov v agroturistike – z modranskej „vinárky" má dnes oveľa bližšie k svojej profesii a je veľká šanca, že si z nej urobia svoju srdcovú záležitosť.

(lupa)

Čo nie je v učebnici dejepisu

HISTÓRIA

K učiteľskej profesii voľakedy parila jej univerzálnosť. Učiteľ bol aj osvetárom, humanistom v mieste svojho sídla, univerzálnou veličinou múdrosti. Dnes sa dosť často čudujeme, že stratil svoju prestíž, vážnosť spoločenstva, kde pôsobí. Odborníci si kladú otázku, ako je to možné, veď škola je stále školou – vzdeláva, učí, núti deti zoznámiť sa s novými poznatkami... A možno je to práve v tom, že učiteľ je len učiteľom, že iba plní, čo sa od neho očakáva podľa platnej legislatívy, a štát ho platí len za to nevyhnutné, čo robí.

Skutočné pedagogické osobnosti však majú zvyčajne v sebe „nános" toho klasického, historického, ba až univerzálneho. K učiteľskej profesii vždy patrila a dodnes patrí pedagogická tvorivosť, vedecké myslenie, premýšľanie, skúmanie. Nič z toho neubrali na práci a profile učiteľa ani informačné technológie či „googlovská" doba. Ak niekde učitelia stratili svoju spoločenskú prestíž, možno to bolo aj preto, že pozabudli na svoje dobré charakteristiky z čias minulých a prestali ich pestovať v súčasnom svete. O to viac treba oceňovať tých, ktorí skúmajú, premýšľajú, stále tvoria.

Pred krátkym časom vydala Obchodná akadémia v Šuranoch dokument približujúci životopisy 12 slovenských národných buditeľov v podobe knižnej pomôcky s názvom *Čo nie je v učebnici dejepisu*. Autorkou práce je PaedDr. Helena Rusnáková, učiteľka na tejto škole, známa aj z pedagogickej tlače. Ako píše v predslove riaditeľka školy Ing. Eva Matejíčková, prostredníctvom životopisov osobností priblížila žiakom život ľudí v minulosti, ich boj za národnú identitu, spisovný jazyk: „Naším cieľom bolo vytvoriť takú učebnú pomôcku, ktorá bude slúžiť študentom pri rozširovaní poznatkov zo slovenskej literatúry a slovenskej historiografie."

Každý, kto zoberie dielo do rúk, musí s uznaním povedať – takto sa buduje učiteľský svet dneška. Autorka opisuje život a myšlienky Ondreja Cabana, Adolfa Ivanoviča Dobrianskeho, Martina Hamuliaka, Juraja Holčeka, Jozefa Kozáčeka, Juraja Nathana Petiana, Michala Rešetku, Alexandra Rudnaya, Samuela Tomášika, Juraja Tvrdého, Jozefa Karola Viktorina a Štefana Záhorského. Okrem toho čitateľ nájde v práci rad ďalších zaujímavostí i úryvky z časopisov z druhej polovice 19. storočia.

K tomuto počinu nemožno dodať nič viac ani nič menej ako to, že aj dnes sa dajú aj v skromnejších podmienkach robiť úžasné veci. Svedčí o tom práca Heleny Rusnákovej aj príklady z viacerých ďalších škôl. Pedagóg bol a zostane kľúčovou osobou každej školy a školského zariadenia. Škola i samotný učiteľ bude vždy plniť nielen svoje „povinné úlohy", ale jeho úlohou je aj formovanie mladých ľudí, ich postojov, ich príprava na zodpovedný život v spoločnosti.

Antónia BELANOVÁ

Vladimír Leksa-Pichanič uviedol svoju knihu Vzdelaní príbuzní vlastnou piesňou, vedľa neho sú pracovníci vydavateľstva Perfekt: zástupkyňa riaditeľa Magdaléna Gocníková, riaditeľ Eduard Drobný a moderujúca Zuzana Katrušinová.

Vzdelaní príbuzní

VEDA

Nosnou edičnou líniou Perfektu, prvého súkromného vydavateľstva založeného po roku 1989, sú témy s jednoznačným vzdelávacím zameraním. Knihy nemajú charakter učebníc ani ambície nahrádzať encyklopédie. Mnohé sú o histórii a súčasnosti Slovenska a napísali ich uznávaní odborníci, pedagógovia, publicisti. Podnety vedenia vydavateľstva na napísanie diela prijímajú i z toho dôvodu, že majú možnosť vyjadriť sa k bytostne blízkym žánrom. Výsledný knižný produkt s takto vyjadrenou autenticitou vnímajú aj mnohí čitatelia, pre ktorých suma hodnotných informácií prichádza zároveň ako pútavé čítanie. Príťažlivosť textov sa násobí tým, že literatúra faktu býva často „ilustrovaná" životopisnými a osobnými príbehmi známych i menej známych postáv.

Sympatickú pozornosť venuje vydavateľstvo samostatným profilom významných osobností slovenských dejín prechádzajúcich do prítomnosti. Viaceré z nich zaujali Vladimíra Leksu-Pichaniča, autora publikácie *Vzdelaní príbuzní*, ktorú ako novinku nedávno prezentovali v Bratislave. „Kniha je o ľuďoch, ktorí nám vôbec nie sú vzdialení, aj keď sme na nich pozabudli – narodili sa, vyrástli alebo pracovali na Slovensku a boli dobrodením pre celú spoločnosť. Zanechali nám dedičstvo, a to predsa robia len príbuzní. Tým dedičstvom je ich práca a vzdelanie. Len keď spoznáme a pochopíme, čo pre nás ich odkaz znamená, môžeme teraz a tu zušľachtiť našu krajinu a zanechať niečo ľuďom, čo v nej budú žiť po nás. Nie pozostalosť, posolstvo či odkaz, ale živú pôdu pod nohami," znie autorské a vydavateľské vyznanie.

Kniha *Vzdelaní príbuzní* je o slovenských vedcoch a vynálezcoch. Vošlo sa ich do nej viac ako tridsať, sú „roztrúsení v čase" od 16. storočia po súčasnosť. Portrét každého vychádza z vecných poznaní a zároveň vyjadruje autorove osobné záujmy, prezentuje jeho vlastné postoje a výklady. Začína „lekármi na rozhraní svetov": Paracelsom, ktorý prichádzal opakovane do viacerých miest a oblastí Slovenska, a turčianskym rodákom Jánom Jeseniom, ktorý našiel v Prahe významné uznanie i nezaslúženú smrť. Pri prezentácii knihy odznelo samostatné upozornenie na Očovana Mateja Bela, ktorý si svojím rozhľadom a súdnosťou získal vážnych ctiteľov a v nich i ochrancov pred priam likvidačnými osočovaniami „konkurentov". Ani Leksa-Pichanič neodolal „zaportrétovať si" vynálezcov a pedagógov z obdobia zrýchľujúceho sa technického napredovania v 18. a 19. storočí, sleduje ich prácu na Slovensku i na cestách mimo neho, kde uznania bývajú násobne cenné. Predstavovaním súčasných vedcov otvorene nabáda na popularizáciu výsledkov ich skúmaní a záujmov, čo je zároveň nástojčivé upozornenie na našu hriešne zanedbávanú osvetu, publicistiku či esejistiku o skutkoch ľudí prevyšujúcich všetky mediálne okiadzané celebrity.

KALENDÁRIUM

Ivan Bella

(✻ 21. máj 1964 Brezno) – prvý slovenský kozmonaut. Študoval na Vojenskom gymnáziu SNP v Banskej Bystrici, na Vysokej vojenskej leteckej škole SNP v Košiciach. Roku 1983 sa stal pilotom, neskôr pilotom taktických stíhacích lietadiel. Lietal na strojoch MiG-21 a Su-22. V marci roku 1998 sa v Hviezdnom mestečku pri Moskve začal pripravovať na vesmírny let, v auguste ho vybrali za člena hlavnej rusko-francúzsko-slovenskej posádky 27. expedície na orbitálnu stanicu Mir, ktorá odštartovala 20. februára 1999, 28. februára sa vrátila na Zem. Od roku 2012 je oficiálnym patrónom Parku tmavej oblohy Poloniny.

Ján Ninčák

(✻ 11. december 1935 Šmigovec – † 22. máj 1996 Košice) – matematik. Študoval na Fakulte prírodných vied Vysokej školy pedagogickej v Bratislave odbor matematika a fyzika. Po štvorročnom pôsobení na gymnáziu v Košiciach nastúpil na Katedru matematiky VŠT v Košiciach. Počas svojho pedagogického pôsobenia prednášal na viacerých fakultách. V odbornej práci sa zameral na štúdium kombinatorických metód a na teóriu grafov. Internú vedeckú ašpirantúru ukončil obhajobou kandidátskej dizertačnej práce v Matematickom ústave Akadémie vied BSSR v Minsku. Niekoľko rokov viedol na katedre seminár z teórie grafov a kombinatorickej analýzy.

Ján Bahýľ

(✻ 25. máj 1856 Zvolenská Slatina – † 13. marec 1915 Bratislava) – konštruktér a vynálezca. Ako stavebný technik pôsobil v poľskom Haliči a v Dalmácii, neskôr sa presťahoval do Bratislavy. Mal mimoriadne technické nadanie, zaoberal sa problémami z odboru vojenskej vedy a stavebnej techniky, strojárstva. Vypracoval rad návrhov na zlepšenie delostreleckej techniky i železničnej dopravy, kde sa zaoberal automatickým spájaním vlakových súprav. Vypracoval návrh konštrukcie vrtuľníka s pohonom ľudskej sily, spolupracoval s výrobcom kočov Antonom Marschallom a v jeho dielni vypracoval zlepšený model svojho vrtuľníka nazvaný Avion. V rokoch 1895 – 1914 bol predsedom vzduchoplavebnej organizácie v Martine. Udelili mu 17 vojenských a iných technických patentov, napríklad na vrtuľník poháňaný benzínovým motorom, balón so vzdušnou turbínou, tank na parný pohon, zariadenie na spájanie vagónov, výťah na Bratislavskom hrade.

Vít Bojňanský

(✻ 25. máj 1921 Bojničky – † 28. apríl 2009) – botanik. Zaslúžil sa o zníženie intenzity šírenia mnohých ochorení rastlín. Patril medzi prvých absolventov odboru lesnícke a poľnohospodárske inžinierstvo na SVŠT v Bratislave. Venoval sa rozvoju etiológie a epidemiológie prederavenosti listov javora, sploštenosti katalpy, ochoreniam jaseňov, bršlena a viniča, vedecky skúmal vírusové a hubové ochorenia cukrovej repy. Roku 1965 pôsobil ako expert na Kube, v rokoch 1969 – 1970 v USA ako hosťujúci profesor na University of Missouri, v rokoch 1983 – 1987 bol riaditeľom odboru biológie na Poľnohospodárskej univerzite v nigérijskom Makurdi. Na Prírodovedeckej fakulte UK v Bratislave prednášal taxonómiu kultúrnych rastlín, na Vysokej škole poľnohospodárskej v Nitre ochranu rastlín a rastlinnú virológiu. Pôsobil aj ako vedúci vedecký pracovník na oddelení virológie Ústavu experimentálnej fytopatológie a entomológie SAV. Je autorom 31 monografií a 173 vedeckých prác. Po odchode do dôchodku sa podrobnejšie venoval semenám rastlín, ktoré začal zbierať roku 1937. Jeho zbierka pozostávala z približne 6-tisíc druhov rastlín. Roku 2007 vyšiel *Atlas of Seeds and Fruits of Central and East-European Flora*, ktorý napísal spolu s dcérou Agátou Fargašovou. Je to prvá publikácia tohto druhu, obsahuje opis 4 678 druhov rastlín vyskytujúcich sa v oblasti Karpát.

Stranu pripravil Dušan MIKOLAJ

Správa o stave školstva na Slovensku na verejnú diskusiu

Príloha 1: Popis vývoja a analýza hlavných problémov regionálneho školstva (pokračovanie)

5. Učitelia a ostatní zamestnanci regionálneho školstva

5.1 Pedagogickí a odborní zamestnanci regionálneho školstva

(318) Pedagogickí zamestnanci v regionálnom školstve sa členia na kategórie:
a) učiteľ,
b) majster odbornej výchovy,
c) vychovávateľ,
d) pedagogický asistent,
e) zahraničný lektor,
f) tréner športovej školy a tréner športovej triedy,
g) korepetítor.

(319) Odborní zamestnanci sa členia na tieto kategórie:
a) psychológ, školský psychológ,
b) školský logopéd,
c) špeciálny pedagóg, školský špeciálny pedagóg, terénny špeciálny pedagóg,
d) liečebný pedagóg,
e) sociálny pedagóg.

(320) Pedagogický a aj odborný zamestnanec musí po celý čas výkonu spĺňať predpoklady na výkon svojej činnosti, ktorými sú kvalifikačné predpoklady, bezúhonnosť, zdravotná spôsobilosť a ovládanie štátneho jazyk

5.1.1 Počet pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov

(321) Znižovanie počtu zamestnancov súvisí s demografickými zmenami, ktoré viedli k poklesu žiakov v školách a školských zariadeniach. Pokles počtu žiakov v školách mal vplyv aj na priemerný počet žiakov na jedného učiteľa. Pomerové veličiny v materskej škole (MŠ), základnej škole (ZŠ) a konzervatóriu do roku 2003 klesali, rástli v gymnáziách a SOŠ, potom klesali. Zmena nastala roku 2008, čo spôsobilo aj stanovenie najvyššieho počtu žiakov v triedach. V ZŠ, gymnáziách a SOŠ počet žiakov na učiteľa medziročne klesá, naopak, v MŠ a konzervatóriách sa mierne zvyšuje.
(322) Tab. 27 udáva prepočty žiakov na učiteľa podľa medzinárodnej metodiky. Rozdiely v počtoch učiteľov s údajmi uvádzanými v časti o mzdách pedagógov vyplývajú z toho, že v tabuľke sú učitelia na kratší pracovný čas prepočítaní koeficientom 0,25 a sú uvedení podľa stavu k 15. septembru kalendárneho roka, kým zamestnanci v kapitole o mzdách pedagogických zamestnancov sú vykazovaní ako prepočítaní zamestnanci za kalendárny rok.
(323) V počte žiakov, ktorý pripadá na jedného učiteľa, existujú medzi štátmi EÚ podstatné rozdiely. Najmenej žiakov na učiteľa pripadá v Poľsku, Luxembursku, Maďarsku. Zo zdroja *Education at a Glance 2012* vyplýva, že počet žiakov na učiteľa v SR je na I. stupni vyšší ako priemer krajín OECD, na II. stupni je rovnaký. Aj počet žiakov v stredných školách na jedného učiteľa je vyšší ako priemer OECD, čo ukazujú grafy na obr. 52.
(324) Učiteľstvo na MŠ a ZŠ je doménou žien. V MŠ pracuje v tomto školskom roku 5 mužov, so stúpajúcim vekom žiakov stúpa aj počet učiteľov mužského pohlavia. Najviac máme učiteľov, ktorí sú starší ako 50 rokov. Zastúpenie tejto vekovej kategórie je najmä v Nemecku, vo Švédsku, v Taliansku. Najmenej učiteľov v tejto vekovej kategórii je na Cypre, v Poľsku a Slovinsku. Na Slovensku máme 34 % učiteľov starších ako 50 rokov, naj-

Tab. 26: Počet žiakov na učiteľa v školskom roku 2012/2013

	Cirkevné	Súkromné	Štátne
Materské školy	21,7	15,8	20,7
Základné školy	11,4	6,8	12,3
Gymnáziá	9,3	5,6	11,5
SOŠ a konzervatóriá	7,2	7,8	11,0

Zdroj: Education at a Glance 2012

Obr. 50: Vývoj priemerného počtu detí/žiakov na učiteľa v materských a základných školách

Legenda: detí na učiteľa v MŠ, žiakov na učiteľa v ZŠ. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 51: Vývoj priemerného počtu žiakov na učiteľa v stredných školách

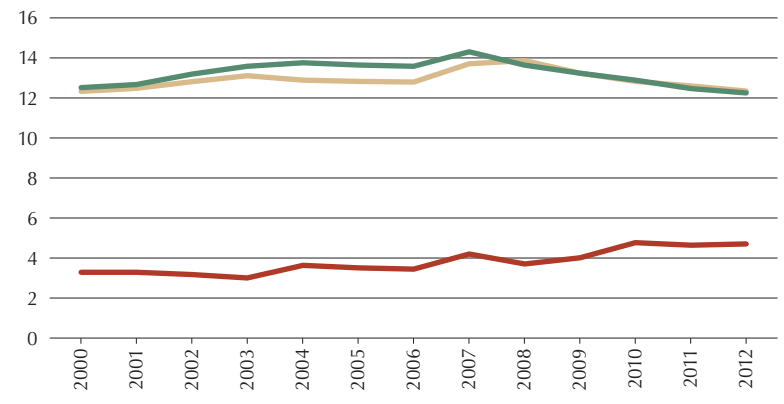

Legenda: žiakov na učiteľa v gymnáziách, žiakov na učiteľa v SOŠ, žiakov na učiteľa v konzervatóriách. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 52: Počet žiakov na učiteľa v rámci plného úväzku

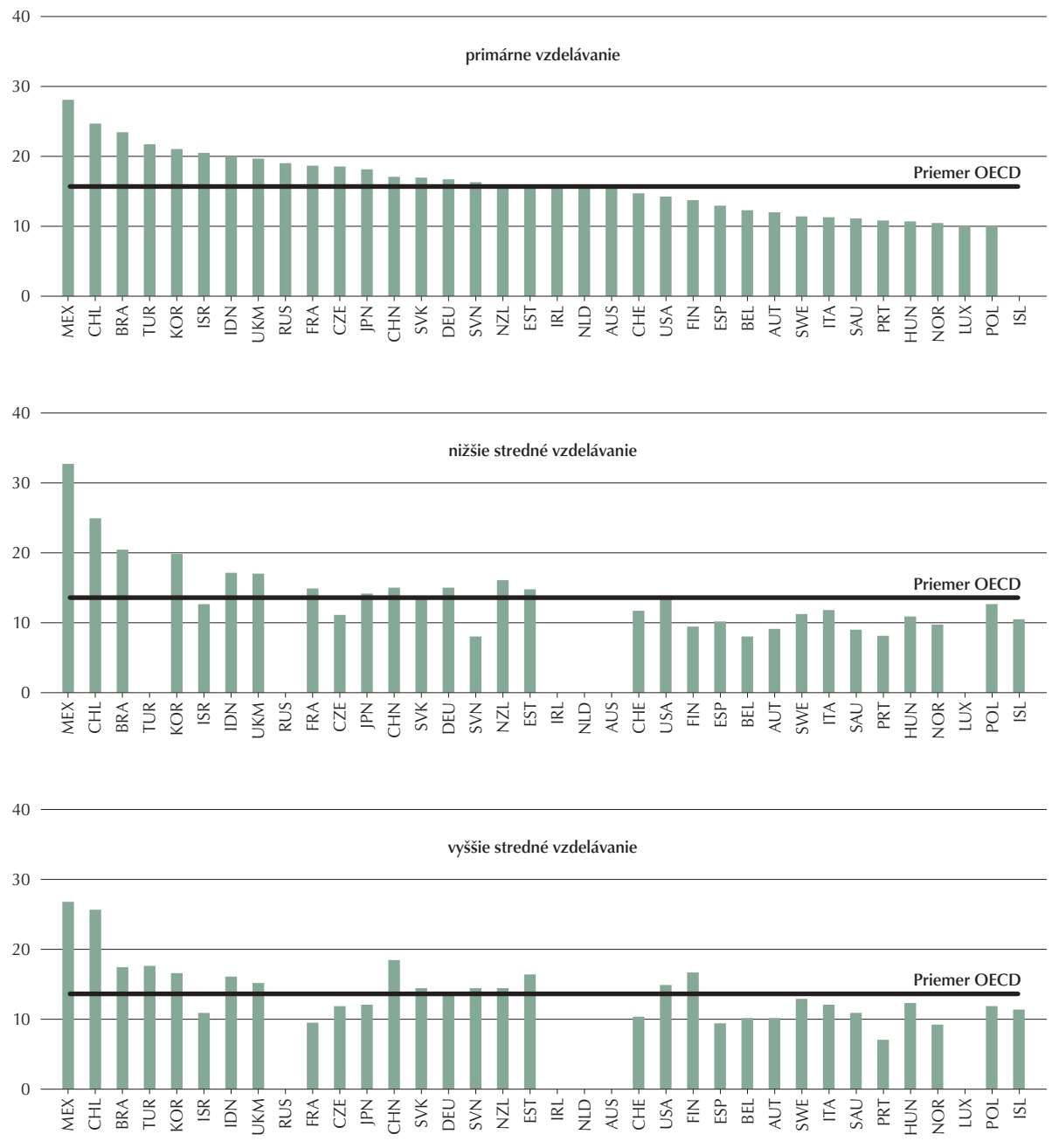

Zdroj: OECD

Tab. 27: Počet žiakov na učiteľa podľa medzinárodnej metodiky

		2003/2004	2004/2005	2005/2006	2006/2007	2007/2008	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012	2012/2013
Školy celkovo	počet žiakov	949 036	924 970	893 822	864 611	832 985	802 959	779 804	758 045	737 864	716 543
	počet učiteľov	67 734	65 694	64 307	62 862	58 194	58 036	58 104	57 892	57 489	56 533
	počet žiakov na učiteľa	14,0	14,1	13,9	13,8	14,3	13,8	13,4	13,1	12,8	12,7
Špeciálne školy	počet žiakov	28 097	29 092	29 805	30 576	33 498	34 217	34 489	35 013	34 923	34 850
	počet učiteľov	4 430	4 418	4 429	4 331	4 506	4 709	4 917	4 927	4 999	4 971
	počet žiakov na učiteľa	6,3	6,6	6,7	7,1	7,4	7,3	7,0	7,1	7,0	7,0
Ostatné školy	počet žiakov	920 939	895 878	864 017	834 035	799 487	768 742	745 315	723 032	702 941	681 693
	počet učiteľov	63 303	61 276	59 878	58 531	53 689	53 327	53 187	52 965	52 490	51 562
	počet žiakov na učiteľa	14,5	14,6	14,4	14,2	14,9	14,4	14,0	13,7	13,4	13,2

Zdroj: ÚIPŠ

Tab. 28: Počet učiteľov v jednotlivých kategóriách škôl podľa veku (v %)

		do 25	25 – 29	30 – 34	35 – 39	40 – 44	45 – 49	50 – 54	55 – 59	60 – 64	65 a viac
Materské školy		4,4	7,1	7,8	10,8	14,7	21,4	20,7	10,9	1,8	0,3
Základné školy		1,9	11,3	14,7	14,5	13,7	12,0	13,1	14,5	3,7	1,2
z toho	na I. stupni	1,4	9,5	14,3	17,9	18,4	12,9	10,0	12,5	2,0	0.9
	na II. stupni	2,2	12,4	14,8	12,0	10,5	11,3	15,0	15,6	4,8	1.3
ZUŠ		11,3	13,8	12,5	11,7	10,9	11,6	10,5	8,9	5,2	3,6
Gymnáziá		2,0	13,2	15,8	13,7	10,1	12,5	13,6	13,2	4,7	1,3
SOŠ		1,5	9,2	11,2	10,5	10,9	15,5	18,8	14,4	5,8	2,1
Konzervatóriá		2,6	12,3	15,8	10,3	7,4	10,9	12,4	11,9	8,8	7,9
Jazykové školy		5,0	15,4	17,5	12,7	7,0	7,2	10,3	16,8	6,3	1,7
Špeciálne školy		1,4	9,7	12,4	14,1	15,1	14,4	14,7	12,2	4,7	1,3
Spolu		**2,9**	**10,5**	**12,7**	**12,7**	**12,8**	**14,3**	**15,3**	**13,2**	**4,1**	**1,4**

Zdroj: ÚIPŠ

častejšie vo veku 50 – 54 rokov (15,3 %) a najviac v SOŠ. Mladí učitelia vo veku do 30 rokov tvoria 13,4 % z celkového počtu vyučujúcich, najviac ich je v jazykových školách a ZUŠ (tab. 28).

5.1.2 Vývoj zamestnanosti v regionálnom školstve

(325) Údaje o počte zamestnancov v školstve sleduje *Štvrťročný výkaz o práci v školstve Škol (MŠVVŠ SR) 1-04*. V rokoch 2000 – 2004 sa sledoval počet zamestnancov iba za školstvo celkovo v členení na pedagogických a nepedagogických zamestnancov (tab. 29).

(326) Od roku 2004 sa začalo uplatňovať normatívne financovanie a od roku 2005 po uskutočnení fiškálnej decentralizácie sa sledovanie zamestnanosti robí za pedagogických a nepedagogických zamestnancov zvlášť za školy a školské zariadenia financované z rozpočtovej kapitoly ministerstva školstva a zvlášť za materské školy, základné umelecké školy, jazykové školy a školské zariadenia financované z podielových daní obcí a vyšších územných celkov (VÚC). Cirkevné a súkromné MŠ, ZUŠ, jazykové školy a školské zariadenia boli v rokoch 2004 – 2006 financované z rozpočtovej kapitoly ministerstva školstva a od 1. 1. 2007 začali byť financované z podielových daní obcí a VÚC (tab. 30).

(327) V septembri 2009 bol prijatý zákon o pedagogických a odborných zamestnancoch, ktorý zadefinoval ďalšiu kategóriu zamestnancov – odborní zamestnanci, a z tohto dôvodu sa od roku 2010 sleduje zvlášť okrem pedagogických a nepedagogických zamestnancov aj táto kategória zamestnancov (tab. 31).

(328) Počet zamestnancov v regionálnom školstve celkovo roku 2011 v porovnaní s rokom 2005 poklesol spolu o 7 415 osôb, čo predstavuje pokles o 5,5 % (obr. 53). Počet zamestnancov financovaných z rozpočtovej kapitoly ministerstva školstva roku 2011 v porovnaní s rokom 2005 poklesol spolu o 10 059 osôb, čo predstavuje pokles o 10,7 % (obr. 54). Počet zamestnancov financovaných z podielových daní roku 2011 v porovnaní s rokom 2005 stúpol spolu o 2 645 osôb, čo predstavuje nárast o 6,4 % (obr. 55).

5.1.3 Priemerná mzda v regionálnom školstve

(329) Priemerná mzda dosiahnutá roku 2011 u zamestnancov financovaných:

a) z rozpočtovej kapitoly ministerstva školstva vzrástla oproti roku 2005 u pedagogických zamestnancov o 233,8 €, t. j. 41,4 %, a u nepedagogických zamestnancov o 131,0 €, t. j. 37,1 % (obr. 57),
b) z podielových daní vzrástla oproti roku 2005 u pedagogických zamestnancov o 117,9 €, t. j. 37,8 %, a u nepedagogických zamestnancov o 170,7 € t. j. 35,5 % (obr. 58),
c) v regionálnom školstve celkovo oproti roku 2005 vzrástla spolu o 183,1 €, t. j. 38,0 %, z toho u pedagogických zamestnancov o 208,4 €, t. j. 37,9 %, a u nepedagogických zamestnancov o 122,6 €, t. j. 36,6 % (obr. 56).

(330) Učitelia na Slovensku patria k relatívne najslabšie plateným v rámci OECD. Medzinárodné porovnanie OECD, ktoré uvádza, že učiteľ na Slovensku zarába v priemere menej ako polovicu priemernej mzdy vysokoškolského absolventa, však nie je úplne korektné. V prípade Slovenska, ako aj mnohých ďalších krajín je v uvedenom porovnaní použitý len tarifný plat učiteľa, pri mnohých iných krajinách sa využívajú celkové osobné výdavky (t. j. vrátane odmien, príplatkov, atď.). Preto toto porovnanie je skreslené v závislosti od rozdielu medzi tarifnými a celkovými priemernými mzdovými výdavkami v jednotlivých krajinách.

(331) Podľa správy uverejnenej Európskou komisiou sú rozpočtovými obmedzeniami a úspornými opatreniami najviac postihnutí učitelia v Írsku, Grécku, Španielsku, Portugalsku a Slovinsku. Platy učiteľov v Bulharsku, na Cypre, v Estónsku, vo Francúzsku, v Maďarsku, Taliansku, Lotyšsku, Litve, Spojenom kráľovstve, Chorvátsku a Lichtenštajnsku sa znížili mierne alebo zostali na rovnakej úrovni. Správa *Platy a príplatky učiteľov a riaditeľov škôl v Európe, 2011/2012* však takisto ukazuje, že v štyroch krajinách – v Českej republike, Poľsku, na Slovensku a Islande – sa platy učiteľov od polovice roku 2010 zvýšili, zatiaľ čo platy v Rumunsku sú v súčasnosti na takmer rovnakej úrovni ako pred začiatkom krízy.

(332) Štúdia McKinsey & Co. na základe preskúmania úspešných skúseností v zlepšovaní výchovno-vzdelávacích výsledkov vo svete identifikuje najlepšie postupy riadenia pedagogických pracovníkov. Ukazuje, že v školách s nízkym výkonom v PISA by sa mala zlepšiť zodpovednosť učiteľov (McKinsey & Co., 2010). Na zvýšenie výkonu by sa mali profesie učiteľov a školského vedenia viac zatraktívniť a mali by sa oceňovať postupy spolupráce medzi učiteľmi a medzi školami, aby sa podporila výmena dobrých postupov. Mzdy učiteľov by sa mali zvýšiť a vytvoriť by sa mali nové kariérové dráhy pre učiteľov s cieľom zlepšiť atraktívnosť učiteľských pracovných miest. Služobne starší učitelia by mali dostávať príležitosť mať nové zodpovednosti, napr. dohľad nad menej skúsenými učiteľmi.

Obr. 53: Vývoj počtu pedagogických a nepedagogických zamestnancov v školstve celkovo

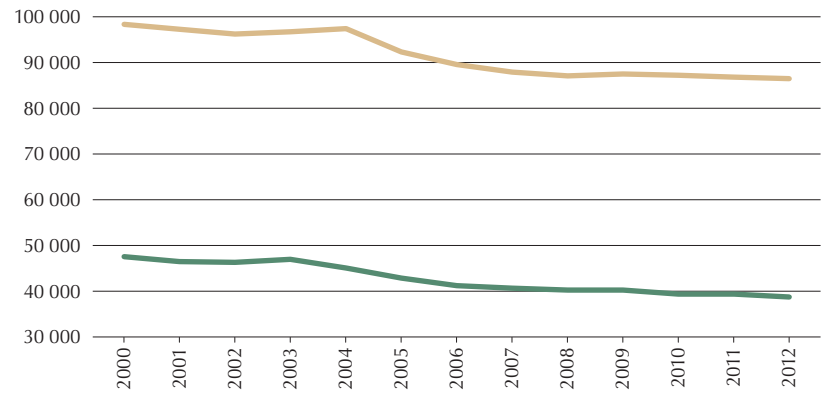

Legenda: pedagogickí zamestnanci, nepedagogickí zamestnanci. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 54: Vývoj počtu pedagogických a nepedagogických zamestnancov financovaných z rozpočtovej kapitoly ministerstva školstva

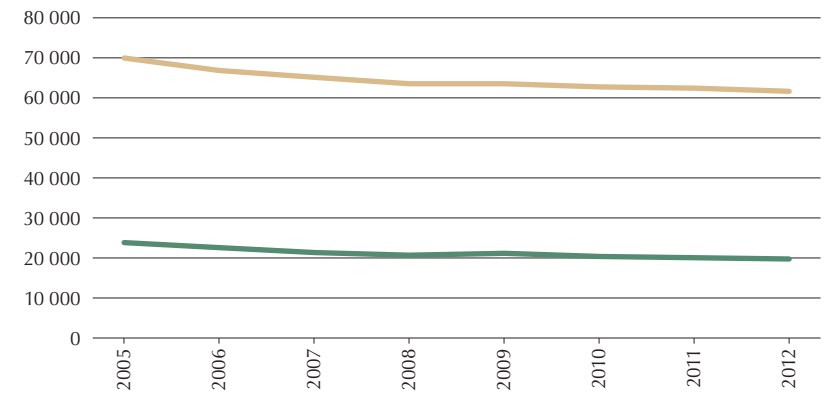

Legenda: pedagogickí zamestnanci, nepedagogickí zamestnanci. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 55: Vývoj počtu pedagogických a nepedagogických zamestnancov financovaných z výnosu dane z príjmov fyzických osôb

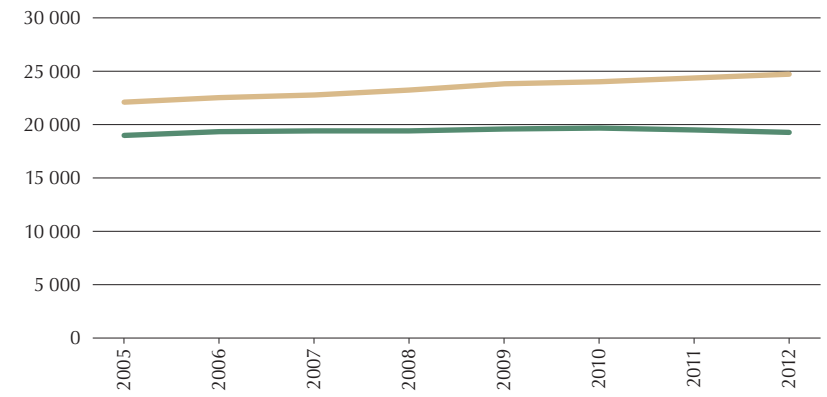

Legenda: pedagogickí zamestnanci, nepedagogickí zamestnanci. *Zdroj: ÚIPŠ*

Tab. 29: Plnenie zamestnanosti v regionálnom školstve v rokoch 2000 – 2004

		2000	2001	2002	2003	2004
Školstvo celkovo	pedagogickí zamestnanci	98 040,8	96 990,4	96 210,0	96 870,7	97 006,6
	nepedagogickí zamestnanci	47 615,6	46 798,6	46 389,6	47 012,6	45 282,1
	spolu	**145 656,4**	**143 789,0**	**142 599,6**	**143 883,3**	**142 288,7**

Zdroj: ÚIPŠ

Tab. 30: Plnenie zamestnanosti v regionálnom školstve v rokoch 2005 – 2009

		2005	2006	2007	2008	2009
Rozpočtová kapitola ministerstva školstva	pedagogickí zamestnanci	70 278,1	66 779,0	65 247,0	64 003,0	63 569,5
	nepedagogickí zamestnanci	23 769,1	22 086,4	21 549,0	21 103,0	21 188,8
	spolu	**94 047,2**	**88 865,4**	**86 796,0**	**85 106,0**	**84 758,3**
Obce a VÚC	pedagogickí zamestnanci	22 162,3	22 585,8	22 710,0	23 163,0	23 668,9
	nepedagogickí zamestnanci	19 025,2	19 390,5	19 409,0	19 520,0	19 718,8
	spolu	**41 187,5**	**41 976,3**	**42 119,0**	**42 683,0**	**43 387,7**
Školstvo celkovo	pedagogickí zamestnanci	92 440,4	89 364,8	87 957,0	87 166,0	87 238,4
	nepedagogickí zamestnanci	42 794,3	41 476,9	40 958,0	40 623,0	40 907,6
	spolu	**135 234,7**	**130 841,7**	**128 915,0**	**127 789,0**	**128 146,0**

Zdroj: Štatistický výkaz Škol (MŠ SR)1-04, ÚIPŠ

Tab. 31: Plnenie zamestnanosti v regionálnom školstve v rokoch 2010 – 2012

		2010	2011	2012
Rozpočtová kapitola ministerstva školstva	pedagogickí zamestnanci	63 141,1	62 568,7	61 947,4
	odborní zamestnanci	1 233,4	1 264,5	1 304,9
	nepedagogickí zamestnanci	20 370,3	20 154,7	19 709,9
	spolu	**84 744,8**	**83 987,9**	**82 962,2**
Obce a VÚC	pedagogickí zamestnanci	24 001,6	24 289,8	24 624,4
	odborní zamestnanci	76,5	104,6	119,7
	nepedagogickí zamestnanci	19 552,1	19 437,7	19 276,4
	spolu	**43 630,2**	**43 832,1**	**44 020,4**
Školstvo celkovo	pedagogickí zamestnanci	87 142,7	86 858,5	86 571,8
	odborní zamestnanci	1 309,9	1 369,1	1 424,5
	nepedagogickí zamestnanci	39 922,4	39 592,4	38 986,3
	spolu	**128 375,0**	**127 820,0**	**126 982,6**

Zdroj: Štatistický výkaz Škol (MŠ SR)1-04, ÚIPŠ

Tab. 32: Priemerná mzda v regionálnom školstve v rokoch 2000 – 2004 (v €)

		2000	2001	2002	2003	2004
Školstvo celkovo	pedagogickí zamestnanci	350,2	371,7	428,0	458,7	489,9
	nepedagogickí zamestnanci	211,5	217,8	256,5	286,2	313,9
	spolu	**304,9**	**321,6**	**372,2**	**402,5**	**433,9**

Zdroj: Štatistický výkaz Škol (MŠ SR)1-04, ÚIPŠ

Tab. 33: Priemerná mzda v regionálnom školstve v rokoch 2005 – 2009 (v €)

		2005	2006	2007	2008	2009
Rozpočtová kapitola ministerstva školstva	pedagogickí zamestnanci	565,4	627,8	675,4	727,6	781,0
	nepedagogickí zamestnanci	353,4	373,7	409,1	443,8	483,9
	spolu	**516,2**	**563,2**	**609,3**	**657,3**	**706,7**
Obce a VÚC	pedagogickí zamestnanci	481,5	529,3	566,4	610,2	653,1
	nepedagogickí zamestnanci	312,3	339,3	365,9	398,2	424,9
	spolu	**403,3**	**441,6**	**474,0**	**513,3**	**549,4**
Školstvo celkovo	pedagogickí zamestnanci	549,7	604,0	647,3	696,4	746,3
	nepedagogickí zamestnanci	335,1	357,7	388,7	421,9	455,5
	spolu	**481,8**	**525,9**	**565,1**	**609,2**	**653,5**

Zdroj: Štatistický výkaz Škol (MŠ SR)1-04, ÚIPŠ

Tab. 34: Priemerná mzda v regionálnom školstve v rokoch 2010 – 2012 (v €)

		2010	2011	2012
Rozpočtová kapitola ministerstva školstva	pedagogickí zamestnanci	799,5	799,2	849,1
	odborní zamestnanci	745,8	739,0	782,2
	nepedagogickí zamestnanci	482,9	484,4	493,4
	spolu	**722,6**	**722,7**	**763,6**
Obce a VÚC	pedagogickí zamestnanci	653,2	652,2	666,6
	odborní zamestnanci	702,1	819,3	849,7
	nepedagogickí zamestnanci	427,9	430,2	435,4
	spolu	**522,3**	**554,1**	**565,8**
Školstvo celkovo	pedagogickí zamestnanci	759,2	758,1	797,2
	odborní zamestnanci	743,3	745,1	787,9
	nepedagogickí zamestnanci	456,0	457,7	464,7
	spolu	**664,7**	**664,9**	**695,0**

Zdroj: Štatistický výkaz Škol (MŠ SR)1-04, ÚIPŠ

Obr. 56: Vývoj priemernej mzdy pedagogických a nepedagogických zamestnancov celkovo

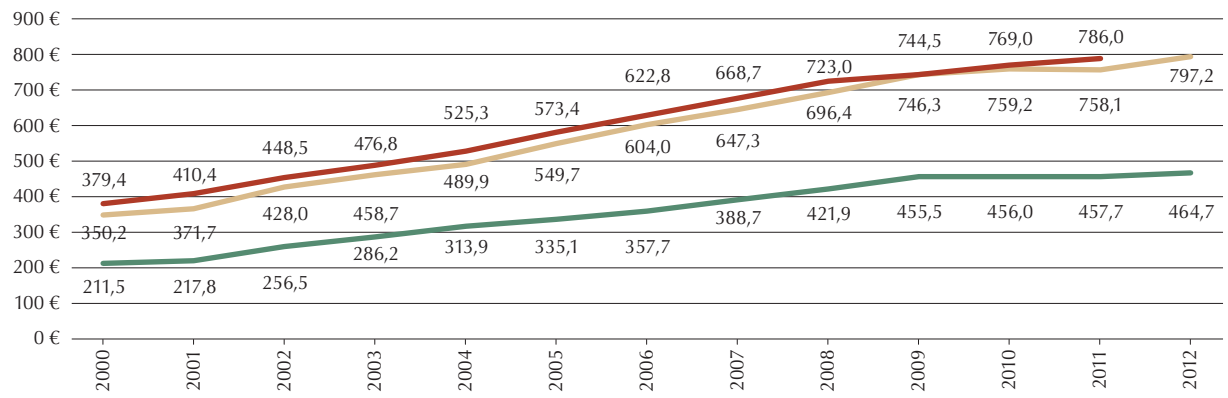

Legenda: pedagogickí zamestnanci, nepedagogickí zamestnanci, priemerná mzda v národnom hospodárstve. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 57: Vývoj priemernej mzdy pedagogických a nepedagogických zamestnancov financovaných z rozpočtovej kapitoly ministerstva školstva

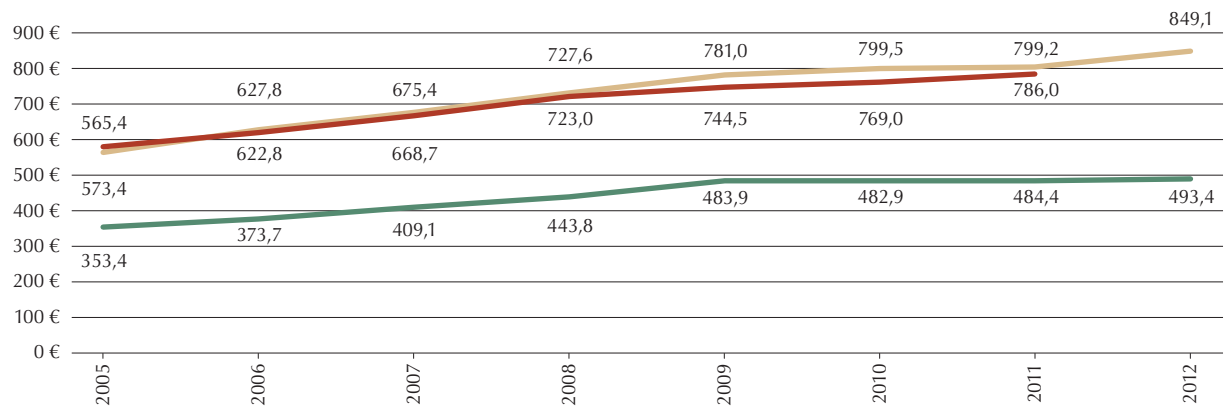

Legenda: pedagogickí zamestnanci, nepedagogickí zamestnanci, priemerná mzda v národnom hospodárstve. *Zdroj: ÚIPŠ*

Obr. 58: Vývoj priemernej mzdy pedagogických a nepedagogických zamestnancov financovaných z výnosu dane z príjmov fyzických osôb

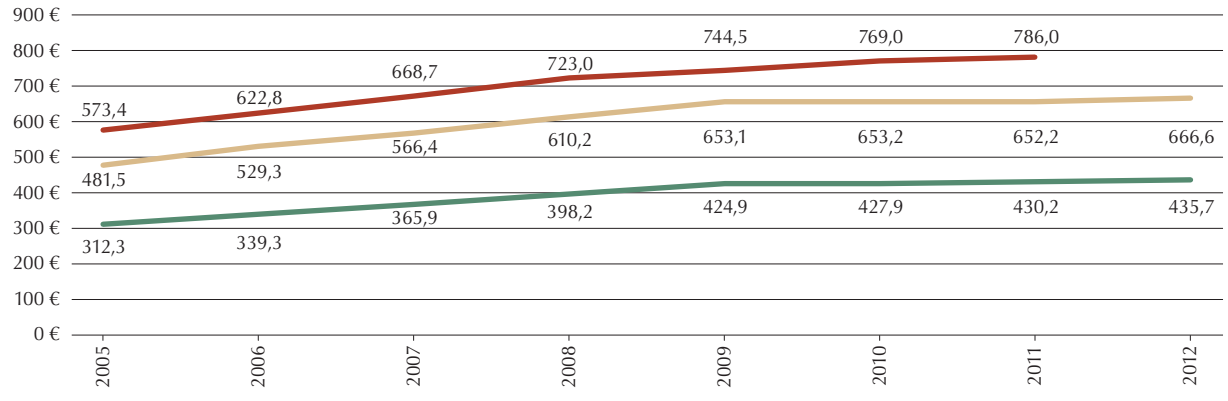

Legenda: pedagogickí zamestnanci, nepedagogickí zamestnanci, priemerná mzda v národnom hospodárstve. *Zdroj: ÚIPŠ*

5.2 Systém odmeňovania

(333) Zamestnanci škôl a školských zariadení v regionálnom školstve sú odmeňovaní podľa určitých pravidiel. Systém zaraďovania pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov do platových tried nadväzuje na spoločný systém zaraďovania zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme do platových tried. Pri odmeňovaní sa zohľadňuje:

a) tarifný plat – je súčtom dvoch zložiek:
   i) platová tarifa podľa stupnice platových tarif – platová tarifa sa odvíja od platovej triedy a pracovnej triedy; zaradenie do platovej triedy závisí od získaného stupňa požadovaného vzdelania a zaradenia do kariérového stupňa,
   ii) suma zvýšenia platovej tarify za každý celý rok započítanej praxe;
b) osobný príplatok – na ocenenie mimoriadnych osobných schopností, dosahovaných pracovných výsledkov alebo za vykonávanie práce nad rámec pracovných povinností možno priznať osobný príplatok;
c) príplatok za výkon špecializovanej činnosti:
   i) triedneho učiteľa,
   ii) uvádzajúceho pedagogického zamestnanca;
d) kreditový príplatok – za sústavné prehlbovanie odbornej spôsobilosti profesijným rozvojom v kariérovom systéme;
e) príplatok za riadenie;
f) príplatok za praktickú prípravu – pedagogickému zamestnancovi cvičnej školy alebo cvičného školského zariadenia;
g) odmena;
h) príplatok začínajúcemu pedagogickému zamestnancovi;
i) príplatok za prácu so žiakmi so zdravotným znevýhodnením a zo sociálne znevýhodneného prostredia;
j) ďalšie príplatky a platy – osobný plat, príplatok za zastupovanie, platová kompenzácia za sťažený výkon práce, príplatok za zmennosť, príplatok za prácu v noci, príplatok za prácu v sobotu alebo v nedeľu, príplatok za prácu vo sviatok, plat za prácu nadčas, plat za neaktívnu časť pracovnej pohotovosti na pracovisku.

(334) Systém odmeňovania učiteľov v SR nevytvára dostatočné stimuly na zlepšovanie výchovno-vzdelávacích výsledkov, keďže len veľmi malá časť odmeny učiteľa sa zakladá na výsledku. Riaditelia škôl rozhodujú o malej variabilnej zložke odmeny učiteľov (asi 11 % mzdových nákladov v roku 2011) a mzda sa určuje najmä podľa odpracovaných rokov učiteľa (pri rovnakom stupni vzdelania), a nie podľa výkonu.

(335) Vývoj a zmeny systému odmeňovania pedagogických zamestnancov a ostatných zamestnancov školstva od roku 2000 po súčasnosť tvorí prílohu č. 2, stupnice platových tarif uvádzame v prílohe č. 3.

5.3 Systém kontinuálneho vzdelávania

(336) Kontinuálne vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov chápeme ako neustály proces, ktorý zahŕňa všetky dimenzie rozvoja osobnosti zamestnanca a jeho kompetencií vymedzených v profesijných štandardoch na príslušných kariérových stupňoch a kariérových pozíciách. Súčasne vytvára osobnostné predpoklady a vnútornú motiváciu na celoživotnú spôsobilosť využívať formálne, neformálne a neinštitucionálne príležitosti na tvorivé zdokonaľovanie kvality výkonu pedagogickej a odbornej činnosti.

5.3.1 Kontinuálne vzdelávanie – ďalšie vzdelávanie do 1. novembra 2009

(337) Pred účinnosťou zákona o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov (1. november 2009) bol systém ďalšieho vzdelávania upravený len u pedagogických zamestnancov právnym predpisom o ďalšom vzdelávaní pedagogických pracovníkov, ktorý netvoril ucelený systém vzdelávania zamestnancov a mal len malý dosah na pripravované reformné zmeny v školstve. Vzdelávanie pedagógov bolo zo strany škôl a školských zariadení často náhodné, málo plánovité a nedostatočne motivujúce. Neexistovalo previazanie systému vzdelávania na systém kariérového rastu a odmeňovania pre všetky kategórie a podkategórie pedagogických zamestnancov a vôbec pre kategórie odborných zamestnancov, bez rozdielu dosiahnutého stupňa vzdelania.

(338) Ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov malo dopad na kvalifikačný predpoklad učiteľov všeobecnovzdelávacích predmetov na vyučovanie ďalšieho aprobačného predmetu, učiteľov odborných predmetov na vyučovanie všeobecnovzdelávacích predmetov, učiteľov na vyučovanie aprobačných predmetov na vyššom stupni vzdelávania a na pôsobenie v špeciálnych školách a v špeciálnych školských zariadeniach, len u vychovávateľov a majstrov odbornej výchovy so stredoškolským vzdelaním prostredníctvom rozširujúceho štúdia a špecializačného kvalifikačného štúdia.

5.3.2 Kontinuálne vzdelávanie po 1. novembri 2009

(339) Kontinuálne vzdelávanie pedagogických a odborných zamestnancov je chápané ako neustály proces, ktorý zahŕňa všetky oblasti rozvoja osobnosti zamestnancov a ich kompetencií vymedzených profesijnými štandardmi. Vzdelávanie prestáva byť považované len za proces odstraňovania nedostatkov pregraduálneho vzdelávania, ale naopak, stáva sa podmienkou profesijnej gradácie a súčasťou celoživotného vzdelávania. Kontinuálne vzdelávanie zamestnancov vytvára podmienky na postupné zmeny v kompetenciách počas ich profesijných ciest.

(340) Vychádzajúc z riešenia kvalitatívnych zmien v systéme vzdelávania, bolo potrebné zamerať pozornosť predovšetkým na tieto kľúčové úlohy:

a) z pohľadu personálnej stratégie rezortu školstva vytvoriť novú legislatívnu úpravu systému vzdelávania, ktorá umožní rozvoj a stabilizáciu systému a racionalizáciu jeho štruktúry – zákon a nižšie právne normy,
b) vytvoriť vhodný spôsob financovania sústavy vzdelávania – prostredníctvom zdrojov napr. štátny rozpočet, rozpočty zriaďovateľov alebo zamestnávateľov, úhrady zamestnancov, prípadne iných zdrojov, ale aj vypracovaním pravidiel finančnej motivácie zamestnancov (kreditový príplatok, vykonávanie atestácií – gradačný systém profesijného rozvoja a odmeňovania),
c) venovať starostlivosť kvalite vzdelávania a jej hodnoteniu – systému akreditácie vzdelávacích programov a systému kontroly (ministerstvo, garant programu kontinuálneho vzdelávania),
d) vytvoriť vhodné informačné a informaticky vybavené prostredie – otvorený systém akreditácie programov kontinuálneho vzdelávania a druhov kontinuálneho vzdelávania pre vymedzených poskytovateľov kontinuálneho vzdelávania,
e) zriadiť poradný orgán – Akreditačnú radu Ministerstva školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky pre kontinuálne vzdelávanie pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov (akreditačná rada).

(341) Kvalita vzdelávania je riadená systémom akreditácií vzdelávacích programov pre pedagogických a odborných zamestnancov. Akreditácia je štátne schválenie programu kontinuálneho vzdelávania (štátne overenie kvality) na základe posúdenia jeho cieľov, obsahu, rozsahu, spôsobu ukončovania, ako aj personálneho zabezpečenia, ktorý predkladá žiadateľ, potenciálny poskytovateľ kontinuálneho vzdelávania, ministerstvu. Rozsah žiadosti upravuje zákon. Uplatňuje sa pritom princíp rovnakej šance pre štátne, cirkevné a súkromné subjekty.

(342) Ministerstvo pri vydávaní rozhodnutia o akreditovaní vzdelávacieho programu prihliada na odborné stanovisko akreditačnej rady ako poradného orgánu. Vzdelávanie poskytujú školy a školské zariadenia, organizácie zriadené ministerstvom školstva alebo iných ministerstiev, vysoké školy, cirkev či náboženská spoločnosť alebo iná právnická osoba, ktorá má v predmete

činnosti vzdelávanie, ktorým ministerstvo školstva udelí akreditáciu – po splnení podmienok upravených zákonom pre príslušný druh programu kontinuálneho vzdelávania – najviac na obdobie šiestich rokov.

5.4 Kariérový systém

(343) Profesijný rozvoj pedagogických a odborných zamestnancov je zabezpečovaný prehlbovaním, zdokonaľovaním a rozširovaním dosiahnutého vzdelania a preukázaných profesijných kompetencií potrebných na vykonávanie pedagogickej alebo odbornej činnosti. Rozvoj profesijných kompetencií v kariérovom systéme sa uskutočňuje prostredníctvom kontinuálneho vzdelávania, sebavzdelávania a tvorivých aktivít (neformálne vzdelávanie a informálne učenie), ktoré úzko súvisia s pedagogickou alebo odbornou činnosťou zamestnanca. Prostriedkom na vymedzenie kvalifikačného predpokladu tvoreného súborom profesijných kompetencií potrebných na štandardný výkon pedagogickej alebo odbornej činnosti pre príslušnú kategóriu alebo podkategóriu zamestnanca, kariérový stupeň alebo kariérovú pozíciu, je profesijný štandard.

5.4.1 Kariérový stupeň

(344) Kariérový stupeň je vyjadrenie miery preukázaného osvojenia si profesijných kompetencií, ktoré zamestnanec získal prostredníctvom:

a) vysokoškolského alebo stredoškolského vzdelania ako začínajúci zamestnanec,
b) adaptačného vzdelávania ako samostatný zamestnanec,
c) kontinuálneho vzdelávania, rozširujúceho štúdia, vykonanej štátnej jazykovej skúšky z cudzieho jazyka, vykonanej rigoróznej skúšky, prípadne vysokoškolského vzdelania tretieho stupňa ako zamestnanec s prvou alebo s druhou atestáciou.

(345) Zamestnanec je zaraďovaný do príslušného kariérového stupňa v rámci kariérového systému po získaní nových profesijných kompetencií nadobudnutých vzdelávaním.

(346) Zvyšovaním profesijných kompetencií prostredníctvom adaptačného vzdelávania, kontinuálneho vzdelávania, rozširujúceho štúdia, zvyšovania jazykovej kompetencie, zvyšovania spôsobilosti aplikovať získané vedomosti tvorivým spôsobom v praxi alebo vysokoškolského vzdelania tretieho stupňa zamestnancovi vzniká právny nárok na zaradenie do niektorého z kariérových stupňov: začínajúci zamestnanec, samostatný zamestnanec, zamestnanec s prvou atestáciou a zamestnanec s druhou atestáciou.

5.4.2 Kariérová pozícia

(347) Kariérová pozícia v kariérovom systéme vyjadruje funkčné alebo špecializačné zaradenie zamestnanca na výkon špecializovaných alebo riadiacich činností. Podmienkou zaradenia zamestnanca do kariérovej pozície (špecialista, vedúci zamestnanec) je absolvovanie príslušného druhu kontinuálneho vzdelávania (špecializačné, funkčné, funkčné inovačné alebo funkčné aktualizačné). Za absolvované funkčné aktualizačné vzdelávanie vedúcich zamestnancov a špecializačné vzdelávanie zamestnancov-špecialistov sa priznávajú kredity s výnimkou tých, za ktoré zamestnanec poberá špecializačný príplatok (triedny učiteľ a uvádzajúci zamestnanec).

5.4.3 Kariérová cesta

(348) Kariérová cesta je spôsob, ktorým zamestnanec dosiahne niektorý z kariérových stupňov alebo niektorú z kariérových pozícií. Zamestnanec môže uskutočniť svoj kariérový rast prostredníctvom troch kariérových ciest.

(349) Prvá kariérová cesta – vedie k celoživotnému zachovávaniu štandardných pedagogických a odborných kompetencií zamestnanca v súlade s požiadavkami a potrebami školy a školského zariadenia na príslušnom kariérovom stupni (začínajúci zamestnanec, samostatný zamestnanec, zamestnanec s prvou a druhou atestáciou). Za absolvované akreditované programy kontinuálneho vzdelávania, rozširujúce štúdium, vykonanú štátnu jazykovú skúšku z cudzieho jazyka, vykonanú rigoróznu skúšku a za iné tvorivé aktivity prezentujúce výsledky jeho neformálneho vzdelávania a informálneho učenia získava zamestnanec príslušný počet kreditov so stanovenou dĺžkou platnosti. Zamestnancovi zamestnávateľ za získaných 30 kreditov priznáva 6-% kreditový príplatok a za 60 kreditov 12-% kreditový príplatok.

(350) Druhá kariérová cesta – vedie k získaniu expertných pedagogických alebo odborných kompetencií zamestnanca prostredníctvom akreditovaných programov kontinuálneho vzdelávania a ich overeniu prostredníctvom atestácií pre príslušnú kategóriu a podkategóriu zamestnanca (zamestnanec s prvou a druhou atestáciou). Podmienkou na vykonanie atestácie je získanie 60 kreditov alebo 30 kreditov a absolvovanie 60-hodinového prípravného atestačného vzdelávania. Atestácie môžu uskutočňovať vysoké školy, organizácie pre kontinuálne vzdelávanie ministerstva školstva alebo iných ministerstiev, ktorým ministerstvo vymenúva predsedu atestačnej komisie.

(351) Tretia kariérová cesta – vedie k získaniu špecializovaných alebo riadiacich kompetencií zamestnancov prostredníctvom špecializačného, funkčného, funkčného inovačného alebo funkčného aktualizačného vzdelávania. Výšku finančného ohodnotenia zamestnanca-špecialistu alebo vedúceho zamestnanca po úspešnom preukázaní špecializovaných alebo riadiacich kompetencií zamestnávateľ alebo zriaďovateľ priznáva špecializačný príplatok triedneho učiteľa a príplatok uvádzajúceho zamestnanca alebo príplatok za riadenie.

5.4.4. Atestácia

(352) Atestácia je overenie získaných expertných kompetencií zamestnanca ako podmienky na zaradenie do vyššieho kariérového stupňa. Atestácie sa vykonávajú pred atestačnou komisiou vysokých škôl, organizácií pre kontinuálne vzdelávanie ministerstva školstva alebo atestačnou komisiou iných ministerstiev. Po úspešnom vykonaní atestácie inštitúcie vydávajú zamestnancovi osvedčenie. Zamestnanec s vysokoškolským vzdelaním druhého stupňa môže absolvovať prvú a druhú atestáciu pre príslušnú kategóriu a podkategóriu a zamestnanec, ktorý nadobudol nižší stupeň vzdelania ako vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa, môže vykonať len prvú atestáciu pre príslušnú kategóriu a podkategóriu.

5.5 Postoje učiteľov v nižšom sekundárnom vzdelávaní

(353) Kvôli zlepšeniu kvality vzdelávania je dôležité monitorovať vplyv vzdelávacej politiky na prácu učiteľov a vyučovanie (napríklad hodnotenie práce učiteľov, kvalifikačné požiadavky a pracovné povinnosti učiteľov, metódy vyučovania a postoje učiteľov a pod.). To je cieľom medzinárodnej štúdie OECD TALIS. Štúdia z roku 2008 priniesla poznatky o profile učiteľov a riaditeľov škôl, profile žiakov, profile škôl, štýloch vedenia školy, profesionálnej spolupráci učiteľov, hodnotení škôl a učiteľov a ďalšom vzdelávaní učiteľov v porovnaní s ostanými zúčastnenými krajinami.

(354) Pracovná spokojnosť učiteľa je najsilnejšie spojená so sebadôverou učiteľa a má vzťah aj ku klíme školy a triedy (najmä z pohľadu disciplíny v triede a jej vnímania učiteľom). V medzinárodnom porovnaní majú slovenskí učitelia nižšiu sebadôveru, ako je priemer krajín zúčastnených v štúdii, čo indikuje nízku spokojnosť so zamestnaním.

(355) Na Slovensku existuje medzi učiteľmi veľmi dobrá neformálna spolupráca, ako napríklad výmena vyučovacích materiálov s kolegami. V oveľa menšej miere sú však u nás zaužívané niektoré aktivity formálnej spolupráce učiteľov, napr. práca v tíme, pozorovanie iných učiteľov pri vyučovaní s poskytnutím spätnej väzby, zapojenie rôznych tried do spoločných projektov a podobne.

(356) Riaditelia škôl odpovedali na otázky týkajúce sa školských zdrojov a nedostatkov, ktoré majú negatívny vplyv na vzdelávanie. Možno konštatovať, že štatisticky významne vyšší nedostatok v porovnaní s priemerom krajín zúčastnených na štúdii TALIS 2008 signalizujú slovenskí riaditelia v prípade počítačov potrebných na vyučovanie (Slovensko 57,1 %, priemer TALIS 43,2 %), materiálov v knižnici (Slovensko 53,5 %, priemer TALIS 40,8 %) i iného vybavenia, čo súvisí s dostupnosťou školských financií (Slovensko 64,1 %, priemer TALIS 49,7 %).

(357) Patríme medzi krajiny s najvyšším podielom vysokokvalifikovaných učiteľov. Čo sa však týka ďalšieho vzdelávania učiteľov, naša krajina zaostáva za ostatnými krajinami štúdie TALIS 2008, či už ide o účasť na ďalšom vzdelávaní za posledných 18 mesiacov (kvalifikačné programy, tvorivé dielne a školenia, konferencie, tímový výskum a pod.), alebo o priemernú dĺžku vzdelávania. Podľa výpovedí učiteľov z krajín zúčastnených na štúdii TALIS 2008 sa takmer 90 % z nich zúčastnilo nejakej formy ďalšieho vzdelávania, na Slovensku to uviedlo len 75 % učiteľov. Z toho vyplýva, že každý štvrtý slovenský učiteľ neabsolvoval za posledných 18 mesiacov žiadnu formu ďalšieho vzdelávania.

(358) Štúdia TALIS 2008 sa zaujímala aj o to, či by sa učitelia chceli zúčastniť viacerých aktivít ďalšieho vzdelávania, ako už absolvovali, a aké dôvody im bránili zúčastniť sa vo väčšej miere ďalšieho vzdelávania. Najväčšou prekážkou v ďalšom vzdelávaní slovenských učiteľov bola nedostatočná ponuka vhodného ďalšieho vzdelávania (Slovensko 57,8 %, priemer TALIS 42,3 %). Najväčší záujem slovenských učiteľov bol o ďalšie vzdelávanie v oblasti vyučovania žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (Slovensko 20,1 %, priemer TALIS 31,3 %), vzdelávanie zamerané na problémy s disciplínou a so správaním žiakov (19,2 %), rozširovanie vedomostí a znalostí z hlavného predmetu aprobácie učiteľa (17,2 %), získavanie IKT zručností (14,8 %), rozširovanie vedomostí a znalostí o (nových) vyučovacích postupoch (13,4 %).

(359) Podľa zistení štúdie TALIS 2008 v slovenských školách je hodnotenie učiteľov a spätná väzba bežnou praxou. Učitelia vnímajú svoje vlastné hodnotenie pozitívne, pokladajú ho za spravodlivé (Slovensko 81,2 %, priemer TALIS 83,2 %) a nápomocné ďalšiemu skvalitňovaniu práce učiteľa (Slovensko 78,0 %, priemer TALIS 78,6 %). Podľa učiteľov má hodnotenie pozitívny vplyv aj na ich spokojnosť s prácou a na ich zotrvanie v zamestnaní. V priemere krajín štúdie TALIS 2008 sú učitelia pomerne skeptickí: 3/4 učiteľov sú presvedčené, že ak zlepšia kvalitu svojho vyučovania, nedostanú väčšiu finančnú odmenu alebo nejakú inú formu odmeny. Na Slovensku neverí, že zlepšenie kvality vyučovania bude ocenené, viac ako 1/2 učiteľov.

(360) Údaje týkajúce sa negatívneho správania sa žiakov sú alarmujúce. Až 13 % učiteľov v SR sa pravidelne stretáva s neskorými príchodmi žiakov na vyučovanie a 39,8 % učiteľov s absenciami žiakov. Z pohľadu týchto kritérií je situácia na Slovensku lepšia, ako je medzinárodný priemer zúčastnených krajín. Inak je to v prípade správania sa žiakov, ktorí sa do školy dostavia, ale na vyučovaní vyrušujú (71,6 %), klamú a podvádzajú (38,5 %), používajú neslušné slová (40,1 %) či ničia školský majetok (32,3 %). Vo všetkých týchto prípadoch je situácia na Slovensku horšia, ako je medzinárodný priemer. Až 6,4 % učiteľov v SR pracuje v podmienkach, keď im žiaci nadávajú a urážajú ich.

6. Financovanie regionálneho školstva

(361) Prvé reformné zmeny vo financovaní základných a stredných škôl sa uskutočnili roku 2002 nadobudnutím účinnosti zákona č. 506/2001 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení a výnosu Ministerstva školstva SR č. 293/2002 Z. z. k tomuto zákonu. Zákon umožnil viaczdrojové financovanie a zaviedol niektoré prvky normatívneho financovania.

(362) Významnejšiu zmenu prinieslo až prijatie zákona č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení a nariadenia vlády SR č. 2/2004 Z. z., ktoré bolo jeho vykonávacím predpisom. Zmenil sa systém rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu podľa „historického princípu“, ktorý predtým vychádzal z výdavkov v minulom období, na normatívny princíp, ktorý sa odvíja od počtu žiakov školy.

(363) Cieľom prijatých legislatívnych zmien bolo zvýšiť motiváciu k efektívnejšiemu využívaniu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu, vniesť do systému transparentnosť a tlak na racionalizáciu.

(364) Reforma financovania regionálneho školstva bola previazaná s reformou verejnej správy a s fiškálnou decentralizáciou.

Finančné toky zabezpečenia výkonov školy sa rozdelili podľa dvoch druhov kompetencií:

a) prenesené kompetencie – financovanie preneseného výkonu štátnej správy v školstve na obce a samosprávne kraje,
b) originálne kompetencie – financovanie výkonu samosprávnych funkcií obcami a samosprávnymi krajmi.

(365) Najnovšie zmeny vo financovaní regionálneho školstva súvisia so zmenou finančných tokov, t. j. z rozpočtovej kapitoly ministerstva školstva budú poskytované len náklady na školy, v ktorých sa vzdelávanie považuje za sústavnú prípravu na povolanie, v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávnych krajov a ostatné finančné prostriedky na školy, v ktorých sa vzdelávanie považuje za sústavnú prípravu na povolanie, v zriaďovateľskej pôsobnosti obcí, štátom uznanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, inej právnickej osoby alebo fyzickej osoby a na školy a školské zariadenia zriadené obvodným úradom v sídle kraja budú poskytované z rozpočtovej kapitoly ministerstva vnútra. Tieto zmeny súvisia so zmenou zriaďovateľskej pôsobnosti škôl a školských zariadení, ktoré zriaďovali krajské školské úrady. Od 1. 1. 2013 sa ich zriaďovateľom stali obvodné úrady v sídle kraja – útvary, ktoré zabezpečujú činnosti na úseku školstva.

6.1 Financovanie škôl a školských zariadení podľa zákona č. 597/2003 Z. z.

(366) Podľa zákona č. 597/2003 Z. z. sa financujú:

a) školy, v ktorých sa vzdelávanie považuje za sústavnú prípravu na povolanie v zriaďovateľskej pôsobnosti:
   i) obcí, vyšších územných celkov a obvodných úradov v sídle kraja (ďalej len „verejné školy“),
   ii) štátom uznanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti (ďalej len „cirkevné školy“),
   iii) inej právnickej osoby alebo fyzickej osoby (ďalej len „súkromné školy“);
b) materské školy pre deti so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami v zriaďovateľskej pôsobnosti obvodných úradov v sídle kraja;
c) školské zariadenia v zriaďovateľskej pôsobnosti obvodných úradov v sídle kraja.

(367) Medzi školy, v ktorých sa vzdelávanie považuje za sústavnú prípravu na povolanie, patria tieto druhy škôl:

a) základná škola,
b) gymnázium,
c) stredná odborná škola,
d) konzervatórium,
e) školy pre deti a žiakov so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami (okrem materských škôl).

(368) Zdrojmi financovania verejných škôl, verejných materských škôl a verejných školských zariadení sú:

a) prostriedky zo štátneho rozpočtu v rozpočtovej kapitole ministerstva školstva a prostriedky zo štátneho rozpočtu v rozpočtovej kapitole ministerstva vnútra,
b) prostriedky z rozpočtov obcí a prostriedky z rozpočtov vyšších územných celkov,
c) prostriedky od iných fyzických osôb a právnických osôb za prenájom priestorov a zariadenia škôl alebo školských zariadení v čase, keď sa nevyužívajú na výchovno-vzdelávací proces,
d) zisk z podnikateľskej činnosti,
e) príspevky od žiakov, rodičov alebo inej osoby, ktorá má voči žiakovi vyživovaciu povinnosť, na čiastočnú úhradu nákladov spojených s hmotnou starostlivosťou v školách a školských zariadeniach podľa osobitných predpisov,
f) vo vybraných školských zariadeniach príspevky od žiakov, rodičov alebo inej osoby, ktorá má voči žiakovi vyživovaciu povinnosť, na čiastočnú úhradu nákladov na výchovu a vzdelávanie,
g) príspevky od zamestnávateľov a zamestnávateľských zväzov,
h) príspevky a dary, prípadne iné zdroje.

Rámček 6: Legislatíva v oblasti financovania regionálneho školstva

Financovanie regionálneho školstva upravujú tieto právne predpisy:

a) zákon č. 597/2003 Z. z. o financovaní základných škôl, stredných škôl a školských zariadení v znení neskorších predpisov,
b) zákon č. 596/2003 Z. z. o štátnej správe v školstve a školskej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Podrobnosti financovania škôl a školských zariadení upravuje:

a) nariadenie vlády SR č. 630/2008 Z. z., ktorým sa ustanovujú podrobnosti rozpisu finančných prostriedkov zo štátneho rozpočtu pre školy a školské zariadenia v znení neskorších predpisov (ďalej len „nariadenie vlády SR č. 630/2008 Z. z.),
b) vyhláška Ministerstva školstva SR č. 649/2008 Z. z. o účele použitia príspevku na žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia (ďalej len „vyhláška č. 649/2008 Z. z.“).

Prideľovanie finančných prostriedkov obciam a vyšším územným celkom na originálne kompetencie upravujú tieto právne predpisy:

a) zákon č. 564/2004 Z. z. o rozpočtovom určení výnosu dane z príjmov územnej samospráve a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov,
b) nariadenie vlády č. 668/2004 Z. z. o rozdeľovaní výnosu dane z príjmov územnej samospráve v znení neskorších predpisov.

Tab. 35: Prehľad o bežných výdavkoch určených na financovanie regionálneho školstva (v mil. eur)

		2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Normatívne		994 818 628	1 034 579 632	1 100 351 092	1 195 903 625	1 213 174 911	1 198 350 897	1 237 156 361
Nenormatívne spolu		33 609 010	34 002 986	42 267 178	44 074 962	44 362 795	51 560 300	56 114 477
v tom:	odchodné	1 537 144	1 629 588	1 860 817	2 389 739	2 386 211	2 542 162	2 618 685
	dopravné	4 516 598	4 662 352	5 442 841	6 045 738	6 196 047	7 211 214	7 509 715
	asistenti učiteľa	4 693 155	4 846 411	6 011 120	3 747 575	4 042 679	4 312 356	4 475 969
	mimoriadne výsledky žiakov	0	368 618	601 872	689 400	573 200	461 800	522 460
	havárie	3 968 267	4 419 604	8 428 866	5 974 048	5 941 475	6 178 449	9 105 155
	sociálne znevýhodnené prostredie	•	•	•	•	•	5 914 860	6 522 369
	rozvojové projekty	679 446	241 320	63 998	0	0	0	0
	5-ročné deti MŠ	0	0	2 393 878	7 318 793	7 628 724	7 756 932	7 916 026
	vakcíny	•	•	•	•	•	•	1 348
	vzdelávacie poukazy	18 214 400	17 835 093	17 463 786	17 909 669	17 594 459	17 182 527	17 442 750
Celkovo normatívne + nenormatívne		**1 028 427 638**	**1 068 582 618**	**1 142 618 270**	**1 239 978 587**	**1 257 537 706**	**1 249 911 197**	**1 293 270 838**

Zdroj: MŠVVaŠ SR

(369) Zdroje financovania súkromných a cirkevných škôl sú podobné ako zdroje financovania verejných škôl, s tým rozdielom, že v cirkevných a súkromných školách sa môže vyberať aj školné. Súkromné školy sa v značnej miere spoliehajú na podporu zo strany štátu, vzhľadom na možnosť vyberať školné sa uvažuje nad prehodnotením normatívneho financovania súkromných škôl.

(370) Vo financovaní štátnych a neštátnych škôl sú isté rozdiely, napr. na neštátne školy sa nevzťahuje garantované minimum, nemôžu použiť normatívne finančné prostriedky na úhradu nájomného a reklamu (súkromné školy ani na kapitálové výdavky), pri porušení všeobecne záväzných predpisov môže súkromným školám ministerstvo znížiť normatívny príspevok na príslušný kalendárny rok o 15 % po obdobie trvania nedostatkov, žiakom súkromných škôl sa nepreplaca dopravné.

(371) Zriaďovateľom škôl a školských zariadení sa poskytujú:

a) normatívne finančné prostriedky,
b) nenormatívne finančné prostriedky.

6.1.1. Normatívne finančné prostriedky

(372) Normatívne finančné prostriedky sú finančné prostriedky určené na normované ročné náklady na:

a) mzdy a platy vrátane poistného a príspevku zamestnávateľa do poisťovní zamestnancov (ďalej len „osobné náklady“),
b) výchovno-vzdelávací proces a na prevádzku školy bez osobných nákladov (ďalej len „prevádzkové náklady“).

(373) Pomer osobných nákladov k prevádzkovým nákladom určuje ministerstvo podľa objemu finančných prostriedkov pridelených Ministerstvom financií SR na osobné náklady a prevádzkové náklady na príslušný rok.

(374) Rozpis finančných prostriedkov z kapitoly ministerstva a z kapitoly ministerstva vnútra zriaďovateľom škôl na kalendárny rok vychádza z normatívnych príspevkov pre jednotlivé školy na kalendárny rok v pôsobnosti zriaďovateľa. Normatívny príspevok pre školu na kalendárny rok je určený počtom jej žiakov a normatívnym objemom finančných prostriedkov prislúchajúcim na jedného žiaka školy na bežný kalendárny rok (ďalej len „normatív“).

(375) Pozitívne stránky normatívneho financovania:

a) zákon priniesol transparentný systém financovania,
b) normatívne finančné prostriedky nie sú účelovo viazané, navyše zriaďovatelia majú kompetenciu upraviť v presne vymedzenom rozsahu rozpočty škôl podľa konkrétnych podmienok a potrieb, čo viedlo k efektívnejšiemu využívaniu finančných prostriedkov a oddlženiu systému.

(376) Negatívne stránky normatívneho financovania:

a) Zákon bol prijímaný aj s cieľom vytvorenia konkurenčného prostredia, no výsledkom je, že školy „súťažia“ o žiaka ako o „nositeľa finančných prostriedkov“ a na stredné školy sú prijímaní aj žiaci, ktorí nedosahujú primerané študijné výsledky. Prejavuje sa to následne klesajúcou úrovňou maturitných skúšok. Jednou z možností, ako redukovať tento negatívny trend, je zohľadňovať pri financovaní škôl aj určité indikátory kvality, ukazovatele pridanej hodnoty, ktoré by nemali byť zohľadňované v normatívnom financovaní, ale vo forme istého bonusu. Už v súčasnosti dostávajú školy nenormatívny príspevok za mimoriadne výsledky žiakov.
b) Zákon nevytvára dostatočný tlak na racionalizáciu siete škôl, základné školy s nízkym počtom žiakov dostávajú zvýšený normatív formou kompenzačného príspevku. V súčasnosti až 80,7 % zriaďovateľov základných škôl dostáva normatívne finančné prostriedky aj s kompenzačným príspevkom.
c) Podmienky na úhradu dopravného nezohľadňujú vzdialenosť školy od miesta trvalého pobytu žiaka ani vzdelávanie žiaka v inom jazyku.

(377) Normatív je súčtom mzdového a prevádzkového normatívu.

6.1.1.1 Mzdový normatív

(378) Mzdový normatív vyjadruje normované ročné náklady na mzdy a platy vrátane poistného a príspevku zamestnávateľa do poisťovní (ďalej len „osobné náklady“) zamestnancov, ktorí zabezpečujú výchovno-vzdelávací proces, a zamestnancov, ktorí zabezpečujú prevádzku školy, pripadajúce na jedného žiaka.

(379) Mzdový normatív sa určuje v závislosti od:

a) druhu školy,
b) typu školy,
c) zaradenia pedagogických zamestnancov do platových tried,
d) personálnej náročnosti študijného odboru alebo učebného odboru,
e) formy štúdia,
f) vyučovacieho jazyka.

(380) Pri určovaní normatívu pre základné školy sa zohľadňuje aj veľkosť školy (najviac dvojnásobok normatívu).

6.1.1.2 Prevádzkový normatív

(381) Prevádzkový normatív vyjadruje normované ročné náklady na výchovno-vzdelávací proces a prevádzku školy bez osobných nákladov pripadajúce na jedného žiaka.

(382) Prevádzkový normatív sa určuje v závislosti od:

a) druhu školy,
b) typu školy,
c) ekonomickej náročnosti študijného odboru alebo učebného odboru,
d) formy štúdia,
e) vyučovacieho jazyka,
f) teplotných podmienok v mieste školy.

(383) Pri určovaní normatívu pre základné školy sa zohľadňuje aj veľkosť školy (najviac dvojnásobok normatívu).

(384) Finančné prostriedky na teplo sa určia po zohľadnení priemerných výdavkov na teplo za predchádzajúce tri skončené kalendárne roky. Finančné prostriedky na výchovno-vzdelávací proces sa určia najmenej vo výške 15 % finančných prostriedkov na prevádzkové náklady. Finančné prostriedky na ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov sa určia vo výške 1,5 % finančných prostriedkov na osobné náklady. Finančné prostriedky na prevádzku okrem tepla sa určia ako zvyšok finančných prostriedkov na prevádzkové náklady po odpočítaní finančných prostriedkov na teplo, finančných prostriedkov na výchovno-vzdelávací proces a finančných prostriedkov na ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov.

(385) Prevádzkový normatív je súčet:

a) normatívu na teplo,
b) normatívu na prevádzku okrem tepla,
c) normatívu na výchovno-vzdelávací proces,
d) normatívu na ďalšie vzdelávanie pedagogických zamestnancov.

Obr. 59: Vývoj podielu normatívnych a nenormatívnych výdavkov

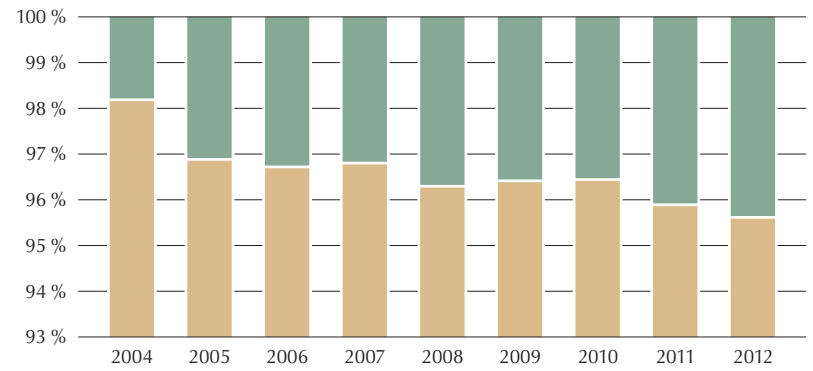

Legenda: normatívne výdavky, nenormatívne výdavky. *Zdroj: MŠVVaŠ SR*

Obr. 60: Vývoj objemu normatívnych finančných prostriedkov poskytnutých na jedného žiaka v €

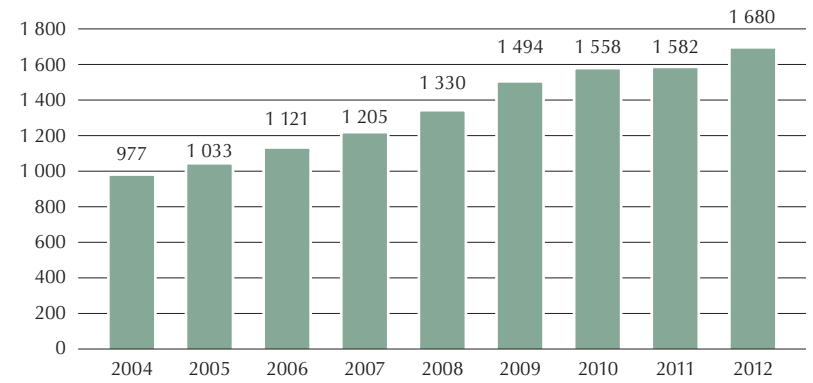

Zdroj: MŠVVaŠ SR

garantovaného minima – 95 % objemu pripadajúceho na jedného žiaka v predchádzajúcom roku, najviac však do výšky určenej ministerstvom. Garantované minimum bolo do zákona zavedené ako ochranné opatrenie na prechodné obdobie troch rokov pre malých zriaďovateľov s menším počtom škôl a školských zariadení, pre ktorých mohol byť dopad normatívneho financovania tvrdý a okamžitý.

(390) V súčasnosti sa uvažuje nad tým, či je potrebné zachovať toto opatrenie, keďže roku 2011 bolo na garantované minimum vyčlenených len 44 989 eur, roku 2012 už len 13 769 eur. Funkciu garantovaného minima by mohlo nahradiť dohodovacie konanie.

6.1.1.4 Dohodovacie konanie

(391) Dohodovacie konanie slúži na zmiernenie rozdielov vyplývajúcich z uplatňovania zákona. Rozumie sa ním úprava výšky normatívnych finančných prostriedkov z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov na osobné náklady a prevádzkové náklady. Dohodovacie konanie sa začína na žiadosť zriaďovateľa v priebehu kalendárneho roka. V rámci dohodovacieho konania sa poskytujú zriaďovateľom na základe ich žiadosti aj finančné prostriedky na úhradu nákladov súvisiacich s konaním maturitných skúšok a záverečných skúšok. Výšku týchto nákladov, ako aj zoznam zriaďovateľov, ktorým boli pridelené finančné prostriedky v rámci dohodovacieho konania a v akej výške, zverejňuje ministerstvo na svojom webovom sídle.

(392) Od 1. 1. 2013 môže ministerstvo určiť zriaďovateľovi, ktorý ho požiadal o pridelenie finančných prostriedkov z dôvodu nedostatku finančných prostriedkov na osobné náklady a prevádzkové náklady, povinnosť vykonať racionalizačné opatrenie v škole alebo v školskom zariadení, pre ktoré žiada finančné prostriedky. Ministerstvo zároveň určí druh racionalizačného opatrenia a lehotu jeho trvania. Racionalizačným opatrením sa rozumie zníženie počtu tried, zníženie počtu zamestnancov školy alebo školského zariadenia, zrušenie školy alebo školského zariadenia alebo iné opatrenie, ktorým sa zvýši efektívnosť a hospodárnosť využívania pridelených finančných prostriedkov. Pred uložením povinnosti vykonať racionalizačné opatrenie prerokuje ministerstvo so zriaďovateľom školy alebo školského zariadenia druh racionalizačného opatrenia. Zriaďovateľ školy alebo školského zariadenia je povinný poskytnúť ministerstvu údaje potrebné na rozhodovanie vo veci uloženia racionalizačného opatrenia v štruktúre určenej ministerstvom. Zriaďovateľ školy alebo školského zariadenia môže požiadať o ďalšie finančné prostriedky až po uskutočnení racionalizačného opatrenia.

Obr. 61: Vývoj doplatku do garantovaného minima

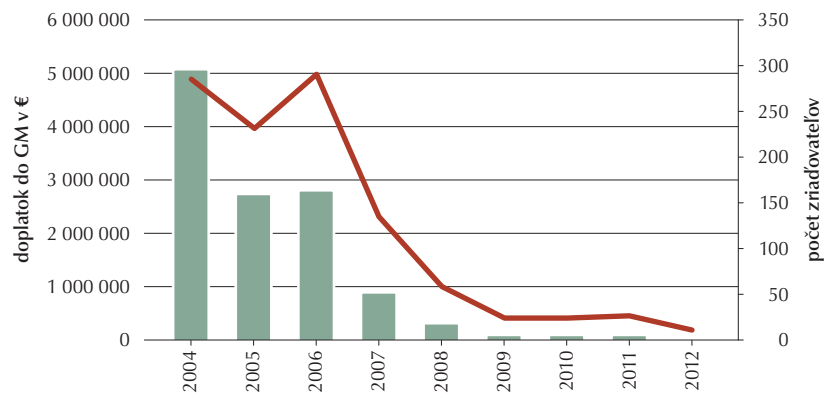

Legenda: doplatok do garantovaného minima v €, počet zriaďovateľov dofinancovaných cez garantované minimum. *Zdroj: MŠVVaŠ SR*

(386) V nariadení vlády č. 630/2008 Z. z. sú určené ďalšie osobitosti financovania škôl a školských zariadení.

(387) Zriaďovateľ školy je povinný prideliť škole najmenej:

a) 100 % z normatívneho príspevku školy zodpovedajúcemu osobným nákladom,
b) 80 % z normatívneho príspevku školy zodpovedajúcemu prevádzkovým nákladom.

(388) Ak má zriaďovateľ viac škôl, je v jeho kompetencii prerozdeliť zvyšok pridelených finančných prostriedkov školám podľa aktuálnych potrieb.

6.1.1.3 Garantované minimum

(389) Pri prideľovaní normatívnych finančných prostriedkov sa garantujú zriaďovateľovi verejnej školy finančné prostriedky na jedného žiaka najmenej vo výške

Tab. 36: Prehľad o dohodovacom konaní

Rok	Dohodovacie konanie v €	Z toho				% z normatívnych finančných prostriedkov v €
		dofinancovanie osobných nákladov a prevádzky v €	maturity v €	bazény v €	kreditové príplatky v €	
2004	7 226 150	7 226 150	•	•	•	0,78 %
2005	23 201 354	23 201 354	•	•	•	2,45 %
2006	27 530 837	25 648 742	1 467 171	414 924	•	2,77 %

Zdroj: MŠVVaŠ SR

Príloha 2: Popis vývoja a analýza hlavných problémov vysokého školstva

1. Charakteristika vzdelávacieho systému

(1) Poskytovanie vysokoškolského vzdelávania je upravené zákonom č. 131/2002 Z. z. o vysokých školách a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „vysokoškolský zákon“) a v nadväzujúcich vykonávacích predpisoch. Vysoké školy majú výhradné právo na poskytovanie vysokoškolského vzdelávania.

(2) Od roku 2002 sa uskutočňuje transformácia vysokoškolského vzdelávania. Pôvodný dvojstupňový systém s možnosťou ukončenia štúdia na vysokej škole s bakalárskym vzdelaním, ktoré nebolo podľa predchádzajúcej právnej úpravy považované za vysokoškolské vzdelanie, sa nahradil trojstupňovým systémom vysokoškolského vzdelávania a zaviedol sa kreditový systém podľa zásad Európskeho systému na prenos a zhromažďovanie kreditov (ECTS).

(3) Kreditový systém je založený na princípe, že jednotlivé študijné povinnosti majú pridelené kredity, ktoré vyjadrujú obvyklú časovú záťaž študenta na získanie potrebných kompetencií/splnenie podmienok na absolvovanie predmetu. Celková štandardná ročná záťaž je vyjadrená v našom systéme počtom 60 kreditov (od januára 2013 len v dennej forme štúdia), čo má zodpovedať rozsahu 1 500 až 1 800 hodín štúdia vrátane samostatnej prípravy študenta (štúdium literatúry, domáca príprava a pod.). Zásadou kreditového systému je aj schopnosť kumulovať (zbierať) kredity a možnosť ich prenosu v rámci jednotlivých vysokých škôl/štúdia toho istého stupňa. V prípade externej formy štúdia je od januára 2013 obmedzená štandardná záťaž študenta vyjadrená počtom kreditov na maximálne 48 kreditov za rok, resp. 750 až 1 440 hodín práce študenta.

(4) I napriek tomu, že kreditový systém bol zavedený všeobecne záväznými právnymi predpismi, v súčasnosti len dve slovenské vysoké školy majú označenie ECTS.

(5) Zavedenie trojstupňového systému vzdelávania bolo nástrojom na zabezpečenie prístupu k vysokoškolskému vzdelaniu širšej časti populácie a zohľadňovalo aktuálne smerovanie v Európskom priestore vysokoškolského vzdelávania (EHEA) v rámci Bolonského procesu, do ktorého sa Slovenská republika zapojila. Z hľadiska nákladov na vysokoškolské vzdelávanie a obmedzených zdrojov na jeho financovanie je vhodne koncipované trojročné bakalárske štúdium lacnejšou alternatívou k spojenému päť- a viacročnému štúdiu na vysokej škole. *Koncepcia ďalšieho rozvoja vysokého školstva na Slovensku v 21. storočí* (ďalej „koncepcia“) z roku 2000 predpokladala, že takmer 60 % absolventov vysokých škôl ukončí vysokoškolské štúdium prvým stupňom vysokoškolského vzdelania, zvyšných približne 30 % absolventov získa vysokoškolské vzdelanie druhého stupňa a približne 10 % vysokoškolské vzdelanie tretieho stupňa. Predpokladom bolo, že súčasťou zmeny systému vysokoškolského vzdelávania bude vytvorenie takých bakalárskych študijných programov, ktorých absolventi budú priamo uplatniteľní na trhu práce.

(6) Kreditovým systémom sa študentom umožňuje prispôsobovať si tempo štúdia. Vysokoškolský zákon vymedzil štandardnú dĺžku štúdia študijného programu (tab. 2) a súčasne obmedzil možnosť predĺženia štúdia študijného programu najviac o dva akademické roky. Štúdium študijného programu, ktoré trvá viac, ako je štandardná dĺžka štúdia študijného programu, je spoplatnené. Výnimkou sú študenti so špecifickými potrebami, ak ich špecifická potreba je dôvodom predĺženia času ich štúdia.

(7) Študijné programy sa môžu uskutočňovať dennou alebo externou formou. Do konca roku 2012 bola externá forma štúdia definovaná ako štúdium založené prevažne na samostatnom štúdiu študenta a konzultáciách. Od roku 2013 (pre nové študijné programy) sa vyžaduje, aby z hľadiska obsahu a rozsahu študijného programu boli študijné programy v dennej a externej forme štúdia v podstate identické, ale študenti v externej forme štúdia mali na ich absolvovanie viac času (nižšiu štandardnú kreditovú záťaž za jeden akademický rok).

(8) V prípade bakalárskych študijných programov rozlišujeme študijné programy orientované na prax (profesijne orientované študijné programy) a akademicky orientované študijné programy, ktoré pripravujú na štúdium na druhom stupni.

(9) Študijné programy druhého stupňa sa členia na umelecké, ak rozvíjajú umeleckú činnosť, doktorské, ak pripravujú všeobecných lekárov, zubných lekárov alebo veterinárskych lekárov, inžinierske, ak sú založené na projektových prácach, a magisterské študijné programy.

(10) Kým v prípade bakalárskych študijných programov je cieľom štúdia pripraviť absolventa na pokračovanie v štúdiu na vyššom stupni alebo na využívanie aktuálnych poznatkov pri výkone povolania, v prípade študijných programov druhého stupňa sa očakáva tvorivé uplatňovanie týchto poznatkov pri výkone povolania, prípadne pokračovanie v doktorandskom štúdiu. V prípade študijných programov tretieho stupňa (doktorandských študijných programov) sa vyžaduje, aby študent vlastnou tvorivou činnosťou prispel k poznaniu vo svojom študijnom odbore.

(11) Na doktorandských študijných programoch sa môžu podieľať aj externé vzdelávacie inštitúcie, čo sú organizácie výskumu a vývoja, ako sú napríklad ústavy Slovenskej akadémie vied. V takomto prípade je doktorand študentom vysokej školy, ale podieľa sa na výskumnej činnosti externej vzdelávacej inštitúcie.

(12) Ďalším špecifikom doktorandských študijných programov je, že uchádzači o štúdium sa neprihlasujú len na štúdium študijného programu, ale priamo na tému dizertačnej práce.

(13) V rámci prehlbovania spolupráce vysokých škôl najmä v rámci európskeho spoločenstva bol vytvorený koncept spoločných študijných programov. Z hľadiska práva Slovenskej republiky spoločný

Tab. 1: Počet doktorandov a absolventov doktorandského štúdia na verejných vysokých školách a ostatných študentov a absolventov

	1990	1995	2000	2005	2009	2010	2011
Doktorandi	974	3 729	7 504	10 398	10 378	11 107	10 875
Ostatní študenti	63 784	84 779	125 054	171 110	177 266	168 551	162 118
Spolu	**64 758**	**88 508**	**132 558**	**181 508**	**187 644**	**179 658**	**172 993**
Podiel doktorandov (v %)	1,5	4,2	5,7	5,7	5,5	6,2	6,3
Absolventi – PhD.	•	127	429	1 010	1 840	2 769	1 571
Absolventi – ostatní	9 213	11 731	20 112	30 965	61 280	57 705	54 743
Spolu	•	**11 858**	**20 541**	**31 975**	**63 120**	**60 474**	**56 314**
Podiel doktorandov (v %)	•	1,1	2,1	3,2	2,9	4,6	2,8

Pozn.: Do roku 2002 sú zohľadnené počty zo štátnych vysokých škôl. Rok 2010 bol posledným rokom, keď študenti prijatí podľa predchádzajúcej právnej úpravy mohli ešte ukončiť štúdium podľa predchádzajúcich predpisov. V predchádzajúcom systéme mal doktorand možnosť do šiestich rokov od skončenia štúdia predložiť a obhájiť dizertačnú prácu. O udelení akademického titulu doktor následne rozhodovala vedecká rada vysokej školy/fakulty. Zavedením trojstupňového vysokoškolského štúdia je predloženie a obhájenie dizertačnej práce súčasťou podmienok na riadne skončenie štúdia a doktorand rovnako ako ostatní študenti môže študovať najviac o dva roky dlhšie, ako je štandardná dĺžka študijného programu. Štúdium sa tak skončí obhájením dizertačnej práce, o udelení akademického titulu doktor už vedecká rada nehlasuje.

Zdroj: MŠVVaŠ SR

Tab. 2: Štandardná dĺžka študijných programov a potrebný počet kreditov na riadne skončenie štúdia

Typ študijného programu	Štandardná dĺžka štúdia v akademických rokoch (potrebný počet kreditov na riadne skončenie štúdia)			
	do 31. 12. 2012		od 1. 1. 2013	
	denná forma	externá forma	denná forma	externá forma
I. stupeň	3 – 4 (180 – 240)	3 – 4 (180 – 240)	3 – 4 (najmenej 180)	3 – 5 (najmenej 180)
II. stupeň	1 – 3 (60 – 180)	1 – 3 (60 – 180)	1 – 3 (najmenej 60)	2 – 4 (najmenej 60)
Spojené stupne	4 – 6 (240 – 360)	4 – 6 (240 – 360)	neurčená (najmenej 300)	neurčená (najmenej 300)
III. stupeň	3 – 4	najviac 5	3 – 4 (180 – 240)	4 – 5 (180 – 240)

Pozn.: Aj keď pri študijných programoch spájajúcich prvý a druhý stupeň vysokoškolský zákon explicitne neupravuje štandardnú dĺžku štúdia, nepriamo je možné ju odvodiť od počtu kreditov potrebných na riadne skončenie štúdia. V prípade dennej formy štúdia jeden rok štandardnej dĺžky štúdia zodpovedá 60 kreditom, takže študijný program, na ktorého absolvovanie sa vyžaduje 300 kreditov, má štandardnú dĺžku štúdia päť akademických rokov. V prípade externej formy štúdia jeden rok štúdia zodpovedá najmenej 30 kreditom (minimálne 750 hodín, 1 kredit zodpovedá práci 25 – 30 hodín) a najviac 48 kreditom. Teoreticky tak študijný program, na ktorého skončenie sa vyžaduje 300 kreditov, môže mať štandardnú dĺžku štúdia sedem až desať akademických rokov. Konkrétnu štandardnú dĺžku štúdia určí vysoká škola v charakteristike študijného programu a následne sa prejaví v odporúčanom študijnom pláne a pravidlách na zostavovanie študijného plánu študenta.

Zdroj: MŠVVaŠ SR

Obr. 1: Vnímanie časovej záťaže študentov vyjadrenej počtom hodín strávených študijnými aktivitami počas bežného týždňa semestra

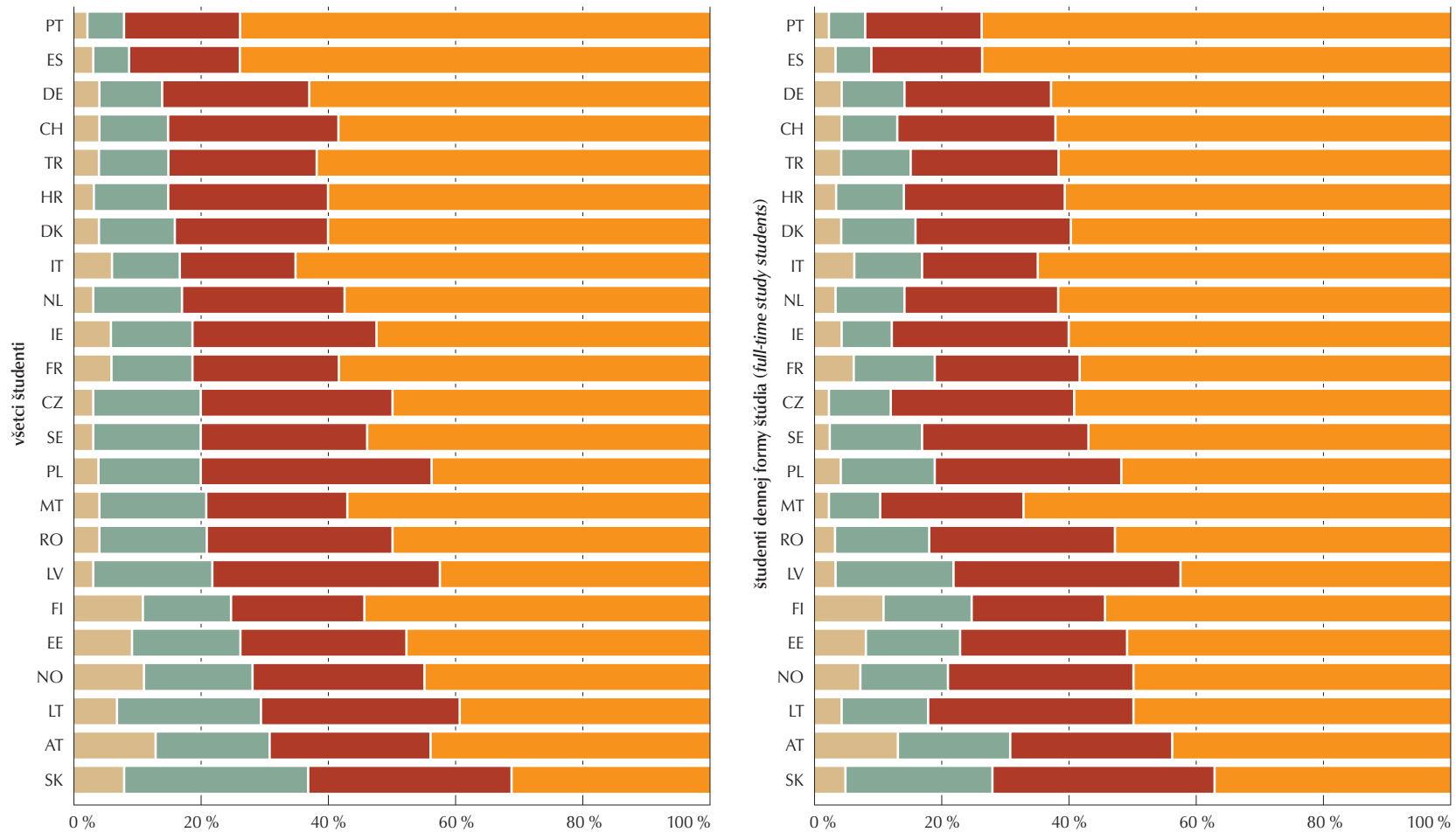

Legenda: do 10 hod., 11 – 20 hod., 21 – 30 hod., nad 30 hod.

Pozn.: Z údajov vyplýva, že len 37 percent študentov dennej formy štúdia v Slovenskej republike podľa vlastného vyjadrenia venuje týždenne štúdiu na vysokej škole viac ako 30 hodín, kým napríklad v Poľsku sa takto vyjadrilo 74 percent študentov.

Zdroj: Social and Economic Condition of Student Life in Europe. Synopsis of indicators. Final report. Eurostudent IV 2008 – 2011. Bielefeld: W. Bertelsmann Verlag 2011.

Tab. 3: Podiel absolventov bakalárskeho štúdia, ktorí riadne skončili štúdium v roku X a zapísali sa na štúdium druhého stupňa na Slovensku v akademickom roku X/X+1

Akademický rok začiatku štúdia na druhom stupni (X/X+1)	2008/2009	2009/2010	2010/2011	2011/2012
% podiel absolventov bakalárskeho štúdia pokračujúcich v štúdiu druhého stupňa	76,4	67,9	67,4	75,5

Pozn.: V podiele nie sú zohľadnení absolventi, ktorí pokračovali v štúdiu v zahraničí, prípadne v ďalších rokoch alebo na zahraničnej vysokej škole. *Zdroj: ÚIPŠ, Prijímacie konanie na vysoké školy na akademický rok X/X+1 v číslach a grafoch.*

študijný program je samostatný študijný program, na ktorého príprave a uskutočňovaní spolupracuje konzorcium najmenej dvoch vysokých škôl. Spolupracujúce vysoké školy sa dohodnú na pravidlách prijímacieho konania, pravidlách tvorby študijného plánu a podmienkach na riadne skončenie štúdia. Z pohľadu vysokoškolského zákona je študent spoločného študijného programu študentom všetkých spolupracujúcich vysokých škôl, čo neplatí na štatistické účely a účely financovania, keď je považovaný len za študenta jednej z vysokých škôl. Študent spoločného študijného programu môže získať diplom vydaný spoločne spolupracujúcimi vysokými školami (*joint degree*), viacero samostatných diplomov vydaných jednotlivými spolupracujúcimi vysokými školami (*double/multi degree*) alebo mu diplom udelí len jedna zo spolupracujúcich vysokých škôl. I keď viaceré vysoké školy sú zapojené do konzorcií, v rámci ktorých poskytujú študentom cez mobilitu možnosť postupne študovať na viacerých vysokých školách na základe ich vzájomnej dohody, spoločné študijné programy podľa vysokoškolského zákona sú akreditované k decembru 2012 len dva.

(14) Zmeny v definovaní dennej a externej formy štúdia sčasti vyriešili anomáliu v systéme vysokoškolského vzdelávania v podobe chápania dennej a externej formy štúdia a namiesto rozlišovania študijných programov uskutočňovaných dennou a externou formou bude v ďalšom kroku možné zamerať sa skôr na rozlišovanie študentov na tých, pre ktorých štúdium na vysokej škole je ich hlavnou činnosťou, a na tých, pre ktorých štúdium na vysokej škole je ich vedľajšou činnosťou, a preto majú možnosť venovať štúdiu menej času, čím na plnenie rovnakých študijných povinností potrebujú štandardne viac času (ich štúdium trvá dlhšie). Či už v predchádzajúcom, alebo súčasnom systéme absolventi vysokej školy bez ohľadu na formu štúdia získavajú rovnaké doklady o vzdelaní, ktoré majú potvrdzovať získanie rovnakého vzdelania.

(15) Kým v rokoch 2007 – 2012 sa v prípade študijných programov dennej formy štúdia vyžadoval priamy kontakt študenta s vyučujúcim v rozsahu najmenej 18 hodín týždenne, v súčasnosti takáto požiadavka nie je. Kreditový systém štúdia je založený práve na časovej záťaži študentov, a preto aj bez takejto požiadavky priamo vo všeobecne záväzných právnych predpisoch je možné odhadnúť časovú náročnosť štúdia jednotlivých predmetov študijného programu. Otvorenou otázkou je, nakoľko presné metódy použijú vysoké školy pri zostavovaní študijných programov a prideľovaní kreditov jednotlivým predmetom. Podľa prieskumu projektu Eurostudent IV študenti slovenských vysokých škôl patrili medzi najmenej vyťažených študentov (obr. 1). Nízka (časová) náročnosť štúdia môže indikovať hlbší problém v zostavení študijného programu a náročnosti podmienok na absolvovanie jednotlivých predmetov, resp. neefektívne využitie potenciálu (študenti získajú menej, ako by mohli pri efektívnejšom využívaní ich časového fondu).

(16) Systematický prístup pri riešení tohto problému zabezpečia vnútorné systémy vysokých škôl na zabezpečovanie kvality vzdelávania, ktorých štandardnou súčasťou sú aj pravidlá na tvorbu študijných programov.

(17) Členenie bakalárskych študijných programov na študijné programy zamerané na profesijné uplatnenie a pokračovanie v ďalšom štúdiu je vo vysokoškolskom zákone od jeho účinnosti v roku 2002. Toto členenie má najmä deklaratívny charakter, keďže nie je zohľadnené ani v systéme financovania, ani v podmienkach akreditácie jednotlivých typov študijných programov. Právna úprava neupravuje ani postup, akým spôsobom sa študijné programy z tohto pohľadu kategorizujú (nie je jasné, či stačí, že vysoká škola vyhlási, že ide o profesijne orientovaný študijný program, alebo je potrebná verifikácia niekým ďalším). Rovnako nie sú vytvorené mechanizmy na štatistické sledovanie podľa typu bakalárskeho študijného programu.

(18) V súčasnosti je stále aktuálny problém zamerania a rozvoja bakalárskych študijných programov a uplatniteľnosti ich absolventov na trhu práce. Väčší dôraz na rozvoj profesijne orientovaných študijných programov rieši niekoľko systémových problémov vzdelávacieho systému. Najmä sa umožňuje časti populácie získať vysokoškolské vzdelanie bez potreby jeho financovania v rozsahu piatich rokov, pričom absolvent takéhoto študijného programu má priame uplatnenie na trhu práce. Zavedenie týchto programov však nebolo v našom systéme korektné a je potrebné túto oblasť otvoriť nanovo. Z hľadiska právnych predpisov sa tento typ študijných programov spájal s odbornými/neuniverzitnými vysokými školami, ktoré v systéme neexistovali (okrem jednej súkromnej vysokej školy). Verejné vysoké školy neboli motivované na prestavbu bakalárskeho štúdia pre potreby praxe a rovnako neboli vytvorené inštitucionálne nástroje na zistenie a zohľadnenie potrieb trhu práce. Trojstupňový systém vysokoškolského štúdia tak bol zavedený skôr technickým rozdelením predchádzajúceho päťročného štúdia a študenti na to, aby našli uplatnenie na trhu práce, potrebujú pokračovať na druhom stupni vysokoškolského štúdia.

(19) I keď poskytovanie a vytváranie spoločných študijných programov je súčasným trendom v rámci Európskeho priestoru vysokoškolského vzdelávania, tým, že jednotlivé spolupracujúce vysoké školy (ak sú z rôznych štátov) pôsobia pod inou právnou úpravou, ich príprava si vyžaduje množstvo netriviálnej prípravy, ktorá nemusí viesť k úspešnému poskytovaniu spoločných študijných programov. Tento koncept je odlišne chápaný v rôznych grantových schémach na podporu ich tvorby a vyžaduje, aby sa národné vzdelávacie systémy vyrovnali s podmienkami na ich poskytovanie vysokými školami, v našom prípade v rámci systému akreditácie a financovania. Kým bude systém akreditácie v prípade slovenských vysokých škôl založený na akreditácii študijných programov, pridaná hodnota spoločných študijných programov bude pre slovenské vysoké školy v porovnaní s využívaním mobility študentov a vysokoškolských učiteľov limitovaná, najmä z dôvodu komplikovanej prípravy takýchto projektov. Osobitné otázky prinášajú spoločné študijné programy, ktoré zabezpečuje konzorcium viac ako troch vysokých škôl a študent absolvuje štúdium len na niektorých z nich, či spoločný študijný program poskytovaný na virtuálnej báze, keď nie je reálne, aby študent absolvoval časť štúdia na všetkých vysokých školách. Bariérou v tejto oblasti je aj schopnosť/pripravenosť akademickej komunity a administratívy vysokých škôl pracovať v medzinárodnom prostredí, t. j. na dennej báze komunikovať s pracovníkmi a so študentmi v cudzom jazyku, publikovať informácie najmenej dvojjazyčne a pod., keďže je málo pravdepodobné, že spoločné študijné programy budú uskutočňované ako celok v štátnom jazyku.

2. Poskytovatelia vzdelávania

(20) Vysokoškolské vzdelávanie poskytujú vysoké školy, ktoré majú na jeho poskytovanie výhradné právo. Okrem nich sa na poskytovaní vysokoškolského vzdelávania môžu podieľať aj iné právnické osoby, ktoré s nimi majú na tento účel uzatvorenú zmluvu. Ide najmä o právnické osoby, v ktorých študenti v rámci svojho vysokoškolského štúdia absolvujú praktickú časť vzdelávania (cvičné školy, zdravotnícke zariadenia a pod.), alebo o externé vzdelávacie inštitúcie, ktoré sa podieľajú na zabezpečení doktorandského študijného programu tým, že zaisťujú výskumnú časť štúdia študenta.

2.1 Klasifikácia vysokých škôl z pohľadu vlastníctva

(21) V rámci systému vysokého školstva rozlišujeme verejné vysoké školy, štátne vysoké školy a súkromné vysoké školy. Osobitnú skupinu tvoria zahraničné vysoké školy.

(22) Verejné vysoké školy vznikli vysokoškolským zákonom roku 2002 transformáciou 18 štátnych vysokých škôl a jednej neštátnej vysokej školy. Verejná vysoká škola je verejnoprávna inštitúcia, ktorej právna forma je vymedzená zákonom o vysokých školách.

(23) Štátne vysoké školy sú rozpočtové alebo príspevkové organizácie. Z hľadiska financovania, kontroly a riadenia nespadajú pod Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky (ďalej len „ministerstvo školstva“). V prípade štátnych vysokých škôl rozlišujeme policajné, vojenské a zdravotnícke vysoké školy. Zdravotnícke vysoké školy boli zavedené do systému vysokoškolského vzdelávania roku 2002.

(24) Súkromné vysoké školy vznikli roku 2002 a nahradili predchádzajúci koncept neštátnych vysokých škôl. Pred rokom 2002 bol zavedený koncept neštátnych vysokých škôl, ktoré vznikali rovnako ako štátne vysoké školy prijatím vysokoškolského zákona. Tento mechanizmus bol prehodnotený v rámci koncepcie v roku 2000, keď bol záujem o rozvoj neštátnych vysokých škôl. Okrem administratívnej náročnosti spojenej so vznikom neštátnej vysokej školy formou zákona tento spôsob neriešil vzťah medzi tým, kto o založenie neštátnej vysokej školy žiadal, a samotnou právnickou osobou – neštátnou vysokou školou zriadenou osobitným zákonom.

(25) Koncept neštátnych vysokých škôl zriaďovaných zákonom sa zmenil na koncept súkromných vysokých škôl, ktoré vznikajú na základe udelenia štátneho súhlasu vládou SR na pôsobenie právnickej osoby ako súkromnej vysokej školy. Vláda SR udeľuje štátny súhlas až po vyjadrení Akreditačnej komisie, ktorá musí konštatovať, že právnická osoba spĺňa podmienky na poskytovanie najmenej jedného študijného programu, v opačnom prípade vláda SR žiadosť zamietne.

(26) Roku 2011 bol systém udeľovania štátneho súhlasu upravený tak, že ak vláda SR rozhodne, že vznik novej súkromnej vysokej školy nie je v súlade s verejným záujmom, štátny súhlas neudelí.

(27) Po vstupe Slovenskej republiky do Európskej únie pôsobili na našom území rôznym spôsobom vysoké školy najmä z Česka, Poľska a Maďarska. Keďže v týchto prípadoch dochádzalo u absolventov týchto vysokých škôl k problémom s uznávaním dokladov o vzdelaní za štúdium na našom území a tieto vysoké školy nespadali pod právnu úpravu Slovenskej republiky, nebolo známe, v akej miere garantuje kvalitu poskytovania ich vzdelávania štát, podľa ktorého právnych predpisov poskytujú vysokoškolské vzdelávanie. Roku 2007 bola zavedená pre takéto vysoké školy registračná povinnosť a na poskytovanie vysokoškolského vzdelávania v Slovenskej republike sa požaduje získanie oprávnenia, pričom takáto vysoká škola sa riadi právnymi predpismi štátu jej sídla a na udelenie oprávnenia je rozhodujúce vyjadrenie orgánu štátu jej sídla. Vysoké školy so sídlom v zahraničí poskytujúce vysokoškolské štúdium podľa predpisov štátu ich sídla sú zahraničné vysoké školy. Získanie oprávnenia na pôsobenie ako zahraničná vysoká škola je založené len na kladnom stanovisku autority štátu, v ktorom vysoká škola sídli. Vyžaduje sa, aby bolo potvrdené, že doklady o vzdelaní poskytovanom na území SR sú rovnocenné s dokladmi o vzdelaní, ktoré táto vysoká škola udeľuje absolventom za štúdium v štáte jej sídla.

2.2 Klasifikácia vysokých škôl podľa charakteru a rozsahu činností

(28) Z pohľadu činností vysokej školy sa vysokoškolským zákonom zaviedlo členenie vysokých škôl na univerzitné a neuniverzitné vysoké školy (označované aj ako odborné). V rámci univerzitných vysokých škôl sa mala na základe vyjadrenia a posúdenia Akreditačnej komisie, po vyjadrení reprezentácií vysokých škôl a na základe žiadosti samotnej vysokej školy vyčleniť časť univerzitných vysokých škôl ako výskumné univerzity, na základe dosahovania vynikajúcich výsledkov v oblasti vedy a techniky a v poskytovaní tretieho stupňa štúdia. Začlenenie vysokých škôl malo byť zohľadnené pri ich financovaní.

(29) V rámci koncepcie bol rozvoj odborných vysokých škôl jednou z uvažovaných možností navýšenia kapacity na vysokoškolské vzdelávanie. Tieto vysoké školy mali byť zamerané na poskytovanie najmä bakalárskeho vzdelania s priamym prepojením na trh práce.

(30) Novela vysokoškolského zákona roku 2007 klasifikáciu vysokých škôl zmenila a v súčasnosti sa vysoké školy podľa charakteru a rozsahu svojej činnosti členia na univerzitné vysoké školy a odborné vysoké školy. Tretiu skupinu tvoria vysoké školy, ktoré nie sú začlenené ani do jednej kategórie. Všetky tri skupiny vysokých škôl sú povinné poskytovať bakalárske študijné programy.

(31) Vysokoškolský zákon pri transformácii vysokých škôl roku 2002 zaradil všetky verejné a štátne vysoké školy medzi univerzitné vysoké školy a zvyšnú jednu súkromnú vysokú školu medzi neuniverzitné vysoké školy. Medzi univerzitné vysoké školy boli pri zriadení zaradené aj Slovenská zdravotnícka univerzita v Bratislave a Univerzita J. Selyeho v Komárne. Súkromné vysoké školy, ktoré vznikali v ďalšom období, boli zaraďované medzi neuniverzitné vysoké školy, po zmene zákona roku 2007 boli dve súkromné vysoké školy zaradené medzi odborné vysoké školy a jedna vznikla ako nezaradená (Vysoká škola Goethe Uni v Bratislave).

(32) Prehodnotenie začlenenia vysokých škôl sa malo uskutočniť na základe komplexnej akreditácie ich činností, ktorej výsledky sa zverejnili v rokoch 2009 – 2011. Pôvodne z 23 univerzitných vysokých škôl v čase začatia komplexnej akreditácie nesplnilo kritériá na univerzitnú vysokú školu na základe vyjadrenia Akreditačnej komisie 17 vysokých škôl. Vysokoškolský zákon im umožňoval v ročnej lehote prijať opatrenia na odstránenie nedostatkov, pre ktoré nesplnili kritérium na začlenenie medzi univerzitné vysoké školy. V prípade všetkých verejných vysokých škôl, ktoré v ročnej lehote predložili správu o prijatých opatreniach na odstránenie nedostatkov, Akreditačná komisia konštatovala, že prijaté opatrenia boli dostatočné, čo umožňuje ponechanie ich zaradenia medzi univerzitnými vysokými školami. V prípade štyroch univerzitných vysokých škôl malo dôjsť k ich preradeniu, stalo sa tak zatiaľ len v jednom prípade (Akadémia ozbrojených síl gen. M. R. Štefánika v L. Mikuláši).

(33) Kým v júli 2000 pôsobilo na Slovensku 21 štátnych vysokých škôl a dve neštátne vysoké školy, schválením vysokoškolského zákona z nich vzniklo 19 verejných vysokých škôl, tri štátne vysoké školy a jedna súkromná vysoká škola. V akademickom roku 2012/2013 poskytuje vysokoškolského vzdelávanie 20 verejných vysokých škôl, tri štátne vysoké školy, 13 súkromných vysokých škôl a dve zahraničné vysoké školy so sídlom v Českej republike. Ďalšie dve zahraničné vysoké školy majú oprávnenia na pôsobenie, v súčasnosti štúdium neposkytujú. Celkovo tak v decembri 2012 evidujeme 40 vysokoškolských inštitúcií (tab. 4).

(34) Ak sa pozrieme na štruktúru vysokých škôl z hľadiska ponúkanej kapacity vyjadrenej počtom novoprijatých na bakalárske štúdium, je možné vidieť, že v posledných šiestich rokoch klesá počet novoprijatých na vysokoškolské štúdium. Zvyšovanie kapacít vysokých škôl nebolo zabezpečované rozvojom bakalárskych profesijne

Tab. 4: Počet a štruktúra vysokých škôl v SR

Typ vysokej školy	1. 4. 2002	31. 12. 2012
Verejné univerzitné (z toho na preradenie)	19	20 (2)
Verejné neuniverzitné	0	0
Štátne univerzitné (z toho na preradenie)	3	2 (1)
Štátne neuniverzitné	0	1
Súkromné univerzitné	0	0
Súkromné neuniverzitné (z toho odborné)	1	13 (2)
Spolu	**23**	**36**

Pozn.: Stav k januáru 2013, bez 4 zahraničných vysokých škôl. *Zdroj: MŠVVaŠ SR*

Tab. 5: Vývoj počtu novoprijatých podľa typu školy a formy štúdia

	1990	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Verejné – novoprijatí, denná forma	13 404	24 279	26 974	24 150	32 488	35 542	36 248	35 533	32 437	31 268	29 516	30 680	30 291
Verejné – novoprijatí, externá forma	1 868	9 665	8 057	15 057	15 718	17 254	17 838	12 623	10 969	8 991	8 059	6 712	5 188
Súkromné – novoprijatí, denná forma	0	369	211	221	446	654	1 065	1 533	1 847	4 311	2 383	2 311	1 860
Súkromné – novoprijatí, externá forma	0	13	0	577	1 856	4 041	6 001	8 006	9 211	5 756	6 204	5 201	3 696
Spolu	**15 272**	**34 326**	**35 242**	**40 005**	**50 508**	**57 491**	**61 152**	**57 695**	**54 464**	**50 326**	**46 162**	**44 904**	**41 035**

Zdroj: ÚIPŠ

orientovaných študijných programov, ako bolo v rámci koncepcie uvažované, ale v rokoch 2000 – 2004 boli uchádzači prijímaní naďalej na pôvodné spojené, obvykle päťročné štúdium.

(35) Od roku 2009 klesá záujem o štúdium na súkromných vysokých, významne klesol aj záujem o štúdium v externej forme. Z hľadiska celkového počtu študentov počet študentov na súkromných vysokých školách v predchádzajúcich rokoch rástol, čo bolo spôsobené rozširovaním ich ponuky o študijné programy vyššieho stupňa, pokračovaním uskutočňovania nových študijných programov, do ktorých boli postupne prijímaní noví študenti (tab. 5).

2.3 Komentár

(36) Ako už bolo uvedené, vysokoškolský zákon zaviedol členenie vysokých škôl na univerzitné a neuniverzitné a vyčleňoval osobitnú kategóriu výskumných univerzít. Tento prístup umožňoval vyhnúť sa politickým nákladom spojeným s vyradením niektorých vysokých škôl spomedzi škôl univerzitného typu, keďže všetky verejné vysoké školy boli zaradené medzi univerzitné vysoké školy a predpokladalo sa skôr vyčlenenie niektorých z nich medzi výskumné univerzity. Zmena z roku 2007 a výsledky komplexnej akreditácie činností jednotlivých vysokých škôl, na základe ktorých má ešte dôjsť k vyradeniu troch univerzitných vysokých škôl z tejto kategórie, potvrdila politické náklady spojené s týmto procesom, keďže v prípade verejných a štátnych vysokých škôl je na preradenie vysokej školy potrebné prijatie osobitného zákona. Roku 2014 sa opätovne uskutoční komplexná akreditácia činností vysokých škôl, ktorej výsledkom bude aj návrh zaradenia jednotlivých vysokých škôl.

(37) V rokoch 2010 a 2011 ministerstvo školstva prehodnotilo koncept formálneho začleňovania vysokých škôl a vyhodnotilo ho ako neopodstatnený. Argumentovalo tým, že diverzita inštitúcií a ich poslanie je v súčasnosti rozmanitejšie, ale najmä tým, že nebolo jasné praktické uplatnenie takto nastaveného systému, ktorý sa stal navyše administratívne náročný a v prípade potreby zmeny názvu vysokej školy pri jej preradení aj vyžadujúci náklady na premenovanie a vyvolávajúci náklady spojené so zmenou značky vysokej školy. Samotné začlenenie vysokej školy negarantuje úroveň všetkých súčastí a programov vysokej školy. Viaceré vysoké školy, ktoré splnili kritériá na zaradenie medzi univerzitné vysoké školy, boli hodnotené v niektorých oblastiach výskumu ako dosahujúce priemernú či podpriemernú úroveň.

(38) Hlavným motívom na kategorizáciu vysokých škôl malo byť zohľadnenie zaradenia pri poskytovaní dotácie. Keďže všetky verejné vysoké školy sú stále rovnako začlenené, v praxi sa tento model neprejavil. Súkromné vysoké školy štandardne nie sú financované z dotácií zo štátneho rozpočtu, takže v ich prípade sa ich začlenenie nemá na ich financovaní prakticky ako prejaviť. Podobné platí aj pre štátne vysoké školy, kde každá štátna vysoká škola je financovaná z kapitoly príslušného rezortu.

(39) Dotácie zo štátneho rozpočtu sú verejným vysokým školám poskytované na základe výkonových indikátorov. Pri nevhodnom zohľadnení začlenenia vysokej školy pri určovaní dotácie jednotlivým verejným vysokým školám by výsledkom bolo, že za napr. porovnateľne kvalitné články v rovnakom časopise by rôzne začlenené vysoké školy získali inú dotáciu. Obdobne pri výkonovom financovaní vzdelávania by súčasť univerzitnej vysokej školy s priemernou kvalitou výskumnej činnosti v danej oblasti získala vyššiu dotáciu ako neuniverzitná vysoká škola, ktorej hodnotenie v danej oblasti výskumu mohlo byť navyše lepšie. Je tak otázne, či je vhodné samotné začlenenie vysokej školy zohľadňovať pri výkonovom systéme financovania, a ak áno, akým spôsobom.

(40) Kategorizácia vysokých škôl existuje vo vysokoškolských systémoch viacerých štátov. Okrem členenia na verejné a neverejné/súkromné inštitúcie ide zvyčajne o akademicky a profesijne orientované vysoké školy, v niektorých štátoch sú osobitne vyčlenené vysoké školy pripravujúce pedagogických zamestnancov, prípadne vysoké školy z hľadiska ich úlohy v spoločnosti spadajú do pôsobnosti rôznych rezortov. Pravidelné prehodnocovanie začlenenia vysokej školy nebýva štandardne súčasťou právnych predpisov. Z hľadiska vývoja vysokoškolských systémov sa postupne stierajú hranice medzi jednotlivými typmi inštitúcií, odstraňujú sa bariéry pre odborné vysoké školy napr. z hľadiska stupňov vysokoškolského vzdelávania, ktoré môžu poskytovať. Dôvodom je, že koncept odborných vysokých škôl ako vzdelávacích inštitúcií bez priamej väzby na výskumnú činnosť znižuje potenciál/schopnosť prepojenia vzdelávania s aktuálnym stavom výskumu, prípadne ide o umelú bariéru prirodzeného vývoja vysokej školy.

(41) Univerzitné vysoké školy, ktoré v rámci komplexnej akreditácie svojich činností nesplnia kritériá na ponechanie ich doterajšieho zaradenia, majú možnosť v ročnej lehote od skončenia komplexnej akreditácie svojich činností podať správu o prijatých opatreniach, ktoré by mali zabezpečiť ponechanie zaradenia vysokej školy. Aplikácia týchto ustanovení vyvoláva viaceré nejasnosti. Najmä z pohľadu, že viaceré kritériá vyžadujú plnenie požiadavky v každom roku hodnoteného obdobia, a tak nie je možné, aby vysoká škola spätne napríklad menila pomer počtu študentov na vysokoškolských učiteľov alebo spätne zabezpečila kvalitnejšie výstupy výskumnej činnosti. Nie je teda jasné, či posúdenie výsledkov opatrení je totožné s dodatočným splnením kritérií, čo pri ich konštrukcii (hodnotenie činností vo vybraných rokoch) prakticky nie je možné zabezpečiť.

(42) I keď odborné vysoké školy mali byť základom dostupnosti vysokoškolského vzdelania pre širšiu časť populácie, v spoločnosti sa vytváral dojem, že odborné vysoké školy sú menej kvalitné. Ak sa na kvalitu pozeráme len z hľadiska dimenzie úrovne výskumnej činnosti, tento predpoklad platí. V súčasnosti sa však úloha vysokých škôl v spoločnosti vníma v širšom kontexte. Napr. OECD sa už niekoľko rokov zaoberá otázkou úlohy vysokých škôl pri regionálnom rozvoji. V rámci Európy je rovnako podporovaný projekt U-Multirank, ktorý má záujemcom poskytnúť ranking na základe rôznych pohľadov na napĺňanie úlohy vysokých škôl – či už výsledkov vo výskumnej činnosti, kvalitu vzdelávacej činnosti, spoluprácu s praxou, alebo pôsobenie v medzinárodnom prostredí.

(43) Tým, že kritériá na začlenenie vysokých škôl boli orientované na ich výskumnú činnosť (hodnotenie výsledkov výskumu, schopnosť získavať granty, rozsah doktorandského štúdia), takto nastavené pravidlá v podstate nepodporujú rôznorodosť v poslaní vysokých škôl a v ich činnostiach, ale skôr orientáciu jedným smerom, teda unifikáciu systému. Naopak, vysokoškolský zákon predpokladá, že jednotlivé vysoké školy rozpracúvajú svoje poslanie vo forme dlhodobého zámeru, teda podporuje diverzitu v poslaniach vysokých škôl.

(44) Zjednodušenie vzniku súkromných vysokých škôl nebolo spojené s vyriešením niektorých problémov. Základným problémom je, že Akreditačná komisia postupuje pri posudzovaní žiadostí podľa rovnakých kritérií ako v prípade etablovaných vysokých škôl. Súkromné vysoké školy vznikajú na zelenej lúke, bez požiadaviek na predchádzajúcu výskumnú či vzdelávaciu činnosť, a často ide o právnické osoby zriadené kvôli vzniku súkromnej vysokej školy, teda bez histórie.

(45) Problém, ktorý je zatiaľ vyriešený len čiastočne, je kompetencia vlády SR schvaľovať názov a zmenu názvu súkromnej vysokej školy. Táto kompetencia nie je zosúladená s ustanoveniami iných právnych predpisov, ktoré upravujú právnu formu právnickej osoby, ktorá pôsobí ako súkromná vysoká škola.

(46) Súkromné vysoké školy nie sú viazané na zabezpečenie kontinuity poskytovaného vysokoškolského vzdelávania. V prípade, že sa vlastník súkromnej vysokej školy rozhodne ukončiť pôsobenie ako súkromná vysoká škola, štát nemá možnosť mu v tom zabrániť, ale súčasne bude znášať náklady na zabezpečenie možnosti dokončenia štúdia študentom takejto vysokej školy.

(47) Podávanie žiadosti o udelenie štátneho súhlasu nie je spoplatnené. V niektorých prípadoch sa tak Akreditačná komisia opakovane zaoberala žiadosťou o udelenie štátneho súhlasu od neúspešného žiadateľa, bez podstatnejšej zmeny jej obsahu, prípadne žiadateľ žiadosť priebežne stiahol pred záverečným vyjadrením Akreditačnej komisie, teda v čase, keď bola väčšina práce na posúdení žiadosti vykonaná a vynaložené tomu zodpovedajúce náklady.

(48) Z pohľadu žiadateľa o udelenie štátneho súhlasu má celý proces niekoľko problémov. Hlavným problémom je, že investuje do prípravy a predloženia projektu, ktorý je následne posudzovaný politicky, teda mimo štandardného rozhodovania v rámci správneho konania, kde za splnenia podmienok vzniká právny nárok na získanie licencie. V súvislosti so súkromnými vysokými školami súčasná právna úprava nerieši ani prípadné zlučovanie súkromných vysokých škôl, keďže udelený štátny súhlas je neprenosný na inú právnickú osobu vrátane právneho nástupcu.

(49) Podstatným problémom pri súkromných vysokých školách je, že vysokoškolský zákon ani iný dokument nedefinuje ich úlohu či poslanie v spoločnosti, od ktorého by bolo možné odvíjať prístup k nim, ako aj k podmienkam ich vzniku či miere regulácie ich pôsobenia. Nie je tak jasné, či súkromné vysoké školy sú primárne podnikateľské subjekty, ktoré reagujú na dopyt po vzdelaní zo strany občanov, alebo sú súčasťou verejnej vzdelávacej politiky, a teda majú byť predmetom obdobnej regulácie ako verejné vysoké školy.

(50) V spoločnosti a v médiách sa pravidelne objavujú informácie o vysokom počte vysokých škôl vzhľadom na počet obyvateľov Slovenskej republiky. Jednotlivé štáty majú rozdielne vzdelávacie systémy a rôznu históriu vzdelávacieho systému. Ak sa pozrieme na počet vysokých škôl v okolitých štátoch a v štátoch s približne rovnakým počtom študentov vysokých škôl, priemerný počet študentov pripadajúcich na jednu vysokú školu nie je z hľadiska Slovenskej republiky neštandardný (tab. 6).

(51) Ako je možné vidieť, počet vysokých škôl v Slovenskej republike nie je vzhľadom na ostatné štáty výnimočný. I napriek tomu existuje priestor na optimalizáciu verejných vysokých škôl (keďže súkromné vysoké školy nie sú financované z verejných zdrojov, ich počet je regulovaný schopnosťou získať dostatok platiacich študentov, prípadne zabezpečiť finančné zdroje iným spôsobom, podrobnejšie sa nimi nezaoberáme).

(52) Ako ukazuje tab. 7, v pomeroch počtu zamestnancov na 1 000 študentov vysokej školy sú niekoľkonásobné rozdiely. Z veľkej časti je to spôsobené zameraním vysokej školy, keď vysoké školy poskytujúce prevažne umelecky zamerané študijné programy majú vyššie nároky na personálne zabezpečenie vzhľadom na vysokú mieru individuálneho prístupu k študentom. Môžeme však vidieť, že aj podobne zamerané vysoké školy (napr. VŠVU, VŠMU, AU) majú relevantné rozdiely v pomernom počte zamestnancov na 1 000 študentov. Potreba zamestnancov závisí aj od štruktúry vysokej školy, či má študentský domov, alebo nie, od miery externého zabezpečovania služieb, v akej miere je centrálne zabezpečovaná administratíva vysokej školy, alebo naopak, v akej miere jednotlivé súčasti vysokej školy zabezpečujú obdobné administratívne činnosti.

(53) Kým najväčšia verejná vysoká škola – Univerzita Komenského v Bratislave – mala roku 2011 viac ako 27-tisíc študentov, najmenšia verejná vysoká škola – Akadémia umení v Banskej Bystrici – mala 613 študentov a členila sa na tri fakulty. Takýto počet študentov je menší ako počet študentov na fakultách iných vysokých škôl.

(54) Iným príkladom sú dve verejné vysoké školy so sídlom v Trnave. Kým v zdravotníckych študijných odboroch svoju ponuku skôr dopĺňajú, v prípade študijných odborov ako história, filozofia či politológia poskytujú študijné programy paralelne. Podobná situácia vzniká pri učiteľských študijných programoch, kde niektoré aprobácie predmetov poskytujú paralelne, iné poskytuje len jedna vysoká škola. Tým, že ide o dve vysoké školy, vznikajú dodatočné náklady na administráciu ich činností, ale najmä študenti týchto vysokých škôl nemajú možnosť naplno využívať potenciál a ponuku, ktorá by vznikla ich integráciou. Rovnako by nebolo potrebné duplicitne zabezpečovať infraštruktúru a jej obnovu.

(55) Okrem zjavnejších príkladov potenciálnej neefektivity v činnosti verejných vysokých škôl je možné predpokladať aj jej skrytejšie formy. Príkladom môžu byť niektoré malé, úzko zamerané fakulty na niektorých vysokých školách, ktoré, ak by boli pracoviskami iných súčastí vysokej školy, nevyžadovali by si samostatné samosprávne orgány a s tým spojenú administratívnu podporu. Iným príkladom môžu byť izolované pracoviská vysokých škôl zaoberajúce sa tou istou/podobnou problematikou. Môže ísť napr. o katedry matematiky zabezpečujúce zázemie v technických alebo ekonomických smeroch, prípadne podporné pracoviská obsadené skôr lektormi (napr. katedry jazykov, učiteľov na športovú činnosť študentov). Je otázne, v akej miere vedenia vysokých škôl a ich súčastí analyzovali, či existencia paralelných pracovísk je efektívnejšia ako ich integrácia, resp. akú inú pridanú hodnotu prináša roztrieštenosť takýchto pracovísk v rámci vysokej školy.

(Pokračovanie dokumentu prinesieme v budúcom vydaní Učiteľských novín.)

Tab. 6: Porovnanie počtu vysokých škôl vo vybraných štátoch k počtu študentov

Štát	Počet študentov (v tis.)	Počet vysokých škôl	Počet študentov (v tis.) pripadajúcich na jednu vysokú školu
Nórsko	225	77	2,9
Litva	201	47	4,3
Poľsko	2 149	461	4,7
Rakúsko	350	73	4,8
Írsko *)	194	40	4,9
Maďarsko	389	70	5,6
Bulharsko	287	51	5,6
Česko	437	74	5,9
Dánsko	241	37	6,5
Slovensko	235	35	6,7
Švajčiarsko **)	249	35	7,1

Pozn.: Zdrojom údajov o počte študentov v roku 2010 je Eurostat. Počet vysokých škôl je získaný z národných správ o uskutočňovaní Bolonského procesu v rokoch 2009 – 2012 (http://www.ehea.info), obvykle ide o stav v roku 2011. Študenti zahraničných vysokých škôl v SR nie sú v počte zohľadnení a rovnako nie sú zohľadnené ani zahraničné vysoké školy.

**) V prípade Írska sú v počte vysokých škôl zohľadnené len vysoké školy financované z verejných zdrojov.*

***) V prípade Švajčiarska nie sú zohľadnené profesijne orientované/odborné vysoké školy.*

Tab. 7: Pomery počtu zamestnancov slovenských verejných vysokých škôl k počtu študentov

A				B				C			
NUJS	72,6	TUKE	121,1	UJS	38,6	TUKE	54,4	UCM	27,0	ZU	59,9
TvU	76,8	ZU	130,6	TUAD	41,8	PU	54,7	KU	29,6	SPU	64,1
UKF	78,8	UPJŠ	151,9	UKF	43,7	ZU	56,6	TvU	30,7	UPJŠ	70,9
KU	79,4	TUZvo	156,9	TvU	44,2	STU	62,9	UKF	32,4	UK	72,6
UCM	80,3	UK	158,2	SPU	46,5	UPJŠ	69,5	UJS	34,0	VŠMU	75,6
TUAD	83,3	STU	159,2	KU	48,6	UK	70,0	TUAD	39,4	STU	77,1
UMB	95,0	UVLF	240,2	UMB	49,7	UVLF	84,3	UMB	43,2	TUZvo	90,2
PU	104,1	VŠMU	252,6	UCM	51,6	VŠVU	152,7	PU	47,1	AU	109,3
EU	108,9	AU	277,7	TUZvo	53,7	VŠMU	153,9	EU	52,4	VŠVU	128,1
SPU	120,1	VŠVU	311,0	EU	53,9	AU	168,4	TUKE	57,8	UVLF	144,1

A – počet zamestnancov vysokej školy na 1 000 študentov

B – počet vysokoškolských učiteľov vysokej školy na 1 000 študentov

C – počet zamestnancov, ktorí nie sú vysokoškolskí učitelia alebo výskumní pracovníci, na 1 000 študentov

Zdroj: Údaje o počte študentov k 31. 10. 2011 sú získané zo štatistickej ročenky ÚIPŠ, údaje o počte zamestnancov z Výročnej správy o stave vysokého školstva za rok 2011.